

1134
2003

ს რ ი ლ ი

№2 (108)

საზოგადოებრივ-ლიბერალური ჟურნალი

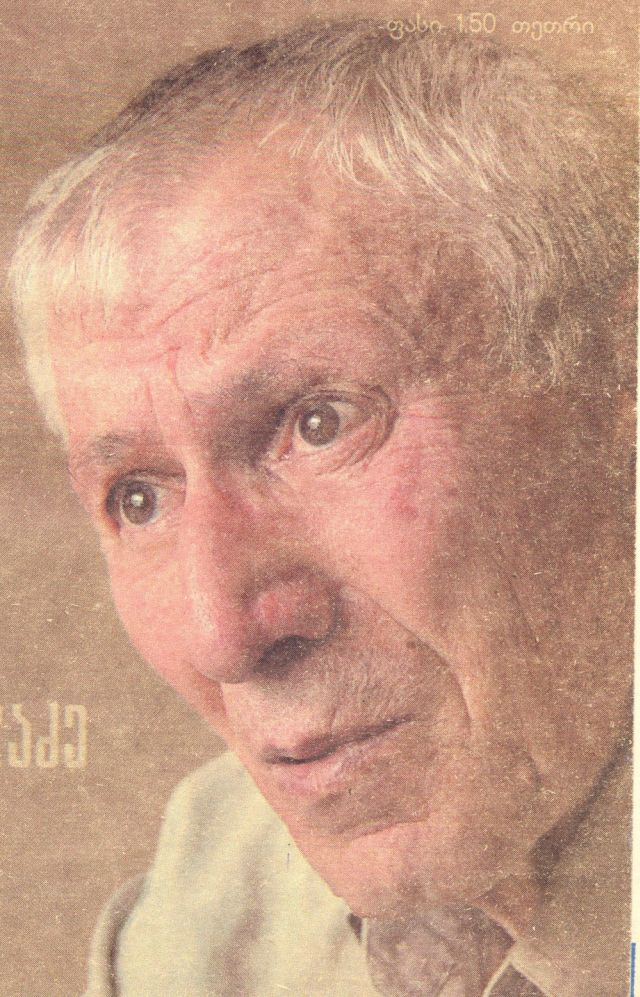
31 გვ. 31

ფასი 1.50 ლარი

#2
2003

მთარ ჭილაკე

70

არლი

საზოგადოებრივი-ლიბერალური
ასოციაცია "არლის" გამოსვლა

The Literary Magazine ARILI

არლი - დასაკენებული სიწმინდე(ნი)
საზოგადოებრივი-ლიბერალური

არლი - შვის შუკი, რამეზე დამდგარი
ძველი მისი
ბანარტაგითი ლუსიციონი

მთავარი რედაქტორი
შადიმან შამანაძე

სარელაქციო სბჭო
მალხაზ ხარბელია
(მთ.რედაქტორის მოადგილე)
ლევან აბაშიძე
ია ანთაძე
ირმა არჩუაშვილი
შალვა ბაკურაძე
ანდრო ბუაჩიძე
ნოდარ ებრაღიძე
თამაზ ვასაძე
ეთერ ვიბლიანი
ზაზა თვარაძე
ზურაბ კვიციანი
ვასტანგ კომახიძე
ვასილ მალლაფერიძე
ზვიად რატიანი
ირაკლი სამსონაძე
გულსუნდა სიხარულიძე
სოზარ სუბელიანი
ზაზა ფაჩუაშვილი
ზაზა ჭილაძე
ბესო ხვედელიძე

მთავარი - ნანა ჩხვიმიანი
მოხარული ღირსმცოდნე -
გიორგი სუბარი

მოხარული უზრუნველყოფა
თამაზ ჩხაიძე
ელისო კალმახელიძე
მანანა კორძაძე

ტელ: 93-37-43; 99-83-00

ფაქსი: 98-67-90;

e-mail: kharbedia@yahoo.com

მისამართი: ლესელიძის ქ. №4

ფურნალი იბეჭდება გაზეთ
"კავკასიონის" სარედაქციო ბაზაზე

№31 მარტი, 2003

ქართველები გერმანიაში

საზან ღარი
გამოსათხოვარი პარტია.....1

მანანა მენაგაძე
ფრენის დღე ოთხშაბათი.....10

ლიბერალური

ბელა ჩხვინავა
მე-14 კორპუსის ისტორია.....19
მირაჯი.....24

სინთია ოზიძი
რატომღა შეუძლებელი იყო კავკაზა.....29

ზადი სვიტი
ფინის ვენბანი.....37

ლარი ე. სალივანი
რას კითხულობენ ამერიკის ციხეებში.....46

ჯულიან ბარნსი - ფრანკოფილი - კულინარი

საუბარი ჯულიან ბარნსთან.....50

ჯულიან ბარნსი
სენტიმენტალური მოგზაურობა.....57

კლერ მისიუ
"რალაგ სათქმელი".....62

ჯულიან ბარნსი
სიზუსტის ღირსებანი.....63

ეს პიესა ელექტრონული ფოსტით მივიღე ორი თვის წინ. აშკარაა, რომ საზან დ'არი ფსევდონიმა. ავტორის ნამდვილი სახელი და გვარი უცნობია. წერილში, რომელიც გამოგზავნილ ტექსტს უძღვის წინ, საზან დ'არი მა- უწყებს, რომ უცხოეთში ცხოვრობს, პროფესიით დალაქია და "მიყვარული ლიტერატორი".
აი მისი წერილი:

batono malxaz,

Tqveni l-meli internetSi vnxave da gadavwyvite, rom gamogigzavnoT piesa, romelic qarTulad dawwere. ukve didi xania vxovrob da vmuSaob uxcoxeTSi, Zalian mainterebebs Tqveni azri am nawarmoebze, vici, rom gamoscemT literaturul Jurnals, romlis ramdenime nomic meqobarma gamogizavna, Tu mogewonaT, imedi maqvs dabeWdavT. vici wakiTxvisTanave eWvi gagiCndebaT, rom es teqsti Targmania, magram garwmunebT, es ase araa
gTxovT SemexmianoT
dalaqi da "moyvaruli literatori"
sazan d'ari

მოგვიანებით მისგან კიდევ რამდენიმე წერილი ამოკიანდა ჩემს მონიტორზე, წინასთან შედარებით უფრო "გუ- ლბადილი"... ჩემი აზრით, საზან დ'არი გერმანიაში უნდა ცხოვრობდეს, ყოველ შემთხვევაში მის წერილებს ასე ეტ- ყობა. იგი გერმანულ ჟურნალებს და გაზეთებს უნდა კითხულობდეს, რადგანაც გასული წლისა და იანვარ-თებერვ- ლის ლიტერატურული მოვლენები, რომლებიც ტექნიკურად "მიმოფანტა" თავის ერთ-ერთ ბოლო ეპისტოლეში, ძირი- თადად Frankfurter Allgemeine Zeitung-დან და რამდენიმე გერმანული ინტერნეტ გამოცემიდან უნდა იყოს ამოკრეფე- ლი (უკვე მთელი წელია ჩემი ერთი გერმანისტი მეგობრის დახმარებით კვირაში ერთხელ მიწევს ხოლმე ამ საიტე- ბის "შოხილვა" და ვფიქრობ არ უნდა ვცდებოდე).

ავტორის დანერვილი აქვს მოთხრობაც, "მოთხილამურე ბრაუნაუმი," რომელიც შესაძლოა გერმანულად იყოს გა- მოქვეყნებული. ასე ამბობს, "დაბეჭდილი მაქვს მოთხრობაო."

ასაკით საზან დ'არი ორმოც წელზე მეტის არ უნდა იყოს და ერთ-ერთი პირველი ტალღის ემიგრანტი ჩანს, ანუ ათ წელზე მეტია უცხოეთში ცხოვრობს. არც საქართველოში ბოლოხანს ნამყოფობა ეტყობა.

საზან დ'არის საყვარელი წიგნია New York Yellow Pages (სუმრობს), შობი - სასტუმროს ნომრებიდან ევანგე- ლისტური ბიბლიების ანაწნვა.

მალხაზ ხარბაძე

საზან დ'არი

გამოსათხოვარი პარტია

ოთხ მოქმედებად

მოქმედი პირი

- მარია
- მარკუსი, მისი ქმარი
- ოსკარი, მათი მეზობელი
- ბერტა, ცოლ-ქმრის შინამოსამსახურე
- ინსპექტორი გუგო

1 მოქმედება

მარიას და მარკუსის ბინა. ლამაზად მოწყობილი დი- დი ოთახი. მარკუსი წამოგორებული დივანზე და ლიდი- ნებს. ისმის ზარის ხმა.

მარკუსი - ბერტა, გაუღე, მარია იქნება.

შემოდის ოსკარი.

ოსკარი - მარია არა ვარ.

მარკუსი - აჰ, (წამოჯდება) ეგ რა საწვიმარი გაც- ვია?

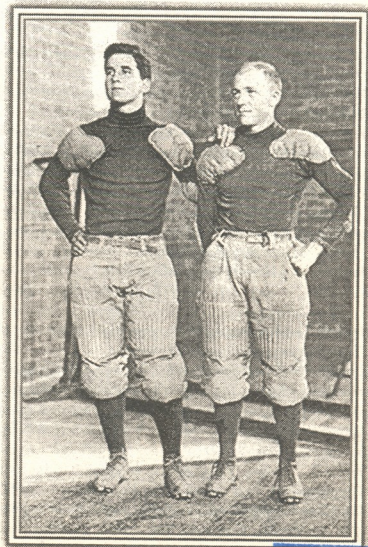
ოსკარი - ფრანგულია. რომ იცოდე, იყიდება კარგი რალაცები.

მარკუსი - დაჯექი, მაგ ფანჯრიდან ახალს ვერაფერს დაინახავ.

ოსკარი - (ჯდება. მარკუსი ვისკის ბოთლს იღებს კა- რადიდან და ორ ჭიქას ჩამოსახამს) დაჯლიო?

მარკუსი - მარია იგვიანებს (გადამაკრავს). მოხალე- ლი თბილის საყიდლად წავიდა. უკვე შვიდია, რო- გორ ფიქრობ, სად უნდა იყოს?

ოსკარი - (ცოტას მოსვამს) მოხალული თბილის

საყილად. დაველოდით, რას ვაკეთებთ?
მარკუსი - ვეღარ ვითმენ. მგონა, შენზე ადრე მოვიდოდა.

მსპარი - რა მოხდა? ქალია, მაღაზიაში შევიდა, რაღაც მიიტყუა, ათვლირებებს. მოვა...

მარკუსი - პო, მაგრამ ვეღარ ვითმენ. ისე მივეჩვიე, რომ შეიდი საათის მოახლოებამდე სულიც კი მღვებდა. მარია ჩემი ცოლია, მაგრამ ორ კაცში რომ გამოდიოდეს თამაში, არ დაველოდებოდი. მე ქალი ვაფინებდი.

მსპარი - ასე იცის. მიჩვევაა. როგორც მიჩვეო, ისე გადაწყვეტი. უბრალო თამაშია.

მარკუსი - (უფროდან ბანქოს იღებს, ქრის) გუშინ კარგი პარტია გვკონდა. დალიე, რა თამაშს უხდებდა.

მსპარი - (მოსვას) ამანაც მიჩვევა იცის. უნდა გადავიჩო. ბევრი უნდა ინვალი.

მარკუსი - რა გადაჩვევა აგიტყდა? ექიმთან ხომ არ იყავი? ექიმებმა იცინა ხოლმე, არ მონია, არ დალო, გააკონტროლე ემოციები... სად არის ეს ქალი?

მსპარი - მომიხეხ. ყველაფერს უნდა გადავიჩო.

მარკუსი - (დაისხამს და დაღვეს) კუჭის ანთება და გიდგინეს?

მსპარი - უარესი. გულის ანთება. ახლა მართლა დაღვედა კაცი (გამოცლის ჭიქას). გამოსამშვიდობებლად მოვეცი, მარკუს (თავად დაისხამს და ნახევარს დაღვეს).

მარკუსი - გამოსამშვიდობებლად?

მსპარი - პო. მიეღვიარე. გადავიღვიარე. ერთი საათის წინ სამაკულერო კანტორიდან დამირეკეს. ბინა გაიყიდა (სევდიანი ლემილით). გამოსათხოვარი პარტიის სათამაშოდ მოვედი.

მარკუსი - (ჩაფიქრებული) რა სისულელეა... არც ვიცი, რომ ბინის გაყიდვას აპირებდი. რატომ გადაწყვიტე?

მსპარი - თავად არა თქვი ამ ფანჯრიდან ახალს ვერაფერს დიანახავ?

მარკუსი - ეგ რა მიზეზია. თან, რომ არ გაგვიზოილ...
მსპარი - რატომ უნდა შემწუხებინო?

მარკუსი - ასე შეეჩვიეთ ერთმანეთს... სად გადადიხარ?

მსპარი - ქალაქკარეთ. იქ იაფია ეზოიანი სახლები. უკვე შეუთბანდენი.

მარკუსი - გამოყრუვდები. რა უნდა ქნა მარტომ? ბანქოსაც ვერაფერს ვეთამაშება.

მსპარი - ხომ გითხარი, უნდა გადავიჩო-მეთქი.

მარკუსი - და ჩვენ ვინდა გვეთამაშება?

მსპარი - ორკაციან თამაშს უნდა შევიჩო. ან სულაც პასიანებს, პასიანს სულ არ უნდა პარტიორი.

მარტომ შევხეირად ითამაშებ. ხან გაიშობდა, ხან არა.

მარკუსი - სევდიანი ამბავია. კარგად ვიცავით ერთ-თად. სად არის მარია? ვიცაშმოთ მაინც, თხოუმტე წუთში დაგბრუნდებიო.

მსპარი - არც მინდა და ვიგასათხოვარი პარტია. მარია მოვა და ვიგასაშობი.

მარკუსი - გამოსათხოვარი ვახშამი.

მარკუსი - ესე იგი, თამაში დამთავრდა. დიდი ისტორია დავასრულეთ.

მსპარი - პოო... აღარ იქვიანებს, რომ მე და მარია შეთანხმებულები ვეთამაშებოდით.

მარკუსი - (სიცილით) აბა? მოდი თითოჯე დაველოთ. გამოთხოვება მაინც... (სვამენ) ისე, მართლა უცნაურად მიგეციდი ბოლო დროს. თამაში მე გასწავლეთ და თქვენ კი იგებდით. სახეჭიანია, აბა რა? თუ რომ არ შეთანხმდენ, ასე გაუთავებლად ვერ მოიგებენ.

მსპარი - პოდა, კარგ დროს მიეღვიარე. ეჭვებსაც ბოლო მოეღება.

მარკუსი - ვსუმრობ, ოსკარ. კაცი რომ აგებს, ყველაფერს ფიქრობს. რაღაცას ხომ უნდა დააბრალოს მარ-

ცნი? რა ეჭვი, რის ეჭვი. ნეტავ არ ნასულიყავი და სულ ნავაგებდი ხოლმე. კარგი საღამოები იყო.

მსპარი - შებათობით დაკატაქებთ ხოლმე, დაეხედეთ ჩემს ეზოში და ვიტყუებთკო.

მარკუსი - (ხელს ჩაიქვევს) შორს იქნები.

მსპარი - საგარეუბნო მარტარელები ჩამოხვალთ, დარჩებით და მეორე საღამოს დაბრუნდებით.

მარკუსი - სად გადაიკარგა ეს ქალი? ბერტა? ბერტა!

შე მოდის წინსაფარაფარებული ბერტა.

მარკუსი - ბერტა, სად წავიდა მარია?

ბერტა - წავიდა.

მარკუსი - მოხალული თხილის საყილად მიეღვიარე.

ბერტა - თხილი მე მოვიტანე. მე მომბაქვს ხოლმე.

მარკუსი - ევც ეგ გამიკვირდა.

მსპარი - ეგებ ფუთუშუბის საყილად წავიდა? ქუჩის კუთხეში ახალი საფუთუშუე გახსნეს.

ბერტა - მე მოვიტანე ოთხი ფუთუშუა.

მსპარი - ეგებ ლეგონ მოუწდა, ან ნაცნობი შეხება და კავშირი ჩამოეფადა? რა იცა...

მარკუსი - მილირუბლა კიდევ. წვიმას იწყებ.

მსპარი - გაზაფხულია. უნდა იწყებოს.

მარკუსი - პო, მაგრამ უნდა გვეთამაშა, შენ გელოდით. ასე არასოდეს მოქცეულა. ახლა წვიმა წამავს, გაიღუშება.

ბერტა - ქოლგა წაიღო.

მარკუსი - ქოლგა წაიღო? რად უნდადა ქოლგა? არ წვიმდა და ქოლგა წაიღო?

მსპარი - არც ახლა წვიმს. მილირუბლული იყო და ეტყობა იფიქრა, წვიმა ან წამომწყობოს.

მარკუსი - როდის იყო, თხოუმტეი წუთით ქოლგით მიზობდენ, წვიმამ არ მომხმაროსო?

მსპარი - რას გაიგებ. ქალია.

ბერტა - შინდისფერი ფეხსაცმელებიც ჩაიცვა, ყელიანი ფეხსაცმელებიც.

მარკუსი - რაო? ზამთრის ფეხსაცმელი ჩაიცვა? პიკნიკებზე რომ ჩანით დააქვს ხოლმე, ტლახში თუ მოვხვდით, გამომადებოა?

მსპარი - (კეთომ უფარდელად) აი, მეგობარო, ამიტომაც არ მუცს ცოლი. ნერვიულობის მეტი არაფერია.

მარკუსი - არა, როგორ არა. სხვაჯე ბევრია, მაგრამ... ლაბადაც ხომ არ მოუცვამს, ბერტა?

ბერტა - ლაბადა, რა თქმა უნდა, შარვაც, ისე ჩაიცვა, თითქოს სადაღაც მიდისო.

მარკუსი - რას ბოდავ, ბერტა? სად სადაღაც მიდისო? რატომ არ მიითხარი, თუ ასე სამზავნორ გამოეწყოდა წავიდა?

ბერტა - რატომ უნდა მეთქვა. რა ვიციოდი, რომ დავიგებინებდა. ოთახში შევედი და დაჯახს, რომ შინდისფერი ფეხსაცმელებიც იცმევედა. მერე ქოლგა აიღო, ლაბადაც... სამზარეულოდან გავიგონენ, როგორ გემშვიდობებოდა.

მარკუსი - ეს ქალი გაგიყვებულა! როდის მეშვიდობებოდა? მიიხრა მოხალული თხილის საყილად მიეღვიარეო... კარიდან დამიბოძა, მე აქ ვინეტი და არც დაგხედავია. ხომ იცო, უნდა ვითამაშოთ-მეთქი და მალე მოვალო.

ბერტა - ეგრე არ იყო. მან მგონი გითხრათ, ნახვამდისო და თქვენ მგონი უბანორი, სულ კარგად იყავო.

მარკუსი - ბერტა! აბა, კარგად დაფიქრდი, რას ამბობ? მე აქ დევანზე ვინეტი აი, ასე. მან...

მსპარი - ეგებ არც უსმენდი, ქრის შესცქეროდი და რაღაც გითხრა...

მარკუსი - რა სისულელეა? რა უნდა ითქვას?

მსპარი - ტყუილად ნუ ნერვიულობ, ჯერ რვის ნახვიარც არ არის. ეგებ რაღაც დაგბარა, შენ კი ვერ

გაიგონე. დაველოდოთ...
 ბერკსი - არ, წვიმა? წამოვიდა. დალაგებით მითხარი გერტა, რა ჩიცვა?
 ბირტა - შინდისფერი ფესხაცმელი. რუსი ლაბადა და სქლად ნატეხი შარფიც... ჩანთა აიღო და წავიდა. წასვლა არ დამინახია, თქვენ გელაბარავებოდათ.
 ბერკსი - რომელი ჩანთა, ბერტა?
 ბირტა - ყავისფერი ჩანთა.
 ბერკსი - რად უნდოდა ყავისფერი ჩანთა თხილის საყიდლად თუ მიდიოდა?
 მსპარი - და რა იცი, რომ თხილის საყიდლად წავიდა?
 ბერკსი - თვითონ მითხრა.
 ბირტა - ეგ არ უთქვამს.
 ბერკსი - აბა, რა მითხრა ბერტა?
 ბირტა - კარგად ვერ გავიგონე, ონკანთან ვიდექი და წყლის მზაური მშლიდა. დაგიბარათ რაღაც...
 ბერკსი - რა? რა?
 მსპარი - (წამოდაცხება) დამშვიდდი. ჯერ სანერვიულო არავფერია. მე ჩემთან ვიქნები. მომიკაკუნე, თუ რაიმეს შეიტყობ.
 ბერკსი - მოიცა, ნუ ნახვალ.
 მსპარი - ჩემთან ვიქნები, შორი ხომ არ არის. უხერხულიც კია, რომ რაღაც ამბავს შეესწრები. თან მკელურმა უნდა დამირეკოს.
 ბერკსი - რომელმა მკელურმა? ჩვენ ხომ ბანქო უნდა გვეთამაშა.
 მსპარი - მე ხომ გამოსამშვიდობებლად მოვედი. დაგაცივება?
 ბერკსი - არა, მაგრამ...
 მსპარი - შინ ვიქნები... მომიკაკუნე (გადის).

II მოქმედება

ოსკარის ბინა, საწერ მაგიდასთან ზის ოსკარი, ქალაქლებში იქექება. მოისმის ზარის ხმა.
 მსპარი - მობრძანდით, ლია.
 შემოდის მარკუსი.
 მსპარი - აბა, რა ხდება?
 ბერკსი - (გახარებულად) სისულელე. მარია დაბრუნდა, სულ გალუფმული. ტრამეის ნომერი არეგია და წვიმში მოყოლილა. კიდევ კარგა, ქოლბა წაიღო. ჭკვიანი ძალა, ვერაფერს იტყვი.
 მსპარი - შენ კი ალელდი. ბეი გითხარი, საშინო არაფერია-მეთქი.
 ბერკსი - ეს ბერტა მთლად გამოჩურჩქტდა.
 მსპარი - რა გახაკვირია. ისედაც არ იყო დიდი ჭკუის და სიბერეში...
 ბერკსი - მარია მართლა უთქვამს, მოხალული თხილის საყიდლად მივდივარო, ოღონდ მოუტყუებია. ჩემთვის საჩუქრის საყიდლად წასულა მოედანზე, თამბაქოს მაღაზიაში.
 მსპარი - შენ რა, დაბადების დღე გაქვს?
 ბერკსი - ჩემი დაბადების დღე შემოდგომაზეა. ხომ იცი, მარია როგორი ძალაა. უცებ გადაწყვეტია, მარკუსს რაიმე უნდა ვაჩუქო და თამბაქოს მაღაზიაში გაპარულია. ბრაზილიური სიკვარების ყუთი უყიდა.
 მსპარი - ვერაფერს გაუტებ ამ ძალეს. გგონია, რომ რაღაც ცუდი უნდა მოხდეს და ამ დროს კარგს მოახდენენ.
 ბერკსი - ანდა, პირიქით.
 მსპარი - პირიქით?
 ბერკსი - პო. ასე ხდება. ახლა წამოდი, ვივამშობო და ის სიგარეტიც გავაბოლოთ. ამ საქმისთვის კონიაკიც

აღმოვაჩინე სამზარეულოში.
 მსპარი - მერე გვიანი არ არის? თანაც, უკვე ვივამშობო.
 ბერკსი - მაშინ დავსდეთ, გავაბოლოთ და ვილავოთ. მარიაც გველოდება, კონიაკიც მზადაა. თან გემრიელად წვიმს, ფანჯრები გამოვალა.
 მსპარი - საუცხოო სურათია.
 მარკუსი და ოსკარი მარკუსის და მარიას ბინაში გადიან, ისე იმ ოთახში. საგარეულოში მარია ზის.
 მსპარი - აი, მარიაც; როგორ გვანერვიულე.
 მარია - (ხალისიანად) ტრამეის ნომერი ამერიკა. წვიმად და ვერ დავიხანებ წესიერად. ისე უცებ ჩამოხვეწლდა. მოედანზე სამი მანქანა შეასკდა ერთმანეთს ამ წვიმის და სიბნელის გამო.
 ბერკსი - აი, სიგარეტიც (ყუთს იღებს მაგიდიდან). ერთი ნახე, რა ნაწენურია.
 მსპარი - (ყუთს სახუროს ახდის და კითხულობს) დაუფიქრარ მარკუსს საშუალო სახსოვრად, მყუდლისაგან. ხე-ხე...
 ბერკსი - აბა, როგორი მიძღვანა?
 მარია - ისეთი, სამი წლის ერთობლივ ცხოვრებას რომ ეკადრება.
 ბერკსი - მე კი მგონია, რომ ასეთი რამეები სამკლოვიარო გვირგვინებს აწერია ხოლმე. ასე არ არის?
 მსპარი - მთავარია, რომ საუცხოო სიგარეტი.
 მარია - რასაც ვფიქრობდი, ის წავაწენურე. უბრალოდ, სიტყვების უმრავლესობა გაცვეთილია და გრწმობებს ველარ გამოხატავს. სხვაწერად წერა რომ შემიძლოს, მოტი ვიქნებოდი.
 ბერკსი - აშკარად დაკრძალვის წარწერაა. დამკრძალვ ბიუროებში ნიშნუბიც კი არსებობს. (ოსკარი სივარას ამოიღებს და აბოლებს) ეს სიგარეტი დამკრძალვ ბიუროში ხომ არ იყიდა?
 მარია - დაციმვას ჯობია კონიაკი დაუსხა ოსკარს. (ოსკარს) ძალიან მეწყინა შენი ამბავი. ძალიან მიტყვივ ერთმანეთს შენ და მარკუსი.
 მსპარი - ზღაპრული სიგარაა.
 მარია - როდის გადადიხარ, ოსკარი?
 მსპარი - ხვალ დილით სატვირთო სამსახურიდან მოვენდ ვურგონებო.
 ბერკსი - კი მაგრამ, ახალი ბინა უკვე შეარჩიე?
 მსპარი - ორი თვის წინათ. მხოლოდ ამ ბინის გაცივდავალ ველოდი.
 ბერკსი - აი, წინდახეული კაცია.
 მსპარი - დღეს დამირეკეს რომ კლინტი ნაპოვინა. კვირის ბოლოდან ახალი მეზობელი გვეყოლება, მარკუსი.
 ბერკსი - ნავიდეც, ერთი.
 მსპარი - რატომ? ვეებ მასაც უყვარდეს საღამოობით ბანქოს თამაში.
 ბერკსი - შენწერი პარტნიორი აღარ მეყოლება. შენ ერთგული პარტნიორი ხარ. აი, ახლაც მგონია, რომ ესხევეწერი და ვთამაშობო. შეედი საათის დადგომას მოუთმუნლად ველოდი ხოლმე. ხვლიდან რაღა ვეწნათ, როცა მოხალამოვდება, პარკში ვივთიერნოთ?
 ბერკსი - მე არ ვისციერნებ.
 ბერკსი - რატომ?
 ბერკსი - როდის იყო, რომ ესციერნობდი? მარტო ისციერნებ.
 მსპარი - გული მიგრწმობს, ახალი მეზობელი დიდი ბოთი იქნება. ყურებით დაიჭერ და ათიდან ცხრა პარტისას მოუტები.
 ბერკსი - ნეტავ მასე იყო, მაგრამ თუ მარია იმხსაც ისევე შეეკრა, როგორც შენ, ისე ნატებული დავრჩები.
 ბერკსი - გესმის, ოსკარი? მაინც ვერ ამოიგდო გულიდან ეს ბოლბა და ექტები. კაცია საშუდამოდ გადა-

დის, ვინ იცის კიდევ როდის შეგხვდება და გამოსამშვიდობებელ სიტყვას ეცეოთ ახსენ.

მარკუსი - არავითარი ეჭვი. მე არა ვარ ეჭვიანი კაცი. ასე იყო და მორჩა, ხომ არ ვბრაზობ?

მსპარი - არა, მარკუს, არ ბრაზობ. ჩვენ ხომ ვილაპარაკეთ მაიასს მოსვლაზე.

მარი - ესე იგი, მაინც ვერ მოისვენა. რა მოხდა, ვის არ ნაუღია?

მარკუსი - ვერც იოლად არ არის. უბრალოდ, ძალიან კარგად ვიცი ეს თამაში და ცხედები, რომ თუ სამი პარტიიდან თითოეული მხოლოდ თავისთვის თამაშობს, შეუძლებელია, რომ ყოველთვის ერთმა წაავსოს.

მარკუსი - ასეა. შენ ძალიან კეთილი კაცი ხარ, ოსკარ და სხვაგვარ პასუხს არც მოველოდი.

მსპარი - ასეთია თამაშის ფილოსოფია. ყოველთვის ეძებ, რას ჩაებლაუჭო, მაგრამ ეს გამიზნულად არ ხდება. ეს ძალაუნებურად გამოდის. ნაგებულს კი ჰგონია, რომ მის წინააღმდეგ შეითქვენ.

მარი - თამაში თამაშია. ამდენს არ ვეჭვობ. თუ მოგჩვენა ერთია და თუ შენიშნე რამე, ალბათ ძალაუნებურად მომივიდა. უბრალოდ, ასე გამოვიდა. ერთხელ მაინც თუ მითხოვია შენთვის დახმარება?

მარკუსი - ოსკარი ნამდვილი ჯენტილმენია. ცხადია, რომ გადაამწყვტ მომენტში უფრო სუსტის მხარეს დაიჭრება. ამისთვის ყოველთვის მზად ვიყავი. მაგრამ სულ სხვაა, როცა ქალი გადაწყვეტს ამის გაკეთებას. ქალებს ეს უსამართლოდ და საზიზღრად გამოუსდით. რაღა შენ გეხმარებოდა, მე აქ არ ვიყავი?

მსპარი - ეს სხვა ამბავია. შენ მისი ქმარი ხარ. თქვენ სულ ერთად ხართ. გიყვართ და გაძულთ ერთმანეთი, ალერსობით და დაობით. განა შენ მისთვის პარტიიანი ხარ? თქვენ ერთნი ხართ. შენ ყველაფერი ხარ. თამაშისას კი ყველაფერი გარკვევა ძნელია. ეს გონების მომენტია. ის გარძნობს ჩემს მხარდაჭერას და მეხმარება. ალბათ, ასეა.

შენ კი ებრძვი. შენ მისთვის პარტიიანი კი არა ქმარი ხარ. სხვანირად გხვდება. ძვირად სივარდებიც ხომ შენ გაჩუქა და არა მე? წვიმაში გაიქცა. ეს სულ სხვაა.

მარკუსი - ესე იგი, ჩვენ რომ ერთად ვწვევართ და ერთმანეთს წარმოუდგენლად ველოდებით, აქედან არაფერი გამომდინარეობს?

მსპარი - გამომდინარეობს, როგორც არა.

მარკუსი - უნდა გამომდინარეობდეს, იმიტომ რომ მე მას სიამოვნებას ვანიჭებ.

მარი - რა აუტანელ რაღაცებზე ლაპარაკობ. ამის მოსმენა აღარ შემიძლია (წამოდგება და გადის).

მსპარი - აი, გააქციე ცოლი.

მარკუსი - (ხიხითებს) ძალიან განიცდის ხოლმე, როცა შემონიშნებას დაეუპირებ. ქალების ტვინი, მოგატყუენება... უბრალოდ, არ პასუხობს ჩემს კითხვებს.

მსპარი - ქალებს ვერ გაუგებ... არც უნდა ეცადო. ამაზე ფიქრი შორს წაგიყვანს.

მარკუსი - და რაღაც საზინებლამდე მიგიყვანს. მონრუმე ეგ კონიაკი, კარგი კონიაკია, ტკბილად დაიძინებ გადაბარგების წინ.

მსპარი - (ჭიქას იღებს და მოსვამს) ეჰ, წავედი, მართლაც კარგად უნდა გამოვიძინო. დილით ადრე მომადგება სატვირთო სამსახურის ორი ფურცანი.

მარკუსი - მოიცა, ჯერ ადრეა. ბერტამ რულეტი გამოაცხო. ჯერ კი სივარა მოგანვიწინე, მაგრამ არა უშავს, რულეტი მიფრთვით, ჩაი დავლიოთ და ასე გამოვეთხოვით ერთმანეთს.

მსპარი - დამიგვიანდება, ვერ გამოვიძინებ.

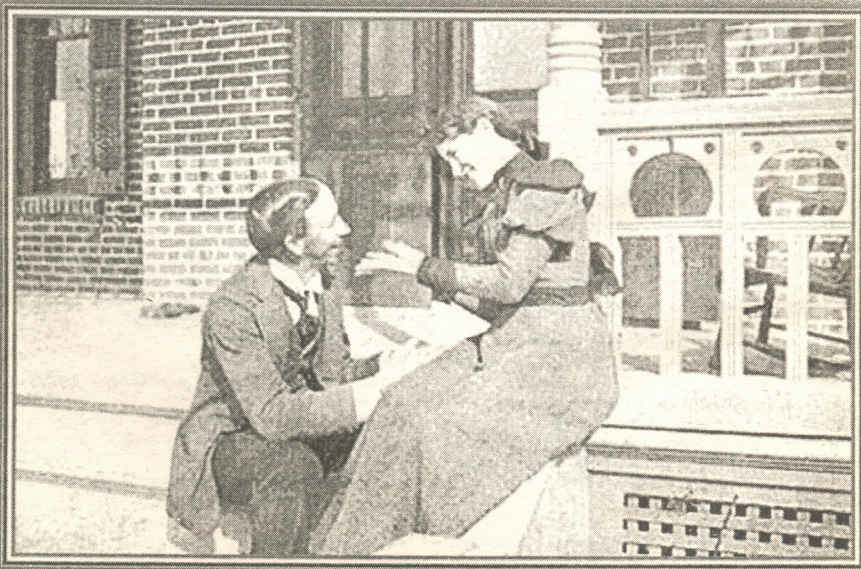
მარკუსი - ნახვევარი სათი რას წყვეტის? ბერტა! ბერტა!

ბერტა შემოდის.

მარკუსი - რულეტი და ჩაი, ბერტა.

ბერტა - ახლავე (გადის).

მსპარი - მართლა სასიამოვნოდ უშხაპუნებს ეს წვიმა. კარგია, რომ ფანჯარა გამოვიღია.

მარკუსი - სხვანაირი ცხოვრება რომ გეკონდეს, უჭჭველად რაღაც მოხდებოდა ასეთ ღამეს.

ოსკარნი - როგორ სხვანაირი?

მარკუსი - სხვანაირი ცხოვრება, როგორც რომანებშია. ფაფურაკები, ანდალუზია, ბოშები, სიყვარული, დანა, სისხლი და თავის გადარჩენა.

ოსკარნი - ეგეთი ცხოვრება მგონი აღარ არსებობს.

მარკუსი - ნუ იტყვი, ჩვენ რა ვიცით? რას ვნდებთ ამ უბრალო ქალაქში?

ბერტა შემოდის, მოაგორებს გორგოლაჭებიან მაგიდას.

მარკუსი - აი, რულეტი და ჩაი. (ბერტას) მარიასაც მოუტანე ფინჯანი. და საერთოდ, დაუძახე, რატომ გაგვექვან?

ოსკარნი - ეწვიან.

მარკუსი - ჰო, მაგრამ ხომ უნდა გამოგემშვიდობოს? ბოლოს და ბოლოს შეკრულები იყავით. (ორივენი იციონინ) ბერტა, სთხოვე რა, მოვიდეს. ოსკარი მიდის და უნდა დაგემშვიდობოს-თქო.

მარტა - როგორ ვთხოვო? წავიდა.

მარკუსი - ვინ წავიდა?

მარტა - მარია.

მარკუსი - მარია? მარია სად წავიდა?

მარტა - ლაბადა აიღო და წავიდა.

მარკუსი - რას ბოდავ, ბერტა?

მარტა - სამზარეულოში შემოვიდა, ორცხოზილას წაატება და წავიდა. კარის ხმა გავიგონე.

მარკუსი - ბერტა, ნუ გადამრიე შენი კარის ხმებით. ჩვენ რატომ ვერ გავიგონეთ? ნახე, ეგებ საწოლშია.

მარტა - საწოლში ლაბადა რად უნდოდა? წავიდა.

მარკუსი - (წამოადგება) მე თუ არ მოვქმენე, არაფერი გამოვიდა. რა უბედურებაა? კაცს ვერ დაველაპარაკებოვარ... (გადის)

მარტა - წავიდა. რატომ არ მივერებს?

მარტა - ვერ ვხვდები, სად უნდა წასულიყო. ისეთი არაფერი უთქვამს, რომ ძალიან სწყენოდა.

მარტა - შორს არ წავიდოდა. ლაბადაც უფრო თვალის ასახვევად აიღო.

ოსკარნი - ეგებ სადმეა, ოთახში. რატომ წავიდოდა?

მარტა - წავიდა, კარის ხმა იყო. სამზარეულოში გავიგონე.

ოსკარნი - ჰო, მაგრამ, რატომ წავიდოდა?

მარტა - რატომ არ წავიდოდა? რასან არ ვამბობ? ოთხი დღეა თავისი ტანსაცმლის გამოლაგება დაინიყო. სულ ჩემოდნებში ჩაალაგა. ის ჩემოდნები ტაქსით გაზიდა, სად, არ ვიცი. რა ჩემი საქმეა?

ოსკარნი - (წაუვიწყრებდა) მაგის თქმა მოგიწევს მარკუსისთვის. თუ, რა თქმა უნდა, არ დაბრუნდება.

მარტა - არაფერსაც არ ვუტყვი. მე მსახური ვარ, რა ჩემი საქმეა? მერე მე დაამბრალდება. თუ თქმაა, თქვენ უხანაოთ.

ოსკარნი - მე ხვალ დილით გადავიდივარ ამ სახლიდან. ვფიქრობ, რომ ველარასოდეს ვნახავთ ერთმანეთს. თანაც, რომ ვუთხრა ჩემოდნების ამბავი, მაინც თქვენსკენ უნდა გამოვიშვირო ხელი.

მარტა - თუ მეგობარი ხართ, ეტყვი.

ოსკარნი - არა, არა. არაფერში მჭირდება ეს აურზაური. ახლა წავალ და დავიძინებ. ოჯახია და თვითონ გარკვევით.

მარტა - ერთხელ კაცმა მოაკითხა. სწორედ თქვენ-ნაირი სანვიმარი ეცვა.

ოსკარნი - რა სისულელეა? ეგ სანვიმარი ამსწინათ ვიყიდ.

მარტა - არა, ახლა გამახსენდა. თქვენ ვი არ გრვეთ ამ საქმეში.

ოსკარნი - ეგლა მავლია. მაგ ქალს რომ მარკუსი არ

უყვარს, ბანქოს თამაშისასაც ვხვდებოდი. ყოველთვის მუშაობდა ამირვედა ხოლმე.

მარტა - მე არ ვიცი ბანქოს თამაში. მე იმას გეუბნებით, რაც შეგამჩნია.

ოსკარნი - კიდევ რამე ხომ არ შეგიმჩნევია?

მარტა - რაღაც-რაღაცები, ოღონდ ახლა ვერ ვეტყვი. ვერ ვახსენებ: თუ მკითხავს, რაღა გაეწყობა.

ოსკარნი - მე მიიხსენი, ბერტა.

მარტა - თქვენ ხომ ხვალ დილით სამუდამოდ გადადიხართ? რალაში გჭირდებათ ეს ამბავი.

შემოდის მარკუსი.

მარკუსი - არ არის. არსად არ არის.

ოსკარნი - არაფერი მესმის...

მარკუსი - რა ჯანდაბაა? თელი საღამო ისე იქცევა, თითქოს ბანქოს ვიამბობდით. სად უნდა წასულიყო?

ოსკარნი - ძალიან მერიდება, მაგრამ... ჩემთან გაველ. მარკუსი - ცოტა ხანს მოივად, ოსკარ. ახლა ნუ დამტყუო. ერთი კარგად დავეფრქვეთ, რა ოინი მომიხსიყ.

ოსკარნი - (ოხვრით) კარგი, კარგი...

მარტა - მე სამზარეულოში ვიქნები, თუ რამე საჭირო იყოს (გადის).

მარკუსი - ცოლი გამეექვა, ოსკარ?

ოსკარნი - ეე... არა მგონია. რატომ ფიქრობ ასე?

მარკუსი - ყველაფერი ისე არ არის, როგორც შენ ხედავ ჩემო კეთილო ოსკარ. ყველაფერი ისე არ არის.

III მოქმედება

ბერტა სადარბაზოში დგას, ფრთხილად აკაკუნებს ოსკარის ბინის კარზე. კარი ჩუმად იღება. ბერტა შედის. ოთახში მარია დგას.

მარია - (ჩურჩულით) რა ხდება, ბერტა?

მარტა - ვერის. არც მთლად ხმამალა, მაგრამ ყვირის. ახლა პოლიციაში დარეკვა გადაწყვიტეს.

მარია - ოსკარი როგორ უჭირავს თავი?

მარტა - ოსკარი ცოტათი ავაღუფავ, როგორც გადაწყვიტეთ, ისე არაფერი შეიძინა. თუმცა, მივანიშნე, რომ ეჭვი მაქვს.

მარია - მარკუსს რას ეუბნება?

მარტა - ყველაფერი და არაფერი. ეგ არ შეეშლება.

მარია - როგორ ფიქრობ, დროა?

მარტა - ერთი ორი წუთიც.

მარია - კარგი, ბერტა, კარგი.

ბერტა ფრთხილად გამოდის სადარბაზოში და მარკუსის ბინის კარში იპარება.

მარია ტელეფონთან მიდის, ყურმილს იღებს და ნომერს კრეფს.

მარია - მე ვარ... ვანივმიდა, ჰო... გაზუსტულია და უნდა კიდევ... ჰო... ჰო... საუცხოოა. მშენიერია. კარგი...

მარია ყურმილს დაკიდებს, სკამზე გადაფენილ ლაბადს დაწვავს და სადარბაზოში გადის. მერე თავისი ბინის კარს შეღებავს და შედის.

ოთახში სხედან მარკუსი და ოსკარი, მარკუსს ხელეპში ჩაურგავს თავი.

ოსკარნი - მგონი, ნერვიულობას ჯობს, რაიმე გადაწყვიტოთ.

მარკუსი - რა?

ოთახის კარი იღება და შემოდის ლაბადამოსხმული მარია.

ოსკარნი - (გაოგნებული) მარია... მოვიდა. მარია...

მარკუსი - მარია.

მარია - რა იყო, რა მოხდა?

მარკუსი - სად იყავი? პოლიციაში ვრეკავდი.

მარინა - პოლიციაში?

მსპბრნი - მარია.

მარკუსნი - ჰო, პოლიციაში. მოვევდი ნერვიულობით. ბერტამ თქვა, ლაბადა აიღო და წავიდაო. მე მეგონა...

მარინა - რა გეგონა? ფანჯრები რომ გამოიღე და წვიმა ტუტებზე, ვიღაცის კაბა შემოდოდად საწოლთან. კარგი მოვლილი კაბა იყო. ვარდისფერი ბავთა ეკეთა. ფანჯრიდან ხომ არ გადავიხედებდი?

მარკუსნი - რა სისულელეა.

მსპბრნი - ჩვენ აღარ გელოდით.

მარინა - რატომ?

მარკუსნი - მარკუსმა თქვა, ეწყინა და გაიტყვაო.

მარინა - ღმერთო, რა სულელია ჩემი ქმარი. ასეთ სულელს ცოლი რასაც უნდა იმას უხამს.

მსპბრნი - სხვათაბრნი ცოლი.

მარინა - შენ უფრო ჭკვიანი მეგონე, ოსკარ.

მარკუსნი - ოსკარისგან რა განდა? როგორ სულელურად საქმეები გადაადო და ექვდა, შენ ოსკარს უფრო ადგილობრივად გაუზინარდა.

მარინა - აბა, რა მექნა? ორცხოთობა მოვეტყევე და იმით მოვიტყუე. შენს ბაღშივე იყო დაბრძანებული. მეორე ქვეშით ჩავიყვანე და წვიმაში ვეღარ დავეტოვე. ქუჩის მეორე მხარეს, მაღალის ტინტის ქვეშ დავესვი და ამოვედი. რა მოხდა?

მარკუსნი - ღმერთო, რა უცნაური საღამოა. მეგონი, ვიღაცის ჩემი სიკვდილი უნდა. ორჯერ გაუზინარდა ერთ საღამოში.

მარინა - გეტყვებდა რაღაცები. ოსკარიც დასვი აქ. ხვალ დილით გადადის, შენი სიგისი თავი აქვს?

მარკუსნი - ბოდიშო, ოსკარ. მართლაც სულელურად გამოვიდა. ხომ ხედავ, რა უცნაური ქალა. ბრტასგან კი ვერაფერს გაიტეხე ადამიანურად. ძალიან უტყვიანა.

მარინა - გაუშვი ეს კაცი. ცოდოა, ცხოვრება ხომ არ უნდა მოგიძლიან?

მარკუსნი - მართლა, ოსკარ, ბოდიშო. აღარ დაგახანებე, მიზნოდა ცოცხა სხვანაირად დაგმეშვიდობებოდი, მაგრამ, ხომ ხედავ როგორი ცოლი მეყავს?

მსპბრნი - არა უშუას. საბოდიშო არაფერია. სიმართლე ითქვას, სად უნდა მეჭკვირობდეს?

მარინა - (გაოცებულად) მე მეგონა სახლში გინდოდა ყოფნა.

მსპბრნი - არა, მართლაც...

მარკუსნი - რა სისულელე? იყავი კიდევ ერთხანს. მართაც საბოლოოდ დაგვიბრუნდა, არა? (იციინან)

მარინა - რა თქმა უნდა.

მსპბრნი - ერთი რამ მიწნდოდა მეთხოვა შენთვის და ამ არეულობაში დამავიწყდა.

მარინა - ჩემთვის?

მსპბრნი - ორივესთვის. უფრო კი ოსკარისთვის. რა იმედი სასოვარი მიწნდოდა მეთხოვა. დახვდავ და გამასხენდებო.

მარინა - როგორი სენტიმენტალური ყოფილხარ. ისე არ გაგახსენდებო, რამეს რომ არ დახედო?

მსპბრნი - როგორ არა, მაგრამ...

მარკუსნი - ეს ქალი გადამრჩევს. გენანება?

მარინა - ვხუშრობ. სულ გაგიჟდით?

მსპბრნი - მარიას კარგი ოუმორი აქვს.

მარკუსნი - რა დროს ოუმორია? უკვე მოვიფიქრე, რაც უნდა განუყოფს. ესაა, რომ მოსაძებნია, ჩემს კომოდში იქნება, რომელიმე უფრაში. ბაბუაჩემის ნაქონი მალევისა-რა საათი. ძველი, შვეიცარიული საათი. მარია, მოძებნე, რა?

მსპბრნი - ძველი საათი ძალიან ძვირფასი საჭუქარია. ასეთ რამეს ვერც წარმოგიგნებდი. მე უბრალოდ მეყოფა, ვთქვია, ოსკარების ცარიელი ყუთი, ან სანთებელა, რომელსაც არ მოვისხმარ.

მარკუსნი - არა, კაცს ისეთი რამ უნდა აწყუტო, რაც შენთვის ძვირფასია. მარია, ჩემი კომოდის მესამე უფრაში იქნება.

მარინა - შენს უფერებში მე ვერ ვერკვევი, თავად მოძებნე. მევე იტყვი, ყველაფერი ისე ამირადმირია, მაგრაც ცხოვრებო. ასე არ ამბობ ხოლმე?

მარკუსნი - აი, ცოლი. (წამოდგება) თავად მოძებნე. არ მოინწყინო, ოსკარ (გადის).

მსპბრნი - რატომ დაბრუნდი? გაგიჟდი? და საერთოდ, რას ენამწარეობ?

მარინა - ჩუმად! იმპორტ დაგებრუნდი, რომ რაღაც დამარჩია. აუცილებელი, წარმოუდგენლად საჭირო. ამ განამანიაში კიდევ კარგად ვიტყვი.

მსპბრნი - რა სისულელეა, რა სისულელეა! რა უნდა დაგტყვინდო... თურთმეტის ათ ნუთზე მატარებელი გადაის, ნახე, რომელი სათია. უკვე სადგურზე მეგონე...

მარინა - ჯერ დადებ. კიდევ მოვასწრებო. შენ ნახვალ და მე გამოვფარებო.

მსპბრნი - ჰო, მაგრამ მაშინ რაღაცამ მოიფიქრე ეს სულელური წარმოდგენა? ისე გადავცუტურავებო, როგორც ბანკის თამაშისასო, ასე არ ამბობდე? ახლა რა გამოდის? ჩვეულებრივად ხომ ისედაც წავიდოდით?

მარინა - მე მოვივანე. დიახ. მაგრამ ბუქტილი დამარჩია. ბუქტილი, დედაჩემის სახსოვარი.

მსპბრნი - ამ თქვენმა საოჯახო ნივთებმა სულ გადამარჩია. საათი, ბუქტილი...

მარინა - ასეა. ჩვენ ოჯახი ვართ.

მსპბრნი - ოჯახი. კარგი ოჯახი კი ხართ. ცოლი კარის მეზობელთან ერთად მიიპნება ახალი ოჯახის შემსაქმნელად და ქმარს დამამკირებელ გამოთხოვებას უწყობს.

მარინა - ძალიან კი მოგეწონა. თითონ არა თქვი ბანკის პარტის ყველასო?

მსპბრნი - ყველაფერი კარგად მიდიოდა, მშვენივრად. ამგვარი გათამაშება არც მიწახავს. ერთი ცრუ გაპარვა და მეორე წამდელი. ახლა კი რა გამოდის? ბუქტისთვის დამარუფი.

მარინა - არა უშუას, უარესი მოვიფიქრე. მესამედაც გავტყებო.

მსპბრნი - დავიტანჯე აქ დედოში. ტაქსი ათის ნახევარზე მოვა ჩემს წასაყვანად. შემწახველი საგნიდან ჩემოდნიტი ხომ უნდა გამოვითარო? თანაც ამ თქვენმა ბურტამ დაამოტოხო. ჩემოდნიტი ჩაალაგაო. რაღაცები გიცი და რიცა საჭიროა მაშინ ვიტყვიო. კაცს შეწნარი ლაბად ეცვაო.

მარინა - სულელი ქალა. ნახევარი საათი დრო კიდევ გავატყვ, ნახავ რასაც ვიზამო (ტუტებში აკიცებს და ფანჯარასთან მივა). ისევე მოვახერხებ და შენთან გავალ. ისე ვიზამ, საბაზანოში ვეგონო.

მსპბრნი - აღარ შემოიძლია, ერთი სული მაქვს ვაგონის ფანჯრიდან დავიხანო აუჭურობა.

მარინა - ნუ ნერვიულობ. სამაგიეროდ ერთად ვიტყვებო.

მშობობის მარკუსნი.

მარკუსნი - მარია! რა ამბავია ჩვენს თავს?

მარინა - რა ამბავი უნდა იყოს?

მარკუსნი - მაღვიძარა ვერ ვიპოვე: მალეძიარა კი არა, ტანსაცმლის კარადებიც კი ცარიელია.

მარინა - კარადები ცარიელია?

მარკუსნი - ცარიელმა! შენი ტანსაცმელი იქ არ არის, მხოლოდ საკიდები.

მარინა - რას ბოდავ?

მარკუსნი - მიბრძანდი და ნახე. გამაგებინეთ, რა ამბავია ჩვენს თავს? გაგაძვირცევს? როდის გადაგპარცევს? მარინა - რა გაგაძვირცევს. როდის უნდა გაგაძვირცვეო. რას ლაპარაკობ (გადის).

მოსპარი - ეს რაღა უბედურებაა მარკუსი - ბერტა! ბერტა...
 შემოღის ბერტა.
მარკუსი - ბერტა, ტანსაცმლის კარადები ცარიელია.
ბერტა - ქურდი აქ არ შემოსულა. მე სულ სახლში ვარ. თქვენ ფანჯრები დაღვლი, ეგებ მაშინ გადმოძვრა ვინმე.

მარკუსი - (დამეცინავად) მაშინ კატა გადმოძვრალა, ჩემს ცოლს თუ დავუჯერებთ. სადაც კატა, იქაც ქალის კატები, არა?

ბერტა - რა ვიცი. მე მგონია, რომ თვითონ თქვენმა ცოლმა ჩააღაგა ის კატები ჩემოდნებში.

მარკუსი - და რა უყო, ბერტა?
ბერტა - მე არ ვიცი. მე მგონია, რომ თვითონ ჩააღაგებდა ზამთრის კაბებს, ახლა ხომ გაზაფხულია.

მარკუსი - კარგი, წადი ბერტა.
 ბერტა გადის.

მარკუსი - ეს ქალი იდიოტია. ყველაფერს მარჩას აბერალებს. რა დაქანცული სახე გაქვს, ოსკარ. გატანჯნევი მთელი საღამო. ოჯახი ასეთი რამაა.

მოსპარი - არაფერი... უბრალოდ, გავალ, დავისვენებ, მართლა მჭირდება დასვენება.

მარკუსი - კარგი... ისე დამეთანხმე, რომ რაც ხდება, უწაფურია. ეს ყველაფერი ძალზე უწაფურია.

მოსპარი - კი ასეა.
მარკუსი - მარია ორჯერ გაუჩინარდა სახლიდან, ახლა კი კაბებიც გაქრა.

მოსპარი - მართლაც. (ხელს უწვდის) აბა, ღამე მშვიდობის.

მარკუსი - საათი რომ ვერ ვიპოვე? მგონი საათიც მოპარულია.

მოსპარი - მარჩას აღარ შევანუსუბე, შენ გამოეთხოვე ჩემს მაგივრად.

ისმის ზარის ხმა.
მარკუსი - ეს ვინლა?
მოსპარი - არ ვიცი.

ბერტა შემოდის.
ბერტა - იქ ერთი კაცია, თქვენს მუშულეს კითხულობს.

მარკუსი - რა სისულელეა? ვინ უნდა კითხულობდეს ჩემს მუშულეს?

ბერტა - მალაღო, წარმოსადგეი კაცია. დანინკლეული სანვიმარი აცვია.

მარკუსი - აბა, ერთი თხოვე, შემობრძანდეს. ვინ უნდა იყოს, ასე დაუპატივებლად?

მოსპარი - რა გითხრა. თავებრუ დამეხება, აღარც ვიცი რა ვიფიქრო.

ბერტა გადის და სტუმარს შემოუძვება.
სტუმარი - დიდი ბოდიში, მაგრამ ღამის ცვლაში ვმუშაობ და სხვა დროს ვერაფრით მოვიდგი. რამდენიმე შეკითხვა უნდა დავუსვა თქვენს მუშულეს.

მარკუსი - ბოდიში, მაგრამ ვინ ბრძანდებით?

სტუმარი - მეშვიდე საპოლიციო უნიის ინსპექტორი გუბი. (საბუთს იღებს ჯიბიდან და კვლავ ინახავს)

მარკუსი - მერედა საიდან ივით, რომ მუშულე მყავს?

სტუმარი - შეცდომა გამოირცხლებია. მე ამ საქმეს ვემსახურები (ხელს უწვდის მარკუსს). ინსპექტორი გუბი.

მარკუსი - შენაურთა, არა, ოსკარ? კიდევ ერთი უცნაურობა.

მოსპარი - აღარც კი ვიცი, რა ვიფიქრო.

მარკუსი - მარჩას ვკითხოთ. რა დარჩენია იმ ცარიელ კარადებში? ბერტა! დაბრძანდით, ინსპექტორი.

შემოდის ბერტა.
მარკუსი - ბერტა, ერთი მარჩას დაუხახე, მგონი მართლაც რაღაც უბედურება ჩვენს თავს.

ბერტა - წადიდა.
მარკუსი - ვინ წადიდა, ბერტა?
ბერტა - თქვენი ცოლი. შინდისფერი ფეხსაცმელები ჩაიცვა, ქოლგა აიღო და წავიდა.
მარკუსი - სულ გადარიე, ბერტა?
ბერტა - წავიდა. მე თვითონ დავუჯუტე კარი.
მარკუსი - როდეს?
ბერტა - მის შემდეგ, რაც ეს ბატონი მობრძანდა.
სტუმარი - ასეა, გაქვია.
მარკუსი - რას ჩამახავთ? ჩემი ცოლი სად უნდა გაქცულიყო?

სტუმარი - თავი აარიდა ჩემთან შესვენდას.
მარკუსი - თქვენთან შესვენდრისთვის თავი რატომ უნდა აერიდებინა?

სტუმარი - ეს თვითონ უკეთ ეცოდინება. ტელეფონი გაქვთ?

მარკუსი - ტელეფონი რად გინდათ?

სტუმარი - უარი უნდა დავამონმო. სამირიგოს შევატყობინო, რომ დასაკითხმა თავი აარიდა დაკითხვას.

მარკუსი - აი, სატივით. რა გინდათ ჩემი ცოლის გან?

მოსპარი - მარკუს, მე გავალ, თუ შეიძლება. ჩემთან გავალ და...

მარკუსი - კარგი, ოსკარ. კარგი. დიდი ბოდიში ყველაფრისთვის. ხომ იცი, ლამაზად მინდოდა.

გადაეხვევიან ერთმანეთს. ოსკარი გადის.
მარკუსი - ბერტა! ბერტა!

IV მოქმედება

მარკუსის და მარიას ბინა. ოთახში ინსპექტორი გუბი და მარკუსი სხედან.

მარკუსი - ახლა მე მაქვს სანერვიულო. თქვენმა სულელურმა მოსკლამ ჩემი ცოლი დააფრთხო. სად ვეძებო? იმავე პოლიციის განყოფილებას მივმართო, რომელმაც მის დასაკითხად გამოგზავნათ?

სტუმარი - ჩვენი სამსახური ასეთია. ის შემთხვევით აღმოჩნდა ავარიის ადგილას. პირველადი ჩვენება იქვე მისცა. მისამართიც ჩაანერინა. წვიმაში მანქანის მართვას სიფრთხილე სჭირდება. ეს შეუახება მოედანზე მოხდა შევიდის ნახევარზე.

მარკუსი - მესმის, მესმის. მართლაც იყო წასული საყიდლებზე და მგონი ეგ ავარიაც ასენდა... ხომ შეგძლოთ დაგეგვით?

სტუმარი - განა არ ვრეკავდი? ტელეფონი ერთთავად დაგაგებული იყო.

მარკუსი - ძალიან უცნაური საღამოა, ძალიან უცნაური. ყველაფერიან ერთად, ჩემი ცოლის კაბები გაქრა ტანსაცმლის კარატიდან.

სტუმარი - (ხალისით) ჰოდა, დროზე მოგსულვარ. უბრალოდ, ვერ გავიგე, რატომ უნდა შემინებოდა თქვენს მუშულეს ჩემი? ორიოდ უწყინარ კითხვას დავუსვამდი და საქმეც მოთავსებოდა.

მარკუსი - ჩვენ რომ ძველი ნაცნობი ვიყოთ, უფრო ნერვიულად აგისნიდით, მაგრამ ახლა ამის თხრობას არც აზრი აქვს და არც წესია, უცხო კაცს, მითუმეტეს პოლიციელს, შენი ოჯახის თვავადასავალი უამბო. მე და ჩემმა ცოლმა გადავწყვიტეთ საოჯახო წარმოდგენა გაგვეთამაშებინა. ჩვენ კარგი მსახიობები ვართ, მე და ჩემი ცოლი. მიერთვით კონიაკი, ბატონო ინსპექტორი. ჰოდა, თქვენ სწორედ ამ წარმოდგენის მესამე აქტის ბოლო სცენებში დაგეგმვდით თავს. მთელი წარმოდგენა ჩაგვივლიდა. საუცხოო ექსპრომტი მოუხერხე და ამ დროს თქვენ შემოაბოტეთ. ალბათ, ჩემი ცოლი დაიბნა. ექვნი არ მებარება, სადარბაზოში იმალება.

სტუმარი - მამაკით. მართლაც უცნაური ამბავი ჩანს. სულაც არ მინდა მისი მოხმენა. მართლაც პირად ისტორიაში შემოვიჭერი.

მარკუსი - თქვენ გამოსათხოვარი პარტია ჩაგვიშალო.

სტუმარი - ბოდიშს ვისდი. კონიაკი კი მართლაც საუცხოოა.

მარკუსი - ხვალ დილითვე ჩემი ცოლი თქვენს დანესებულტოში მოვა და საჭირო პასუხებს მოგახსენებთ.

სტუმარი - ექვცი არ მეპარება... რავი ასეა, კიდევ ერთხელ მოგვიბოდიშებთ და...

მარკუსი - აი, მოზარქანდა შეშინებული ბოცვერი.

ბერტა გაუღე მარია...

ოთხში ოსკარი შემოდის.

მარკუსი - აჰ, ოსკარ, შენა? მე კი მეგონა მარია დაბრუნდა. დღეს იმდენჯერ გაქრა და იმდენჯერ დაბრუნდა, რომ... ვერ დაიძინე?

ოსკარი - ვერა. ვფიქრობ, სად უნდა წასულიყო. მართკო გაგვიჩვენებდა ასეთ დროს. ამიტომაც დავბრუნდი.

მარკუსი - გმადლობ, ჩემო ოსკარ, გმადლობ. ინსექტორთან საუბრის შემდეგ დავმშვიდდი და შენმა მცულვარებმა თითქოს გაამკვივრა. ასე არ არის, ინსექტორი?

სტუმარი - ასეა. საწერიულო არაფერია.

ოსკარი - ჰო, მაგრამ სად წავიდა?

მარკუსი - ინსექტორმა საღამო ჩაგვიშალა, მაგრამ მთავარი მაინც მივალწივთ. მარია დაბრუნდება. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ინსექტორისა შეეშინდა. რომელი საათია?

ოსკარი - ათის ოცდასუთი წუთი.

მარკუსი - ოჰ, რა დრო გასულა. ახლა უკვე მთელი ქალაქი თვლებში. მხოლოდ სადგურზე ფსიზობოქნ. ღამის მატარებლების დროა.

სტუმარი - მართლაც. მე მიყვარს ღამის მატარებლები. საძინებელი კუბები. წვიმანი მგზავრობა ხომ ასეთი სასიამოვნოა.

მარკუსი - გაზაფხულის წვიმას ბერი არაფერი სჯობს. გამოაღე ფანჯრები და ისუნთქ ღრმად.

სტუმარი - კარგი. ჩემი წასვლის დროა. კიდევ ერთხელ მამაკით. თქვენი მუშის კაბების თაობაზე კი ხვალვე შეგიძლიათ მოგმართოთ. თქვენი მეუღლე ხომ მოვა და იქვე მოვისმინებთ მის ნაამბობსაც გაქპრალი ტანსაცმლის შესახებ.

მარკუსი - მშვენიერია. ასეც მოვიქცეთ.

სტუმარი - ახლა კი, თქვენი მეუღლე ალბათ დაინახავს, როგორ ჩავჯდები ჩემს მანქანაში და შინ დაბრუნდება. ასე არა თქვით, უთუოთ სადარბაზოში იმალეზო?

ოსკარი - სადარბაზოში?

მარკუსი - ჰო. აბა, სხვა რა ვიფიქრო? ინსექტორი წავა და გიამბობ. მატარა ისტორია.

სტუმარი - ჰო, მართლაც... (უბიძან ოთხად გაკეცილ ქაღალდს და ფანქარს იღებს) მე გამომხსენებთ ქაღალდს დაფრთვებ. იქ, მისაღებში წარადგენს (ნაქარევად აწერს ხელს ქაღალზე და მაგიდაზე დებს). აბა, ღამე მშვიდობის. კარგ დროსტარებას გისურვებთ.

მარკუსი - გმადლობთ.

ინსექტორი გუვი გადის.

მარკუსი - წელან, კატა რომ გაიყვანა მარიამ, მშრალი ლაბადით რატომ დაბრუნდა? ინსექტორს სველი ლაბადა ეცვა.

ოსკარი - არ ვიცი, მარკუსე. არც კი შემიხედავს ხერინანად.

მარკუსი - დიდად არეული საღამო გამოვიდა. მარია ავტოკატასტროფას შეესწრო და ინსექტორიც ამიტომ მოვიდა.

ოსკარი - ააა...

მარკუსი - მართლაც? მგონი ეს ერთადერთი სიმართლეა დღეს.

ოსკარი - და მარია სად არის?

მარკუსი - მე რა ვიცი? ჯანდაბამდე წასულა. დავილაღე.

ოსკარი - კი, მაგრამ...

მარკუსი - აა, მაგრამ?

ოსკარი - ის, ტანსაცმელი?

მარკუსი - ტანსაცმელი?

ოსკარი - ტანსაცმელიც და... თვითონ მარია?

მარკუსი - ტანსაცმლისა შენ უკეთ უნდა იცოდე. მოდინები ერთად არ გაზიდეთ სადგურში? შემწახვალსაკანა ნომერი ოცდაცხრამეტი.

ოსკარი - რა ჩემოდინები?

მარკუსი - იმას ნუ მომაყოლებ, მეგობარო, რაც ჩემზე უკეთ იცი. მგონი კარგად ვიცი თუ შური, მეც და ჩემმა ცოლმაც. ბოლომდე არ გამოგვივიდა, მაგრამ... ინსექტორმა ყველაფერი ჩაშალა. ამიტომაც გელაპარაკები ახლა. რა წესია მეზობლის ცოლთან რომანის გაბაზა?

ოსკარი - რა ისიულებოდა... მე. მე ახლავდ წავალ და...

მარკუსი - ნაღი. ნაღი, და მადლობა მიზნარი, რომ ჯერჯერობით ცოცხალი ხარ. ცოცხალი კი იმიტომ ხარ, რომ ჩემ ცოლთან დანოლა ერთხელაც ვერ მოახერხე. ამალბ აპირებდი. მატარებელი რომ დაიპრებოდა, არა? ორჯერ შემობრუნდი ჩვენთან, იმიტომ, რომ მარიამ ორჯერვე მოგატყუა. ეს სახლის გაყვივის ზღაპრული იმიტომ მოიგონე, არა? ვერ მიხვდი, რომ ჩვენ მოთამაშე ხალხი ვართ? მარიას უშაღლესი სამხედრო ჯილდო ერგება. მგონი მიხვდი, რომ გაჯათამაშეთ. ამაზე მეტკ სახსოვარი რაღა გინდა? საფლავში ჩამოაყვებოდა...

ოსკარი - შენ საზიზღარი კაცი ხარ. ყოველდღე ჰხედავდი რა დღემე გაყავდა ეგ ქალი. როგორ ტანჯავდი, ასეც ვიცი, აშინებდი. სად არის? სად გადამალე? რასან აქეთი უღირსი რამ გამოიგონე, ღიად ვითამაშოთ. სად არის მარია?

მარკუსი - მამაციც ყოფილა. მე უღირსი რამ მომიგონია, თვითონ რე გულისფანქვალთ ჩაება ამ უღირს პარტიაში.

ოსკარი - სად არის მარია?

მარკუსი - შევყარებული რანდი. არ ვიცი სად არის. წარმოდგენა არ მაქვს.

ოსკარი - ყველაფერი დაეგმე. საბარლო ქალი დააშინე. ისეთი რამ შემომთავაზე, რაც გულშიც კი არ გამოვიდა. წარმოდგენა არაფერში მჭირდებოდა. უბრალოდ, მარიას დანებებზე ვიფიქრო, რომ სიმწარის ღირსი ხარ. რად მინდა წარმოდგენა? ისედაც წავიყვან. ისედაც წავალ.

მარკუსი - ვერა.

ოსკარი - არ შეგაშინო...

მარკუსი - არ უყვარხარ. შენ არ უყვარხარ.

ოსკარი - და შენ უყვარხარ, არა?

მარკუსი - ჩემი ცოლია. თანაც, შენი მატარებელი უკვე გავიდა. ათი წუთია. ღაღარ მინდა ეს ლაპარაკი, მომწყინდა (რეგოლვერს იძრობს)

ოსკარი - ბერტა...

მარკუსი - ხა-ხა-ხა იპოვნა მშველელი. მარტოხელა კაცმა თავის სახლში მოიკლა თავი. ინსექტორიც აქვე იყო, ღამის მოგვიშინაურდა. არ გავიცინინო?

ოსკარი - მარია... მარიაც მოკალი?

მარკუსი - ღმერთო, რა სულელია. მარია რატომ უნდა მომეკლა? უბრალოდ, დამწავეებს გსვიც. მარიას კი არაფერი დაუშავია. ხვალ ჩვეულებრივ დღე იქნება. მარია საპოლიციო უბანში მივა ინსექტორთან სასაუბროდ. იმ პატიოსანმა კაცმა, უწყვეტ კი დატოვა. აი (მაგვიდიდან გაკეცილ ქაღალდს იღებს და დახედავს). რაო? (ქაღალდს დაიქნებს და ხსნის, ჩასცქერის. ოსკარი რეგოლვერს იძრობს)

ოსკარი - აბა, ახლა ვილაპარაკოთ.

მარკუსი - (ყურადღებას არ აქცევს, თავის რეგოლვერს დივანზე მიგადებს და ქაღალდს ჩასცქერის) რა...

რატომ... რ... (მონწყევით ჩაეშვება სავარძელში, ქალღალს მიაგდებს)

ოსკარი - მარია... მარია სად არის?
მარკუსი - მარიაზე წერილი გამოგვიგზავნა. შეგძლია ნაკითხი. ხმაბალა.

ოსკარი - (ქალღალს დასწვდება) რა? ეს რა არის?
მარკუსი - ნაკითხე. ნაკითხე, ბრწყინ...
ოსკარი - საღამო მშვიდობისა მარკუსს და ოსკარს. არ ვიცო, ცოცხლები ხართ, თუ არა, მაგრამ მაინც მინდა გითხრათ, რომ ორივენი მძულხართ. ეს ძნელი ასახსნელია, მაგრამ გასაგები იქნება. მარკუსს, შენ იმიტომ მძულხარ, რომ ჩემი ქმარი ხარ. ოსკარს, შენ იმიტომ, რომ საზოგადოებად დედობადი ლოგინში შეგეთრიე და არავინ იცის რა დღეში ჩამადგებდი, რომ გამოყოლოდი. იმაზე ნაკლები ნამდივად არ იქნებოდა, რაც ჩემს ოჯახურ ცხოვრებას მოჰყვა. თქვენს საზოგადოებაში, მე ჩემი პარტია მქონდა, რომელიც, როგორც ჩანს, მოვიგე. ოსკარს, ჩემი მატარებელი თერთმეტის ათ წუთზე გადიოდა მესამე ბაქიდან. მე ჩავვდედი მატარებელში, რომელიც თერთმეტ საათზე გადის მეექვსე ბაქიდან. მარკუსს, დიდი მადლობა, რომ ბარგი ჩამილაგე. ოსკარს, დიდი მადლობა, რომ სადღურამდე მიმბატინე. სიგარეტები ჩემი სასოვარია. აქვე მოგახსენებთ, რომ ეს წერილი იმ ადამიანზეა მოგზავნილი, რომელსაც ჩემი გული ეკუთვნის. მის დიდ ნიჭსა და სიმამაცეს თქვენც შეაფასებთ. მგონია, რომ მასთან ერთად ბედნიერი იქნებით. მშვიდობით... (ოსკარიც მონწყევით დაეგდება).

მარკუსი - უუუუჰ... როგორ... როგორ გამოუმპარა... უუ... უუ... ინსპექტორი გუგია...

ოსკარი - ის... ინსპექტორია... ინსპექტორია ის, ვინც...
მარკუსი - ო, რა ბრიყვი ხარ?
ოსკარი - ბრიყვი... ბრიყვი არა ხარ?
მარკუსი - ბერტა! ბერტა!...
შემოდის ბერტა.
მარკუსი - ბერტა, სად არის ჩემი ცოლი?
მარტა - მგონი მოვიდა.
ოსკარი - მოვიდა?
ბერტა - კარის ხმა იყო.
მარკუსი - რა დავაშვე ამდენი სულელის ხელში?
ფესხაცმელები მომიტანე ბერტა.
ბერტა - ფესხაცმელები?
მარკუსი - ჰო, ფესხაცმელები. სადგურში მივდივარ.
ბერტა - სადგურში?
მარკუსი - ჰო! ჰო! მომიტანე ფესხაცმელები.
ბერტა გადის.
მარკუსი - თერთმეტზე გადისო, არა? თუ არ მოგვატყუა.

ბერტას ფესხაცმელები შემოაქვს და გადის. მარკუსი ნაჩქარევად იცმევა. რევოლვერს ნაშოვლებს ხელს და გარბის.

ოსკარი - მოიცა...
მარკუსი - რა ჯანდაბლა გინდა?
ოსკარი - მეც მოვდივარ...
მარკუსი - აი, სცენა. აი, პარტია.
ოსკარი - მგონი საერთო მტერი გვყავს.
მარკუსი - რევოლვერი შეინახე, ბრიყვი... ბერტა!

ჩვენ მივდივართ!
გარბიან. ისმის კარის ჯახუნის ხმა.
თაბში ბერტა შემოდის, ალაგებს ინყებს, გორგოლაჭებთან მაგიაზე ალაგებს ფინჯებს და ბოთლებს.
მარია შემოდის.
მარია - წავიდნენ?
ბერტა - დიხ. გაიქცნენ.
მარია - კინალამ დავიხუთე იქ. რა საშინელი კარადა გგქონია სახლში.
ბერტა - კედელშია ჩაშენებული.
მარია - საბნებში ამდენ ხანს... საფლავში მგონა თავი (ტელეფონთან მიდის, ყურმილს იღებს და ნომერს

კრებს). მგონი, გამოგვივია არა, ბერტა?
მარტა - მგონი.
მარია - ჰო... მე, ვარ. კი... ქუჩის კუთხეში დაგელოდები. არა უშავს. ნენმა რაღას დამაკლებს. მალაზიის ტენტის ქვეშ. კარგი გკონი (ამოიხიზებს).
მარტა - ესენი იქ რომ მივლენ, იმას ნახავნენ?
მარია - ვის, გუგის?
ბერტა - ჰო. აქ რომ იყო. ინსპექტორი ვარო.
მარტა - ალბათ. მეექვსე ბაქანზე იდგება.
მარტა - კარგი არაფერი მოხდება იქ.
მარია - ეგ გუგიც ისეთივე საზოგადოებრივი, როგორც ეს ორი, ბერტა. რაც უნდათ ის ქნან. მე იმას მივეყვები, ვისაც თამაში არ უყვარს. ერთი შანტაჟისტი, მეორე შანტაჟისტი, მესამე შანტაჟისტი. ერთი უჭვიანი, მეორე უჭვიანი. მესამე (წამოდგება) ნავედი (ბერტას ჩაეხუტება) დიდი მადლობა. დიდი მადლობა შენ. შენ რომ არ ყოფილიყავი...
ბერტა - კარგი, კარგი...
მარია - მოგწერთ, ჩვენთან ჩამოხვალ. ჩვენთან იქნები.
ბერტა - კარგი, კარგი.
მარია - შენ რომ არ მოგაფიქრებნა, რა დღეში ვიქნებოდნენ?
ბერტა - სიყვარულია. დახმარება სჭირდება... რა ჰქვია იმას?
მარია - ვის?
ბერტა - ვინც არ თამაშობს.
მარია - კარლოსი. როგორ დაგავინყდა ბერტა?
ბერტა - დავბერდი.
მარია გარბის.

ფარდა

ფრენის დღე ოთხშაბათი

1993 წელი, ივლისი, ბერლინი

სასუბარი

- გუშინ ფანჯრის რაფაზე პეულა ვიპოვე ვიცანი, ნაკა- მურას ცოლი იყო. ფანჯარა გაუღულა და გაფრინდა.
- ნაკამურას ცოლი არა, ის...ა
- აბა რა, ვიფრინებ?
- რა ჰქვია?
- სახელს რა მნიშვნელობა აქვს. დაფრინავს და მეტი რა- და გინდა?
- საიდან მოიტანე, რომ ნაკამურას ცოლი იყო?
- თვითონ ნაკამურა ყვებოდა...
- საიდან იცი, რომ არ გატყუებს? იქნებ მაგრად აკლია მაგ შენ ნაკამურას...
- იცო, ბებიამემა რა მითხრა, ეს რომ ვუამბე...
- სად იპოვე ბებიაშენი...
- დაფურცე
- ხო, კარგი, რა გითხრა ესეთი?
- მითხრა "რა მონდომება ჰქონდა ნაკამურას ცოლისო..."
- რა გინდა და ყველაფერი გახარება...
- რა მეზარება?
- შენი საქმე არაა, თუ გინდა, ყოველდღე იფრინე და ყოველი დღე ოთხშაბათი იქნება...
- შენთან სერიოზული რაღაარაკი არ შეიძლება...
- ამაზე სერიოზული რაღა გინდა, ნამო, ვიფრინოთ-მეთ- ქი?
- კაროზე მე წავედი და კვირას გამოვიღე პაკი
- თუ მოიფიტრებ, დამირეცე
- რა უნდა მოიფიტრიო?..
- დამირეცე-მეთქი, თუ ფრენას გადაწყვეტ...
ფრი...ი...ფრი...ი... გულებნები

ნანხვებით ავტობიოგრაფიული ნოველიდან
"გადენიერების ღმერთი, ანუ
ფრენის დღე - ოთხშაბათი"

მიხა აღარაფერს აღარ მპასუხობს. მის ლამაზ სილუეტს კარების სიმაღლე ნთქავს.

სიჩუმე ისადგურებს. ასე იცის ხოლმე გაფრენის წინ.

1992 წელი, მარტი, ბერლინი
ფანჯერიდან სახურავები და ოვალური ცა მოჩანს... უბ- ნის მატარებელი ყოველ ათ წუთში შუაზე აპობს ფერს და ყვითლად ხაზავს "შონაშაუზერ ალლექს" ჰაერს...

ლორდი (კატა) უძრავად ზის ფანჯრის რაფაზე და ერთ წერტილს მისჩერებია. საათობითაა ასე გატყუებული. რას ფიქრობს ნეტა? სამი წელია ასე ჩუმადაა. რამდენი სათქმე- ლი დაუფროვდა, ვინ იცის. ალბათ, მეტყვეის რაღაცას, სულ ასე ხომ არ იქნება?!

ბერლინური მზე ოთახს შუაზე ყოფს. მზის სხივი მოუს- ვენრადაა. ხან კარის სახელურზე ჩამოვდება, ხან საფერფ- ლესა და ცარიელ ჭიქას შორის. შემდეგ ჭურჭლით საცე ნივარაში ისვენებს. ესეც ბეზრდება და ახლა მაგიდაზე წვე- ბა. ვიცი, დიდხანს ვერ გაძლებს ასე და ერთ-ორ საათში მგზობლის ფანჯარას დაუწყებს ლაქუნს.

"როგორ არიან ნეტა, ჩემი ჩიტუნები - დედა და ბებია... მონატრება ოდესღაც ნაცნობ შეგრძნებასთან ერთად მოდის. უცაბედად, მოულოდნელად, გაუთვალისწინებლად. მონატრე- ბა ხანდახან გაზაფხულის სუნს მოაქვს, ხანდახან ყავით საც- სე ჭიქას, ხან სადარბაზოს სურნელს, ხან კიდევ ფანჯრიდან შემოსულ ხმებს. არც კი ვიცი, მონატრება სისარულია თუ დაღონება?! ალბათ, უფრო წადილია წარსულში დაბრუნე- ბის. ეს დაბრუნება კი ნაცნობი საგნების მეშვეობით, უფრო ნათლად წარმოაჩენს თვითონ იმავე საგნებს და სწორედ მა- შინ, თვინდან ხდება ყოველივეს გადაფასება. მოლოდ მამნი წარმოირჩენები შენ საკუთარი თავის წინაშე.

მონატრება დამეუფლა...
თბილისი... ჩემი სახლი - მუსიკალური სკვირი.
სახლი - სიმღერა.

მე, სამი წლის, ხმის რეესოსორის გვერდით ვზივარ "ზე- მელზე, რადიო-სტუდიაში და კმაყოფილი აქეთ-იქით ფეხებს ვანჯეც. გამჭვირვალე მინის იქით ბებიებს ვხედავ და იმტყ- დება სამი წლის ბავშვურ გონებაში ოთხი და ერთ ბებია და - "ჩემი ბებიები". ოთხი ბებია, ოთხი სისარული, ოთხი სიყ- ვარული, ოთხი ხმა ერთმანეთში შერწყმული, გადასლართუ- ლი და ერთ დიდ სიმღერად მოსული. ჩამწერი სტუდიაში ოთხკუთხედის მინის ი ქით, სიჭუმეში მდგარა ჩემი ბებიები... შემდეგ, ხმის რეესოსორის მწვანე ლილაზე დაჭერილი თითი და როგორც მზის ამოსვლა უფანჯრო სტუდიაში, ოთხ- კუთხედი ხმის ყუთებიდან გადმოღვრილი ნაკავული - დები იმხნელები. დები მღერაინ - "სულიკოს", "ო, მარგარიტა", "არ დაიჯობე" და მე მართლაც არ მჯერა, რომ ბებებს ასე- თი სისარული მარგუნა, ყოველდღე ვეზიარო დიდებულსა და მშენიერს!

* * *

1994 წელი, ნოემბერი, ბერლინი

კარი თქმომ გამოიღო. არაფერი არ მითხრა. ზურგი შე- მატკია და ნახაზეში დაიწყო ქექვა. ჩვენ შორის ჰაერი და- იძაბა. მერე უცებ მობრუნდა, ქვეყიდან ამოშედა და დანა- შავესავით წაიღულლულა: "ქალბატონი თამარი... თქვენებმა

* * *

დარეკეს..." მიზეზები, ბუბია გარდაიცვალა. ყველაფერი გამოსხვისდა - თბო, ოთახი, სახენტი, ბეგურები... რაღაც ვთქვი, მაგრამ საკუთარი ხმა ვერ ვიციანი.

სხელი სიწმითი ამტკა.
ქუჩაში გავდე.
ბერლინიში თოვს.

1995 წელი, ნოემბერი, პარლინი

ძველი ტყავის ჩანთა გამდგომარეობაზე წარსული უწყსროგოდ გაიბნა მაგდონის უბნისა და გაცეცხლებული დროის სიღრმეები ლამაზი, გრძელწინაწიანი, ქათხათა პერანგზე გამონყობილი ასალგაზრდა ბუბია მიმზერს. გამოსხვიდა მშვიდი ბუბია. თვალები წყნარი და ლამაზი. სახე სწორი და უნაყოფო. ბუბია ასეთი არასდროს მიხანასეს. აქ კი, ამ სურათზე ყველაფერი ნაცნობია ჩემთვის - გამოსხვიდა, ღმილი, თვალები, ნაოჭები... "კრასატულიკა..." ასე ვეძახებ ბუბია თამარს. ის კი პასუხად თავისი დაბალი და ხავერდოვანი ხმით ხითხითებდა.

მე ბუბია კალთაში ვზივარ და თან გიტარას ვებლაუჭები, მეზინია არ გამივარდება. სუმრობაა, საკონცერტო ბუბია მოთმინებით მასწავლის დაკვრას. ჩემი ცოცხლა თითები ძლივს სწვდება გიტარის ტარს. მე იტყობინა არ ვიტებს და დაჰყრები ვიშორებ, რასაც ბუბია მასწავლის.

"მოდი ჩემო კარგო, გიტარაზე დაკვრა ხელისთვის გადავიღო" - მეუბნება ბუბია, - "და ახლა მე დასის შეეს სიმღერა ვისწავლით!" და იწყება. ბუბია ერთ ფრაზას მღერის, შემდეგ მე ვიშორებ. ცოტა ხანში მე და ბუბია თამარი ორ ხმაზე ვმღერით.

საღამოს ყველაზე ერთად ვართ - მე, დედა, მამა, ბუბიები. მე ვმღერი მათთვის ასლანს შესწავლილი სიმღერას და მესმის, როგორ ერწყმება თანდათან ჩემს ხმას მათი ხმები და ულამაზეს ორნამენტად იხატება სულსა და გონების სიღრმეში.

ყველაფერი სიმღერით იცემა - ოთახები, ნიეთები, სახელი, ეზო, ქუჩა...
და ეს დღევ სიმღერად იქცევა ჩემთვის.

ბორჯომი. 1954 წელი - გაკრული ხელითაა მიხანერი. მაკოთირ ფოტოზე ოთხივე და დიავრონი ვეღანან. აქ კი - მე, დედა და ბუბია ერთად ვართ. მამასთან არც ერთი ფოტო არ მაქვს. არ უყვარდა ფოტოს გადაღება. დედა ისეთი სიყვარულით შემოხვდებოდა. ბუბია კი უღიბის იმას, ვინც კადრს გართობს. არ მახსოვს, ვინ გადაავიღო... ისე კარგად მახსოვს ეს დღე - სექტემბრის რბილი შაერი. განათებული ოთახი; ბუერი სინათლით... რაღაცაზე ბუერი ვიციენო... ერთად ვივანშობი, ვიშორებო...

ამ ფოტოზე კი მარტო მე და ბუბია ვართ გიტარების ხელში. სიმღერის დროსაა გადაღებული. ვხატვ რას ვმღერით? ვერ ვიხსენებ. ეს დღევ კარგად მახსოვს. ასე მგონია, ჩვენს ზურგს უკან ფარად ირხება.

ბუბიას გიტარა ახლა სულ მარტოა. რატომ არ ნამოვიდე ნეტა? ალბათ, ბუერი ბარგი მჭირდა. აქეთ ნამოვივებ უწყვეტად. აბა, იქ რა უნდა, უქმად კარადამი რომა გამოკტილი?

ბუბია ყოველთვის განონსწარებულია და თავშეკავებულად. ყველა ტკივილს და სევდას თავის ოთახში ტკივებს. ოთახი ბუდეს შუაგულს. ბუდის ორივე მხარეს აკაციის ტოტები სწვდება. ბუბია ფანჯარასთან დგას და სიშორებით იყურება.

მე ფრთხილად ვაღებ ოთახის კარს. ბუბია არ ირხება მინად, მხრებზე მოეყვით და სევდა გაუქუარავო. ის კი, მიღმარა, ჩემსკენ აბრუნებს თავს: "შენა სარ, შენ შემოგვკვლე?" მეუბნება, საყვარლად. ხითხითებს და ჩემსკენ მიდის ხელბეჭდული, მისი კონცა მხარზე მომდგება. ბუბიას მძალერი ხელი დედა მეხვივან და როგორც ორი მხარის ფარი, ჩემს სხეულს ცივად ყველაფრისგან, რაც აწინებს და ძრავს ჩემს გამოუცდელ სულსა და გონს. მიცავს იმისგან, რაც უნდა მო-

ვიდეს და მოხდეს, რაც ჯერ არ ვიცი. მე ბატკანივით ბუბის ხლებში.

ხლები - ფრთები, ხლები - ფარი, ხლები - იმედი, ხლები - სიყვარული.

მიჭირს, წარმოვიდგინო ბუბიას უძრავად დასუჭული თვალები... მას კი, დედოფალივით მოუღერებია ყელი. თვალები-ვარსკვლავები მილიმიან ფოტოდან და მჭყვენება, რომ ბუბია სუნთქავს.

ბერლინიში წვიმა...
ოთი ჩაკერი მანქანოფონის ღლივას და ცივი ბერლინური ოთახი დევი იმხნელების ღლივას და განონსწარებულ მიხანებით აივსო. კამკამა ხმები, ცივანთლებივით აცემიკომდენ უტვი ღამეში. "ზორბის არავგი" ოთხ მეთხივდად ხანავს ბერლინის ღამეს და მონატრებს მიმასფრებს. ნანვიმარ ასეულავს იასამნის სურნელი ასეღს. დაფრებით დავცქერი სურათს... იასამანი... იასამანი. ბუბიას იასამნის სურნელი აქვს... ბუბია სუნთქავს და მესმის მისი გულისცემა... იასამნის სურნელი აქვს ბუბია თამარს. ალბათ, იმტომ, რომ მისშია დაბადებული.

ბუბია - სიბარული, ბუბია - სიმღერა, ბუბია - იასამანი.

1992 წელი, თებერვალი, პარლინი

სულ არ ველოდი დღეს ოთარი ოისლენის შეხვედრას კინოთეატრ "არსენალიში" (აქ ხშირად არის ხოლმე ქართული ფილმების რეტროსპექტივა). გაგვიხარდა ერთმანეთს დანახვა. სულ არ შეველოდა. "დედას" სტიპენდიით ახალ ფილმს იღებს. კიდევ ერთი სიბარული... დაბადების დღეზე მიჩრეია.

დიდი და ნათელი ოთახის კედლებზე ძველი ფოტოსურათები კიდია ლამაზ ხის ჩარჩოებში. პირველად დღეს გავიხსენე, რომ ოთარი თურმე მუსიკასაც წერს. მე ჩემი ნახატი ვაიხუტე დახედე, მაგრამ რაქვიც არა აქვინია. ალბათ, არ მოეწონა. არ ვიცი. მერე ვიღვრე არც ეს ვიდეო, მოსწონს თუ არა ჩემი სიმღერა... აი, ბუბიების სიმღერა რომ უყვარს - ცხადია, რადგან ხშირად იყენებს თავის "ქართულ" ფილმებში. ძალიან მომწონს, რასაც ოისლენი აკეთებს. სიყვარული კი ძველი ფილმები მიყვარდა.

ოთარმა პრემიურაზე დაამატა.

ფილმს შტეია "შეულებზე ნადირობა". პელები - წარმავალი ოთახა. სიუჟეტი უტყობივი ვითარდება. მოულოდნელად ამ "არაქთაში" ფილმში და უტყობი გარემოში (როგორც ყოველთვის, ოთართან) გაიუღერებს დევი იმხნელების წყრალდა ხმებმა, როგორც მარადიულობის სიმბოლო. ზარითი რომ ჩამოჰყრა ჩანებულულ დარბაზში და გაანათა გული და გონება. სიაცრება... ნამდვილი ზვიბია... და ამასთანვე უტირო ტკივილია.

მასხოს, რა განვიცადე ისევ აქ, ბერლინიში, როდესაც ოთარის დოკუმენტური ფილმი ვნახე ბასკებზე (ამბობენ, რომ ბასკები ოდესღაც ესპანეთს გადადგომილი ქართველები არიან). ვუყურებდი მათ სახენებს და ვცდილობდი, ეს მსგავსება აღმომჩინა. შემდეგ დაინყვი მათი სიმღერა - ერთსაზოვანი, ერთმანი, მარმოსტური, მოუტენელი, მჭახე და მოულოდნელი "ფიანლი"... ტიტრების დასაწყისი და კადრის მიღმა ქართული ხალხური სიმღერა, მრავალმანი, ვერად, გათქვივრულად, ერთი დილის ნამი, დაიდა, მარადიული, გუმბათითი რომ ადგას საქართველოს და "სულის საზღვარს" რომ "სცდება ფრენით..."

ოთარი ოისლენი... დევი იმხნელები... და კვლავ მონატრება... მონატრება...

შე ჩაესენება და დღე გაუთირდა. სვალ ოთხმზაბათია, ფრენის დღე...
ნეტა, ბუბიაჩემი ხომ არ ნამოვივებოდა?

1996 წელი, სექტემბერი, პარლინი

ოცი მარვა დამწრა და ორი კვირა უნდა ვიშორებოდი. ისე მანუსტეს ფული, როცა მაქვს. რა გამამტებინებს ორი ფული?

ააშენის ღმერთმა კინოთეატრი "ბაბილონი" და ოთ-

არ მოხელდინი. ისევ წავედი "პელებზე"... სანახავად, ძლივს არ იბოვიორე თავიდან ეს ოცი მარკა...

კვლავ გაპვევითს ბნელი დარბაზი იშხნელების წკრილა ხმებდა. დების ხმა, ისევ და ისევ... ხილული და უშილავე... ძალიან ჩემი და მიუნდვომილი... ნაცნობი და შორეული... უცხო მხარეში აღურებული ჩემი ბავშვობა... მე ვზივარ ბნელ დარბაზში ყველსათვის უცხო და ყველაზე ახლობლი ბებიისათვის...

ყველანი წაელენ და მათი ცხოვრება ისევე წავა, როგორც მითილია. მე კი მონატრება უფრო შემპყრობს, ვიდრე ეტლას სიწუშით ვივსებ, როგორც ლოცვის დროს და ცოტა ხანში სიმშვიდე ისაღვრებს ჩემში. ხალხის ნაკადს მივყვები და ბრბოში ვიძირები... ბრბოს ნაწილი ვარ.

1992 წელი, აბრილი, ნაშუაპრბი და პაიბარბი

რა მშვენიერია დილის ბალი ფანჯრებიდან მხოლოდ სიმშენად და პარვის ჭახტახი შემშდის. მე პატარა ბიჭის ოთახში მუქინა. ბიჭი ყრუა. მავრად ყველაფერი ესმის. სიწუშე დგას ყველაგან. სიწუშე... და როგორც ჭყბა-ჭხილი "შეცდები სიმოვინა". ყველაფერი სიწუშით იწყება და სიწუშეში მდის. ბეთოვენი - სიწუშის მუცე რა მშვენიერია დილის ბალი!

თურმე სპარსეთიდან მოდის pairidaeza "პარადიზი", ეი. შემოფარგული ადგილი, ანუ ბალი, პარკი. ამის შესახებ კორნელთან ნავიკითხე, რომელიც წერს: "პარკები, ბალები, როგორც ადგილები, სადაც მოძრაობაში მოდის მოკვდავთა გაფურთი ოცნებანი".

მაღე დაბატოვეთ იქაურბოა... ეცეს დედა გარადეცავლა. მთელი გზა დედაზე შყვებიდა. თითქოს გრწნობდა რალაცას.

სოფელში მშვიარეთ, იქ, სადაც გაიზარდა. უხმოდ მოვიარეთ პატარა სოფელი. შემდეგ იქაურ მღვდელს ვესტუმრეთ.

ეკემ ია-ოები დაკრიდა, გულის ჯიბეში ჩიიდი და დედას წაეულე, გაეხარდებოა... თქვა...

ეკე "მამო ჩვენოს" კითხულობს ქართულად. გზა და სახლები გარბიან ჩვენგან და ზურგს უკან იმალებიან თითქოს, თვალს გავარიდებენ... ნაუმზურგამდე გაიბარბი ვიყავით.

გოეთეს სახლი და არა სახლ-მუწუეუმი. სახლი იბიტომ, რომ ყველაფერი ცოცხლობს და სუნთქავს. ის გასულია და ეტლავ დაბრუნდება.

მთელი გზა პროფილის ტყეე ვარ. "სადაც მიწახავს..." ვერ ვისვენებ... ვწვალბო... უცბე გონებაში რალაც ნათდება... მაშინაც ასე გაეკრბნევე როდესაც გრიგოლ რობაქიძის ფოტო ვიხილე პროფილში. სწორედ მაშინ აღმოვაჩინე ორი გეტნიის ასეთი მსგავსება და სასტად დაფრჩი. ეტლავ კი მიტბედე, ყველა, ვინც იღუმბლებით აღივსო, ერთმანეთს ემსგავსება.

აქეთ გამოფრენის წინ, თბილისის აეროპორტში გრრო-

ბაქიძის წინეი "ავაკის ქნარი" ვიყიდე შიგ ჩემი აზრის დასტურებავოვე: "დარწმინტლა ავაკის სურათი კუბონი ჩასვენებული...", წერს რობაქიძე. "არსებობს აგრეთვე სურათი ეკეტორი შიუგოსი. მსგავსება ამ ორი ნიღაბის ისეთია, რომ გატორჩავდა ძნელი სტება".

უნებური პარალელი იბადება: ავაკი, შიუგოა... ასეთ შედარების ავეგვის ახალგაზრდა პოეტი ორი გეტნიისა, მავრად თავად მე ვარ კიდეც არ იცის, რომ გავადრო და მისი პროფილის გარჩევა ძნელი გასდება გოეთეს პროფილისაგან.

ორი გეტნიის ამ მსგავსებაში კანონზომიერებაა. რადგანაც საბე ყალიბდება "საკუთარ თავთან ვულის ჭიღლილი, ურომლისობაც დირებელი ვრეაფერი შექმნება, რადგან მხოლოდ ესაა დაწერის დროს, დირჩი ტანჯვისა და ოფლის ღვრისა... არაფერი არ უნდა დარჩეს სახელსწრში, გარდა გულის ძვლისძვლილი ჭეშმარიტებისა და სიბარბილისა - სიყვარულისა, პატიოსნებისა, ლბობიერებისა, სიამყისა, თანაგრწობისა და თავგანწირვისა..." (უილიამ ფოლკენერი - "საუნებრი").

"სიდალი - სიმორეუმი გაღწევა. სიმორეუმი გაღწევა - უსასრულობაში გაღწევა. უსასრულობაში გარდაცვლა - დასაბამში დაბრუნება" (ლაო-ი - დაო დე ძინ).

თბილისი. დები იშხნელები, როგორც ბელურები ტახტზე ჩამოსხდარან და მღერინ: "შობის არავეი". მე ჭედევე, როგორ მობრბის, მოედინება მათი ხმა... და აცტებს ჩემს სხეულს. შემდეგ ყველა ოთახს მოივლის, ფანჯრებიდან და აიენინან ტქუნა მადალის, შუმაზანდიდან ციტქნა ვეზობი, მეზობელ სახლებსაც ეახლება, შემდეგ ქალაქს მოივლის და სულ მაღლა, მაღლა, მწინად სულივით მაღლა იწევს...

მამა სოფელევიკოში მამეგადინებს. სპეციალურად წერს ჩემთვის. მე კითხავ არ ციცი, ამიტომ წრტებს თავზე ხან ყვავილს ახავატს, ხან მამლოს თავს, ხან კიდეც ვამოსა და მსხალს. მამა ლამაზად ხატავს. ისე მიყვარს ეს სანოტო რევეული, რომ შება დიდ ვარ მთელი დედი ვიყავალიწი. მამა ხშირად მიუხედავად ჯადოსნურ სიტყვებს: "ლუჩია დი ლა მერმური", "ჩოი-ჩოი სანი", "ჯამაზებუნი", ასე მგონია, თუ ამ სიტყვებს გაემოვრებ, ყველაფერი ამისრულდება...

ასევე ჯადოსნურად შემოვიდნენ ჩემში - ბახი, ბეთიშოვენი, მოცარტო...

მამაჩემი - გამზადარი დონ კიშოტი, ჭყვიანი და საოცრად ბავშვი. დედა - ჩუში და მოჩილი. ნახაზებია ჩანდულუ...

მამა დიდ ოთახში ზის, ეწევა "პრიმას" და რომელიღაც ჭადრაკის პარტიას არჩევს. მე ვუთვალთვალვებ და არ მესმის, როგორ ეთამაშება საკუთარ თავს?! ის კი საათობით ზის ჭადრაკის დაფასთან. დრო გადის და ჭედევე, რომ აუცილებელი არ არის, "ვიმეს" ვიწეო. მთავარია, შენ თავს სძლიო. მონა, უხარია მამას, რაცა თავის თავს უტყვის...

მამა მანაველის ხალხურ სიმღერებს. თვითონაც მღერის და საოცრად ძლიერი და ლამაზი ტემპრი აქვს. ერთად გმღერით ხშირად დედა, მამა, მე და ბებიები. ასეთ დღეებში თეთრი ანგლოზები სტუმრობენ ჩვენთან. სინათლეს მოუკავს ყველელი. ჩემს გონებაში ეს დრო სამუდამოდ სიბარულად იბეჭდება.

მამა კიდეც მიკითხავს - ვაჟს, გალაკტიონს, შოთას. სოკრატეზე მიყვება პატარ-პატარა ამბებს. დარწმუნებული ვარ, რომ ძია სოკრატე მამას მეგობარია. აბა, საიდან იცის ამდენი რამ მის შესახებ? მერე მიზეხედი, რომ მამა და სოკრატე მართლად მეგობრობდნენ.

ჩვენი სახლი კვლავ ბებიების სიმღერით ივსება. მამა მასწავლის მოხმენას, მოთმენას და დათმობას. მასწავლის სიწუშის სმენას...

პირველი განცდა ვაჟს პოეზია ზეავიეთ დამატყდა თავზე. "შელის ნუგარის ნაამბობი" და მე და მამა ორი ხმამი ვტყრიო.

მამა ხმამალა მიკითხავს პუშკინს და მიუხედავად: "თუ გინდა რუსული კარგად ისაველო და მახვილი იქ დასვა, სადაც საჭიროა, პუშკინი უნდა იკითხო ხმამალა. ისეთი ემ-

მამა, მამა და მე

მაკის ფეხია (ეს პუშკინს ცნება) და ისე ვირტუოზულად წერს, რომ ვერც კი მოხატავს არასწორი მახვილის დასმას... მოგვიანებით, როდესაც კვლავ ნავიციხეზე "ვეგერი ონკანი" მიხვდი, რომ პუშკინი თვითონაა მახვილი. პუშკინი - სიყვარულის მახვილი. დღემდე სხამალა ვკითხულობ პუშკინს: გული მიქარდება და მერე მიხრდება და ისევ თავიდან, ისევ სხამალა და ისევ დღე უსასრულოდ. როცა მახვილი - თავიდან გიყვარდება.

თავით ვემუხებ პოეზიის ჩამქერხნი და სული მეკვრება. მერე, თანდათან, სუნთქვა ადვილდება და ადვილდება... პუშკინთან ყველაფერი სიყვარულია: "ბოშები", "ვუგაჩოვი", "მოცარტი და სალიერი", "ღონ უფანი", ცუტაუბა წერს: "Пушкин меня заразил любовью, мой Пушкин". პუშკინი მარინახია, ჩეხია, შენია, ფეხალა და არავის არ არის. პუშკინი თვითონ არის თავისი და ამიტომ არის მერე "ჩემი პუშკინი", "ჩემი მოცარტი", "ჩემი ვაჟა"...

დღეს ბერი ცფორინე, დავილაღე კარგი დაღლა. ტანში ფრენის მერე ცფორინე ფრუანტელი გეგოსი. სიმსუფქეს და სინაზულს გრძობს. სხეულის ყველა უფრედი თრთის და გრძობს, რომ არსებობს. ფრენის დროს მარტო ვიყავი. მისას არ დაურეკავს. არც ფრანკთანი და არც ნაკაბურსა ცოლი მინახავს. ალბათ, სხვა მხარე ამორჩიეს საფრენად...

1980 წელი, ივლისი, თბილისი

მოკონცაა

"ქუთაისში, მოთხე ქალთა გიმნაზიაში ესწავლობდი დევი. ძალიან მტკერი დირექტორი გვაცავდა, ელიზაბეტა ხოჯეციანი. სცენაზე გამოსვლას და სიმღერას გვიკრძალავდა. მაგრამ ჩვენ მაინც არ ვიშლიოდი ჩვენსას.

პირველად გიმნაზიის სცენაზე ვიბღერე. დარბაზში მაყურებლებს ხელში ანთებული საბიჭრო ქვირთი და გატრუნული გვიდგებდნენ ყურს. ტაძის ემინიდათ, დირექტორმა არ გაიყოლო, მაგრამ იმას გამაბარებდნენ რაშეს?... მამა დაიბარა. ჩვენ გული გვისკვებოდა შოშით. მამას არ დავუსუჯავით. დონევი და ჭკვიანი კაცი იყო. არანაირად უნდა აეკრძალა სიმღერა ჩვენთვის? მოკლედ, არაფერი უთქვამს. მხოლოდ ვთხოვდა, რომ გიმნაზიის სცენაზე მოვრდობოდი გამოსვლას. მისი თხოვნა ჩვენთვის კანონი იყო". ბებია ჩემდებ. ღია ფანჯრიდან გაზახულების სურენილი იგრძევეა.

იშნელების სახლს ქუთაისში მომღერალ სახლს ეძახიან. ვინ აღარ არის ამ სახლის სტუმარი - ავაკი, ვარინკა წერეთელი, ლადო მესხიშვილი, ვანო სარაჯიშვილი, კოკი დადიანი, ჯეჯებე ფალავა, დავით ნიყარაძე, ბუღუ მდივანი, სერიოჟა ქახთარაძე, ივლიან ანჯაფარიძე (ვერონიკა ანჯაფარიძის მამა), ასთაფაზიდა გალაქტოზი და ვალერია მაიაკოვსკი, პაოლი იაშვილი, კონია (მისი ძმა) და ვინ მოსთვლის, კიდევ რამდენი ვინმე...

ვანო სარაჯიშვილს თორმეტი წლის თამარის სიმღერა ხიბლავს. გამსაკუთრებით უყვარს, როდესაც პატარა გოგონა თავისი დაბალო, ხავერდოვანი ხმით გამაჯავაგრებს ხოლმე.

თამარმა იცის, როდის მოდის სტუმრად ბატონი ვანო. სადარბაზოშივე ხვდება, ხელფროსა და ქუდას ჩამოართმევს და თავის აბჯღას მოუქმს. ბატონი ვანო ყოველ მოსვლაზე სიხოსუ პატარა მომღერალს: "А-нука, красавица Тамар, покажи, как я пою..." თამარიც არ აყურნებს. ბატონი ვანო ხარბობს. ყველანი იციან. ახლა ოჯახის წევრების თხოვნით თავად მომღერალი მღერის. მის ტკბილ ტენონს უფრთხვება იშნელების ოჯახი და სახლი მღერის.

მეზობელთა ფანჯრები იღება, პატარები თამაშს წვეტენ. გზად მიმავალი დაღლილი მგზავრი სახლის კიბეზე ჯდება, სულს ითქვამს და სცუდას იფრენებს. შემდეგ კი სიმღერით სავსე, იმედინანი, ღილინ-ღილინით აგრძელებს ჩვეულ გზას.

არტურის გორაზე მდგარი მომღერალი სახლი ქუთაი-

სელთათვის სისარულის, სიყვარულისა და იმედის სიმღერა ხდება.

ათი და-მძინად მხოლოდ ოთხი ამოფრინდა მომღერალი სახლიდან და საქართველოს სიმღერად მოეცლინა - დევი იშნელები - ალექსანდრა, ზინიდა, ნინო და თამარი (მოგვიანებით, ალექსანდრას მარიამი შეეცვლის).

1991 წელი, აპრილი, ბერლინი

მანქანები მდგარი თევზებით ყრთან გახურებულ ასფალტზე დევი მავთური ფილმს შავებს ასე მკნინა, მეც ფილმის გმირი ვარ. ხშირად შერინია ასე. სამოციანი წლების ფილმები მიტყვევს ძირითადად.

მზე ეცმა ჩემს პირდაპირ სახლის რუბ კედელს, რომელსაც არც ერთი ფანჯარა არა აქვს. "შინაშუბერ ალლე" ასე შქეია ქუჩას, სადაც ახლა ვცხოვროვ.

"პირველად იყო სიმღერა, გალობა მრავალხმიანი და სიმღერისთვის შეუქმნა ადამიანი..." ის, რამაც შექმნა და რაც მაღერებს, არასდროს მომკლავს, არ დამაბერებს..." ინოლა...ინოლა...ინოლა - მგერულად მზე და ყველა ენაზე მზე იმიტომ, რომ ანთია და ანათებს, იმიტომ, რომ სიყვარულისთვის დაიბადდა და სიყვარულში ჩაიფრეფლა. სიყვარულად განეფინა სამართობი.

და გული გამიანთა.

თავდაპირველად ინოლა გურგულა ჩემს კონცერტზე ენახე, როდესაც საქართველოს სახელმწიფო ორკესტრი "ეროსთან" ერთად გამოვდიოდი თბილისის ფილარმონიის საზაფხულო დარბაზის სცენაზე მოვიდა, გამათბო და გზა და მილოცა.

პირველად ენახე ბებიების შემდეგ სხვა ადამიანი - სიმღერა, სხვა ადამიანი - სიყვარული და სიმღერა უფრო შემოყვარდა. შემდეგ, მოგვიანებით, ისევ ინოლა დამახახა, რომ აყვარული - ძალისხმევა, თავგანწირვა. როდესაც მძიმე სიყვარული დევი იშნელების სხვების საღამოზე გამოვიდა მასხიობის სახლში, მცკერა იუბილარს, ქალბატონ თამარის სიტყვით მიმართა და უმღერა თავის ქალიშვილთან, ისთან ერთად.

ინოლა - ვარდისფერი თოვლი, ინოლა - რანდი სიყვარულის. სიყვარული კიდევ უფრო შემოყვარდა და ინოლაში დავრჩი. ესე იგი მზეში და ამატომ გავითბი.

ინოლას სიმღერა, მისი უნაზუსტი, მართილგარე ხმა, როგორც უზიჯავ ძაღვს დაკვილული თვიერი მარგალიტი. ინოლას ხმა - ზანაზალკის ზარითი გამჭვირვალე და ნაკადული იანკარა. ინოლას სიმღერა - გაზახულების დილასავით ჭახჭახა. მე ესნავდი ინოლას სიმღერებს, ესე იგი სიყვარულს. თავად ეს სულ ასე მუთუხნებოდა: "რამხელა სიკეთეს, სიღრმეს და სიყვარულს მაზიარებო ინხნელები".

"ფერი ქარვისა, ლალის, მდელისი, ცის დამუქება, დაცისფერება... ასე გინდება საქართველოში შემოდგომის ფაშას ასიმღერება". (ინოლა გურგულა ნინგინა - "ინოლა. პოეზია, თარგმანები, წერილები" - "შემოდგომა საქართველოში")

1982 წელი, მისი, თბილისი

ნახე მოკონცაა

"არტირის გორაზე სახლი გვიკრავდა პატარა ეზოთი. დედამამიშვილები ვყავით ათნი - უფროსი ვალენტინა, შემდგომ მარიამი, ნინო, თამარი - ესე იგი, მე, ზინა, ალექსანდრა და ელენე ძმები ივანე ვლადიმირი და ალექსანდრე.

მამა იყო - ალექსანდრე იშნელები. დედა - ვასალი ლოლაძე. მამას ჰქვიატრუმერზე და მათაყრებელი ჰქონდა "პასუჯი კადეტსკი კორპუსი". მამის მამას ერეკა ივანე, ივანე იშნელები და დედა იყო ალავექი ანა ალავექი. დედის მამა - კონსტანტინე ლოლაძე და დედა - ნინო ქვათარაძე. მამას ორი ძმა ჰყავდა - ზურაბი და გრიგოლი. ზურაბასაც იგივე ჰქონდა და მათაყრებელი, რაც მამაზეც. გრიგოლს კი საპროვიზორი ვარსებაში. სულ ლამაზივდა, მამის მამა - ივანე იშნელები, თავადი იყო და ნახევარი ჩხარი მას ეყ-

უთვნად. იწმენდები საერთოდ ჩხაროდან ვართ, მაგრამ ზოგადად ეს გვაირ კიდევ უფრო სიმღერის მიღვის, ეს, შეილო, ცალკე სასურველია. შობა, იმის გუბუნებრივი, დედამისე სამი ძამ შყავდა - იოსები, ნიკო და გიორგი. არაჩვეულებრივად მღეროდნენ. სზირად მომხმენია ბათი სიმღერა დედამამისე ტრიალად სწორედ ეს ნიჭი მოგვცემს ჩვენ. დედის ძალიან სტიქილი ხან შკონდა. უფყარად სიმღერა და თვითონაც წერდა. როცა გვასწავლიდა, ხან მეორეს ამბობდა, ხან პირველს, ხან კიდევ მესამეს. სმენა შკონდა არაჩვეულებრივი.

ათივე გიმნაზიაში ესწავლობდით. გიმნაზიაში, უმეტესწილად რუსულად გვასწავლიდნენ საგნებს. ქართულს მხოლოდ კვირამი ერთხელ გავდიოდით.

მაგრამ ერთი იცოდენ, შეილო, შემს მოსავლელს შენივე უნდა მოუარო, სხვა ვერ მოუვლის. სხვაზე გადარალებდა ყველაზე ავდილია. რას ვამბობდი, შეილო? ხო... ძალზედ მიყვარდა ილია, ავაკი, ვივა და პუშკინი. ავაკის ლექსზე "ღმერთო, მივე ჩვენს ქვეყანას ბუდი და ბუნდირება..." დედამამისე სიმღერა დაწერა. შენ იცი, დედა ხომ? თავს უწინვე ბებუას თხოვნაც არ სჭირდება, იღებს გიტარას და მღერის:

"ღმერთო მივე ჩვენს ქვეყანას, ბუდი და ბუნდირება.
ღმერთო მივე ჩვენს ქართველებს სწავლა და მეცნიერება."

ღმერთო ჩაუდენ მათ გულში ძმობა და სიყვარულია, რომ გაუჩინო ერთმანეთს ერთგული სასახურია". ბებუას ამათვრებს სიმღერას, გიტარას გვერდზე დებს და ჩვეული ჩითითითი მეყუნება: "არ დაღალიდ დედა, აშდენი მოყოლით?"

"შე რა დამლიდა კრასატულიყანა?" ვასუსობ მე. "...ძალიან მიყვარს, როცა მიყვები შენს ამბებს." "მაგი მარტო "ჩემი" კი არ არის დედა, შენიცაა, დაბისომე ეს კარგად!" წერის კრასატულიყანა. "ეს ისე წამობედა... რა თქმა უნდა, ნიჭისა... ბებუას..." ბებუას იწმუნავდა "მოიგადება" და აგრძელებს: "ჩემი იმის, მარიამის მუდგულ სეკულიზმითი ვცტერილიანი იყო. 1915 წელს შალვა განაწინაწი პოლიტიკის გუბერნიის სოფელ კორონოვოში. გიმნაზიაში არადდეგები მქონდა და მარიამმა თან წამიყვანა."

მშვენიერი მხარე აღმოჩნდა იმ დროს იქ ისვენებდა პეტრებურტის გუბერნატორი საბურთოვი თავისი ცოლ-შვილით. სასახლე შკონდა თავისი კარ-მიდამოთი. ტყის ნაწილიც მას ეკუთვნოდა.

ერთ დღეს მე და მარიამმა გადავწყვიტეთ, შორიდან გვეგნას საბურთოვის სასახლე, შობა, ჩემი მატრიონ, როდესაც იმ მიდამოებში გახლდით და შორით ტტებუბითი სასახლის სილამაზით, საბურთოვის სასახლის ზედამხედველი შემოგვცხდა. რომ გაიგო, ქართველები ვიყავით, თავისთან მივიპატიე ვასამაზე

ჩვენც ვესტყუებო. ვასშის შემდეგ მე და მარიამმა ვუწმენდით. ჩვენი სიმღერა საბურთოვის ვაქს, ბორისის შემოსესა, რომელიც იმ დროს ძალეს ასეირენდა. უფყარად ითანში ძალიერ შემოვარდა და რაბოტოვს მე მევა ვებებო. ძალიან შემიზინდა. ამ დროს კარებში პატრონიც გაჩნდნდა და მიმხარობა: "He боится мамуазель, она охотничья, не кусается..." რომდესაც დავმშვიდდი, მხოლოდ მაშინ შევინშე ტანადი, ლამაზი ახალგაზრდა, ასე 20-22 წლის ვადგტი. "Борис Кабулов!". ასე თქვა მან, შესულ შესულ შემოპირა და მე და მარიამს ხელზე გვეხვებოდა. ჩვენ ცოტა ნევისაბურთო, ბორისმა მეორე დღეს თავის სასახლეში მიგვიპატიე და შეგვიპირდა, რომ თავად გამოგვიღოდა.

მეორე დღეს მართლაც გამოვიარა "ბორიკით". სასახლეში უკვე იმტერესით გველოდებოდნენ - ქალბატონი შერეგტიტევა თავისი ქალიშვილით. აქ იყო სტუმრად ნიკოლოზ მეორისა და ქსენია ალექსანდროვნა რომანოვნა. ბეირი ვისაბურთო, შემდეგ ვივანშეი. ყველა უკვე იცოდა ჩვენი სიმღერის ამბავი და მასპინძლების თხოვნით მე და მარიამმა მივსულიყეთ. მშვენიერი იყო ის საღამო მოგვიანებით, ბორისმა სახლამდე მიგვიყვალა.

რამდენიმე დღის შემდეგ ჩვენს სახლს "ჭარანტასი" მოადგა რაზმა-ოურბითი. "ჭარანტასი" ხომ იცი, რაც არის დედა? - ფაეტონია ოთხცხენიანი. მოკლედ, საბურთოები გვე-

პატივებობდა საცეკლოთი დღესასწაულზე. მე მეორე შობაში იყო... "გორნიონიდან შერეგტიტევის სასახლეში ვიყავი კოლომეტრი იყო..." ასე ზუსტად როგორ გასსოვს კრასატულიყანა? "ვანყვეტინი" დედა, ის არ გიკვირს, შეილო, ამბობენ სიმღერის სიტყვები რომ ვიცი და მაგ გაგაკვირდა". მითხრობს. გვხვდები, რომ სისულელე იყო ამის კითხვა და მეცოტა, ვიციონი გულანადა... ბებუას ისე აგრძელებს: "სასახლეში უშარავ ხალხს მოყვარა თავი. აქ იყვენ - გრავები, თავადები, გენერლები, ოფიცერები... მოკლედ, ნაღებ-ნაღები საზოგადოება."

უშარამაზარი პროცესია დაიძრა ეკლესიისკენ. შობანი დღემ იყო, ყველაფერი ყვაობდა ირგვლივ ფაეტონი - ფაეტონის მისდევდა. შარში "ზანზალაების წერილი იდგა ყველას ლამაზად ეცვა. დღესავით მასსოვს, თიერი დერი შარბობდა. აქა-იქ გამოიყოფა ვინმე ქალბატონი ფერმართალი ცისფერში, ან ვარდისფერში, ნამდვილი მოდების მყვლის იყო. მარტო თუდები რად ღირდა. მე და მარიამს ზღაპარში ვგვეგნა თავი. ჩვენ ბორისის ფეტონში ვისხედით..." "კმა, მაშინ რომ ვინმეს გადავლო ეს ყველაფერი... რა იქნებოდა?" ისევ ვანყვეტინებ ბებუას "ეჰ, ჩემო შეილო, მაშინ კი არა და როცა საჭირო იყო დების ერთად გავდივარ, არავის არ მოუკლავს თავი და... სად იყო მაშინ ეს ყველაფერი... შობა, დღის ვებუნებოდენ, წირვის შემდეგ მასდევდი დაგბრუნდით..." "ბები, იცი რა?" არ ვცხრობი ისევ "რა იყო, დედა?" "იცი რა ვიციერე ქვალა... ამ, შენ წინა შყვები, შობა, ხომ იფერებს ამას ყველა?" "რატომ არ უნდა დაიფეროს, შეილო, რად მიბნა, რომ მოვიფერო?" "შობა, მეც მაგას ვფერიქობ, ამ, რატო არ სჯერათ, რომ ქრისტე იყო?" "რა ვიცი შეილო, აღბათა, რწმენაც ღვთის მიერ უნდა იყოს ბოძებული. ზოგს თვალთ აქვს დაფსებული, ზოგს ყური, ზოგს, დედა, ორივე აქვს, მარა გულის კარი აქვს დაკეტილი..." "მაპატიე კრასატულიყანა... მეტს აღარ გავანყვეტინებ..." "სად ვიყავი... ხო... წირვის შემდეგ მასდევდი დაგბრუნდით. სასახლეში ჩვენი წარდგენა მოხდა. სტუმრებს შორის იყო კორნელიცვა-დაშვიკას თოხნმეტი წლის შეილიშვილი პრასკოვია, ჩვენ მალე ვიპოვეთ საერთო ნიღს."

ნიკოლოზ მეორისა და, მე და მარიამი სულგასათან გვერდ-გვერდებ მოხვდით. ქსენია ალექსანდროვნამ და მარიამს საერთო ნიღ მალე იპოვეს... საუბრობდნენ პოლიტიკაზე და ხელოვნებაზე.

ყველას აინტერესებდა ჩვენი ამბავი. აქეთ-იქიდან ცვიოდა შეტოვებები. ძლიეს ვანსრნდით მასსოვის საცხატებს. როდესაც ნადები დამთავრდა და სუფრა ვასადესავა ხილულით მორითი, ქალბატონმა შერეგტიტემაც გვთხოვა, გვეწვლირა მე და მარიამს. ჩვენ ჯერ ქართული სიმღერები შევასრულეთ, შემდეგ მე რუსული რომანსები ვიმღერე განსაკუთრებით "სულიკო" მოწონარა. სტუმრებმა გვიან ღამით დამაღმენი. მე და მარიამი კი დავატყვევებ ღამის თვეიი. ოთახები ცალ-ცალკე მოგვეცეს. მაგრამ მე უარი განვაცხადე: "არ შემიძლია მარტო ოთახში, მე, მინია-მეიტი". რა თქმა უნდა, თხოვნა შემისრულეს.

მე და პრასკოვია დავამეგობრდით. თითქმის მთელი დღეები ვიყავით ერთად. ვივანდებოდით, ვმღეროდით, ერთმანეთს ვუთხრობდავით საყვარელ ნიღნებს. საბურთოვეს ტბაც ეკუთვნოდათ, შობა, ცვიონრებით ნავით ტბაზე ჩვენ ნავში ვისხედით, მე გიტარაზე ვუყვავდი, მოსამსახვებ ბიჭი კი უსვამდა ნიღებს. პრასკოვიას ძალიან უყვარდა ჩემი სიმღერა. შეელო მთელი დღეები ქსენია ჩვეთვის. მასსოვს, რა ვიხედო, როდესაც პირველად წავდილი ნავით სასურთოდ "Дремлют плачущия ныи". ნავით სვიონისა შემდეგ დაესტყუებოდით ფანატიტევის ტვემ, ესვამებით ჩიას და შევეცდილით ხილს და უცერნილეს ნამცხვრებს. მე განსაკუთრებით მიყვარდა პუშკინის კითხვა. პრასკოვია ფრანგულად მიკითხავდა. საოცარი დრო იყო იქ კიდევ ერთი ქალბატონი გავიციანი, ლიხიარვა, სახელი არ მამსოვს, მწერალი იყო.

ბორისს შევეყვარდი და ჩემებს ხელი სთხოვა. მაგრამ მარიამმა: "ჯერ ბავშვი და რა დროს მაგისი გათხოვებაა!" მალე განბორობის დღეც დადგა. ბორისი და მთელი საბურთოების ოჯახი სთხოვდნენ მარიამსა და შალვას ჩემს იქ დატოვებას, შკირდებოდნენ, რომ არავფერს არ გამოჭირებ-

სხივები მაგდის გარშემო იყრინა თავს და ასე მჯონია, სან-
ღი თეთრი ანგლონი შემოფრინდა.

ყველანი ერთად ვართ. და დღე, როგორც ყოველთვის,
სიმღერით მთავრდება.

კიდევ ერთი ფორსუხაოთი

მოყვითალო-მორწო ფოტოდან, ასე ოცდაათი წლის მა-
მაკაცი მიყურებს. ოფიცრის მუნდირი აცვია. ტანმორჩილს,
ძლიერი აღნაგობა აქვს. ზურგი და კისერი ისე უჭირავს,
როგორც ნამდვილ სამხედროს შეეფერება. გამოხედვა მკაც-
რი და პირდაპირია. თვალები დიდი და ლამაზი. დედამებს
ზუსტად ასეთი თვალები ჰქონდა - დიდი, ნაცრისფერი, ცის-
ფერი-მოლურჯო გულებით. ჭკვიანი, კეთილი, ღრმა და მორ-
ჩილი, როგორც შვილის ნუკრს.

იოსებ დეისაძე - დედამების მამა. ბაბუაჩემი. პეტერბურ-
გის საკადეტო კორპუსადამოავრებელი - თეთრი ოფიცერი.
არასადღეს მინახავს. მხოლოდ ფოტოსურათებიდან და
მონაცალოთი ვიცნობ.

თამარს და იოსებს ორი ქალიშვილი ჰყავთ - ლილი და
ჯანიკო. ლილის სიმღერი იტაცებს, ჯანიკოს ბალეტში.

1920-21 წწ. თავისუფლების ბოლო წლებია საქართველო-
სათვის. იოსების კოლეგები და თანამოაზრენი დახვრტი-
ლია. ზოგი გადასახლებული. ზოგიც ევროპას გადაურებს თავს.
ბაბუა ვერ უძლებს ასეთ დაძაბულობას. და სულ ახალგაზ-
რდა გულთმ გარდაიცვლება. ბებია ქალიშვილებთან და
დედებთან ერთად ოცდაათიან წლებში თბილისში გადადის
საცხოვრებლად.

1995 წელი თიბაერგბლი, ბარკლინი

სასუბარი

- ჩუ... მოიცა. ფსახუნი გესმის?
- მეზობელთანაა ალბათ.
- არა, არა. აქვეა სადღაც.
- არა მგონია...
- მოიცა, ჩუმად ახლა გესმის?
- უჰჰ...
- რა უნდა იყოს?. ალბათ, პეპელა...
- მართალი ხარ! შეხედე, შეხედე... მინაზე, მარცხნივ. აგ-
ერ, დაბლა... რა ლამაზია!
- ასეთებს ჩვენთან, მატარა მელისა ეძახიან.
- მე არც კი ვიცი, ჩვენებურად რა ჰქვია. ფერის გამო
ეძახიან ასე?
- შეიძლება ფერის გამო... ან იქნებ... არ ვიცი... მოდი გა-
რეთ გაფუჭებოთ... ეტყობა დიდი ხანია აქ და ახლა გა-
რეთ უნდა... - მე სკამზე ვდები და სარკველს ვაღებ. ლი-
ლის სკამი არ სჭირდება. თეთრ ფურცელს მანვედის, თითო-
ნაც იღებს და სათითად გადაწყვეტს პეპლა ფურცლიდან-
ფურცლებზე. პეპლა ორითი. წელ-წელს არხებს სიფრიფანს
სივრცეს, თითქმის არც ყოფილა.
- იცი, ეს პეტრე იყო!
- ვინ?!
- ნუ, პეპლა... - მასსაფრის ლილი და ლიმილით შემობ-
ცქერის.
- ვინა პეტრე?
- ჩემი დის ქმარი. მე 20 წლის ვიყავი, რომ გარდაიც-
ვალა.
- მერე?
- ასე მოთხრო: "ჩემი სული პეპელაში გარდაისახებო, ასე
სჯეროდა.
- შენ თუ გვერია?
- იცი რა, პირველად აქ რომ გამომოვიდი საცხოვრებ-
ლად და ვეპეტრეს ვიღებოდი. უცხად, სადღანაც ზუსტად
ასეთივე პეპლა მოფრინდა და ჩემს გვერდით, ფანჯრის რა-
ფაზე ჩამოვჯდა. გაუნძრევლად იჯდა ჩემს გვერდით. სულ არ
ემჩინებოდა. ვეფრებო, რომ პეტრე იყო. ალბათ, ჩემი და
მოინახულა. ხანდახან ხომ უნდა ნახოს თავისიანები...
წყინდება, ალბათ, უჩვენო...

დენი. მაგრამ ჩემებმა არაფრით არ დამტოვეს და ყველანი
ერთად საქართველოში დაბრუნდით, კიდევ კარგი, თორემ
ჩემი ძელებიც კი არ იქნებოდა ახლა...

ბებია ჩუმდება და სამზარეულოში მიდის ცომის მოსა-
ხელად. მე კი ცხადად ვხედავ, როგორ დასეირნობს ახალ-
გაზრდა ბებია, ლამაზ კადეტ - ბორისთან ერთად.

ბებია სამზარეულოს მაგიდასთან თავნაკურული ყველს
ცომში ახეცვს. დამსკდარი ჭკრიდან წყალი წვეთავს მატარა
თასში. რატომღაც მერღონ მონრო წარმოვიდგინე ასეთ ყო-
ფაში... "ქუთაისში დაბრუნდით", - ვიქრებიდან გამოვყავარ
ბებიაჩემის ხმას. "მე გიმინაზი დავამთავრე და სამსახურს
დავუწყე ძებნა. იმ დროს ქუთაისში გუბერნატორად გუდო-
ვიჩი დაბინძეს. შერეუტეცივების სიძე იყო. გუდოვიჩის ცოლს
ელიზავეტა ერვა. ორი ვაჟი ჰყავდათ. სულ ქართული ად-
თა-ნესებით მზრდიდნენ. ღიზა ბიჭებს სულ ჩოხა-ახალუხით
ატარებდა. პატარებს ძალიან ვუყვარდი. ძველმა ნაცნობობამ
გამამედვეს თხოვნით მიმემართა გუდოვიჩისათვის და მანაც
თავის საქმის მწარმოებლად დაბინძეს. სამსახური იქვე იყო,
იმავე სახლში, სადაც გუდოვიჩები ცხოვრობდნენ. ყოველ
დღე მოდიოდა ჩემთან მოჯამაგირე ბიჭი, ზუსტად 12 საათ-
ზე და მეტყობდა: "ამობრძანდით ზევით ყუაზხო". ასე ვიშუ-
შავე რამდენიმე წელი... ბებია ჩუმდება. მერე კი ყოველგა-
რი კავშირის გარეშე ამბობს: "წითელმა ოფიცერმა, ჩემს
ზურგს უკან ნიკოლოზის სურათი ჩამოგლიჯვა, ძირს დაა-
ნარცხა და ფეხებით შეგდა... ხმა არ ამოიძლია. მაშინ განუ-
კითხავად კლავდნენ ხალხს. ოფიცრის წყალობით, გადავჩრჩი.
გუდოვიჩი გადააყენეს და ოჯახით ბაქოში გადასახლეს.
ცოტა ხანში ბაქოშივე დახვრიტეს. ელიზავეტა კი მრეცხა-
ვად წავიდა. მწერდა ხოლმე. "ბებია პირველ საქაფურის ტა-
ფაზე დგას. ისეთი გემრიელია ბებიას გამოქცევაჩი საქაფუ-
რი". "ზორის რა ბედი ეწია?" - ვეკითხები. "ზორისი, გა-
გივდა. ღიზამ შემატყობინა ამის შესახებ". "ზრასკოფია?".
- არ ვეშვები. "ზრასკოფიასაგან ყოველ კვირა ვიღებდი წერი-
ლებს. რამდენიმე წელი გვეკონდა მიმწერია. მერე თეთრონ
შეეჭვებო, თუ აღარ აღწევდა ჩემამდე მისი წერილი, არ ვი-
ცი. აღარაფერი მამენია მერე მის შესახებ. პრასკოვიას ყვე-
ლა წერილი გაგანადფურე მიმწერდა. ბებია მარჯვედ და
სწარადა აცხობს. "ჩვენმა სიმღერმა გადაგვარჩინა დედა, და,
ანბ... დასქმნს ბებია. ისე მინდა ერთი ნაჭყირი საქაფური, მაგ-
რამ ბებიასთან სხვა წესებია. ყველაფერს თავისი დრო აქვს
უნდა დავემორჩილო.

თეთრი სუფრები თეთრი თევშები აწყვია. ფანჯრებზე
თეთრი ფარდები კიდია. ფანჯრებიდან გადმოსული მზის

ანანა, დედამისი და ანანასძე

თობისა. იშხნელები რატომღაც მივწყებას მიეცნენ. მათი ხმები მიუყვდნენ. დები არც სცენაზე ჩანდნენ. დედა ანა ბეზია თამართან მეგობრობდა. და სწორედ დედა ანა მოეცლინა დებ იშხნელებს პირველ ანგელოზად. სულ მალე საბავშვო გადაცემებში კვლავ აუღრდნენ დები იშხნელები.

40-იან წლებში, მწერალმა სვიმონ წვეფინამ და საქართველოს რადიოგადაცემისა შუგმა აკაკი ძიძიგურმა ერთი მთლიანი გადაცემა მიუძღვნეს დებ იშხნელებს. ასე, ნელ-ნელა, თითო-ოროლა ადამიანმა თავისი მხრებით გაიტანა და გამოიტანა სააშკარაოზე ის, რაც ყოველთვის ხალხს ეკუთვნოდა - დები იშხნელების სიმღერა.

60-იან წლებში ერთმანეთის მიყვლებით წავიდა სამი და - მარიამი, ზინაიდა და ნინო. ქალბატონი თამარი მარტო დარჩა. მის სიმარტოვეში ფრთხილად შემოვიდა ულამაზესი წვეილი - მედეა ჯავახრიძე და რევაზ თაბუკაშვილი. მათ შესთავაზეს ღიათარ იოსელიანს, გადაედო ქალბატონი თამარი. და აი, დაიბადა პატარა ეპიზოდი ფილმში "იყო შაშვი მგალობელი", სადაც ბებია რუსულ რომანსს მღერის. ეს ძალიან დიდი სტიმული იყო ბებიასათვის, რომ მას კვლავ ეპოვა ძალა თავისთავში და დების გარეშე კვლავ ასულიყო სცენაზე.

სულ მალე, ქალბატონ თამარს ქართველი მასურებელი სცენაზე კნტად, გიტარით ხელში იხილავს. ხოლო ღიათარ იოსელიანის ფილმებში განუწყვეტელი ეღერს კადრს მიღმა დები იშხნელების ხმები, როგორც წარსული, იმედი, სიხარული და სიყვარული.

ამ პერიოდშივე გამოჩნდა ბებიას გვერდით მარჯანიშვილის თეატრის მსახიობი, ბატონი მერაბ თაბუკაშვილი.

ბატონი მერაბი ყოველთვის ხელდამწვენილებული მოდის ბებიასთან. არც ჭყავის პურს იფინწყებს, რომელიც ასე უყვარს ქალბატონ თამარს. ხშირად მოდის. ურცკავს. ანებირებს და ანებირებს... "მომღერალი ყოველთვის მასურებლის თვალსაწიერში უნდა იყოს" - ამბობს ბატონი მერაბი და ამიტომ იგი ორგანიზებას უკეთებს მომღერლის კონცერტებს - რადიოში, ტელევიზიაში, თეატრში, ფილარმონიაში იძახებენ ქალბატონ თამარს. მისი სახლი სასევა ჩამოსული უცხოელებით, თავყანისცემელებით. ბებიაც ჯადოსნური მასპინძელია. ბატონი მერაბი თავის მიერ შექმნილ სატელევიზიო ციკლში - რუსული რომანსებით ქართველ მომღერალთა შესრულებით - ინიცებს ქალბატონ თამარს და იგი ამ გადაცემების უცვლელი გმირი ხდება. ბატონი მერაბი წლების განმავლობაში მუშაობს დები იშხნელების სარეპერტუარო არქივზე და "შელოდისასთან" ერთად გამოსცემს იშხნელების ოთხ ფირფიტას.

"ჩემი მერაბი!" - სიხარულით ამბობს ბებია, როცა მისი ძველი ზაპოროჟცი მოადგება ხოლმე სახლის სადარბაზოს და თველები სინათლით ეცხება.

ბებიას ცხოვრებაში კიდევ ერთი არაწვეულებრივი ქალბატონი გამოჩნდა - შოთა ლომინაძე. ქალბატონი შოთას არაწვეულებრიობა იმაში გამოიხატება, რომ ბებიასთან ერთად მან შექმნა კვარტეტი "თავიულო". იშხნელების ტრადიციებზე დაყრდნობით, მაგრამ მიხეული ფერით ახალგაზრდები ასრულებენ სიმღერებს იშხნელების რეპერტუაროდან და ასევე თანამედროვე ქართულ რომანსებს. "თავიულომ" უკვე ოთხი თაობა გამოიცვალა.

"Пусть будет теплою стена И мягкою скамейка.

Дверям закрытым - грош цена, Замку цена - капейка".

Булат Окуджава

"...ცაცხები დგანან შენს საფლავთან, ვით კნტავერები, მათ სიბნელეში, ნისლიანი და უცქარი. გამოჩნდებიან პოეზიის თანამგ ზავრები, დგანან მსუხარედ და იტყვიან: აი, ეს არი!"

გალაკტიონი მგლოვიარე სერაფიშვილი

- მართლა ასე ფიქრობ?
- პეტრეს ხომ სჯეროდა. როცა ადამიანი რაღაცას გეუბნება, უნდა დაუჯერო.
- ნაკაშურას ცოლიც პეპელად გადაიქცა...
- ვინ არის ნაკაშურა?
- ერთი იპარნელია. შოდა, მისი ცოლი პეპელად გადაიქცა
- გარდაიცვალა და მერე?..
- არა... იყო თავისი... იყო და გაფრინდა... ჩვენ ერთად დაფრინავეთ ოთხშაბათობით.
- მარტო ოთხშაბათობით?..
- მე უზნალოდ დრო არ მაქვს... ნაკაშურას ცოლი ყოველ დღე დაფრინავს...
- რა საოცარია, როცა ფრენა შეგიძლია!
- მთავარი მონდომება!
- მართლა?!
- აბა რა!
- მოიც, ერთად... - რაღაცის თქმა უნდა ლილის, მაგრამ ტელეფონის ზარი აწყვეტინებს. ლილი ყურმილს იღებს...

მე ესედავ დანისლული ფანჯრის მიღმა მშვიდ და უხმაური მგონდებოდა. ოქროსფერი ფოთლები ფრთხილად წვეზიან ქვემოთღებულ და ჩემი შრიათით მიიპარებოდა მარადისობაში.

ფანჯრის მინაზე რე გაუნძრევლად ზის პეპელა.

ლია კარაბი

ალამიანაში

"Когда метель кричит как зверь - протряжи и сердито, не закройте вашу дверь, пусть будет дверь открыта".

Булат Окуджава

ქალბატონი ანა დულარიძე, რომელსაც მოვიკანებით - დედა ანას ვეძებდი (30-40 წწ. მთავარ რედაქტორად მუშაობდა საქართველოს რადიოს საბავშვო გადაცემითა რედაქციამ). საშინო დრო იყო. იჭრდნენ, ასახლებდნენ, ზვრეტდნენ. ვცვლანი გაუბობდნენ ერთმანეთს, ეშინოდათ ურთიერ-

თაილისი, რომელიღაცა დღე...

ბუბია ხვეული კიბით ეშვება. მე ხან აქედან ვეცილობ ხელის მოკლებას, ხან იქედან, მაგრამ უშედეგოდ. ბუბია შიშვალად იხვეწება და მიმედ სუნთქავს. მისი შინაგანი მოლოდინი გართი იღვრება: "არ დაგვანოვს ამ კომუნისტებმა... რა ხალხი გაქვითეს. ილია მიკოვს, სანდრო ამბეცელი დამტყდურს, ნიკო ნიკოლაძე და მიხეილ ჯავახიშვილი... მამაბული უფრო უკვლავდ გააქრეს..." "აბა აკავის რომ აბრალებენ..." ბუბია ჩრვდება, მკაცრად მიუვრება: "არ გაიმორჩო მერიდელ ეს სისულელე უნდა სწორედ მაგათ, რომ ქართველს დააბრუნო ქართველს მოკვლა და მერე ვის... აკავის, საქართველოს ბუბიულს... ხომ უნდა დაატარო ჭკუა ცოტად, დედა, ასეთ რაბს რომ იბერიდ..." "კი, მაგრამ ბერი და სტალინი რა, ქართველები არ იყვნენ?" - ვიმართლებ თავს. "თუ გინახავს, რომ ითერს და მამაძაღვს ნაციონალიზმა შკინდეს?". არ ამიზლო, დედა, სერგეი კონცერტის წინ. გალაკტიონი სანამ მუხუთე სართულიდან არ გადამტარა, არ მოსვლენო. ვალიოდა მათაკოვსი და ესენიცი მაგათი ნახვალა... - არ ცხრება ბუბია. "კი მარა, საიდან იცი?". "რა ცოდნა უნდა მაგას, შვილო... არ მომკლა ამ კიბებმა... მოკვდი ქალი, აღარ შემოძლია... რომაქიმი გაქვითეს... მიქელა... ლმერთი, ლმერთი შენი სახლის ჭირამე, როგორ გადავჩინო, არ ვიცო..." კიბეები მთავრდება ჩვენ მერაბ თაბუკაშვილის ორკარან ზაპოროვეცში ესდებით...

სულ მივირედა, ასეთი ბიოგრაფიის ბატონი, როგორ გადაიურბა გადასახლებას და დახვრტას ბუბია და მისი ოჯახი ერთხელ ვკითხე და ასე მიპასუხა: "რა ვიცი, შვილო, იმას უფერად ჩვენი სიმღერა..."

მეც გამოვიდა, თითქოს სტალინს უფერად დევის სიმღერა და უნდავს, როგორც ამბობენ: "ხელი არ ახლოსო?" (არ ვიცი, არაფერად ახლოა ეს სიმართლესთან).

დები იზნელები ყოველთვის ყველაფერი იყენენ თავი-ნი ბუბი, არასდროს უნატრიათ იმაზე მეტი, რაც ლმერთმა უბოძათ.

დები მერეოდენ, მხარეთელი კი იცვლებოდენ. "შეშლილი საბით კირა და ქუჩა, შირის კი მზე დარბა და მშობლის კერა მზეზე ჰყვავდა სოფლად აღწეა და გაისმოდა დევის სიმღერა".

გალაკტიონი ი.ა.

1985 წელი, სემტხვეპარი, თაილისი

ბავაის ნაპარკი

ჩვენი მანქანა თაილისის ქუჩებში მივცვლევს გზას. ბუბია კი ჰყვება: "1947 წელს სტალინის ბრძანებით მივიღეთ ხელმოწერების დამსახურებელი მოღვაწეების ნოდება. მისივე მოთხოვნით, იმავე წელს მოსკოვში ვიყავით მნიშვნელო საგანგებოდ. ყველაფერი მზად იყო მზავრობისათვის, მაგრამ აღარ გავიძვეს. არ ვიცი, რა მიზეზის გამო, აშკარად ვიღაცმა ხელი შეგვიშალა. სიმართლე ვიხსრა, შვილო, არასოდეს გვიხანია. ყველაფერი ღვთის ნებაა. ლმერთი ყოველთვის გავიწყდება. მოგვიანებით, როდესაც სტალინი გხანდა ავად, მაშინ მიგვიწვიეს მოსკოვში ხელმოწერა."

კარგად მახსოვს, კონცერტის სეგებთან დარბაზში გავმართეთ. ამ კონცერტს ბერია ესწრებოდა და თითქმის ნახევარი პოლიტიბიურო. სულ გაჭყდილი იყო დარბაზი ხალხით. თამარ ნერეთელიც იყო და ძალიან გახანია ჩვენი ნარბაზებით. კონცერტის ბოლოს ხალხი ფეხზე დამდგარი უკრავდა ტაშს. ოვაციის ბოლო არ უჩანდა. ბუბია ჩუმდება, მანქანა კი მიდის. შუბლზე ვატყობ, რომ რაღაცას იხსენებს. უტყვ ამბობს ლიბილი: "კონია რომ შემხვდებოდა სოლემ მწერალია კავშირში (მე ხშირად დავდიოდი იქ რეპერტუარის გამო), გაჩერდებოდა, გულზე ხელს დაიდებდა, თავს დახრიდა და ასე იდგა, სანამ არ ჩავივლიდი..." კონია, გამ-

სახურდია?.. - ვკითხები. "ზო, აბა ვინ... დღემი ორჯერ რომ ვინებდ მინც ასეთ საღამოს მიძღვედა. უფსურთი კაცი იყო. ნონამ უფერად სარეული. სხვადასხვა ღვთის წონა ჰქონდა - თეთრი, შავი და მუქი შინდისფერი. შოდა, თუ შავი ცევა, შავი მწვერი იმსდევდა გვერდით. ძალღმსაც წიხის ფერის მიხედვით იცვლებოდა..." ბუბია ხიხითობს. მივყავს, როცა ასე იცინის გადადმენია ძალიან. ორივე გულიანად ვიკნით. მანქანა კი მიდის... ფანჯრებს მიღმა - მილიცია ცივებს მისდევს. გრძობ რიგი დგას პურზე ვილაც ტიპები გარბნი დადეს გინებთი. რუსთაველის გამზირი, მთავრობის სასახლე... კარები, ქალები, ბავშვები, მათხოვრები, ლტოლვილები... ახალგაზრდები რაღაცას აპროტესტებენ... ბუბია ფანჯარაში იყურება და აგრძელებს: "სიზმარივით მახსოვს ილია ჭჭეჭავაძე და აკაკი წერეთელი. იაკობი ჩემი უფროსი და, ვალენტინა მისწონდა. ამიტომ ხშირი სტუმარი იყო ჩვენი. ხომ გახსოვს ვალენტინა ბუბია?.. მოკლედ, აკაკის თხოვენი უნდადა მისი... აკაკის რომ საჯალავედენენ, მივიღი საქართველო იყო მის გასვენებაში. ჩემი ძმა ვიღოდა და მისი მეგობარი კავშირე, სახელი აღარ მახსოვს, პროცესიას ქართული დროშებით მიუძღვებოდენ წინ..." "ვისთან მეგობრობდი პოეტებთან ბუბია?..." "პოეტებთან?... ვეგობრობდი ლელო ასათიანთან, ისეთი მოსწონებოდა ენა ჰქონდა! ვალაცტინთან, შენ კარგად მოგსტყვენება... გოგლა ლეონიძესთან, ჩემი ბატონი, გრიგოლ რომაძესთან, ნამდვილი დენდი იყო... ისე უფერად წავაბა... პაოლი იაშვილთან, კოლაუ ნადირაძესთან... ბეგონია... პული იაშვილის ძმა, კონია იყო ჩემში შეყვარებული და ხელი მთხოვა, მაგრამ მე უთხარა..." ბუბია ისევ ხიხითობს... მანქანა ჩრვდება. მანქანის ფანჯარაში ვიყურები და არ მესმის, რატომ დაივიწყეს ქალებმა თავისი ოჯახები და თბილი კერა? მანქანა იძვრის და უკან რჩებიან კარებიან ქალები და პროტესტანტი ახალგაზრდა სტუდენტები... და უნებურად ფიქრი მეკითხება: "რას იტყვი, შეიძლება კი ოდესღაც ვინმე ჩემი და ბუბიას სყვარული შუა ჩადგომას?".

1985 წელი. დამხვეპარი. თაილისი

ნაპარკი

- ხომ უნდა გქონდეს ბუბია, ერთი ნორკის ქურქი? ერთი წველი ბრილიანტის საყურე და ბეჭედი? ან მარგალიტის მივი მიიღე...
- რა ვიცი შვილო, უნდა მქონდეს?... მე არ მომერგო დედა და ჯანბრის გაჭუტე
- რა არ მოგერგო?!
- აი, სოსო რომ მაყიდინა რომში.
- მოკლედ, ბუბი, სიტყვას ბანზე მხედ... მშვენიერია თუ ჯანიკოს აჩუქქ ახლა გიღებენ და კაბა გჭირდება. რაღაც ფული უნდა ავილო და შევაკვრინებ შენთვის... - ბუბია ხიხითობს.
- ისე კრასატულიცა, ძალიან ოლიო ქალი კი ხარ. რა გატინებს, სასაცილოა ახლა ეს?..
- ოლიო ვარ მე შვილო, კი! ასე არ ჯობია დედა... ეს მინდა, ის მინდა-თქვა რომ გერბნა, ჩამოვინდებოდა... თვეცვც გულებს დაგისტოქავი და მეც მოსწონებოდა ვიქნებ... მე რაშიც არ უნდა გამოვიდე დედა, დახულო კაბაშიც, მაინც ვეყვარები ჩემს მამეულს...
- კი ბუბია, მაგრამ ეც უკვე ჩვენი სირცხვილი იქნება, შენ რომ დახულები გამოხვიდე... - ბუბია ისევ ხიხითობს...
- "შედეგად ქილოვამ იცნობენ?" - ნაიქვამია.
- ეჰ, ბუბი, ბუბი... ბატონისან კაცის საშუალო არ ყოვილი ჩვენს წყობაში.
- "ჩვენს წყობაში კი არა, დედა, საერთოდ არ ყოვილა. ისე, ვერე არა ჯობია? რა ეწინა ანი გენაცვალე?.. გინდა რომ "Счастье карман" სავით დამეპართოს?
- ეგ რა შუაშია?!
- პუშკინის ზღაპარი ხომ გახსოვს? შოდა, თუ გახსოვს იქნენ არ უნდა მოინდომო, რომ ისეც "Счастье карман"-ით დარჩე... - გულიანად იცინის.

საქართველოს
პარლამენტი

- მე ხომ არ გეუბნები, აუ... დარბაზები მოითხოვ-მეთქი? რაც გეკუთვნის ის მაინც...
- ეს გეკუთვნის შერი და ა, ბაქონოი!
- ეს გეკუთვნისო არა, კომუნისტებმა?..
- შვილო, კომუნისტებს რა თავში ვიხლი, ღმერთმა ხმა მოგვცა. ამაზე მეტი სიმდიდრე არაა გინდა? თავზე სახურავი გვაქვს, არ გვანვიძს არ გვათხოვს...
- ეს შენ არ განვიძს და არ გაათხოვ?.. აბა ნახე თითქმის ყველა ოთახში წყალი ჩამოდის...
- ამაზე ნუ ეშხი ნერვებს... ზოგს ესეც არ აქვს, აბა, რაუა გგინდა შენ... - ტელეფონი რკვავს. ბებია ყურმილს იღებს, - გისმენ, გენაცვალე თქვენ ხართ დედა? კი გენაცვალე, ნახევარ საათი მზად ვიქნები! - ყურმილს კიდებს.
- კონკრეტი გაქვს ბები?
- შო შვილო, უნდა ჩავიცვა სასწრაფოდ - ბებია თავის ბუდეში შედის...

ბახსენება II

ჩემი ზურგი მცხუნვარე მზით თბება. ეს გულის მზეგა. ოთხი-ხუთი წლისა ვარ. უცხო ბაბუას კალთაში ვზივარ და მომწონს მისი გრძელი წვერი და თბილად მომიზიარო ქვიპირი თვალები. როცა ბაბუა იღიბება, თვალები ეშმაკურად ეშუბება. ინტერესით ვათვალიერებ და წვერზე ვეფერები. ბაბუა და ბებიაჩემი ქუთისას ისვენებენ... მერე ბებია გატარას იღებს და მღერის. მერე მე მამლებრებს. ბაბუა ხელებს უჯვინის ბებიას, მე შუბლს, და თვალბი ცრემლით ევსება... ბებია რაღაც საქმეზე მიდის და მე უცხო ბაბუასთან მარტო ვრჩები. მერე სასერინოდ მიგდევართ. მე ვიღვლივ. ვაერვრები. ბაბუასაქვ ხელებს ვინძვი და ვამბობ: "ამიკანე ლაა?" მასაც აყვავარ და ვგრძობ, როგორ ახლო-სამა ცა ბაბუა კიდევ უფრო მაღლა მწვებს ცისკვრ, ქვემოდაც მიყურებს და მეუბნება: "შუქედ რა ცაა, ეს არის რაცაა." მე მიხარია და ვიცინი. ბაბუა კი მიკითხავს და მიკითხავს ლეჭებს...

დრო გადის... და ჩემში თანდათან შემოდის მისი გიჟური ხმა ხმა - არავის მსგავსი, ხმა - ყოვლისმომცველი. გალატკონი - გალატკიაკა...

"ხალა, როცა ამ სტრიქონს ვნერ, შუაღამე იწვის, დნება, სიო, საერკვლით მონატროლი, ველთა ზღაპარს მეუბნება".

ან "როგორც ნისლის ნამქერი, ჩამავალ მზით ნაფერი, ელვარებად ნაბირი სამუდამო მსარგე".

გალატკონი - ლურჯა მკვლევითი მქროლავი მწვების შორის. მე გალატკონის ცხენებში, როგორც აკვანში მშვიდად მიძინარე, ჩემს ზურგს უკან, გალატკონის ბული, როგორც ცხელი მზე.

ბებიაჩემი და გალატკონი რაღაცაზე იცინიან...

1993 წელი, პერლინი

გუმში ნაკაპურას ცოლმა, თოლია გიორთანი გამაცნო. "ნამევილად ფრენას ეგ გასწავლისო", - მიზნად და დასავლეთისკენ გაფრინდა. მე ცოტა არ იყოს მეშინოდა იმხელა სიმალიდენ დაშვება. ჯორთანი დამქმარა. ახლა რა სიმალიდენადაც მინდა, დავეშვები. აფრენასაც თავისი სიძნელები აქვს. მთავარია, რომ ერთსელ საცადო, ჩვენ ერთად და-სეშვით ტბის მასლობლად და თეთრ ქვაზე ჩამოქსნული და-სახეწენებლად. არაფერზე არ გვისაუბრია. ჩემად ვუმზერდით მზის ჩასვლას და უცებ გული ბედნიერებით ამეცო.

"სულის ყვავილო, გულსა ვარდო, შვების ნალკოტო, მოსანავარდო. შენგან მომეცა მე თვალთა ჩენა, გაგაფსიციე მე შენთვის ენა".

მასსუსე, როგორ მღეროდნენ დები იშხნელები პანაშე-

დებზე თავშეკავებული სევდით, უკანასკნელ გზაზე როგორ აცილებდნენ სიმღერით თავის დეგსა და ძმებს, დედებსა და მამებს, შვილებს... ბევრჯერ გაუკლავთ და დაუქრინათ ამის გამო - "რა პროფესიონალი მომღერლების საქმეა, პანაშევიდებზე სიმღერა..." - უთქვამთ. დიდი ტყვეობით განვიცდიდი ამას, მაგრამ არასოდეს არაფერი მიტყუებო ბებიათვის. დარწმუნებული ვარ, ბებია თამარმა უთქვამლადაც იცოდა ყველაფერი... მე კი დავდიოდი ასე "შურისაგყოფილი". მოგვიანებით მივხვდი, რა უნდა იყოს ამაზე დიდი პატივი როდესაც ღმერთი შენი ხალხს ქირისუფლად და სიხარულის სიმღერად მოგვადგენს.

დები იშხნელები. იშხნელები - დები. იშხნელები - დედები. იშხნელები - ქირისუფალი. იშხნელები - სიხარული და სიყვარული. დები იშხნელები - სათნობა, რადგან მორჩილი თავისი ბედისა. დები იშხნელები - სათნობა გაცემისა, რადგან სიყვარულს ბერებთან იღვრება სიმღერა გამაძოსული მათი ბავდადნ. დები იშხნელები - სათნობა ქმნისა, რადგან სიმღერა მათი ლალი, მსუბუქი და "ბრძენია". დები იშხნელები - სათნობა ქმედებისა, რადგან ჭკუჭკივი მათი, სულის სიმშვიდა.

მე ჩემად შევდივარ ბებიას ოთახში. ბებია როგორც ყოველთვის, ფანჯარასთან დგას და აკაცის ხეს შესტყერის. მისი ხმა სიმღერასავით ეშვოდის ჩემში. "დედა და მამა ყოველ დღე დადიოდნენ ეკლესიაში. უფროსი და-ძმებზე ჩვენ, პატარებს შიშოდო შაბათ-კვირას გვატარებდნენ. იქ, არქორის გორაზე, წინდა გიორგის ეკლესია იდგა. ვუსმენდით წირვას და გვიხაროდა ეკლესია. ხანდახან მე, ზინა და ნინო ეკლესიაში ვმღეროდით. რა ფსალმუნები იყო! "ტორდე", "ისაპლა"... "გასსოვს რაიმე?" - ჩურჩულით ვვიტოხები ბებიას. ბებია ღიღინს იწვეს... "რაღაც დღეს წამზე ვერა ვარ... ძალიან გვიყვარდა წინდა გიორგის ტაძარი. წმინდათა გიორგი, არათუ სიტყვით და გონებით ღოჯენ, არამედ მრავალითა და მოწამებულთა შერთა; მოყვასისათვის თავის განირვით ემსგავსე შენ ჭირბტეს, ტორიგას უბიწოებს; ამიტომაც მაღლივით უგალობთ ღმერთისა: ალილუია. - მე ყოველთვის მაცხოვრებელ და ელვისმშობელთან ვანთვებო სანთელს..." "სათნოვი რამეს?" - ვეკითხები. "რას თხოვდი?". ვლოცულობდი, რომ შობილბი და და-ძმანი მყოლოდნენ კარგად. ელოცულობდი და ელოცულობდი... "არაფერი არ თხოვდი?". - მიკვირს. ბებია დუმს და მეც ვუმუდები. ბუდეში სირუმე ისადგურებს...

უცხო, ბერლიზური დილა თავზე მადაგას, არ მიძინებს. ყოველთვის ასე იცის მონატრება...

ჩემი სიყვარული სიმღერიდან დაიწყო. ჩემი სახლი - მუსიკალური სავარი. მე გასაღებიც კი არ მქონებოდა ამ სკოერის გასასწავლად, რომ მუსიკა აუღერებო. ყველანი მღერინან - ბებიები, დედა, მამა აქ ყველაფერი მღერის. სხვა გზა არა მაქვს, უნდა ვიმღერო.

მე ვიწერდებოდი, ბებიები კი მღეროდნენ... მღეროდნენ მინისთვის და ცისთვის, თავისი ხალხისთვის. უმღეროდნენ ღმერთს, რადგან ღმერთის მიერ ჰქონდათ ზოდებული სიმღერის ნიჭი.

ვიწერდებოდი და ვეფიქრებოდა, რომ ბებიები ჩემთვის მღეროდნენ, მაგრამ ისინი უბრალოდ მღეროდნენ.

"შენგან მომეცა მე თვალთა ჩენა, გაგაფსიციე მე შენთვის ენა..."

ასე ამქილა პირველად თვალები. ასე გალობდა შემოვიდა ჩემში და დარბა ბებიების - დები იშხნელების ხმა. ხვალ ოთხშაბათი, ფრენის დღე...

ბერლინი, 29 აგვისტო, ოთხშაბათი, 2001 წელი.

გელა ჩქვენავა

მე-14 კორპუსის ისტორია

ანუ სინოპსისი, რომლის მიხედვით
ტილესერიანულს გადავიღებ, რიცა
სოსუში დაპარუნდები

სალამო ხანი იყო. უმუშევარი რადიოინჟინერი ვაჟიკო კურცხალია (ბევრ მეზობელს შეუკეთა ლამიანი ტელევიზორი მე-14 კორპუსში) ტელესერიანულს უყურებდა, უფრო სწორად უნდოდა სხვა არსზე გადაერთო, მაგრამ ადგომა ეზარებოდა (არ იყო მაშინ დისტანციურ მართვინი ტელევიზორები ასე მომრავლებული, როგორც ახლაც), ჰოდა ძილვიძლში იყო, როცა ის მსახიობი ქალი იხილა, მის ნაცოლარს რომ გაევა ძალიან - ნანოლობრივ გარეგნობით, ნანოლობრივ მანერებით, თანაც საუბრისას შუბლზე ჩამოშლილ თმებს ზუსტად ისე გადაივარცხნიდა ხოლმე, როგორც ლილა აბრამია (ვაჟიკოს, მეტსახელად "ხუჭუჭას" ნაცოლარი). გაზაფხული ახლოს იყო, მიმოზა ყვაოდა, კაფე "აისბერგის" წინ ტროლეიბუსი დაინვა იმ დღეს. კაფეში მსხდომი ცეცხლმოკიდებული ტროლეიბუსიკერ გაიქცინე. ყავის მომდუღებელ ქალს მოგნითოვანის გამორთვა დაავიწყდა. მუსიკის თანხლებით ინვოდა ტროლეიბუსი. "Розовые розы"-ის ამღერებდნენო, ამზობდნენ ერთნი, "Ясноки на снегу"- იყო, ამტკიცებდნენ მეორენი, ჟუჟუნა კურცხალია (ხუჭუჭას და) "На теплом языке играет" იყო იციცებოდა, მაგრამ ეს ნაკლებ სარწმუნოა. ამ სიმღერას სასეირნო კატერბზე უფრო ამღერებდნენ, ვიდრე კაფეებში. ისიც შეიძლება, რომ ტროლეიბუსი სამივე ზემოაღნიშნული სიმღერის აკომპანიმენტის ქვეშ დაინვა - ერთი სიმღერა სამი-ოთხი ნუთი გრძელდება, ტროლეიბუსის დანვას უფრო მეტი ხანი მოუნდებოდა. მსხვერპლი არ ყოფილა, ბავშვინი ქალები ატირდნენ მხოლოდ, როცა ის წარმოიდგინეს, რა მოხდებოდა ცეცხლმოკიდებული ტროლეიბუსიდან ჩამოსვლა რომ ვერ მოესწროთ. "კაფე" რომ იყო, ჯიბის ქურდი, ექსპანეითანი ("აისბერგში" ყიდდნენ ამ ფასად, თორემ უფრო ნაკლები

ღირდა) "Советское шанпаское"-თი ყოფილა გამომტყვრალი და ტროლეიბუსის მძღოლისთვის შეუთავაზებია, დღეს უქმე დღე მაქვს, წამო და შენი ტროლეიბუსის შესანდობარი დაველიოთ. მძღოლს რომ უარი უთქვამს, ტროლეიბუსის ყოფილ მგაზავერებო გათქვიფულა და მაშინ ჩაუვლიათ კიდევ - ჯიბეში კი ჩაუყვია ვილაცისთვის ხელი, მაგრამ ნაბორიკებულა ამ დროს, დაცემულა და იმ ტიპის ჯიბეს ჩამოკონწიანებია ცალი ხელით.

მოკლედ, ასე იყო თუ ისე, ეს სოსუმური ტელესერიანი სწორედ იმ დღიდან, უფრო სწორად სალამოდან იწყება. უბედურება ის იყო, რომ მსახიობი ქალი, ვაჟიკოს ნაცოლარს რომ გაევა, "დინასტიაში" ემიზოდურ როლს თამაშობდა (აქვე ვიტყვი ბარემ, რომ იმის შემდეგ არც გამოჩენილა ის მსახიობი - არც "დინასტიაში" და არც სხვა სერიალში), ხუჭუჭა კიდევ იმ იმედით, იქნებ ნაცოლარს მიმგაგავსებული მსახიობი კიდევ ენახო, ყოველ სალამოს უყურებდა "დინასტიასო", ამტკიცებდნენ ჭორიკნები. კარის მეზობელი, ზაურ კანკავა შესულა ხსენებულ მსახიობის ეკრანზე გამოჩენიდან სამ ნუთში ხუჭუჭასთან ნარდის სათამაშოდ (თავგადაკლული მონარედ იყო ზაური) და ძალიან გაკ-

ვირეგებია ვატიკოს მიერ ტელევიზორიული დაინტერესება. როდის ატება ამ ინტესტორ "გროპაუზას" რომ უყურებო, უკითხავს კოდვ. ვატიკოს პირდაპირ დასამულ კითხვაზე მასხი არ გაუცია, უთქვამს, ხვალ შენი მანქანა უნდა მახსოვო, ოჩაშირეო უნდა ნავიდე და სალამოს დაგიბრუნებო. ნარიდ ვერ უთამაშობ - ძალიან მთერალი ყოფილა საამისოდ ვატიკო. სახლში დაბრუნებულ ზაურის ცოლთან, დიანა ვარადაისთან დაუწუნო, ლეია, ვატიკომ ხვალისთვის მანქანა მიხოვა, ოჩაშირეოში აბრეგას ნასვლას, უარი ვერ ვუთხარი, არა და შენც იცი რა "ნერიაბა" ვინმეა, სხვის მანქანას სხვისი ქალი-ცი თხარობს დაუწოდობაოდ. არც გასხენებია ზაურის, რომ ვატიკოს ნაცილარი ოჩაშირელი იყო, სამაგიეროდ დიანას (მე-14ა კორპუსის გასტროლომისაგან შესვიდულ ფართზე, სილამაზის კოორპორაციული სალონი "დიანა" ჰქონდა გასხნილი) ახსოვდა ეს ამბავი კარგად, თანაც "დინასტიის" ის ემიზოდურროლიანი მსახიობად უნახავს, ლეია აბრალავს რომ გავდა. დიანას დაქალი ყოფილა ლეილა აბრალავა სანამ ეს უქანასენელი ქმართან ერთად ცხოვრობდა. ასე იყო თუ ისე, დიანა მამზინე მიმხვდარი რატომ სურდა ხუჭუჭას ოჩაშირეოში განვარდება (ჩვეულებრივ ვატიკო სიმთერალისას სოჭისკენ იქაიბეოდა, ქალებში გასავლელად და ზაურიც არაერ ცხელი აყოლია) და არ დაუხარებია რამდენიმე მეზობელი ქალისთვის გადააქრეკა და მათთვის სენსაციური ცნობა მიეროდებინა, ვატიკო კურცხალია ნაცილარს ურედებო - უქან დასახვე გზას არ უტოვებდა თავისი ჭკუით ხუჭუჭას. არაინც იცის დაურეკა თუ არა იმ სალამოს დიანამ ლეილასაც ოჩაშირეოში, მაგრამ მეორედღს მე-14ა კორპუსში მხოლოდ ამ შერიგებაზე ღლაპრაკობდნენ. უყურნა კურცხალიაც (ყუყუენას ქმარი, რეზო ფიფია, მილიციის კაპიტანი და უნის ინსპექტორი, დიანას თანკლასელი იყო და იმასაც ამბობდნენ, დიანამ გაათხოვა უყურნაო. დიანა რომ არ ყოფილიყო, რეზო უყურნას შეცდენდა და მიტოვებას აპირებდა) მოვარდა - მის ყურამდეც მიულენვია ამ ამბავს და თანაც შუადღემდე, პოლა (ვატიკო რა თქმა უნდა ოჩაშირეოში არ გამეზაგრებოდა. ნაბახუსევეზ ნაცილარს კი არა საკუთარი დაც ძლივს იცნო) დიანას მიერ პროვიცირებულ მიითქმა-მოითქმას თავის მხრივ მეორეც დაუშტა, ისეთი, რომელც მისი ვარაუდით ვატიკოს ნაცილართან შერიგების სურვილს, თუკი ასეთი მართლა გააჩნდა, მალევე გაქტიობდა. ერთი სიტყვით, უყურნამ მეზობლის ქალებში დიანა და დინატერესდა, რატომ ამბობენ, თითქოს ჩემს უფულო მძას მხოლოდ და მხოლოდ ფულის გამო სურს შეურიგდეს ნაცილარს (ამის შესახებ მანამდის, როგორც მკითხველი ხეობდა, არავის არაფერი არ დასცდენია), რომელიც ნამერებს დასცინის, რაღა მინცა და მინც მას შემდეგ გაავასენდი, ფული რომ ემიოვეო. პოლა, მე-14ა კორპუსში იმაზეც დანიყეს ლაპარაკი, ფულის გამო ურადებდა ხუჭუჭა ნაცილარს, ნაცილარი კიდევ დასცინის ამისთვის.

ამის შემდეგ ძალიან მალე უყურნამ ევა დარსალია გამოჩნრა, მაგრამ მანამდის კუთვნი რამდენიმე ამბავი მოხდა. ზაურ კანკავასთან მამუკა ნონკორია მივიდა და შესთავაზა შენი ცოლის სალონიში სათამაშო ავტომატები დაეგდათ (სათამაშო უქანური აპარატები ძალიან მოდელი იყო. კომპიუტერული თამაშობები მაშინ საყოველთაოდ ხელმისაწვდომ საიმორენებას არ წარმოადგენდა), უფრო მეტ მოგებას მოიტანსო (მართლაც იყო), მაგრამ დიანა ამ ნაშინყების წინააღმდეგეი ნავიდა. ცოლქმარის შორის უთანამოება სერიოზულ ჩხუბში გადაიზარდა. ზაურ კანკავა (ჩასიძეული გახლდათ) თავის დროზე ცოლის კუთვნილი კაპიტალური ავტოფარე-

ხი გაყიდა, ავტოფარეს ზევით დაუნებული უთავატი რკინის ფანზატური და იზაბელათი, რომ სალონის გასახლნელად ფული ემოვა (გაქანებული კოოპერაციობის დრო იყო). დიანა ანეტა ნონკორიასთან - მამუკას ცოლთან მისულა და უთქვამს, გააჩუბე შენი ქმარი, ჩემს ქმარს ნუ მიზანტუბოსო. ეს ზაურის გაუტია და ისეე უწხუბით ცოლქმარს. ანეტამ ის ძველი ჭორიც გაიხსნა, რომლის მიხედვით დიანას და რეზო ფიფიას ვერ სკოლის პერიოდში და მერე ტელევიზობისას ერთმანეთთან აქტიური რომანი ჰქონდათ გაჩაღებული. ჩაალავა ზაური ტინასცელი ჩემოდანში, დაიხურა ქუდი და ნავიდა სახლიდან.

მესამე სადარბაზოს პირველ სართულზე ერთობიან ბინას სტუდენტო გოგონები ქირაობდნენ. ამბავად ერთ-ერთი, მარინა, ოჩაშირელი იყო და ხუჭუჭას მიმართ გრძობები გააჩნდა. ჩასულა მარინა ოჩაშირეოში და ლეილა აბრალავაზე საკვამოდ ინტირიგული ინფორმაცია მოუთხოვინა. აღმოჩნდა, რომ ჭლილას ოჩაშირეოში თაყვანისმცემელი ყვავა - გოგი ჭლილა, ვალუტის გადაცვლელი (ანუ "ვალუტჩიკი"), ლეილასაც მან დაანყებინა ეს საქეო. პოლა მე-14ა კორპუსში ყოველგვარი ჭორი სწრაფად რომ ვრცელდებოდა ეს უკვე ივის მკითხველმა (თუმცა, ნელა როდის და სად იყო მან ვრცელდებოდა).

ოდისეი ანასტასიადმა თავისი მწვანე "მოსკვიჩი" გაყიდა (ორჯერ იყო ნასამართლვეი ჩხუბისთვის და ერთხელ პროკურორის სიტყვიერი შეურაცხყოფისთვის - იმ დროისთვის უკვე ვერ ჩხუბობდა, ავარიამი მოყვა და ისე დაიბნეო, ძლივს აანყვის ექიმებმა. მარცხენა მკლავის ძვალი მრუდდებ შეუბორდებ, მარჯვენას არაუშავდა, მაგრამ იმით ცოლსაც კი ვერ სცემდა უკვე ხეირიანად და საბერძნეთში ნავიდა სამუშაოდ. ჩინებული მზარეული იყო, მე-14ა კორპუსის ქორისა და ლხინის სუფრებისთვის საქმელებს ის აკეთებდა. ოდისეი (შინაურობაში ურალოდ "ოდიცა") საბერძნეთში წასვლის წინ ხუჭუჭას დაპირდა, როგორც კი სამუშაოს ვიშვი ვიზას გამოვიგზავნი და შენც ნავიყვანი.

ხუჭუჭამ ნაცილარი სოხუში დაიბარა და ისიც ჩამოვიდა. არ მასხლავს "დინასტიამი" პირველი ამ მერეზხარისხოვანი როლის შემსრულებელი რომელიმე მსახიობი მამაკაცი თუ თამაშობდა ისეთი, ხუჭუჭას რომ გავდა რამით, თუნდღაც ლოთობით, სიმთერალისას სლოკინის ჩვეულებით, ან გადააურჭყების ლამის რიტუალად ქცეული მანერით, მაგრამ ფაქტი იყო, რომ ლეილა აბრალავა ნაქირევის პირველ დაახებვაზეუ სოხუში წამოვიგმანდა. გაზაფხული ძალაში იყო შესული, "მოიჩი" ტურისტები კი არა, სხვებიც ბანაობდნენ უკვე ნავისისუნანი ზევაში. შესედა ხუჭუჭა ნაცილარს, დასხდნენ "ნარათს" კუბეში და იქაურ საქაპურებს რომ მიირთმევდნენ (ხუჭუჭა არაყაც ახუჭუჭებოდა, თქვენს) მაშინ იყო ვატიკო კურცხალიან ცალკეობის მასზე და მის ოჩაშირელი თაყვანისმცემელზე გაერცვლებული ჭორებისთვის კომენტარის გაკეთებო რომ მოსთხოვა. ტომპროსისასავით აიღენა ლოყებზე ლეილა და ეს ჭორი ვერც უთარყო და ვერც დადასტურა. ამბობდა ასეთი თაყვანისმცემელი მართლა არსებობს, მაგრამ ჩემი ბიზნესის დასანყისში ფულად დახმარებას რომ მივაზობდა, ცივი უარი ესტკიკეო. ჩემი ან განსყენებული მძის უახლოესი მეგობარი იყო, ჩემი ძმისაგან მეტი რამით არის დაუკლებული. ვალუტის გადაცვლის ბიზნესი მაგან კი არ ამანყობდა, ჩემმა ძმამ აანყობინა მაგას თავის დროზე და მისი სიკვდილის შემდეგ საქმის ნახვარი მე გადამიბარებო. ახლა კი ჩემს საქმეს მე თითონ ვუძღვები მარტო და დამოუკიდებლად (ხუჭუჭას და ლეილას ხუ-

თი წლის ცოლ-ქმრობის მანძილზე შვილი არ ყოლიათ). სერიოზულ ურთიერთობებს გოგი ჭარაიასა და ჩემს შორის ადგილი არ ქონიათ. ხუჭუჭამ კიდევ ლაკიკას მოუხმობ და განაცხადს, ძმის დამასხურებების სასაცდელად პატივის მიგება აქ არაფერ შუაშია, შენც თავყენის მიმართ სიმპათიური რომ არ გაგანდვდეს, ყოველგვარ დახმარებაზე უარს იტყვიდიო. ლეილაიმ, აბა, ჩემს იმედს დაარწმუნო მისი შვილები როგორ უნდა მერჩივოდ, დასვა რიტორიკული კითხვა. კახა ხარო, უთქვამს ხუჭუჭას ნაციონალისთვის და იქვე განუმარტავს (ამ განმარტების ლიტერატურულ ვარიანტს ვთავაზობთ):

- არსებობს ორგვარი კახა. პირველი ფულის გამო ნებდება მამაკაცებს, მეორე - მხოლოდ სიამოვნების გასართავად წყურფებულად იფართოვებს საკონტაქტო მამაკაცთა წრეს. მე ის მაინტერესებს, შენ რომელ კატეგორიას მიეკუთვნები?... ეტყობა სანამ ჩემი ცოლი იყავი ბოლომდე ვერ გაკმაყოფილებდი, სამედიკო ახლა უნდა გასაბოძებინო! (ოპერატორს უნდა ვუთხრა, ამ დროს ხუჭუჭას როლის შემსრულებელი მსახიობი "Крупный пан!"-ით გადავიღოს - ის სულიერი ტანჯვა, რომელიც თან სდევს საყვარელი ქალის კახად შერაცხვის სცენას თითქმის სიმბოლოა დღევანდელი ყოფისა, თუნდაც უბრალო ხაზის მთავრობასთან მიმართებით)

ამის შემდეგ ხუჭუჭა ლეილას დაუფლებს შეცდად პირდაპირ "ნართას" კუბეში (თავი რომელიმე ზღვისპირა სვერში, ამ სულაც მანგოლიტიან პარკში თუ ევრონა). ლეილა ამ ყველაზე ატანს (რესტორნის კუბეში გაუპატიურების პერსპექტივას ნებისმიერი ნორმალური ქალი ყვირილი შეზღუდავს, მოცივდნენ ოფიციალურად, გაიბათია მუშე-კრივი, რომლის დროსაც ხუჭუჭამ თვითონ ლეილასაც დაუღურჯა ცისფერი თვალები, სწორედ ისინი, ასე ხშირად რომ ეგზამენობდა თავის დროზე.

რეზო ფიფამ ნაცნობების დახმარებით ცოლისსამ ნინასწარი პატივობის საკნიდან გათავისუფლა უფულად. ჟუჟუნა კურცხალია სტუდენტ მარინას ეწვია და თხოვა, ყველაფერი მომიყვიე რაც ლეილა აბრალებდა იცო. მარინამ ჟუჟუნა უთხრა გაისტუმრა, მაგრამ ჟუჟუნამ უკან არ დაიხია (კურცხალები საერთოდ სიყვარულით გამოირჩეოდნენ) და მარინას დიანას მიუგზავნა, იქნებ შენ მაინც დასტყუო რამეო. დიანასაც არ გამოუვიდა გულმოდიდ საუბარში მარინას ჩათრევა, სამაგიეროდ დიანა ჟუჟუნაზე უფრო დაკვირვებული აღმოჩნდა და მაშინვე მიხვდა, რომ მარინას ხუჭუჭა უფერავა და ამის გამო იყო, რომ ლეილასა და მისი თავყენისმცემეების ურთიერთობანი გადამეტებულად წარმოსასა და ჟუჟუნასაც ეს უთხრა. ჟუჟუნამ დიანას ნათქვამი არ დაიცვინა, რაზეც დიანა გაბრაზდა და ჟუჟუნას დაპირდა, სულ მალე ისე მოვანყობ საქმეს, რომ შენივე ყურით მოგამტყინებ, თუ როგორ ვაღიარებინებ მარინას ამ სიყვარულისა და ამავე სიყვარულის ნიადაგზე ლეილა აბრალებას მიმართ განხორციელებული დევრისიული ცილისწამების შესახებ აღიარებასო. ჯერ საღონში შემოვიყვებ, ნახევარ ფასად, ამ სულაც უფასოდ დაუყვებ ნებ ვარცხნილობას, დავიხალვებ და ყველაფერს წვრილად დავატყვივებო. მარინაც კარგი ეშმაკი ვინმე აღმოჩნდა, საღონში მიწვევაც მიიღო, თამც შეიჭრა ნახევარი ფასად, ელზას (პარიკმასერ გოგოს) უფასოდ დაახვედრა (მელრებე არ იყო მაშინ მოდური, "ხანგინას პრინოსკის" უნდებდნენ, თორემ დარწმუნებული ვარ იმასაც უფასოდ გააკეთებინებდა ელზას), ყავაც ხვრიბა, კონტაქტშიც შემოვიდა და განაცხადა, რომ ყავდა შეყვარებული, რომ მისი შეყვარებული იმ ინსტიტუტში

სწავლობდა, რომლის სტუდენტიც თვითონ იყო. დიანამ აღიარა, რომ მარინა მეზუად ცბიერი ვინმე იყო, მაგრამ ელზასთან დიქანდა, რომ ამ სტუდენტ მელამაჟა პროვინციულს ჭკუით აჯობებდა.

მამუკა ნონკორიამ (ზამურ კანკავა იმ დროისათვის დიანას შეურგნდა და სახლში დაბრუნდა, ანუ თავისი პანახა შედეგ იმედ დიანა ვარაჯისა საკივე ჩამოკიდა, როგორც მე-14ა კორპუსში ხუმრობდნენ) გასტრონომთან ახლოს ჯიხური წამოქცა და ვაჭრობას მიყო ხელი. გასტრონომის გამცემს, თამაც ჯოჯუას ახალი კონკურენტი არ ეპიზნავა. ერთ დღეს კი ჯიხურის ცეცხელ გაუჩნდა და იმ ტროლეიბუსის არ იყოს, მთლიანად დაინვა. ეჭვი თამაზზე მიიტანეს მამუკა ნონკორია რეზო ფიფას დაპირდა, ოღონდ ჯიხურის გადაშენდა მამოქენე და ფულს მოგვეცე რადენსაც იტყვიო. რეზომ გასამრჯელოდ სა თანხა მოითხოვა უცნობია, მაგრამ თამაზის გასტრონომში სიარულს და იქ უფასოდ მორთობილი ლუდის სმას რომ მოუხვრიდა, ამას ყველა ხედავდა. თამაზის ნერვებმა უმტყუნა და რეზოს უთხრა, ოღონდ მართლა იპოვე ჯიხურის ნაწილი გადამწავი და მამუკა ნონკორია რომ დაგპირდა ჯილდოს, მეორე იმედის მოგართმევე, ყველას მე ვკონიაგ დივერსის მომწყობი და მიშველ რამეო. რეზო ფიფას ადგლის ნებისმიერ უზნის ინსპექტორს და მასზე გადაღებული ფოტოს მაცურებელსაც ძალიან დაინტრიგება ეს ორმაგი თამაზ-კომბინაცია, მოდა რა ვასაკვირია რეზო რომ დაინტრიგა და იმის აზარტიც გაუჩნდა, მართლა მოქცნა ნამდვილი დამნაშავე.

ხუჭუჭა, როგორც ყოველთვის, ნასვამი იყო, როცა ჟუჟუნას დასთანხმდა ეკა დარსალის შევხვდებო. ეკა დაბრალდა რეზო ფიფას ძმაცკის ნათესავი იყო, ყურნალისტად, თუ მასწავლებლად მუშაობდა (ფოტოს გადაღებამდე დავაზუსტებ როგორმე), დედამისი ნამცვერებას და ტორტებს აცხობდა შეკვეთით. რომ არავინ ელოდა ისე, ვაკიკო კურცხალიას ეკა დარსალის მოეწონა და მასთან ერთად "პინგვინი" ინყო სიარული. აღმოჩნდა, რომ ეკას ზღვა ძალიან ყვერცხობდა, ხუჭუჭას, პირიქით, გულს ურევდა, მაგრამ ეკას სათრით ხშირად ჯდებოდა საბერიო კატერში, სადაც "Ha тешоkоде музыка иррает"-ს ამღერებდნენ.

სტუდენტმა მარინამ დიანას საღონში სიარულს მოეწონა და დიანას ვინაზე ელზასთან დაახლოების სურვილი უფრო გამოამჟღავნა, ვიდრე თვითონ საღონის მე-პატრონესთან. ამით ალბათ იმის მინიშნება უნდოდა, რომ მშვენიერად უწყნად რა ფარული ზრახვა ამორკავებდა დიანას - რომ მარინას სიმპატიები ხუჭუჭასადმი სასაცილოდ ავიღო და საერთოდ, ხუჭუჭა თავის ნაციონალთან შეურავიგნა. მარინას თანამდებური რომ იყო ლალი, ბიჭურად რომ იჭიკიდა თმებს, იმან ურჩია მარინას მოკონილი თავყენისმცემელი ამოაბეჭეტივე ჩემი ბიძაშვილის, ელგუჯა კობახიას სახით - ორ კურდულს ერთად დაიჭერ, დიანას ყურადღებასაც მოადუნებ და მე-14ა კორპუსის მამაკაცებს დაინტრიგებინებ შენით და მეტ ყურადღებას მოგაქცევენ, მათ შორის ხუჭუჭაეო. ლალის გულის სიღრმეში ის სურდა, რომ მარინას მისი ბიძაშვილი მოსწონებოდა. მოკლედ, ლალიმ ელგუჯას ფული მისცა და დაავალა შამპანური და ყვავილები ესტუმრე მარინას, თანაც ისე, რომ მთელმა მე-14ა კორპუსმა დაგინახოსო. ელგუჯამ ის ფული არაყში დახარჯა და დათქმულ დროს დათქმული ვიზიტი ვერ განახორციელა. ამ დროს კი მარინას "საქმროს" გამოჩენას მიეღო მე-14ა კორპუსის სულმოთქმელები ელოდა. მოლოდინი მოლოდინად დარჩა და დიანამაც ისე გადინახარა, მარინას კინაღამ გული შეუ-

ღონდა, მთელი სამი დამე არ უძინია, ტურმეს იკვნეტდა და სივარტეს ეწეოდა.

ლალი კარლო ლურწკაიას ვაჟს, რუსეთიდან ახალმოსულ დედა ლურწკაიას მოწინა და გასაქანი არ აძლევდა, დაფრებოდა თუ არა სიყვარულს უხსნიდა. ლალი ელგუჯას სხოვა აბეზარი თავყანისმცემელი მომპორო. ელგუჯა ვოვას სახლში ეწვია, ეზომი გამოიყვანა და იქ დასცხეს კიდევ ერთბაშის. მთელი მე-14 კორპუსი გარეთ გამოიფინა. როგორ გაიგეს, რომ ელგუჯა მარინას მოგონილი თავყანისმცემელი იყო, ეს არავინ იცის.

კუკური მამულიას ბუხრიან ავტოფარეხში მე-14 კორპუსის მამაკლები იკრიბოდნენ საღამოობით და არავს სვამდნენ ხოლმე. ერთ საღამოს კუკური ხუჭუჭას თავის ავარაკის გასაღები მისცა და უთხრა, შენი საცოლე აიყვანე იქ, მშვენიერი ქალაქგარეთა პიკნიკი გამოიყვან რომანტიკითა და ზღვით. ხუჭუჭამაც დაუფიქრებლად გამოართვა გასაღები (აბა რა იცოდა, რომ ფუფუნის მიერ დაგებულ საფანჯარს ყოვდა თავს). წაიყვანა ხუჭუჭამ ეკა დარსალია თავის დაქალთან ერთად (დაქალის თანხლებს თავად ეკამ მოიწოდებ, არ ენდობოდა ვაგიკოს ბოლომდე). კუკურის ავარაკზე ვაჟს მიყვანილი, წაივადეთ და მიუვლოცითო. ჩატვირთის მანქანებში ხორაგი, შამპანურებიც და ვაგიკო კურცხალია და დადგნენ თავზე სწორად იმ დროს, როცა ეკას დაქალი პიანინოზე უყრავდა, თავად ეკა კი რომანსს მღეროდა ოდნე ყალბი ნოტიბითა და გადამალაშუბული დეკლამაციით. (ისიც უნდა აღვნიშნო, რომ ფუფუნამ შამპანურები თამაზის გასტრონომიდან კი არ წაიღო, მამუკა წინწკორიას განახლებულ ჯიხურში იყიდა. ამაზე თამაზ ჯოჯუა ისე გაბრაზდა, რომ მეზობლებს ამცნო, ქუკურის ის ვერ მოუწლებია მის უბნის ინსპექტორს მარს ხარკს რომ არ უხდებ, რომ მოვიწოდებო ამ სილაშაზის სალონსაც დაეავსურინებ დიანა ვარადიას, რომც ის ნილშვი რეზო ფიფია ზისო.)

მოდა მეზობლები რომ იხილა (ისე აჭყალებდნენ მანქანების სიგანალებს, მწახველს ეგონებოდა, თითო მანქანას ორ-ორი პატარაძალი მიიქ მოყვასო). ვაგიკოს გულზე შოშოყარა - მიხვდა რა ოინიც უყვებ. ნაძალადვეი ღიმილით იჭყანებოდა, როცა მეზობლები ცოლის შერთავს ულოცავდნენ, ეკასაც ასე უთხრა, ცოლად შეგირითო უნდა და ამავე ავარაკში გაფატარებო ქორწინების პირველ ღამესო. სხვა გამოსავალი რომ ვერ იპოვა, ხუჭუჭა ღვინოს მიიჭალა, გაიყვანა კუკური გვერდზე და კითხა როგორი სიკვდილი გირჩევნია შე მოლალატვე, ზღვაში ჩახრჩობით, თუ აუღსავი სუფრის დანის გულში დაყრითო. დაფრხია კუკური, მოყვადლულულუს, ფუფუნამ მომატყუა, ასე მითხრა ძალიან უნდა ჩემს ძმას ეკა დარსალიას ცოლად მოყვანა, მაგრამ შერთავს, იმიტომ, რომ ეკა უარზეყო და ასე შემდეგ. ზღვაში ჩახარჩობად რომ მიყავდა, კუკური გამოეფხილდა და ვაგიკოს ურჩია ისიშულიანტე, თითქოს გულის შეტევა დაეგმართა, მე სასწრაფოს გამოვძისებ და ექიმსაც თითონ მოვლემარაკები, რომ სასაფადყოფოში გაგატანასო. კუკურიმ პარლო ლურწკაიასთან ერთად მართლაც მოახერხეს სასწრაფოს ექიმის მოქრობა (მოიმიზეზევა, სასაფადყოფოდან გამოსულ სასწრაფოს მანქანას შეტევატევა, რომ გზა არ აერიოსო და გზაზევე ჩაანყვებს საქმე). ექიმმა განაცხადა ავადმყოფი მოსახტავა სასწრაფოს გარეშე დაიღუპებო. დილით კიდევ ხუჭუჭა ეკა დარსალიამ ინახულა და საუბრობი გამოტყდა, რომ საავადმყოფოში სიმულიანტი ავადმყოფის დატოვებაზე,

კუკურისა და კარლოზე უფრო მან იზრუნა, რადგან მათსიკოს ემშაკობას მიუხვდა და დარწმუნდა, რომ ვაგიკოს ის წრფელი გულით არ უყვარდა. ასე იყო ეს ყველაფერი, არაფერი გადამეტებულს არ ვიგონებ.

დიანა ვარადიას ყვერადმისა მილანის თამაზის მუქარამ სილაშაზის სალონის დასურვის შესახებ და რეზოს სხოვა საქმის ვითარება გაერკვია. რეზომ გარაკვია, რომ: სალონისთვის ფართი თამაზის მიერ მხოლოდ და მხოლოდ არნდის საფუფელზე ყოვიდა გაყოფილი იმის მესამედ დასად, რაც დოკუმენტში იყო აღნიშნული და რომ ზაური კანკავას ცოლისთვის ყალბი ნასყიდობის დოკუმენტი შეუქრებია. ზაური იმნიც გამოუტყდა ცოლს, რომ ასეთი მაქინაციით მოგებული ფული მან თავის ვაჟს მისცა, რომელიც პირველი ცოლისგანაც ყავდა. დიანამ ქმარი სახლიდან კინწიკვით გააგდო ბოლოჯერ და საშუდამოდა.

ვოვა ლურწკაიმ ლალიზე იქორინა. ქორწინების დღეს ლალი და მარინა დიანას სალონში მივიდნენ ვარცხნილობის გასალამაზებლად. დიანა იმ დღეს გამოწვევად იქცეოდა, რადგან ქონდა უტყუარი ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ დელზას და მარინას ნაწარვებლად დაერეგნენ ქალები ერთბაშის, დავარცხნილ-დახუჭუჭებულ-დაუთოებელი თემით იირიეს ერთმანეთი. დიანა მარინას უყვიროდა, ვერსადღეს ღირსები იმასო (ხუჭუჭას გულისხმობდა), მარინა უყვიროდა იმის და იმის (ხუჭუჭასი და მისი ნაცოლარის) შერიგება იმიტომ გინდა, რომ იცი იმას (ნაცოლარს). შვილი არ გაუწნდება და გინდა ის (ხუჭუჭა) შენ დატყრესო. ასეთი სკანდალური ქორწინება მე-14 კორპუსს არ ახსოვს.

ოდისეი ანასტასიადის ქალიშვილი ელენა, ისე გაღამაზდა (თანაც საბერძნეთიდან გამოგზავნილი ფულით ძალიან კარგად იცავამა) რომ მამაკაცებს თავარი ზედ რჩებოდათ და ერთბაშად მიანიჭეს "მისს მე-14 კორპუსის" ტიტული. ლალის ბიძაშვილი რომ იყო, ელგუჯა კობახია, იმას შეუყვარდა ელენა, მაგრამ ელენამ მტკიცე უარი გაისტუმრა.

ცალა ზარანდიამ დაქვერივიდან ერთი წლის თავზე ქმრისული ავარაკის გაყიდა გადამწყობა. ძალიან გაუჭყვდა ეკონომიურად. მიუდევლო უშობა კუკური მამულად (მისი ავარაკის გვერდით იყო ზარანდიის ავარაკი). ლევან ხასაია, რუსეთში ფულმშოვნი კაცი, რომელსაც ავარაკი საცილოსთვის სიურპრიზის მისართმედა სტერადებოდა. ნათია ზარანდიას კიდევ ისე მოენონა ღვინო, რომ ავარაკის ყიდვა გააჭყანურა. ნათია თავის მხრივ ძალიან უყვარდა მალაზხ გეთიას, თამაზ ჯოჯუას ცოლისმას. მალაზხ მთელი დღე მე-14 კორპუსის ეზოში ეგდო. ლევან ხასაიას გამოჩენამდე ნათია და მალაზხი ერთხელ შეხვედრიან კიდევ ერთბაშის, "პარაში", თუ "მარაში", ყავა უხვრეპითა და ზღვაში მუხსუშობრის ჩქნოვები უყრიათ, მაგრამ ლევანი რომ გამოჩნდა ორბტაზე, ნათიამ მალაზხის პაემანებზე უარი უთხრა. ნათია სალონ "დიანას" ხზორი სტუმარი გახდა, თმებს ითოთებდა ("კარგს" ვარცხნილობა ჰქონდა, დღე-ღღე მასსოვს). ლევან ხასაიას რომ უნდა შეხვედროდა იმ დღეებში. მალაზხიც შევილიდა ხოლმე დიანას სალონში, ეგონა დიანა ნათიას გულის დაპყრობაში დაემტკიცებო. ამ დროს დიანას ყოველგვარ მატყვლობაზე ხელი ჰქონდა ადლებული, უკვე იმის სურვილიც არ ქონდა ხუჭუჭა თავის ყოფილ დაქალთან შეერეგებინა, მალაზხის კი ატყუებდა გეტყვებოდი, იმიტომ რომ ეწიროდა მალაზხის ცოლისმამა - თამაზ ჯოჯუამ არენდის დროის გასვლის

შემდეგ მართლა არ წამართავს სალონიო. ანეტა ხომ გახსოვთ ნონკორია - თამაზ ჯოჯოხეთს კონცერტის, მამუკა ნონკორიას ცოლი, იმან გაავრცელდა პირველად ქორი, მაღალხე გეთია დიანას პირდაპირ ლოგინში ყვარობსო. რეზო ფიფანი განაცხადა მამუკა ნონკორიას ჯიხურის გადაწვევის მიგავანი, მაგრამ არ ვიციტე, რომ ვთქვა კორპუსში ისეთი აზმავე ბტყედება, დედა შვილს არ აიყვანს ხელშიო. ერთი სიტყვით ძალიან დიდაძა სიტყუთია. მაღალხე კიდევ დიანას სიყვარულში გამოუტყედა, ისიც კი თქვა, ნათიას იმიტომ ვეარმიყვებოდი, რომ მაინტერესებდა, როგორ შეხდებოდი ამ ამაგს, იფიფი-ანედი თუ არაო - ერთი სიტყვით, ნათია ლაქუშის ქანდალი იყო, რომელსაც ჩემს მიმართ შენი გრძნობები უნდა გაეჭრაფენებინაო. ანეტამ ზაურ კანკაბას დაურეკა, გავიწო როგორც ინკვიზიტო კეთილშეურველი და შესთავაზა, თუ გინდა შენი ცოლი უტხო მამაკაცთან შეისწრო, მზად იყავი, დაგირეკავ და მოიდიო. პოდა დაურეკა, როცა მთვარე მაღალხე გეთია დიანას ცხელ ტენვია, რათა კიდევ ერთხელ აქსნა მისთვის სიყვარული. დიანამ ამ იცოდა მაღალხის მართლაც უყვარდა, თუ ეს თამაზ ჯოჯოხეთსა და მისი ცოლისმის მიერ სალონის დასანარჩუნებლად მოწყობილი ინტრიგის ნაწილი იყო. ზაურიმ ცოლის ბინის კარი თავისი გასაღვებით გააღო და პირველი რაც ნახა, დიანას წინ ცალ მუსლზე წამოჩქეტილი მაღალხე იყო... უსკანდალოდ არ ჩაუვლია ამ ამაგს.

ელენა ხომ გახსოვთ, ანასტასიადი, დიდახას ელოდა ელგუჯა კობახიას გამოქნას და თავისთ რომ არ გაიწინადა, დასვდებოდა. სევდის მიზეზს პირველი დიანა მიუხვდა და ლალის, ლურწკებივის რძალს გაუხიხა. პოდა ლალიმ და დიანამ, თითქოს შემთხვევით ელენა და ელგუჯა შესაგვიდრეს ერთმანეთს.

ლევან ხსაიაიმ მცირედიანი ფლორტის შემდეგ ნათია მიარტყა. დიანა კი მიხვდა, რომ მაღალხის ინტრიგა მხოლოდ იმით შემოისაზღვრებოდა, რომ მასთან არმიყვში ნათია ზარანდიაზე დარღს იქარებდა.

კაშვი ხომ გახსოვთ, ცუცხლმოკიდებულ ტროლებიუსის მიღვლი რომ შამანურზე ეპატიყდებოდა, შესანდობარი დავლითო, სწორედ იმას დაუყავშირდა ნათია და სრული ინფორმაცია მიანოდა ლევან ხსაიას ბინის განლაგებზე. კაშვიმ ლევანის ბინა ისე საფუქვლიანად გააფუჭავა, რომ ლევანისა და მისი საცოლის (ვისთვისაც ზარანდიების აგარაკს ყიდულობდა ხსაია.) ქონილი სულ ცოტა, ერთი თვით მაინც გადაიოდა. ნათიას ძალიან გაუხარდა, რომ მისი შურისძიება ასეთი ეფექტური გამოდგა, მაგრამ არ დასცალდა, ცოტა ხანში კაშვი ეწვია და სოლიდური თანხა მოსთხოვა კომპენსაციის სახით - ლევან ხსაიას ბინაში შესს ვიერმატივებული ნადავლის მეთხვდიც არ დამეფდრიოაო, წესია ასეთი, თუ დამეგზავი ცრუ ინფორმაციას იძლევა თავისი ჯიბიდან უნდა ზღოს დანაკლისიო (მართლა არსებობდა ასეთი წესი). ნათიას ცდა, როგორმე დაეტყუებინა დედამისისთვის აგარაკის გაყიდვით მიღებული ფული, უშედეგოდ დამთავრდა. სხვა რა ეწნა ნათიას, მაღალხის მიმართ დახმარებისათვის, თან მოატყუა, ლევან ხსაიას ჩვენგან ნაყიდი აგარაკის სამალავში მაშამქემის ანტიკვარული თოფი ჰქონდა ნაპოვნი და მითვისებულ, მისი ბინაც იმ თოფის დასაბრუნებლად გავაქურდინეო. მაღალხე კაშვისთან საერთო ენა ნაცნობების დახმარებით გამონახა და დაითანხმა ნათიასთვის თავი დაენებებინა. მაღალხე მალე იმასაც მიხვდა, რომ ნათია მას ვერ შეიყვარებდა, მაგრამ მისი ნათიასთან განახლებული ურთიერთობებით განანყენებულ დიანაც ვერ დაიბრუნა.

ხუჭუჭა რომ ლეილა აბრალავას შეურიგდა, ყველას

ეგონა ეს დიანას დამსახურებააო. მაგრამ დიანა არაფერ შუაში ყოფილა, ყველაფერი ხუჭუჭას ინიციატივით მოხდა. ხუჭუჭამ კიდევ ლეილას შარი მოსოდა, ჩემს ძმას იმას ამაღლი, რომ ოჯახს შენ არჩენ და ამაზე მეზობლებთან დაუსრულებლად ქორაბო კიდევო. ულტიმატუმიც ნაუყენა - ან ბაშვებს გააჩენ და ან ისევ ოჩამჩირეში მიბრუნდებიო. ლეილამ ამდენს ვერ გაულო, დატოვა წერილი (წერილი წერდა, რომ მას ვატიკო არასოდეს ყვარებია, რომ მასაც ატყუებდა და თავსაც იტყუებდა, როცა ეგონა, რომ უყვარდა, მაგრამ დროთა განმავლობაში გაეცრა თავის გრძნობებში, არ შეუძლია დაუსრულებლად ითვალმაქცოს და ამიტომ სახლიდან მიდის.) და ოჩამჩირეში დაბრუნდა.

მაღალხე ხსაიას ცოლმა რატომღაც იქეთიანა და მოეჩვენა, რომ მისი ქმარი ისევ ნათია ზარანდიაზე ფიქრობდა. დაუკავშირდა რეზო ფიფიას, კარგ გასამრჯელოს დაპირდა, თუ ის ჩაატყუებდა საიდუმლო გამოძიებას და ისეთ საბუთებს მოიპოვებდა, რომელიც ნათიას ბრალეულობას დაამტკიცებდა მისი ქმრის ბინის გაქურდვის საქმეში. პოდა, ორი რალაცა ვერ გაიგო მე-14 კორპუსმა - ვინ გადაწვა ნონკორიების ჯიხურია და რა საერთო ჰქონდა ნათია ზარანდიას ლევან ხსაიას ბინის გაქურდვასთან. რეზო სულ იმას დაძახებდა, სიმართლე რომ ვთქვა, აქ ისეთი ამბები გაიხარლებდა, დედა შვილს არ აიყვანს ხელშიო და არაფერს ამბობდა... მე-14 კორპუსში ისიც ითქვა, ზარანდიების მიერ აგარაკში აღებული ფულის ნახევარი რეზო ფიფიას ხელში აღმოჩნდა და თამაზ ჯოჯოხეთსაც სალონი "დიანას" ტერიტორია რეზოზე გადააფორმა... ასე იყო თუ ისე, დიანა ელენა ანასტასიადისთან ერთად საბრძონეთში გამგზავრა და იქ ოდისეი ანასტასიადის მისთხოვდა, სალონი კი მამუკა ნონკორიამ იქირავა, იქ სათამაშო აგარაკები დამცა და ფულიც იმოვა, მაგრამ ვერაყენა აიგო, ვისგან იქირავა ეს სალონი - თამაზ ჯოჯოხეთსგან, თუ რეზო ფიფიასგან...

ერთი სიტყვით ნათია ზარანდია მაღალხე გეთიას მისთხოვდა.

ასე იყო ეს ამბავი. "დინასტისავით" დალაგებული და სწორახლოვანი ვერ არის მთლად, არც "ფორსიტების საგაა", მაგრამ, ჩვენში რომ დარჩეს, ხომ იკითხება გავრიანად?... პოდა, გადამყვტილი მაქვს სერიალი გადავიღო. სინფისის მზად მაქვს როგორც ხედავთ, მხოლოდ სოხუმში დაბრუნებულა დარჩა...

ვატიკო უკრცხალია დღესაც უცოლო თუ გაინტერესებთ. ამ ამბავის შემდეგ კიდევ ერთხელ შეურიგდა და წაეწყება ლეილა აბრალავას. იქნებ კიდევ შეურიგდეს ამ სიბერის უმას.

პო, კიდევ, კინლამ დამაყინყდა მეთქვა, ელგუჯა რომ ვასწენე კობახია, სინამდვილეში ელგუჯა - ეს მე ვარ. ელენა ანასტასიადიზე რატომ არ იქორწინეო, მკითხავთ თქვენ... რა თქვენი საქმეა - გიპასუხებთ მე!

საწილი

მირაჟი

მავთია მილიანდ თავისი ავტომანქანით იყო დაკავებული, შლიდა და აწყობდა. ამ საქმეს მიუღი თავისუფალ დროს ანდომებდა და კიდევ სივარტეს ეწეოდა. ხელეზი სულ ზეთში შჭონდა ამოვლებული და ამიტომ სივარტეს ხელს არ კიდებდა, სანამ ფილტრამდე არ დაიყვანდა. "მოსკვირი" ქუჩაში გამოშვებული ფარების წინ იდგა, მისი პატრონი ნახევარი დღე ქუჩაში ჩაკლილი ნაცნობებისთვის იმის ახსნას უნდებოდა, თუ რა შჭირდა მანქანას. ისინიც ისე მოიკითხავდნენ მავთიას "მოსკვირს", თითქოს საავადმყოფოში დაწალილი ოჯახის წევრის ჯანმრთელობის ამავსე ეკიხებინათ.

მაისის ბოლოს ხვიჩა კაკაჩიაც ჩამოვიდა ჯარიდან. სახსავად მისულ მეზობლებს ტანკებზე უყვებოდა. იჯდა თავისი სახლის აივანზე, ფეხი ფეხზე გადაედო, ეწეოდა და დაუსწრებლად ყვებოდა ჯარის ამბებს. ამ საქმეს სადღაც ოთხ დღემდე მოანდომა და მერე მეზობლის "მოსკვირისაკენ" გადაინაცვლა. მავთია მანქანას არემორინებდა, ხვიჩა მისი პრესმდინენის როლში გამოდიოდა და გამვლებებს ამომწურავ ინფორმაციას აწვდიდა ავტომობილის არსებულ მდგომარეობის, ჩატარებული, მიმდინარე და ჩასატარებელი სამუშაოების შესახებ. შემდეგ კი ისევ ისეთივე ხალისით უამბობდა სალდაფონურ ისტორიებს, იმ განსხვავებით, რომ მის მონაყოლ თავგადისავლებში ამჯერად ტანკების რიცხვმა იკლო, სამაგიეროდ ქალებისა გაიზარდა - მონაყოლზე თუ არა, სახეზე მაინც ეტყობოდა, რომ ქალი ენატრებოდა. სამი დღე ეჩინინა მავთიას და ბოლოს დაითანხმა, რომ მისი "მოსკვირი" ქალებში წავიდოდნენ. საქმე მოგვარებულად რომ ჩათვალა, თითონაც დაიკაპინა მკლავები და მავთიას ერთ დღეში აუწყო ავტომანქანის წინა ხიდი.

დავით კაკაჩიამ შვილს სოჭში ერთი განავარდებდა აცალა მავთიას მანქანით, თავის გარე ბიძაშვილს, ტელევიზორების შემკეთებელს, ვარდიკო ლალიძას დაურეკა და სახლში დაბატეა.

ვარდიკო ლალიძა ორმოცზე ცოტა მეტი ხნის მამაკაცი იყო, შთამბეჭდავი ბაკუნბარდებით, მარცხნივ გადახრილი ცხვირით და უნაკლო კბილებით. პირველი დანახვისთანავე მოეწონა ნარი!

- აფსუსია ასეთი ქალი მთავარ დიქტორად არ მუშაობდეს ტელევიზიაში! - უთხრა მან ხვიჩას, - მავთიას როგორ გაცეა ასეთი კარგი ქალი ცოლად?

- ლოთ მამას და ძმას გამოეცეა სოფლიდან და იმიტომ მისთხოვდა მავთიასო, ასე ამბობს ხალხი და რა ვიცი! - აუხსნა ხვიჩამ გარე ბიძას, - ჩემი ჯარში ყოფნის დროს შერთო მავთიამ ცოლი.

იმ საღამოს ვარდიკო ლალიძა კაკაჩიებთან დარჩა და ოთხი ლიტრი ღვინო დალია. დილით ამდგარი თავს ყოჩაღად გრძნობდა, მეორე სართულის აივანზე მოიკალათა, ქუჩა დაათვალიერა და მამინეც ფილოსოფოსობის ხასიათზე დადგა.

- კარგია ქალაქის ამ რაიონში ცხოვრება, აქ სიმყუდროვეა! - თქვა მან. ამ დროს პირველი სართულის სამხარეულოდან მოვარდნილი მსუყე საუზმის სუნი ეცა, ნერწყვი გადაყლაპა და მშენიერებაზე საუბრის სურვილი გაუთოკეცდა, - რა ლამაზი ქალია ნარი! - ისეთი ტონით დააყოლა, თითქოს ისევ სიმყუდროვეზე საუბრობდა, - ვისაუზმობთ და ტელეატელიეში წავიდეთ, დღეს შენი პირველი სამუშაო დღეა. ჰოდა, ეს ამბავი ცალკე აღვნიშნოთ, ოღონდ საღამოს... არ მიყვარს დღისით დაღევა!

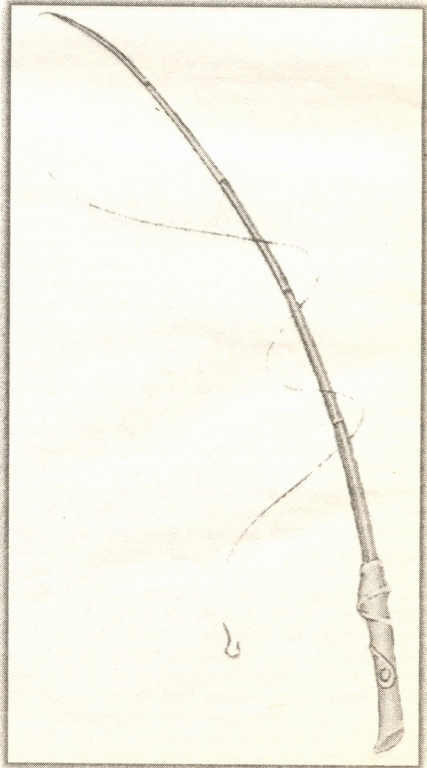
- მე სად უნდა წამოვიდე?.. რა პირველი სამუშაო დღე?! - გაოცებისაგან თვალებიდან კირწლების ჩამოყრა დროებით შეწყვიტა ხვიჩამ.

- მამაშენმა შენი თავი მე მომბაბრა, ხელობა ასწავლეო... შენთვის არ უთქვამს? - ისე ბუნებრივად გაიკვირვა ვარდიკომ თავისი გარე ბიძაშვილის გულმავინყობა, ხვიჩა მიხვდა, რომ ის არ ხუმრობდა, - ჩვენი ატელიეს წინ რომ ვაფეა, იქ გოგოების გამოჭერაც შეიძლება... რა ლამაზი ქალია ნარი!

- ახრზე არა ვარ სად არის შენი ატელიე და იმის წინ კაფე!.. მამაჩემი წაიყვანე თუ გინდა, მე თავი დამაბნებო... რომ იცოდე, შენი ხათრით ავდექი ამ უთენია, თორემ ძილს არავფერი მერჩინა! - თქვა ხვიჩამ და მასპინძლის დილით ადრე ადგომით გამოხატული პატივისცემის არდამფასებელ სტუმარს შეუბღვირა.

ამასობაში ნარიც გამოვიდა სახლიდან. ვარდიკო ხალათი ეცვა და კიდევ უფრო თეთრი ჩანდა, ხოლო მავთიე ხალათის ფართო სახელოებიდან იმაზე უფრო სუსტი უჩანდა, ვიდრე სინამდვილეში. ვარდიკო ლალიძამ მისთვის უჩვეულო სინაზით ამოიხრა.

- სიცოცხლე მშენიერია! - თქვა მან.

სადლი მათთვის ვარდიკო ღალიძგას საყვარელს მოჰქონდა, რომელიც ქუჩის გადაღმა კავშირი მიმტანად მუშაობდა. ქალს დარია ერქვა, კარგი ტანი, მაგრამ დიდი ტუტები ჰქონდა.

დარია ვარდიკოსა და ხეიანათვის სადილს კავებს მეზობლად მდებარე სასადილოში ყიდულობდა ნაცნობ მზარეულთან ნახევარ უფასოდ, შემდეგ ტელეატლეიკეში გადამოჰქონდა და იქ სადილოდა. ყავის დასალევად კი ყველანი ერთად კავშირი მიდიოდნენ. ტრანპენის ასეთი განრიგი ვარდიკომ დაანახა. ამ ერთი უცნაურობის გარდა მას სხვა უცნაურობებიც აღმოაჩნდა: მუშაობდა მხოლოდ ჩარულო რადიოს (მინიფონოსი არ ჰქონდა რა გადაცემა გადაიოდა, დიქტორების ხმა მოსწონდა ძალიან) თანხლებით, ფრსილიებს არ იჭრიდა - კბილებით იცვენოდა, მუსუბანი ქალები მოსწონდა და ამის გათვალისწინებით ხეიამ უცნაურობაში ჩამოართვა ისიც, რომ ნარის ვერ ივიწყებდა.

ვარდიკოს თანამეწყილე (უფრო სწორად, შემოსავლის შესამედს იღებდა) ირორდ ბუჩია ხეიანზე ოთხი წლით იყო უფროსი და უცნაურობები მასაც ახასიათებდა: კვირა ერთხელ მაინც გადაწვავდა სარჩალებს, მის მიერ შეკეთებულ ტელევიზორებისა და მოგნიტოფონების კორპუსის შიდა მხარეს სარჩილითა თავისი ინიციალით გასიჰყავდა და არ უყვარდა ზღვა, ქალაქს "რადიოლოიტანების ნესტიან სოფელს" უწოდებდა, ლამაზი ქალების დანახვაზე უღამი თავადის გუგუბი უფართოვებოდა. ვარდიკო ხუმრობდა, ამ დროს ის ქალებს თავადით ჩინჩლავსო. ირორდი ვარდიკოს დაცინვას ყურადღებას არ აქცევდა და გზის გადაღმა კავშირი მოსულ ქალთა თვალსაჩინებას თავს ანებებდა.

ხეიამ ძალიან ცდილობდა ტელევიზორების შეკეთება ესწავლა, მაგრამ ნასწავლის გამოიღენას არ ჩქარობდა, რადგან დამოუკიდებელი მუშაობის პერსპექტივა აშინებდა, უფრო სწორად ეზარებოდა, მაგრამ ისიც ესმოდა, რომ ვარდიკოსთან ბევრი ხანი ვერ გატყდებოდა.

მერე ნარის ლოით და მიერეყული ძმაც ჩამოვიდა სოფლიდან, მათვისა ძმასთან დაიწყო ატურის ქარხანაში მუშაობა. ამბობდა, როგორც ორსული ქალი გრძობს ნაყოფის მოძრაობას მუცელში, ისე მეც გრძობს როგორ იშლება ჩემი ღვიძლიო. უცნაურ სიზმარებს ხედავდა (ყველაზე ხშირად ჩააგებთ თავის საბედისწერო მდინარის გადატურვის მომენტში - ეს მაშინ, როცა ძილში ოფლიანობდა), თუ არადა მთვარეულობდა. ამბობდნენ, ერთხელ შეუღამისას, როცა სომნამბულურ მდგომარეობაში სოფელში დაებტებოდა - საკუთარი თავს გადაყვარა, ხელები კი ჩამოართვა და მას მერე საბოლოოდ გალოთდაო. ორი სირნა არაყვი მაგრა აბრობდა. ღამით საწოლთან წყლით სავსე ტაშტს უღვამდნენ. მძინარი თუ წამოდებოდა, დურთავდა ცივ წყალში ფეხებს, გამოეღვიძებოდა, სიგარეტს მონედა და ისევ იძინებდაო. ვაჟა ერქვა, ქალეთი ლამაზი თვალები ჰქონდა და სულ რაღაცაზე ფიქრობდა. ხმავე ქალური ჰქონდა, თანაც დუღღუნა. ვერც დაიჯერებდა, თუ საკუთარ დას სცემდა გათხოვებამდე. სიმთვარისას მორცხვი იყო. ირორდიც მოღვცვი იყო და ამით ვარდიკოს ნერვებს უშლიდა.

- თქვენ რომ ქალებს გულს იცნობდეთ, ასეთი მორცხვი არ იქნებოდიო! - ამბობდა ვარდიკო და მერე ნოტაციების კითხვას აგრძელებდა.

სექტემბერიც დადგა, კავშირი ტურისტთა ქალების რიცხვმა იკლო. ირორდის თვლების გუგუბი ახლა უფრო ნაკლებად უფართოვებოდა. ხეიამაც ირორდის ნაბაძვით ახალი თესება შეიძინა - შექმლი მჭვიდად ესმინა ვარდიკოს ნოტაციებისთვის და წერვები არ აშლო-

და. ირორდის ასთმურმა შეტევებმა მოუხშირა და თვალები კიდევ უფრო დაუფლამდა. ვარდიკო დარიაო ახსენებდა - დარიას ბავშვის გაჩენა უწოდო, ვარდიკო ამის სატიკე წინააღმდეგი იყო, რაც მყავს პირველი და მეორე ცოლისაგან, ისიც მყავოდა - ამბობდა. ასე რომ, ახლა ყავას ხეიამ ხარშავდა. სვამდნენ ყავას და უყურებდნენ დარიას. დარიას უკვე სინის თავსზემით აწვეა და მაკიდებს შორის ასეთ მდგომარეობაში ლავირება არ უნევა, რადგან კოვე სანახევროდ ცარიელი იყო. რაც არ უნდა პირთამდე სასვე ფინჯნებით დაედოთ სინზე, დარია ნეტოს და დავრდადა ისე მიიტანდა კლინტანდე.

- ერთ კვირაში მოვა და პატყივას მოხვება - ამავად განაცხადა ვარდიკომ დარიაზე, - საკმარისია ქალს სიაზოვნების მინიჭებაზე უარი უთხრა, რომ მაშინვე თავს დანახავდე იგრძნობს!

გავიდა ერთი კვირა, მერე მეორეც, მაგრამ დარია პატყივის სათხოვნელად არ მოსულა. ტელეატლეიკაკენ ერთხელაც არ მოუხდევას.

- არ გეცოდება ეს ქალი? - ჰკითხა ერთხელ ხეიამ ვარდიკო.

- ქალი არ უნდა შეიცოდო, ტანცისტო, თორემ როგორც კი იგრძნობს ვეცოდებო, მაშინვე თავზე წამოგავდება... სიყვარული სხვა არაფერია, თუ არა შეცოდება! - განაცხადა ვარდიკომ. - ნარი როგორ არის?

- არის! - უპასუხა ხეიამ.
- თმას ისევ ცხენის კუდივით იკრავს?
- იკრავს!
- ქერად რომ შეელება თმები, უფრო მოუხდებოდა, - აღნიშნა ვარდიკომ.

დარია კავშირს ნავიდა. ვარდიკო არ ამბობდა, ხეიამ და ირორდი არც ეკითხებოდნენ და არც ის იცოდნენ, ხვდებოდნენ თუ არა ისინი ერთმანეთს.

- იქნებ ვარდიკო მართალი იყოს, არც ღირდეს ტელეატლეიკეში ჩასახული ბავშვის გაჩენა, - უთხრა ერთხელ ირორდიმ ხეიას.

ხეიამ არაფერი უპასუხა. ისევ იმაზე ფიქრობდა, თუ როგორ გადაეყარა ნარის მთვარეული ძმა საკუთარ ორულს ტუნგურის ტყეში - ამის შესახებ ხეიას მათვია მოუყვა დაწვილობით. ტუნგურებს შორის გაღვიძებოდა და საკუთარი ორული უშილავს. ამის შემდეგ შინ დაბრუნებულა და დილაშივე ელოდა ორულის გამოქონში დაბრუნებას. გადმთენისას ჩასძინებდა. რომ ლამოვლივას, იმ ადგილას მდგარა, სადაც ღამით ორული უშილავს პირველად და ისეთი შეგრძნება დაეუფლებია, თითქოს ამჯერად ის თავის ორულად ტელეოყოფო, საკუთარი თავის რეპროდუქციად, ანარეკლად თუ რაღაც ანდაგვარი. ხეიამ ამ ამბის ორჯერ მოყოლა მოუწია ირორდისთვის, რათა მას სანახევროდ მაინც გაეყო თუ რა მოხდა.

- გაუფრენია! - მოკლედ აუხსნა ხეიამ ირორდს.
- შოდა, ასე ეტყევა! - გაბრაზდა ირორდი და ამ დროს შემოვიდა კიდევ აბტლეიკეში დარია. სახე ისე დამშვიდებოდა, ხეიამ და ირორდიც მიხვდნენ, რომ ბავშვის გაჩენა გადაწყვიტა.
- შეფი გასულია. მალე მოვა, - უთხრა დარიას ხეიამ.

- ვიცი რომ გასულია, - თქვა დარია და ხელჩანითიდან კონვერტი ამოიღო, - ეს წერილი გადაეცით და უთხარი რომ ჯანდაბამისს გზა შეჩინია!

ვარდიკო რომ მოვიდა ორივე - შეგირდიცა და თანამეწყილეც უცებ მიხვდნენ, როგორ მოყირჭებოდა ოსტატის ზედმეტად თავდაჯერებული და თვითმყოფილი გამოიმეტყველება.

ირორდიმ კონვერტი ცინიკური ღიმილით გახსნა

და წერილი წაიკითხა.

- ყველა ქალი ასეთია - თქვა ვარდიკომ, როცა კითხვას მორჩა, - ამბობს ბავშვს მაინც გავაჩვენ, ქალაქიდან მივდივარ და ტყუილად არ მეძებო.

- მეც უნდა წავიდე ამ რადიკულიტიანი ქალაქიდან, - თქვა ირორდმა.

- შენ ვინ დაგაორსულა? - გაეცინა ვარდიკოს.
- მოშლა ზღამ და ნესტამა. ერთხელაც იქნება, გავბედავ და წავალ აქედან!

სვინა წარიხე უფრო წარის ძმაზე ფიქრობდა, საკუთარი თავიდან ვერ გაქცეულ და საკუთარ თავვეწინაპირენ, ამიტომ საკუთარი არსებობის ორგულად ქვეულ კაცზე, რომელიც მხოლოდ სვამდა, რაღაცაზე ფიქრობდა და სულ რაღაცას ელოდა. სვინა ბოლოს მიხვდა, რომ წარის ძმა სიკვდილზე ფიქრობდა და აინტერესებდა, როგორ მოკვდებოდა მისი ორეული. იმდენად დიდი იყო ამის ნახვის სურვილი, რომ საკუთარი სიკვდილისაც არ ეშინოდა.

ირორდი ქორწილისთვის ემზადებოდა. გარიგებული საცოლად მხოლოდ ოთხჯერ ეწახა და მასზე არც კარგს ამბობდა და არც ცუდს.

სვინამ ირა ზვირთსაქცევე გაიცნო. სვინა მეთევზეებთან ვარდიკოს დავალებით ხშირად დადიოდა ახალი თევზის საყიდლად. ირას კი თავის მეთევზე მამიკოსთვის მიეკითხა და მგლოდიური ხმით ეხვეწებოდა სახლში წამოდი, არ გაცივდეთო. გულმა უგრძნო, რომ ირა მისი იქნებოდა.

ირას თავი მოჰქონდა თავისი სუსტი სხეულით და მშვენიერი თქვივით. სვინამ, როცა გამჭვირვალე კანზე ეყურებოდა, ფრთხილად ეხებოდა, რომ მისი სხეული უკეთ შეეგრძნო.

ტელეატელიც ხელმარჯენიც, ესტაკადაზე გამავალ მატარებლებს შორის სატკვიროთი შემადგენლობამ მოუხშირა საჩუქრებს. როცა სატკვიროთი გადიოდა, ატელიც ერთო ფანჯრებზე მინები წკარუნს იწყებდნენ. სვინამ და ირორდმა ფანჯრების ჩარჩოს იმდენი ლურსმანი დაატყვედნენ მინების გასამარებლად, რომ ლურსმანის ჩასამატებელი ადგილი არ დარჩა, მაგრამ მინები მაინც წკარუნებდნენ.

- ქალებს როგორ ჰეპლავთ, როცა მინები ვერ გაგამარებიათ! - ყვიროდა ვარდიკო. ყველაზე უფრო მას მინების წკარუნის უშლიდა ნერვებს.

ბოლოს გამოსავალს ისევ ვარდიკომ მიაგნო, მინებს რეზინის საფენები მოარგო.

ირორდი ჩაუვირებული გახდა. ვარდიკომ დასცინა, მოახლოებული ქორწინების პირველ ღამეზე ფიქრობსო.

- უკვე არ ვფიქრობ, ერთხელაც იქნება, ჩავედები მატარებელში და ავორთქლები ამ ქალაქიდან - ისე თქვა ირორდმა, ვარდიკო კი მიხვდა, რომ ირორდის ქალაქიდან გამეზავრების ზუსტი თარიღიც არ ჰქონდა დათმეული თავისთვის.

- ასე შეგაშინა პირველმა ღამემ? - გაბესურა ვარდიკო.

- არ მინდა ცოლი, არც ის მინდა ამ ნესტიან ქალაქადვალბე! - თქვა ირორდმა.

- სად მიდიხარ თუ საიდუმლოდ არ არის?

- იქით, საიდანაც აქ ტურისტები ზღავზე დასასვენებლად ჩამოდიან! - ბუნდოვანი პასუხი გასცა ირორდმა.

ყურძინს კრევის სეზონი დადგა. ირორდი ერთი კვირით დათხოვდა ვარდიკოს და სოფელში წავიდა ყურძინის საკრეფად. სვინა გამომსახებაზე დადიოდა. იმდენი სახლი

და ბინა მოიარა, უშეცდომოდ ხვდებოდა რომელ ოთახში იდგებოდა ტელევიზორი. სახლებში დამკვიდრებული სუნებისთავ კი ხვდებოდა მათი პატრონების სახაოს.

ერთ დღეს დარია გამჩნდა. ორსულობის იმ ასაკში იმყოფებოდა, როცა ვარდიკოს გაკეთება უკვე გრამ იყო, ამიტომ არ ენბოდა აბრტვიც მუცლის მოშლის ნიშნით აიძულებოდა. დარია ყოველდღე მოდიოდა ატელიეში, საყვარელს და მის შვირის სადილზე უშზავნდა. ირორდმა სოფლიდან მაჭარი ჩამოიტანა. სვამინვე მაჭარს და მუცლებში ებერებოდათ. ვარდიკომ დარიახთვის რბილი საყვარელი იყიდა და ატელიეში მოიტანა. ჩავედებოდა თუ არა დარია ახალ საყარელში, მაშინვე დედოფლის რულის განმასახიერებელ უნიჭო მსახიობის თეატრალურ პოხას იკავებდა და ამტკვილომ, სავარძელს კარგი აუხრა აქვსო. ორ დეკემბერს ვარდიკოს დაბადების დღეს უგრძნობლად დათვინენ. ვარდიკო დარია მ წაიყვანა თავის ნაქვერებს ბინაში. ირორდი და სვინა ტელეატელიეში დარჩნენ ღამის გასათვება. სვინას შუალამეს გამოკვლევის და რატომღაც შეეშინდა საკუთარი თავის ძებნას არ შეუდევდ წარის ძმასავითო.

დღითი ირა მოვიდა. აღმოჩნდა, რომ სვინას წინა საღამოს ირახთვის დაერეკა და ატელიეში მოსვლა ეთხოვა, მაგრამ ეს სვინას არ ახსოვდა. ირა რომ მოვიდა ირორდი უკვე წასულიყო, წასვლის წინ ბარათი დაეტოვებინა, ორი დღე არ ვიქნებო.

- მალე ტელევიზორების გაუჭუჭების სეზონი დაიწყება. სახალწლოდ მოსახლეობის ერთხედეს ტელევიზორი უფუჭდება ხოლმე. ვარდიკო ამბობს, შევეცდები იმდენი იქნება ვერც აუფიდალო... ფულს მოვაგროვებ და მერე ვიქორწინებო, - უთხრა ირას, - საქორწინო მოგზაურობაში წავიდე და არ დაგბრუნებო.

მართალი არ უნდოდა დაბრუნებულიყო, რომ წარი არ ეწახა და მის შემეხდარეს ნათლად არ ეგრძნო, რომ წარი მისი ვერასოდეს გახდებოდა.

- რა კარგია! - გამოიარულა ირა, - როცა მოვედნატრება აქაურობა, ჩამოხართ ხოლმე. შორტებით ველოით ნამდვილი ტურისტებით. მე ბიჭურად შევიჭირთხა და ყველაფერი ფეხებზე გვეკვიდება!

ირას ძალიან უნდოდა მოკლედ შეეჭრა თმა, მაგრამ მამა უშლიდა და ისიც ხათრს ვერ უტყდა.

ორი დღის შემდეგ გაიკვს, ირორდი სწორედ იმ დღით გამეზავრებულიყო ქალაქიდან. ირორდის მამა ირორდივით გამძდარი და მალალო კაცი იყო. შვილზე, როგორც უზრუნველყოდა დაკარგულზე, ძებნა გამოაცხადებინა და რუსეთის ყველა ქალაქში გაავაზინა მისი ფოტოსურათები. ირორდის დედა კი ირორდივით ელამი იყო, სიტყვებს უსაშველად ნელავდა, მაკიდაზე მბრძანებულად აკავუნებდა თითებს და ერთი კვირის მანძილზე ყოველდღე მოდიოდა ატელიეში, როგორც თვითონ ამბობდა, სვინასა და ვარდიკოს დაკითხვას აწარმოებდა და, რაც ყველაზე ნერვებამშეული იყო, ყოველდღე ერთსა და იმავე კითხვებს სვამდა. არაფრით არ იჯერებდა, რომ სვინამ და ვარდიკომ ირორდის გაქცევის ნამდვილი მიზეზი არ იცოდნენ. ირორდის დედამ გადწყვიტა სვინა მისივე სახლში, მშობლების თანდასწრებით დაეკითხა, უგრძობის შეესთარება და უფრო მეტს ტყვესო იმ იმედით და, მაშინაც იგივე კითხვები დასვა, რაც ტელეატელიეში.

სახალწლოდ ვარდიკო და სვინა შეკვეთებს ვერ აუდიოდნენ (სვინა ირორდის ნაშვლს შემდეგ ირორდის ნიღს იღებდა) და ხშირად დასეს ატელიეში ათვდნენ. ღამით ატელიეში უცნაური ხმები ისმოდა, თითქოს ვიღაცა ოხრავსო.

- ახალი წლის წინა დღეს, ამ ოთახში კაცი მოკვს. მაშინ აქ ინდკერვის ატელი იყო. მამაკაცის პიჯაკებს და პალტოებს კერავდა ის კაცი. ვივარდნიან პალტო არ მისწრებოდა მაკრატელი უსერია მკერავისთვის. მაკრატელი საფეთქელში მოხვედრია და ამასაც ფეხები გაუფუკვია, - ისე მხიარულად თქვა ვარდიკომ, თითქოს მაკრატელი კაცის მოკვლა მკვლელობის რანგში არ გადიოდა, - ჩემი პირველი ცოლიც აქ მუშაობდა, მკერავი იყო... რაო, მიცვალებულების ხომ არ გეშინია ტანკისტო? - არა. მე ტანკისტი ვიყავი ომამდე! - გახსურა ხეიწამი.

ირორდისი არაფერი ისმოდა. ენატრებოდით კიდევ. - დარეკავს. აუცილებლად დარეკავს, ტანკისტო! - ამბობდა ვარდიკო.

შობამდის ორი დღით ადრე წარის ცეროზიანი ძმა გარდაიცვალა. ძილში გაპარულიყო. ისეთი მშვიდი გამომეტყველება აღბეჭდვოდა სახეზე, როგორც მხოლოდ ძილში, ლამაზი სიზმრის ხილვისას აღსრულებულს აქვთ ხოლმე. მეზობლის ქალები ტულწრულად ტიროდნენ, იყო თავისთვის, არავის უშლიდა ხელს და რატომ მოკვდა, ერთმანეთს ეკითხებოდნენ აღმუცვითულები.

იმ დღეს ირორდიმაც დარეკა, ეშინოდა არ გავიოთ რომელი ქალაქიდან რეკავდა. ცოცხალი ვარ, ერთი ქალის სახლში ვცხოვრობ, საქმელ-სასმელი არ მაკლიაო თქვა და მაშინვე დაკიდა ყურმილი.

- ირორდის დალტონიკი დედა ვინმარქ. - აყვირდა ვარდიკო, - მე მაგისთვის პატივი რომ მიცია... ორი სიტყვით მაინც დამლაპარაკებოდა.

- ეშინოდა, გამოგებენ რომელი ქალაქიდან ვრეკავო და ამიტომ დამიკიდა ყურმილი უცებ. შენ კი დიდი მოკითხვა გადმოგცა, - უთხრა ხეიწამი.

ვაჟას ცხედარი მეორე დღეს სოფელში წაასვენეს. მეზობლებმაც გააცილეს. ხეიწაც გაჰყვა მამის მავივრად. წარის სოფელი თეთრი ლოდებით მოფენილ მთისწინზე იყო განლაგებული, ორი მხრიდან ტუნგოს პლანტაციები ეკრა, ორ მხარეს კი ჩაის. ხეიწამ იქ დამკვიდრებული მოსაბეზრებელი ერთფეროვნება ისე ნათლად შეიგრძნო, თითქოს ამ სოფელში ბევრი ხანი ეცხოვრა. ისიც კი გაიფიქრა, ამ ერთფეროვნებამ გაალოთა წარის ძმაო.

- იქ ტელევიზორი მხოლოდ ერთ პროგრამას უჩვენებს და ისიც მხოლოდ საღამოობით! - უთხრა ხეიწამ ვარდიკოს, როცა მან წარის სოფლის აღწერა სთხოვა. ირორდის წასვლის შემდეგ ვარდიკოს თავდაჯერებულობა იმდენად არ აღიზიანებდა რატომღაც.

იმ საღამოს ატელიეში ირა მოვიდა, მაგრამ ვერ მიეფერა, რალაც იაფფასიანი სუნამოს საშინელი სუნის ასდიოდა.

-მე შენ მეტი არავინ არ მინდა - თქვა ირამ. ვერ ხედეოდა, რატომ პასურობდა ხეიწამ. თავის ბავშვურ ხელებში ხეიწას ხელები ეჭირა. ქუჩაში ლამიონები აინთო, ესტაკადაზე მატარებლის სატყირთო შემადგენლობამ გაიარა. სწორედ იმ წუთას გადანყვიტა ირაზე მართლა ექორანინა.

ძველით ახალ წელს უღიმიამოდ შეტედნენ. ნახალწლევს წამოთოვა და ირამ ზღვაზე წაიყვანა, ამბობდა თოვანში ზღვა განსაკუთრებით ლამაზიაო, მაგრამ სიღამაზით ტკობის ხასიათზე არცერთი არ იყო. მხოლოდ ეგ იყო, რომ ორივეს მოქვენა ზღვას უფრო მეტად ათოვს, ვიდრე მინასო. ზღვის შემდეგ სასტუმროში ოთახი იქირავებს და საღამომდე ისიყვარულეს. თეთრეულის საპნის სუნი ირასაც აღიზიანებდა, იაფფასიანი სუნამოს საკუთარ სუნს კი ვერ გრძნობდა. ფანჯარასთან მიდიოდა და ცარიელ ქუჩებს ბოლომდე დაკმაყოფილებული ქალის

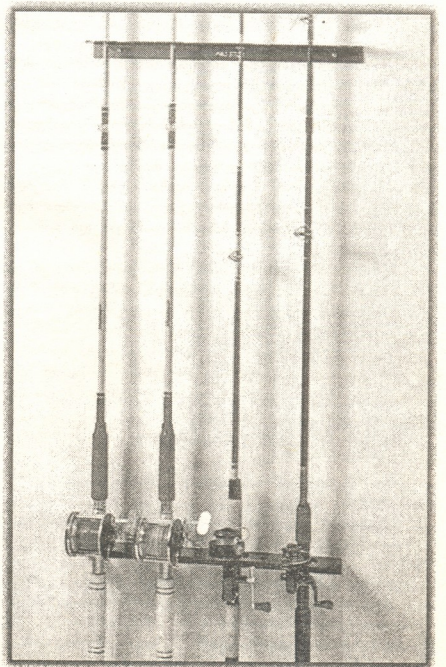
თვითორიონული ღიმილით გასცქეროდა.

ძველით ახალი წლის შემდეგ კობა და ნინო - ხეიწამს ძმა და რძალი ჩამოვიდნენ ბავშვებთანად სტუმრად და ერთი თვით დარჩნენ.

დარია თავის ნაქირავებ ბინაში იჯდა და ვარდიკოს ელვდა. ვარდიკომ სახლში სიარულს უკლა. ღამეებს ახლა საყვარელთან ათეფდა და ამბობდა რომ ასეთი გაორებელი ცხოვრება ყელში ამოუვიდა. დარის მამივრად ტელეატელიეში ირამ დაიწყო მისვლა, დარისა რბილ სავარელში ჯდებოდა და მასაც, თითქოს სავარელში აიძულვებო, დედიფლის როლის უნიჭოდ შემსრულებელი მსახიობის გამომეტყველება აღებეჭდებოდა სახეზე. ხეიწამ ხედეოდა, რომ ირა ორსულად იყო, მაგრამ ირა არაფერს ეუბნებოდა, უნდადა ხეიწამ თავისით მიმხედარიყო და პირველ მას დაეწყო ამ თემაზე საუბარი.

ირორდის დარეკა, ვარგად ვარ და ჩემი პროფესიით ვემუშაობ, ფულიც გამიწინდა და არაფერი მაკლიაო, მოყვა ტრაპაზს. ხეიწამ მისამართი სთხოვა, მეც ჩამოვალო, მაგრამ ირორდი თავისი ადგილსამყოფელი ისევ დამალა. ეგონა მისამართის დამტყუებენ და ჩემს მშობლებს მოახსენებნო. ირორდისთან საუბრის შემდეგ ჩამოვარდნილ სიჩუმეში - ლინოლოუმის იატაკზე მოსიერნ ტარაკანების ფეხის ხმაც კი რომ ისმოდა - თითქოს ირორდისაგან გადაედო, ხეიწასაც მოუნდა ამ ქალაქიდან წასულიყო, ირაც მიეტოვებინა, წარიც და ყველა და ყველაფერი, მაგრამ იცოდა, რომ ვერ წაივდიოდა. თუ წაივდიოდა, ირას მაინც ვერ მიატოვებდა.

ყველაფერი იმით დაიწყო, რომ მავალიას ძმას, აგურის ქარხნის დირექტორს, ვაგას ორმობის სუფრაზე უთქვამს, ცხოვრებით ჩემს ქარხანაში მუშაობდა,

იმის ნახევარსაც ვერ აკეთებდა, რასაც სხვები აკეთებდნენ, მაგრამ ხელფასს ჩვეულებრივზე ორჯერ მეტს ვუხდიდით. ტრამბაზივით გამოსვლოდა. ამისკენ გარდაცვლილის თანასწორუფლებების იმ აღტროვანებულმა მზერამ უბიძგა აბლათ, მისმა გაკრიკლებულმა მანქანამ და ასევე გაკრიკლებულმა ცოლმა რომ გამოიწვია (ხორცისფერი ხელთათმანების ტარება უყვარდა იმ ქალს და ბეჭდებს ხელთათმანებზე ირგებდა. ზაფხულობით კი ხელთათმანები მოშივლებულ მკვლავებამდე წვედებოდა. თავადის ქალსაც და კინოვარსკვლავსაც თამაშობდა ერთდროულად). ნარის უთქვამს, რა საჭირო იყო ეს ტრამბაზიო. მისი ნათქვამი ხორცისფერხელთათმანებიან ქალს გაუღია და დაბოღმლა. სწორედ იმან გაახმაურა პირველად, ნარის საყვარელი შყავსო. საყვარელი ნარის თანაკურსელი ბიჭი მოსაზრებოდა, ის, ვინც მის საჭმრად ითვლებოდა კარგა ხანი (მარადი სტუდენტისა და მარადი საქმროს ტიტულის ტარება ყვარებია იმ ბიჭს). არავის სჯეროდა ეს ამბები, მაგრამ მათვამა ყურამდე მაინც მიიღინა. მათვამამ იმავე საღამოს ცოლს დაუნდობლად ცემდა, ძლიერ წაგლიჯეს ხელიდან. ნაცემი ნარი ნინოს შემოუყვანია სახლში. ზვიჩა სახლში გვიან მოვიდა. (ის და ვარდიკო დარბაის ბინაში სვამდნენ). კობა და ოჯახის უფროსი აივანზე ისხდნენ და სიგარეტს ეწოდნენ. სახლში კი, ლუმელთან, ოჯახის უფროსის დაბალ საგარძემოში ნარი იჯდა და ტირიდა. ზვიჩაც მამას და ძმას შუერთდა. ნინო გამოვიდა და თქვა, ნარი არ ჩერდება, სადღაც მიდისო.

- რაღა მაინცა და მაინც შენ მოიყვანე სახლში, სხვა არავინ იყო შენსავით გულკეთილი!... Тоже мне мать Тереза! - უსაყვედურა კობამ, - არავინ ეცეს ნათესავი ქალაქში?

- არა, - თქვა ნინომ, - ამბობს ტაქსი აიყვანე და სოფელში წავალო... რომელი ტაქსი წაყვება ამ შუალამისას სოფელში!

დავითი სახლში შევიდა. აივანზე რომ დაბრუნდა, მიხვდნენ, რომ ნარისთვის წასვლა გადაეფიქრებინა.

მთელი ღამე ნარის ყარაულობდნენ... მათვამამ არ იცოდა, მისი ცოლი კარის მეზობლის სახლში თუ გაბედავდა და მამალვას, თორემ ოჯახის უფროსს არ დაერიდებოდა და იქნებ ნარის მოსაკლავდაც მოსულიყო.

ნარი გამთენიისას წავიდა. ზვიჩას დედამ მიაცილა სოფლამდის და იმავე ტაქსით უკანვე გამობრუნდა. ზვიჩა ატელიეში არ წასულა, სახლში დარჩენა და გამოძიება გადაწყვიტა.

- მე რომ ნარივით ღამაში ქალი ცყოფილიყავი და მათვამასავით ზანუდა ქმარი მყოლოდა, თანაც თხოუთმეტი წლით უფროსი, იქნებ მეც გამეჩინა საყვარელი, - თქვა კობამ დასაძინებლად რომ წვედობდნენ.

- კიდევ კარგი, ქალი არა ხარ, - უპასუხა ზვიჩამ, - შენ რა იცი მათვამა როგორია ლოგინში. პირადად ენე-ქი?!... მე და მათვამა სოჭში ვიყავით ერთხელ, შოდა მის ქალს ძაან ვმყოფილი იყრი ქონდა...

ამ დროს ნინო შემოვიდა, ქმარს და მამულს სიგარეტი მოუტანა მაღაზიიდან.

- ტანკში ასეთი რაღაცეები არ ხდება, არა? - კითხა ნინომ ზვიჩას.

- იქ ქალები არ არიან, - თქვა ზვიჩამ, - წყეული ქალაქია. ნესტისაგან ან დაღმები, ან რადიკულიტი მოგარუნწხავს!

საღამოს გამოეღვიძა და დილაამდის ეზოში იბორიალა - ვერ იძინებდა. დილით ირასთან წავიდა. ირას მეზობლისგან დურბინი და ენათსოვრა - მამაჩემს თევზაობის პროცესში მინდა დურბინით შევხედო შორიდანო, -

თქვა. დედა თევზაობაზე ეჭვიანობს და ამბობს რომ თევზაობა უფრო უყვარს ვიდრე მეო. ამიტომ მინდა მამაჩემის სახე ვნახო თევზაობისას, როცა თავი მარტო ვგონაო. იმის შემდეგ რაც დარისულდა, ირას კიდევ უფრო შეუყვარდა მამა და თევზაობაზე დედამისზე ნაკლებად არ ეჭვიანობდა. იქნებ თვითონ ეჭვიანობდა მხოლოდ და დედას იმიზეზებდა.

ატელიეში რომ მივიდა ნაშუადღევი იყო. გადანყვეტილი ჰქონდა, თუ ვარდიკომ გაცდენისათვის და დაგვიანებისათვის საყვედური მითხრა, სამსახურიდან წავალო.

- სახლიდან დავირეკეს, - უთხრა ვარდიკომ - ნარის თავი მოუკლავს!

- მერე? - ჰკითხა ანგარიშმოუცემლად და სანამ ვარდიკოს ნათქვამის არსს ბოლომდე ჩანადგებოდა, ლუმელთან, სავარძელში მიმჯდარი ნარი დაუდგა თვალწინ.

- მოუწამლავს თავი! - თქვა ვარდიკომ, - ქალები იშვიათად იკლვენ თავს... შენ კი ამბობდი საყვარელი არ ეყოლებო... მე კი ვნახე თუ არა მამუნევი ვიყიდე, მთლად უცოდეველი არ უნდა იყოს-მეთქი!

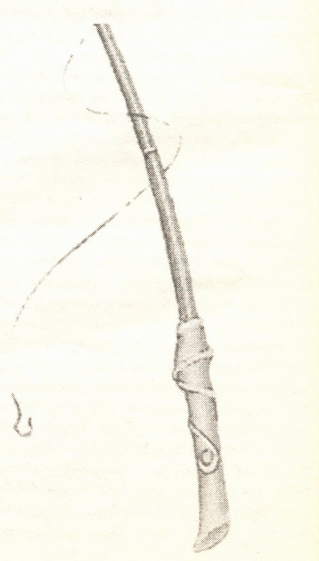
- არც ყოლია საყვარელი, - თქვა ზვიჩამ - უყვარდა მხოლოდ!..

- კი მაგრამ...

- ხომ ქონდა უფლება ყვარებოდა!... თუმცა, ერთი და იგივე, ქმარს რომ უწევდარი და სხვაზე ფიქრობ... - თქვა ზვიჩამ და მოეჩვენა რომ ვერასოდეს წავიდოდა ამ ქალაქიდან, - გათავად. უკვე ყველაფერი გათავდა!

- შენც ხომ არ გიყვარდა? - ჰკითხა ვარდიკომ.

- შენ ხომ ვერაფერი გაიგე, სულ ვერაფერი! - თქვა ზვიჩამ.

რატომაა შეუძლებელი იყო კავკა

ფრანც კავკა მეოცე საუკუნის გამოსახოვარი აჩრდილია. მაგრამ იგი სულაც არ გახლდათ აჩრდილითა განასვენებელში დამკვიდრების მოსურნე და თავის ორ დაუშთავრებულ ერთმანეთისგან განსხვავებულ რომანში - "პროცესი" და "ციხე-სიმაგრე" წარმოადგინა თანამედროვე ტოტალიტარიზმის სრული და კომპარული შედეგი. მისი წარმოსახვის ნაყოფი ბევრად აღემატება ისტორიის ფაქტებსა და მეშუარებს, შემთხვევებსა და ოფიციალურ დოკუმენტებს, კინოქრონიკასა და რეპორტაჟებს. იგი უპირატესობას რეალიზმს ანიჭებს - მეტაფორის მონამულ რეალიზმს. მილიანობაში კავკას შრომები ჩვენი ეპოქის არქივი: კანონის არარსებობა, დემკრსონალიზაცია, მწარე უდანაშაულობა, ნივტატორული სისასტიკე, ავტორიტარული დემაგოგია, ტენელოგიურად განვითარებული მკვლელობა - აი, ამ ეპოქის ნიშან-თვისებები. კავკას ხელიდან არაფერი გამოდის დასუვენება, ნედლი სახით. მასთან პოლიტიკას ვერ შევხვდებით. ორულისა და დიკენისიგან განსხვავებით, იგი პოლიტიკური რომანისტი არ გახლავთ. მისი შემოქმედების საფუძველი წინათგრძნობა კი არ არის, როგორც უმეტეს შემთხვევებში ხდება ხოლმე, არამედ გონების გაბრწყინება, გაცისკროვნება. ხშირად მას მეტაფიზიკურ ან რელიგიურ მწერლადაც კი მიიჩნევენ, მაგრამ მის იკავებში ზუნუნებრივი ელემენტები ისეა შენწყმული კონკრეტულ ყოველდღიურობასა და კარიკატურულობასთან, რომ ამა თუ იმ მიმართულების მიკუთვნებისთვის არავითარ საფუძველს არ იძლევა. კავკასთან ტიპური დიჯურა უდიდესი შემეცნების პატრონია, სწორედ ამიტომაც განასხვავებდა "კავკასული", რაც ავტოდიობის სინონიმია, საფუძველშივე მცდარ წარმოდგენას იძლევა. კავკას გონება ემყარება არა განურჩევლობასა და სიურრეალიზმს, არამედ რკინისებურ ლოგიკას - რაციონალურობის ფუნსალ მოლოდინს. მომღერალი თავი, გამოუცემო მამიშინი, მიუდგომელი ციხე-სიმაგრე, მომავდინებელი შემეგუბლობა, დიდო ჩინური კედელი, არსება სიროში, შიმშილობა - როგორც ხლეოვნების ფორმა და ყველაზე ღირსშესანიშნავი - ზოქოფ გარდასახული ადამიანი... ყოველი მათგანი გონითა და ლოგიკური

აზროვნებით არის ნიშანდებული. კრიტიკოსმა ვალტერ ბენიამინმა მათ უწოდა "ზღაპრები დიალექტიკოსებისთვის". ლიტერატურული აღქმის ორ უდიდეს სფეროში - ლირიკულსა და ლოგიკურში - კავკას აღმნიშვნელი "კ" უფრო კანტის უნდა მიეკუთვნოს, ვიდრე კიტსს.

თავად პროზამ დროთა განმავლობაში საკუთარი მეტამორფოზა განიცადა: მაგრამ მეტამორფოზა ნაწილობრივი, გამოწვეულია გვა ენებზე მრავალჯერადი თარგმნით. რაღაც ძალის ზეგავლენით, კავკას ისტორიები დღევანდელი - ორი-სამი თაობის შემდგომი - მკითხველისთვის განსხვავებულად აღიქმება. სიტყვები იცვება, უცვლელი, მაგრამ იმ პასაჟებმა, რომელთაც მეგობართა ვინო წრეს თავად კავკა ხარხართი უკითხავდა მათი შემზარავი კომიკურობის გამო, პირდაპირ ჩვენს თვალწინ მვეთორად იცვალეს სახე; ბრწყინვალეა შეიძინა იმ დახლოებულმა და დაბნეულმა პროცესმა, რომლის მსვლელობის დროსაც ლიტერატურული ნაწარმოები იღვიძებს და აღმოაჩენს, რომ კლასიკად ქცეულა. კავკამ სამყაროს სხვანაირად წავიხვია გვასწავლა, ისე, თითქოს რაღაც ბრანებულებას გვითხულობდეთ. მას შემდეგ, რაც კავკას წავიკითხავთ, ბევრად მეტი ვიცით, ვიდრე მანამდე ვიცოდით და ახლა გაცილებით უკეთ ვართ აღჭურვილი იმისათვის, რომ უფრო გულისყურით წავიკითხოთ იგი. იქნებ სწორედ ამიტომაც მისი ქებაზე ნაკვეთი ფრაზების ჟღერადობა ბიბლიისას უახლოვდება. ისინი ჩვენი მესხიერებაში ფსალმუნების მსგავსად აღიბეჭდება. ეს ლაზური დიდებულება, უზარალი და თავზარდაცემია.

რა იყო ცნობილი თავად კავკას შესახებ? დაიბადა 1883 წელს, ვერ მოეწონო თავის 41-ე დაბადების დღეს და ერთი თვით ადრე დაიდაცა 1924 წელს. იგი ვერ მოესწრო ვერც იმ დროს, როცა ადამიანები გაზით მიწამლული ჭიის მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ. მას რომც შეძლებოდა განეჭვრიტა ადამიანი მწერის ღონემდე დაეცემა, ეს სულაც არ იქნებოდა იმის დასტური, რომ იგი წინასწარმეტყველი იყო. მწერლობა, თუნდაც გენიოსები, ნათელმთვლელები არ არიან. კავკამ კარგად იცნადა ერთი რამ, საკუთარი მდგომარეობა და შესაძლებლობა. მისი სამეტყველო ენა გერმანული გახლდათ და იქნებ სწორედ ამაშია ყველაფრის არსი. ის, რომ კავკა გერმანულ ენაზე აზროვნებდა, ამ ერთი სუთნადაც, იმდენივედა თუ იტანჯებოდა, თანაც პრაღაში, სადაც თვითონ დასახლდა ვერ იტანდნენ გერმანულეს - საუკეთესო განმარტება ყველადფერ იმისა, რაც მან დაწერა.

ავტორ-უნრული მონარქია, რომელსაც პირველი მსოფლიო ომის შედეგად მის დაცემამდე გერმანულენოვანი შაბხურები მართავდნენ, მრავალი ერთნული ანკელაისგან შედგებოდა. შაბხურების უღელქვეშ მყოფი შორის ჩეხურენოვანი ბოჰემია გამოირჩეოდა, როგორც ყველაზე კერკეტი და მეამბოხე ჩეხური ენის უღლებებისთვის ბრძოლა პერიოდულად მწვავდაცოდა. პრალის გერმანული უმცირესობა ლინგვისტური უპირატესობის გარდა კომერციული და ინტელექტუალური ურთიერთობებითაც გამოირჩეოდა. მართალია გერმანული

სანიტრის მამა

კულტურის ცერები - ვნა, ბერლინი და მიუნხენი საკმაოდ შორს იყო, მაგრამ ბოჰემიის უმსხვილესი ქალაქი პრაღა არაფრით ჩამორჩებოდა მათ. სწორედ აქაურ უნივერსიტეტში სწავლობდა კაცვა, აქ დაეუფლა გერმანულ იურისპრუდენციას, გერმანულ სადაზღვევო კომპანიაში მუშაობდა და გერმანულ გამოცემლობებში ბეჭდავდა თავის ნაწერებს. გერმანულის ზეგავლენა ყველგან დომინირებდა, მაგრამ განსაკუთრებით თვალშისაცემი გახლდათ ლიტერატურაში. პრაღაში მცხოვრები ებრაელები ენობრივადაც და პირადი არჩევანიდან გერმანელებისკენ იყვნენ ორიენტირებული, რაც ქმნიდა უმცირესობას უმცირესობაში. ებრაელების არჩევანს სერიოზული საფუძველი ჰქონდა. შავსბურგებმა 1782 წელს გამოსცეს და 70 წლის განმავლობაში მოქმედებდა ედიქტი შემწყნარებლობის შესახებ, რაც იმპერიის მთელ ტერიტორიაზე დასურულ გეტოებში მცხოვრებ ებრაელებს მანამდე არსებული მრავალი შეზღუდვისგან ათავისუფლებდა. ეს ემანსიპაცია სამოქალაქო უფლებების მინიჭებას გულისხმობდა, მაგალითად: სურვილის მიხედვით ქორწინების უფლებას, ქალაქებში თავისუფლად ცხოვრებას, ხელობისა და პროფესიის შესაბამისად დასაქმებას. ბოჰემიელ ებრაელთა შვილების 90 პროცენტზე განათლებას გერმანულ სკოლებში იღებდა. ბავშვობაში კავკას ჩეხი აღზრდელი ჰყავდა, მაგრამ გერმანულ დაწყებით სკოლაში, რომელიც აკადემიური სიმკაცრით გამოირჩეოდა, 39 თანაკლასელიდან 30 ებრაელი იყო. ბოჰემიელ პატრიოტებს პრაღელი ებრაელები ორმაგად საძულველად მიანდათ - როგორც ებრაელები და როგორც გერმანელები, რომელიც ჩეხების ეროვნულობასა და კულტურას დიდი ზიანი მიყენებს. სამწუხაროდ, არც გერმანელები იყვნენ კეთილგან-

წყობილი გერმანულენოვანი ებრაელების მიმართ. ჩეხურ ნაციონალურ მოძრაობას კი თავის სამიზნედ ჰყავდა ორივე ჯგუფი - გერმანელებიც და ებრაელებიც.

თანამედროვე ჩეხური ანტიემიტიზმი გვერდს ვერ აუღლის თავის სავალალო ისტორიას. ანტიებრაულმა დემონსტრაციებმა პირველად 1848 წელს იფეთქა მას შემდეგ, რაც ებრაელებს სამოქალაქო უფლებები მიანიჭეს. მსგავსი მოვლენები გამოვლინდა 1859, 1861 და 1866 წლებში (უნგრეთში 1883-ში - კავკას დაბადების წელს, შუასაუკუნეობრივმა საგაზეთო ჭორმა, რომელიც ებრაელებს ქრისტიანი ბავშვის რიტუალურ მკვლელობაში სდებდა ბრალს, მტრობის ახალი ტალღა გამოიწვია). 1897 წელს, როცა კავკას 14 წლის ყმაწვილი იყო (მისი წინადაცვითიდან ერთი წლის შემდეგ), მოწმე გახდა საშინელი ანტი-ებრაული ძალადობისა, რომელიც ანტიგერმანული პროტესტის გამოვლინებით დაიწყო. ვენიდან გაგზავნილ საპარლამენტო პერიპეტეიების ამსახველ რეპორტაჟებში მარც ტვენი ასე აღწერს პრაღაში მიმდინარე მოვლენებს: "სამი თუ ოთხი დღე საშინელი არეულობა მძინვარებდა... ებრაელებსა და გერმანელებს ძარცვავდნენ და აკოტრებდნენ, მათ საცხოვრებელს ანადგურებდნენ. ბოჰემიის სხვა ქალაქებში აფანქვებმა იფეთქა. ზოგ შემთხვევაში ამბოხების მოთავე გერმანელები იყვნენ, სხვა შემთხვევაში - ჩეხები, მაგრამ კოცონზე ყველა შემთხვევაში ებრაელები აღმოჩნდებოდნენ ხოლმე, რომელ მხარესაც უნდა მიმართოდნენ". პრაღაში აბოპეტრებული ბრბო ებრაელების კომერციულ სანარმოებს ძარცვავდა, ვიტრინებს ამსხვრევდა, სინაგოგებს ანადგურებდა და ქუჩაში შემთხვევით გამოსულ ებრაელს სასიკვდილოდ სცემდა. კავკას მამა ზორბა და ლონიერი მამაკაცი იყო, ჩეხურად ლაპარაკობდა და თავისი სანვრილობი დეჟინა ჰქონდა, სადაც ჩეხები ჰყავდა დასაქმებული. შვილის სამწუხაროდ, ჩეხებმა მამის სიცოცხლეც და ქონებაც დაინდეს. არ გასულა ორი წელი და 1899 წლის აღდგომის წინა დღეებში ჩეხი გოგონას გვაში იპოვეს. კვლავ ნამოვიდა ბრალდებების წინადაცვლი რიტუალური მკვლელობის თაობაზე ანტიებრაულ აგიტაციას პრაღის მომავალი მერი ენოდა მთელ ქვეყანაში. პერიოდულად თითქოს ჩაცხრებოდა ძალადობა, მაგრამ სიძულვილს უკვე ღრმად ჰქონდა ფესვი გადგმული. 1920 წელს, როცა კავკას 37 წლის იყო, სიცოცხლის ბოლომდე კი სამოედ წელია დარჩენოდა და თავისი "ციხისმიგრარ" არ ჰქონდა დანერჯილი, პრაღაში ახალი ძალით დაიწყო ებრაელთა რბევა. "მთელი დღე ქუჩაში გაგატარე, სადაც ღვარცოფად მოედინებოდა ებრაელების სიძულვილი, - იტყობინებდა კავკას წერილით და იქვე ქალაქიდან გაქცევის აუცილებლობასაც მიანიშნებდა, - "საზოზღარი ვინა", ასე მოისინებენ ებრაელებს ჩემს საგაგონად. ვინა ბუნებრივი არ არის გავლელი იმ ქალაქს, სადაც შემს მიმართ ასე აშკარად გამოხატული სიძულვილს? გმირობაა საჭირო, რომ ყველაფერი მიუხედავად დარჩე, მაგრამ ეს გმირობა არაფრით განსხვავდება იმ ტარაკანის გმირობისგან, რომელსაც ვერაფრით გამოავლენ საბაზანო ოთახიდან". მაშინ მოსესებრა ებრაელთა არქივები, დანჯვს პრაღის უძველესი სინაგოგა აღთენში დაცული თორას გრანდილით. ასე რომ, სულა არ იყო აუცილებელი კავკას ნათელშიწილებლობა, რათა განეჭვრიტა და ეწინასწარმეტყველა მოვლენები. იგი თვითმიწილები გახლდათ ყოველივესი, რაც მის დროს, მის გარშემო ხდებოდა. თვითმიწილები და მოწმე იმისა, რომ მას, როგორც ებრაელს, ცენტრალურ ევროპაში არ დაედგომებოდა - უსაფრთხო სახლი არ გააჩნდა. ცხადი გახდა ისიც, რომ იგი, როგორც ებრაელი, ყოველთვის დასასჯელად იქნებოდა განწირული, რაგინდ უდანაშაულოდ უნდა ყოფილიყო.

გასაოცრავია ერთ სათიხში კავკას პრიტიკოსთა ერთ-სულოვნება - არც ერთი მათგანი არ ამხილებდა მოვლენად

ლებას იმ სოციალურ ასპექტებზე, რითიც იკვებება მწერლის ფსიქოლოგიური ნაზრევი. ამ უყურადღებობას, რაღაც თვალსაზრისით, გარკვეული ახსნა აქვს. კავკას გენია ვერ დაკავდებოდა ვინრო, ლოკალური პრობლემებით, იგი ვერ დაიყვანება იმ მტკივნეულ ნაჭრილობებში, რომელიც მას საზოგადოებამ დაამჩნია. არის მეორე უკიდურესობაც - ხშირად მის ისტორიებს აღიქვამენ როგორც ცუდად შენიღბულ ქრისტოლოგიურ ალტერნატივას "მოხეტიალე მომლოცველის" მანერით "მადლის" ძიების შესახებ. სიმაართლე კი ისაა, რომ მთელ მის ნაწერებში ერთი სიტყვითაც არაფერია ნათქვამი ებრაელებზე და ძალზე იშვიათად ასხენებს პრალასაც. ალბათ ესაა მიზეზი, რომ კავკას ებრაელობასთან დაკავშირებით დასმული ნებისმიერი სახის კითხვა უკუმდებულა, როგორც "ვინროადგილობრივი". მაგრამ კავკას სინამდვილეში ნაკლებად გახლდათ ასიმილირებული (თავისთავად არც თუ მართებული ცნებაა), ვიდრე ზოგ მის მკითხველს წარმო-

ედინა ან სურდა. კავკას მამა დამოუკიდებელი, უხეში და პრაქტიკული კაცი იყო. გაღატაკებული ყასბის შვილმა თავადაც ბავშვობიდანვე სორციით ვაჭრობას მიჰყო ხელი. დედა საშუალო კლასის წარმომადგენელი იყო, ცნობილი მეცნიერ-თაღმუდისტის ჩამომავალი. მწერლის თითქმის ყველა მეგობარი განათლებული და ლიტერატურის სფეროში გამწინაურებული ებრაელი იყო. კავკას სერიოზულად იზიდავდა სიონიზმი და პალესტინა, ივრითი, აღმოსავლეთ ევროპის იმ თეატრალური დასის პათოსი და აღმაფრენა, რომლის სამუშაო ენა იდიში იყო და პრალაში მოღვაწეობდა. ყოველივე ეს მისთვის "ისტორიული ტრანსცენდენციის საშუალება იყო და მათი შეზღუდულ, "ვინროადგილობრივ" ჩარჩოში მოქცევა შეუძლებელი გახლდათ. ეს ტრანსცენდენცია გამოსჭვავის მის მოთხრობებში. "ჩვენ უფლის თავში წარმოსახული ნიჰილისტური აზრები ვართ", - ეუბნებოდა კავკას თავის უერთგულეს მეგობარს მასე ბროდს, რომელმაც მისი და-

უმთავრებელი ნაშრომები შეიქმნა. კავკასი ყველა ნაწარმი-
ში მართალია ფერულად, არათვალისწინებდა, მაგ-
რამ მაინც იგრძნობა პრადელი ებრაელების მიერ გადა-
ტანილი განსაკუთრების ზეგავლენა, მათი მეტამორფოზუ-
ლი ბედისწერა.

კავკასი ამჟვეყნიური სატანჯველი პრადით არ შემოი-
ფარებოდა. სასტიკი, დამორგუწველი და უკულტურო
მაისთვის თავისი სანაწარმი ნარმატებაზე ზრუნით შემ-
ოიფარებოდა ყველაფერი. იგი საზნელი წნების ქვეშ
ამყოფება შვილს, რომლისთვისაც ლიტერატურის მიმბ
არავალი იყო საინტერესო. მიუხედავად ამისა, ზრდასრუ-
ლი შვილი კვლავ დიდხანს ცხოვრობდა მშობლებთან.
წერდა დამლაშობით და მცირეოდენ სმაურზეც კი თავ-
ზარი ეცემოდა თავდასხმისა თუ აბუწად ადგილის შიშით.
საოჯახო სადღეზე მაგადსთან დაბადული იყდა, გულ-
მოდგინდვ და დიდხანს ღვჭავდა თითოეული ლუქმას. იგი
ვევტარაინელობას მისდევდა, გულმოდგინდვ ვარგობით-
და, იცოდა სადარგლო საქმე, გაზავებული იყო მებაღე-
ობით და სისტემატურად დადიოდა კურორტებზე.
ერთხელ წუდისტების კურორტზეც კი მოხვდა. კავკასი
ქორწინება ფელიცია ბაურთან შფითიანი გამოდგა. მათი
ურთიერთობა პერიოდულად მწვადებოდა, მაგრამ
ქორწინება მაინც ხანგრძლივი აღმოჩნდა. ფელიცია ბერ-
ლონი ერთ-ერთი სანარმოს პრამატული ხელმძღვანელი
იყო. როცა კავკასი საბოლოოდ განეკუტა მისთან ურთი-
ერთობა, თავს ისე გრძობდა, როგორც ბოროტმოქმედი
ტორუნალის წინაშე უბედური შემთხვევებისგან მშობთა
დაზღვევის ინსტიტუტში მუშაობამ იგი ღრმად ჩაახდო
ბიუროკრატული მანქანის მზაკვრულ სლართებში. კავ-
კასი ფორტებში ინფექცია შეიჭრა და იგი დასწულდა.
გაუსაძლისი ხველების შეტევებს "პირუტყვულს" უწოდებ-
და. სიცოცხლის ბოლო წუთებში ექმს მორფის გავლენ-
ებს ეწვეებოდა. ექიმისთვის ნათქვამი: "ან მოკვლით, ან
თავად გახდებით მკვლელი", - იყო კავკასი ირონიის ბო-
ლო ნაპერწკალი.

კავკასი თავს დამტყდარ ყველა საწუხარს თან ერთო-
და გაუწელებელი წაშება ენის გამო. ბროდისდმი მწე-
რი წერილში ებრაელ მწერლებს, ვინც გერმანულ ენა-
ზე წერდა, ხადავამო გაბმულ შეხვეტს ადგირდა (თავა-
დავ ღამის მთა რიცხვში იყო): "მათი უჯანს თათები
მშობლების იოდაზმშია გაჩნდილი, ხოლო წინა თათე-
ბი ახალ ნიადაგზე საყრდენს ვერ პოულობენ". ისინი სა-
ში სახის შეუძლებლობის პირობებში ცხოვრობენ: "შეუ-
ძლებელია არ წერო, შეუძლებელია წერო გერმანულად,
შეუძლებელია სხვაგვარად წერო. შეიძლება დაემატოს მე-
ოთხეც - ამბობდა კავკასი - შეუძლებელია წერო სარე-
ოიდ".

შეუძლებელია წერო გერმანულად? კავკასთვის გერ-
მანული ენა მშობლიურია. მისი მიტყველება არის დახე-
წილი, პირქუმა, კომიკური, ცხადი, სუფთა, სწორი, მაგ-
რამ არა ცივი. მასში ჩანს თითქმის პლატონური სინწინ-
დუ ენისა, რომელიც არ არის დაბინძურებული არც მო-
დაური გამოთქმებით და არც ქუწური ჟარგონით.

შუასაუკუნეების ესპანეთში ებრაელების მიერ ივრით-
ზე დაწერილი ჰოეზია იყო ასეთივე უზადი. იმ ებრა-
ელების სამშობლო იყო არც ტრადიცი, არამედ თავად
ბილითა. ამ თვალსაზრისით, კავკასი ლინგვისტური სამ-
შობლო იყო არა იმპერიის განკარგვის მებეგრე გერმანო-
ლენოვანი პრადი, არამედ მთლიანად ევროპული ლიტე-
რატურა. ენა იყო მისი სიცოცხლის ძირითადი მოტივი და
მამორავებელი ძალა. აქედან მომდინარეობს სწორედ -
"შეუძლებელია არ წერო".

"სწორად მიფიქრია, რომ ჩემთვის იდეალური იქნებო-
და, შეიძლება მთავარი მასალა, ერთი ლამაზი და ეცხოვ-
რა დიდი, ჩაკეტილი სარდაფის ყველაზე შორეულ ოთახ-
ში"; - წერილით უზიარებდა იგი თავის ფიქრებს ფელი-

ცია ბაურის. გერმანულად წერის შეუძლებლობაზე რატი-
წერდა, არ უგულისხმობდა, რომ თვითონ არ იცოდა ამ ცუ-
დად იცოდა ეს ენა. მაგრამ მას მტერი სურდა - სისლ-
ხორცეულად, სულით და გულით ამ ენის კუთვნილება
ყოფილიყო - როგორც კრიალისანი ბერის ხელში. გერ-
მანულთან მიმართებაში საკუთარი უღირსობის შიში აწ-
უხებდა. შიში არა იმითობ, რომ მას ენის თავის კუთვნი-
ლებად არ მიანდა, არამედ პირობით, საკუთარი თავი არ
მიანდა ამ ენის კუთვნილებად. გერმანული ენა ერთდრო-
ულად სტუმართმოყვარე იყო და არასტუმართმოყვარე.
კავკასი, როგორც გერმანული, თავს ვერ გრძობდა უკიდ-
ველად და ბუნებრივად. იგი გერმანულად დახვეწილი,
მაგრამ ფარული თავრიზების გაცატებით წერდა, რომელ-
საც მუდმივად თანობიერებელი ჰქონდა მანძილი თავის
შეშმა (თუ გნებავთ თავის დევნებას) და ამ ენაში შინაუ-
რად მყოფობის გამო განცილები სიმსუფუქს შორის. რო-
გორც აღნიშნავდა, გერმანული სიტყვა Mutter "დედა"
მისთვის უცხო იყო, და აი, აქ, როგორც წესი, მთარგმე-
ბა die Muttersprache, დედისეული, მშობლიური ენის იწ-
ტიმოურბა და სანდობია. ეს ბუნებისგანა ნარბალი ხაზს
უსვამს ენის განდგომილებას, რაც ჯერ შოკს, ხოლო სა-
ბოლოო გამაში მკითხველის დეზორიენტაციას იწვევს. თუ
თავად კავკასივეა მოცემული გამოთქვები ბზარი, ანუ
კრიზისი შინაგან სულიერ განცდებულ და მთი გარეწულ
გამოხადლებას შორის, მაშინ რა გასაკვირია ის პირლი
უფსკრული, რომელიც კავკასსა და მის მთარგმნილებს
შორის არსებობს. თუკი თვით კავკას უშვებდა კავკას
ყოფნის შეუძლებლობას, მისი იწხული ალლისთვისაც
მიუხედავდელი იყო საკუთარი მოუხელებელი აზრები,
რა შანსი უნდა საქონლად მთარგმნელს? "მე სინამდვილე-
ში ქვეს ვევაბრ, საკუთარი საფლავის ღოდს", - კოდებდა
კავკასი. საკუთარი თავზე მყარად ჩამოყალიბებული აზ-
რი ჰქონდა, აბათიური, უტყინო, მსდალი, პირმთხე, გა-
იძვირა, უწინაშეული, უსახო, არასიმპათიური და მერე-
ვი... და ეს ყველაფერი გამოწვეულია უკიდურესად არა-
ჯანსაღი ტენდენციით: ირწმუნებოდა, რომ "ყოველდღეო-
რად ერთი სტრიქონი მაინც იქნება ჩემივე ენის წინა-
აღმდეგ მიმართული". ცდილობს "რადღაც ამოუსწნელოს
ასხანს. თავის საფუძველში ეს სხვა არაფერია, თუ არა
შიში, რომლითაც მოცულია ყოველივე, შიში უდიდესი
რამის გამო, ისევე, როგორც შიში უციერების გამო, ში-
ში, დამლადადემი შიში სიტყვის წარმოთქმისა, თუცა
ეს შიში არ შეიძლება იყოს უზრადლო შიში, არამედ
სწრაფდა უფრო დიდი რამისკენ, ვიდრე ისაა, რაც ამ
შიშს აღძრავს". ინტუიციური პანიკა გულისხმობს, უფრო
უხსნად - თავს გახვევებს კიდევ ერთ კავკასულ შეუ-
ძლებლობას: შეუძლებელია კავკასი თარგმნა.

მაგრამ აქვე არსებობს შეუძლებლობა იმისა, რომ არ
ითარგმნოს კავკასი. ცხადია, წარმოუდგენელია უტყინო, მი-
უწვდომელი, მდუმარი, უწინარი, ცხრაკლიტულში გამოიწ-
წყვედილი კავკასი. თუმცა, როცა ამის დაშვება შესაძლებ-
ელად მიანდით, ასევე ფიქრობდა თვითონ კავკასი. გერ-
მანულადწერილის ფაშს მისი ინფანანს უდიდესი ნაწილი ჯერ
კიდევ არ იყო გამოქვეყნებული. მის სახელგანთქმულ მი-
თითებებში (რომელიც ასევე სახელგანთქმული უწინარის
საუფუძელი გახდა), სადაც მაქს ბროდის ყველა ხელნაწ-
რის განადგურებას ავალებდა - "დაიწვას ნაუკოთხავეად",
არ შეიძლებოდა ყოფილიყო ნაწინასწარმეტყველები არც
თავისი ნაშრომების შედგომი კანონიზაციისა და არც ამ
შრომების მთარგმნელთა თითქმის კანონიზაციის შესახებ.
ლამის 70 წლის განმავლობაში კავკასი ინგლისურენოვანი
მკითხველისთვის მხოლოდ მოტყდადიდელი წყვილის -
ული და ედვინს მიუერისთვის თარგმნით იყო ცნობილი. ის-
ინი გერმანულის თვითნაწავალი მცოდნეები იყვნენ. იმ მის-
ტიკურ კავკასში, რომელსაც დიდი ხანია ვიცნობთ, მიუო-
რების ხნისა და ხედვის ანარეკლი ჩანს. ამ წყვილმა გვა-

ჩუქა ჩვენ "ამერიკა", "პროცესი", "ციხე-სიმაგრე" და კავკასიათა შიგნით შემოქმედების ცხრა მეთაფი. მიუიერების შრომა შეუქმდების შესაძლებლად ქცევას ისახავდა მიზნად - ფარგმნათ ის, რაც თარგმნას არ ექვემდებარებოდა. ამ შრომის შედეგად კავკასია ინგლისურ ენაზეც კი უღვავოდ გამოირჩევა მე-20 საუკუნის იმ არცთუ მრავალრიცხოვან მწერლებს შორის, ვინც ნარუმლევი კვალი დატოვა, ვინც არ დატოვა ლიტერატურული მემკვიდრეები, ვინც დარჩა "თავისთავად" მწერლად, ვისი მიზანძვე შეუქმდებელია და ვისიც არ შეიძლება შეგშურდეს.

ნებისმიერი თარგმანი, როგორი შთამბეჭდავიც უნდა იყოს, შეიცავს თავისი თავის უარყოფას. ნანარმოები, თავისთავად, რაც უნდა ხანგამძლე იყოს, ვერ იქნება იმის გარანტი, რომ თარგმანიც ასეთივე მყარი და უცვლელი იქნება. ორიგინალისგან განსხვავებით, რომელიც უკვე დამკვიდრებულია და შეუცვლელი, თარგმანი ყოველი მომდევნო თაობის ხელში აუცილებლად განიცდის ცვლილებას. შესაბამისად იმისა, როგორ იცვლება შეხედულებები თავად კულტურასა თუ მტყველების კულტურაზე. ნინშავს თუ არა ეს იმას, რომ მიუიერების თარგმანები - მათი მრავალრიცხოვანი რედაქციები უკვე მოძველდა და განწირულია ჩამოსაწერად? რომ მათი "ჟღერადობა" არ ეთანადება ჩვენს "ჟღერადობას"? ან უფრო ზუსტად, რაკი მათი ჟღერადობა მთლად ჩვენად არ გვექნება, შესაბამისად. არც კავკასია ხშიანობას ასახავს სრულყოფილად? ბოლოს და ბოლოს, ჩვენ კავკასია ხმის გაგონება გვსურს და არა თავდადებული, ბეჯითი პრიტანელების მიერ 30-იანი წლების მხატვრული სტილით დანერვილი პროზის კითხვა.

ამგვარი შეხედულებები - თანამედროვეობის თვლათხედვის შესაბამისად განახლების აუცილებლობა და მტყვი სინუსტის მოთხოვნისა, შეიძლება ყოვლიყო მიზნები და მოტივი იმისა, რომ 1998 წლის ინგლისურ ენაზე გამოვიდა კავკასია ახალი ვერსიები: ბრუნ მიტჩერის თარგმნილი "პროცესი" და მარც ჰარმანის შესრულებული "ციხე-სიმაგრე" (ორივე მათგანი კავკასია პირველ გამოქმედებულს - გამოქმედობა "შოკენს" ეკუთვნის. ნაცისტურ რეჟიმის გარდადებული ეს გერმანული ფირმა უწინ პალესტინასა და ნიუ-იორკში იყო თავშეფარებული. ახლა გერმანულმა კომპანამ "ბერტელსმანმა" შეისყიდა და კვლავ საკუთარ კერას დაუბრუნა). ჰარმანი კავკასია პროზის გადამწებულ თეოლოგებში სდებს ბრალს მიუიერებს. მიტჩერი უფრო უკომპრომისოა მიუიერებთან დამოკიდებულებად და ამბობს: "იმისათვის, რომ "პროცესის" უფრო კითხვად და სტილისტურად რაიმეორებული ვერსია შეექმნათ, ისინი თანამედვერულად ტოვიდინენ ყურადღების მიღმა იმ გამოკრებებს და შინაგან კავშირებს, რაც ძალზე მნიშვნელოვან ექნად რეჟიმონერებს ყოველი გერმანულენოვანი ყურადღებანი მკითხველის სმენაზე". მაგალითად, როგორც მიტჩერი მითითების, გერმანულ ტექსტში ხშირად გამოკრებული სიტყვის uberrallen - "თავდასმისა", "იერიშის მიტანა" - ნაცლად სხვადასხვა სიტყვებს ხმარობენ: "დაყრობა", "შეყრობა", "შტაკება", "მივარდნა", "განციფრება". ამ შენაცვლებით უქმად ანგრეობენ კავკასიულ საგანგებო რეფრენს. იქ, სადაც კავკასია დარტყმა, გამეორებების მეოხებით, შედმინეცნით პირდაპირ და მძლავრია, მიუიერების ხელში სხვადასხვაობის გამო ძალდაკარგული ჩანს, ირწმუნება მიტჩელი.

ეს სადავო საკითხი ვერ გადაიჭრება მხოლოდ თარგმანის ზედმინეცნით სიზუსტით. თარგმანში დაპყრობის, შეტაკების თუ შეყრობის გამოყენება ნამოქრების ისეთ საკითხებს ენაში, რაც სიტყვასიტყვითი თარგმანით არ ამოიწურება მხოლოდ. თარგმან-არ უნდა იყოს არც ინტერპრეტაცია - მთარგმნილი არაა უფლებამოსილი, სულ მტყვი დოზითაც კი შევარბოს ის, რაც კომენტარად ჩაითვლება. იდეალური თარგმანი გამჭვირვალე მემბრანას

მალაია პატიშვილი

უნდა შავდეს, რომელიც ლეროზე კენტად შერჩენილი შემოდგომის ფოთლის მსგავსად, ორიგინალის შემოქმედულ რსებზეც კი ვიბრებოდეს. თარგმანი არის კიდევ შემოდგომის მოვლენა. იგი შედგომ გამოწნდება ხოლმე, მოგვიანებით. კავკასია შემთხვევაში თარგმანის როლი "მნიშვნელობის" გადაბანით არ ამოიწურება, ფსიქოლოგიური იქნება იგი, თეოლოგიური თუ სულაც სხვა რამ, რაც შეიძლება შეკუმში ან სხვა სიტყვებით გადდიო. ვალტერ ბენიამინი შესანიშნავად ამბობს, რომ კავკასია იგავები მსგავსი მოლოდინების ნინააღმდეგ "მძლავრ ტორებს აღმართვენ". თარგმანი იმის გადმოცემა, რისი უნარაც ენას შესწევს, მაგრამ რაც თავისთავად სიმდიერეა - ენისთვის მიუწვდომელია.

სწორედ ასეთი სიმდიერეა "პროცესი". აქ თხრობა მიმდინარეობს ყოფიერებისა და ჩამოყენების შესახებ. გერმანული სახელწოდება "Der Prozess" ასახავს რაღაც მიმდინარეს, განვითარებადს, საკუთარი ნინსველით მოძრაობით დაქარბულობს - პროცესად და გადასვლას. იოზეფ კ-ს - ბანკის სკანად მაღალი რანგის ჩინოვნი, გონიერ, საღად და ლოკიკურად მოაზროვნე ადამიანს აბატიმბრენ. როგორც მიუიერები ამბობენ - "თუშეც მას ცუდ არადერი ჩაუდენია", ან როგორც ბრუნ მიტჩერი იტყვის, "თუშეც მას ცუდი ნამდვილად არადერი ჩაუდენია". თავიდან კსაკუთარ უდანაშაულობაში მტყვიცდა დარწმუნებულად, ქედმაღლურადც კი. მაგრამ კანონის ქსელში უმედიოდ გახლართული, იგი სპორადულად მიდლოდას მელეღარებიდან მორჩილებისკენ; უსახელო ბრალდებების კორიანტებით გამოწვეული განციფრებები და უღავო ბრალის აღიარებამდე იურბიოული პროცედურები, რომელიც ტყვეობაში მოაქცევს კ და ჩაიორიებს იგი თავის თავბრუდასმევე მოარვეში, წარმოგვიდგება ულმოობილი ნინააღმდეგობების ჯაჭვის სახით, რომელთაც ულონი თუ უმნიშვნელო ჩინოვნიკები მართვენ. თავისი ბნელი მოსამართლეებითა და მიუღებელი ნესებით "პროცესი" ნამება უფროა, ვიდრე ტრიბუნალი. მისი მიუდგომელი დამოკიდებულება დამსჯელურია, სამ-

ხილები შეუმონებელი, ხოლო მსჯელობას არაფერი აქვს საერთო მართლსაჯულებასთან. კანონი ("იურისპრუდენცია" უცხო სისტემა) ის კანონი არაა, რომელიც მისაღები იქნებოდა კ-სთვის, სასამართლო პროცედურები ისეთი თვითნებურია, როგორც "ალისას საოცრებათა ქვეყანაში". დამნაშავეთა გასაროზგი ოთახი კ-ს საკუთარი კაბინეტის საკუქნაოშია მოწყობილი. სასამართლო თავის სხდომებს მიტოვებული სახლების სხენებზე მართავს. სასამართლოს მეთოდების დარღვი ავტორიტეტია მხატვარი. ვისაც არ მიმართავს კ-ს, დარიცხი, რომელიც ეწინააღმდეგება ერთნაირად ახვეცს თავბრუს. "ეს არ არის ნორმალური სასამართლოს წინა პროცესი", - (მიტჩელის თარგმანის მიხედვით) აუწყებს კ. თავის ბიძას სხვა ქალაქში, რომელიც მას ადვოკატთან გზავნის. ადვოკატი ლოგინსა მიეპყრება და პრაქტიკულად უსარგებლოა. იგი კ-ს სპეციალურად აჩვენებს წინა კლიენტს, რომელიც ნაცემი ძალადგით სასონარკვეთილად პირფერია. ადვოკატის მოახვეც კ-ს ცდუნებს ცდილობს და თან აფრთხილებს, რომ: "ამ სასამართლოზე თქვენ თავის დაცვის ვერ შეძლებთ, ისღა დაგრჩენიათ, ყველაფერი ალიართი". მხატვარ ტიტორელის, რომელიც სასამართლოს დანამატ პანანკინტელა საძინებელში ცხოვრობს და მუშაობს, გარს აბეზარი მოჩვენების მხაფეტი, მაგრამ აგრესიული პატარა გოგონების კორდელებზე ახვევია. ისინიც "სასამართლოს ეკუთვნიან". მხატვარი კ-ს ლექციას უკითხავს სასამართლოს ყველაზე მყოფობისა და მიუხედავლობის შესახებ; იმის შესახებ, როგორ აკონინებს სისტემა დონსის და როგორ გაურბის საშიშლს; იმაზე, რომ გამართლება შეუძლებელია. "მაგრამ მთელი სასამართლოს შეცვლას ხომ შეძლებდა ერთადერთი აჯალთი", - შეცდუნებულია კ. "უდანაშაული ვარ", - ეუბნება იგი მღვდელს პნელსა და ცარიელ ტაძარში. "დამნაშავეები ყოველთვის ასე ლაპარაკობენ", - პასუხობს მღვდელი და

თან განუმარტავს, რომ "სამართალწარმოება თანდათან ერწყმის განაჩენის გამოტანას". მაგრამ კ-ს მაინც აქვს მკრთალი იმედი, რომ იქნებ მღვდელმა ასწავლოს მას... არა ის, როგორ მოახდინოს შემოქმედება სასამართლოზე, არამედ ის, როგორ გაუსლტეს მას, როგორ შემოუაროს, როგორ იცხოვროს პროცესის მიღმა".

ნაცვლად ამისა, მღვდელი იგავს უყვება - კავკას ცნობილ იგავს მეკარეზე, ღია კარებში დგას კანონი: სოფლელი კაცი (კაცი სოფლიდან) სთხოვს შეგვებას (კავკას აქ შეიძლება მხედველობაში ჰქონდა ებრაული იდიომა - "კაცი სოფლიდან" - რაც ნიშნავს უხეგრ გრძობად აღქმას, სასულიერო განათლებისთვის შეუღწევად). მეკარე მას დაუყოვნებლივ შეგვებაზე უარს ეუბნება და კაცი მრავალი წლის განმავლობაში იცდის სტრიკურად, სანამ შესვლის ნებას დართავენ. ბოლოს, მომაკვდავი ეკითხება - "ჩემს გარდა რატომ არავინ ითხოვა აქ შემოსვლა"? მეკარემ უპასუხა: "აქ სხვა ვერავინ შემოვა, ეს კარი მხოლოდ შენთვის იყო განკუთვნილი. ახლა მე მას დავეკეტავ". ეს იგავი კ-ს, განმარტებების ნიაღვარში ისევე აბნევს, როგორც "პროცესში" ჩასმული სხვა არაკები. თავად მღვდელს მონათხრობიდან ყველა შესაძლო კომენტარის კომენტარები გამოაქვს: "კომენტატორები გვეუბნებიან: საკითხის სწორად გაგება და არასწორად გაგება ურთიერთგამომრიცხავია", შემდეგ ამბობს: "ტექსტი შეუვალა, ხშირად აზრი მხოლოდ სასონარკვეთილების გამოხატვაა ამის თაობაზე". შემდგომ ამისა კ. უნძოდ ემოჩილება გარდუვალ განაჩენს. მას მიეყვანენ კარიერზე ქვის ბლოკთან, სადაც მას, საკუთარი ხელით ყელთან დანის მიტანის სუსტი მცდელობის შემდეგ, ორჯერ განუბმირავენ გულს.

კავკას ტექსტი ამჟამადაც შეუვალად ითვლება, მიუხედავად თარგმნის მრავალჯონის მცდელობისა მისი სიკუდილის შემდეგ. მისი შრომების თარგმანები (თუ დაეუშვებოდა, რომ ყველა თარგმანი ამ მხედველობების თანახმად არაა), ხშირ შემთხვევაში, მხოლოდ სასონარკვეთილების გამობსტრუქციაა. ხშირად გაგება და გაუგებრობა (ვერგაგება) ერთ ჩასუნთქვაში თანხვედნიან. მით უმეტეს, "პროცესში" დამუთავრებელი ნიგნია ბოლოს და ბოლოს. ნიგნია 1914 წელსაა დაწყებული, პირველი მსოფლიო ომის დანყებიდან რამდენიმე კვირის შემდეგ. ეს კატაკლიზმა კავკას თავის დილორში დაშლავარი ტონით ჩაიწინა: "2 აგვისტო. გერმანიამ ომი გამოუცხადა რუსეთს - დღისით ვებანაობდი". 21 აგვისტოს მან ჩაწერა: "ხელახლა ვინწყებ "პროცესს". ამ და მომდევნო წლის განმავლობაში მან მრავალჯერ დიწყო და მიატოვა წერა. არსებითი ეპიზოდები - ტექსტში არსებული სცენები - განზე რჩებოდა. კავკას გარდაცვალების შემდეგ მაქს ბროდმა შესწავლა თავების მიმდევრობა. კავკას მიზნების განსახებ ბროდის ალტერორულმა მოსარტებებმა დიდი გავლენა მოახდინეს მიორიებზე. გაგრძელდა დისკუსია კავკას პუნქტუაციის ორგელივ - თავისუფლად და უწყველად გადაცემული მიმბების შესახებ. (ბროდის კვლავდაკვლად, მიურიებზე არეგულირებენ ორიგინალში დამკვიდრებულ თავისუფლებას). აქედან გამომდინარე, კავკას მთარგმნელები ისეთი ტექსტუალური გადაწყვეტილებების (დიდი თუ მცირე) მიღების წინაშე დგებიან, რაც კავკასს არახლოდეს დასჭირდებოდა.

მიორები სლიდდურ პროზას ელტვიან, რომელსაც არავითარი ცხადი იდიოსინკრანია არ შეაშფოთებს. მათი კადენცია გარკვეული სულიერებით გამსჭვალული ფორმალობის კენს ირება. ბირნი მიტჩელის განზრახვები რადიკალურად განსხვავდება. საილიტრაციოდ პატარა ექსპერიმენტს ჩაატარებ კონტრასტულობას და ამბიციურობაზე. რომანის ბოლოსწინა პაუზაში, როცა კ-ს მიეყვანენ იქ, სადაც სიკვდილი უნდა დასავაონ, ის დაინახავს, რომ უახლოესი შერბის ფანჯარა გაიღება, საი-

დანაც ვიღაცა ხელებს იწვდის. მიუიერები თარგმნიან: "ვინ იყო ეს? მეგობარი? კარგი კაცი (აღმაინი)? ვიღაც თანამგრობნი? ის, ვისაც დახმარება სურდა? იყო თუ არა იქ ერთი კაცი მხოლოდ? თუ მთელი კაცობრიობა? ახლოს თუ იყო დახმარება?" მიტჩელის თარგმანში იგივე მარტივი ფრაზები სხვა ტემპირი იკითხება მაშინაც კი, როცა ზოგი სიტყვა ინგურტურა: "ვინ იყო ეს? მეგობარი? კარგი კაცი? ის, ვისთვისაც სულერთი არ არის? ვინც გულგრილი არ არის? ის, ვისაც დახმარება სურდა? იყო თუ არა იქ ერთი კაცი? თუ ყველა ერთად? იყო თუ არა იქ დახმარებაც? მიუიერების ფრაზას - "ახლოს თუ იყო დახმარება? - დიკენსის - XIX საუკუნის კეთილშობილების - იერი დაკრავს. რაც შეეხება სიტყვას "კაცობრიობა", კაცვა საერთოდ არ ხმარობდა (ის იყენებდა სიტყვა alle - "ყველა"). თუმცა, შესაძლებელია, რომ სწორედ კაცობრიობა შქონდა მხედველობაში. აი, მიუიერებთან კი ცხადად ჩანს, რომ სწორედ ამას გულისხმობდნენ. თანამედროვე ყურთასმენისთვის ფრაზა - "იყო თუ არა იქ ერთი კაცი მხოლოდ? - სადაც "მხოლოდ" არსებითი სახელის შემდეგ დგას, რაღაც ამალგებულად უღერს. ზოგს შეიძლება მოეჩვენოს, რომ "კარგი კაცი" (ein guten mensch, სადაც mensch რეალურად ადამიანურ არსებას ნიშნავს) სესუალური ნიშნის შემცველი გამოთქმა და პოლიტიკურად არაკორექტულად უღერს. მიუიერების ენაში, ყველაფერიან ერთად, რაღაც სომერსეტ მოემისუელიც ისმის; ბრიტანული, გაკულტურებული, უკიდურესად ზრდილობიანი, საშუალო ინტელიგენტური.

მაგრამ გამოჩნდება ბრენი მიტჩელი და მიუიერებს ამ მტვერს ერიანად ჩამოფერთხავს, კაცვას შემკვიდრობას გაახალისებს ლექსიკის შემოქმედის (რომელიც ჩვენს ლექსიკას დაუხლოვებდა). გვეძლევა უფრო ხელსაყრელი, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ამერიკული კაცვა. მიტჩელის უპირატესობა ანკარაა, მას ხელით შქონდა უფრო აკადემიური და აღდგენილი, ბროლის ჩარეგვების თავისუფალი ტექსტი. მაგრამ ზემოთ ექსპერიმენტის სახით განხილულ მცირე პასაჟშიც კი გამოიკვეთა მოდერნიზებული, მრავლისმეტყველი სტილი: ამერიკელებს შეუძლიათ თანაგრძობა (teilnahm), მაგრამ უწინარესად ისინი არ არიან - "გულგრილი". არის სხვა თანამედროვე ამერიკანიზმებიც: "შეიძლება დარწმუნებული ბრძანდებოდნენ" (მიუიერები უფრო ადრე ამბობენ - "შეიძლება ამაში დარწმუნდეთ"). "თავგზა არ აბნევიან იმის გამო, რომ ანა არ გამოჩნდა" (მიუიერები: "თავგზას არ კარგავს ანას არყოფნის გამო"). "ისე დავიღაბე, საცა ნაფიცებდა"; "სერიოზული ბორბტომქმედი უნდა იყო, რომ ძივს ასე დაეტყობის"; "თქვენ ჩემზე ბრაზობთ, ასე არ არის?"; "მადლორი ვარ ყელამდე"; და ა.შ. თუ მიუიერები ხანდახან ცაცვეთილ ფრაზებს ხმარობენ, მიტჩელი ნამდებუნებ მაალაზე გადადის. იორვე ვერსია შეუწერელია - ერთ შემთხვევაში უტყობური კეთილშობილებით, ხოლო მეორე შემთხვევაში უზრალო სასაუბრო მეტყველებით და ორიგინალის წინდა ნაწილებს მისი გარღვევა უხდებდა ჩვენამდე მოსაღწევად. კაცვას გენიის მიერ თავისუფლებაშიჩქებული უგუნურება, რომელიც მკვეთრად უპირისპირდება გონიერებას, ინგლისური ენის ცუდად მორგებულ აჯგნით მოველინება ქვეყნიერებას.

ტრატურული სიკაბასეა, მაგრამ ჯუჯულუნა ნაბოკოვის მხრიდან ხომ არ უღერს ეს იმ "მუშუათა" გაფრთხილებად, რომლებიც "ტექსტის სულისშემოთველ სირთულეს მარტივი ბანალობებით" ცდიან? გარდა ამისა, ამ გაცხადებულია ურყოფა და ეჭვი, რომ: არც ერთი თარგმანი არ შეედგება არასოდეს, ამიტომ აზრი არა აქვს მცდელობასაც. ორტევას შედარებით სუსტ ეჭვს დიდს სურვილს აწონსანორებს. "თარგმანი ორიგინალის დუბლიკატი არ არის, - ამბობს იგი, - ის არც სხვა სიტყვებით შესრულებული ნაშრომი და ამაღ ქვეყნს არც უნდა ცდილობდეს". და დასკვნის: "საქმე მხოლოდ და მხოლოდ იმაშია, რომ თარგმანი ნაშრომი კი არ არის, არამედ მისვე მიმავალი ბილიკი, რომელიც, უკიდურეს შემთხვევაში, მასთან მისვლის შესაძლებლობას გულისხმობს".

თარგმანის ასობით თეორიიდან, რომელთაგან ერთნი ლირიკულია, მეორენი - შემწახმად აკადემიური, სხვანი - ფილოლოგიურად მუდღეაზანი, სამი გამოჩენილი ლიტერატორის ნააზრეგია გამოჩნეული. ესენია: ვლადიმირი ნაბოკოვი, ხოსე ორტეგა-იკასეტის და ვალტერ ბენიამინი. ნაბოკოვი პუშკინზე საუბრისას პატრიარქალურად ითხოვს "აღჭურვილ თარგმანს ამომწურავი შენიშვნებით. ისეთი-შენიშვნებით, რაც ცთამბეჭებების მსგავსად სულ მაღალა-მანდა აინყვდა... მე ასეთი შენიშვნები და აბსოლუტურად უზუსტი შინაარსი მინდა". ეს, ცხადია, ანტილო-

ბენიამინი ამ შეუდუღებებშიც შორს დგას. იგი თარგმანის ქმედობას იმდენად ირწმუნებს, რამდენადაც შორს იქნება მიწიერებისაც და თანაც იმის გათვალისწინებით, რომ ადამიანის ხელით თარგმნის ნამდვილი აქტის განმარტვლებდა შეუდუღებელია. კაცვას თანამედროვე გერმანელმა ცერაელმა შიტლერს გაქცევით დააღწია თავი და სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა. ტკუთია და აღქმის უნართი ავებებით სიაღვრეს ავლენდა კაცვასთან და ხშირად კაცვასთვის დამახასიათებელი იდეებს ამჟღავნებდა. 1923 წელს დაწერილ თავის შესანიშნავ ესეში - "თარგმნელის ამოცანა" - ნარმოვიდგენს ენის უმადლეს სასამართლოს, რომელსაც აქვს რაღაც საერთო "პროცესის" სასამართლოთა ფარულ იერარქიასთან. იგი ირწმუნება, რომ ლინგვისტური ქმნილების თარგმანება განსახილველია მაშინაც კი, როცა ადამიანები აღიარებენ მათი თარგმნის შეუძლებლობას". ბენიამინის მიხედვით თარგმანი კინდება თუ იგი ინფორმაციას შეიცავს, ცოდნას განავერცობს, შობარტვლის ან კონსპექტის როლს ასრულებს ან კიდევ სხვა სახის დახმარებას გეთავაზობს გაგების თვალსაზრისით. "თარგმანმა რაღაცის გადმოცემის თუ მიწმენლობის მოწოდების სურვილისგან მატყმისღურად უნდა შეიკავოს თავი", - აცხადებს იგი. ჩანვდობა და განმარტება ნაშრომის ურალო იმპორტია, რაც არის კიდევ უწიჭების მიზანი. "უფრეგისი მთარგმნელებით თავანყვეტილი აღვირახსნილობის

პირობებში მნიშვნელობა ბევრად უკეთ გადმოიცემა, ხოლო ენა და ლიტერატურა ბევრად უარესად”.

რაზე საუბრობს აქ ბენიამინი? თუ მნიშვნელობა არაა, მაშ რაღაა თარგმანის ობიექტი? ლიტერატურის შესახებ კავკას ფორმულირებას ემთხვევა ბენიამინის ფორმულირება თარგმანის თაობაზე: განიზრახო გადმოსცე ის, რისი გადმოცემაც შეუძლებელია, ახსნა ის, რისი ახსნაც შეუძლებელია. “რაღაც ხარისხით, - დასძენს ბენიამინი, - ყველა დიდი ტექსტი სტრიქონებს შორის შეიცავს თავის შესაძლო თარგმანებს; ეს უმაღლესი ჭეშმარიტებაა წმინდა წერილის მიმართ”. სხვაგან კი ამბობს: ყველა ლინგვისტური და ენობრივი ქმნილება შეიცავს იმას, რისი გამოხატვაც შესაძლებელია, მაგრამ არის ისიც, რისი გადმოცემაც შეუძლებელია... ეს არის დედაარსი, ბირთვი წმინდა ენისა”. ვაი, იმ თანამედროვე მთარგმნელების ბრალი, ვისაც წამდვილ ტექსტთან მოუწევს შეჭიდება. ბენიამინი ძალიან სკრუპულოზური და ჭირვეულია, იდეალური თარგმანის მისეულ ნიშნებს იოლად ვერ გადაასხვავებრებ. მოკლედ რომ ვთქვათ, ისინი ტრანსცენდენტისკენ მისწრაფებაა, სურვილი იმისა, რომ კვლავ გამოჩნდნენ ფსალმუნთა მთარგმნელები, ამასთან, სასურველია, ჩვენსავე თაობაში (მაგრამ მოუხდებიან კი კავკასი?).

ბენიამინი ულახათო ნახელავისადმი გულგრილია. იგი მტკიცედ იცავს იმ შეხედულებას, კავკას გერმანულად წერის შეუძლებლობის ქვეშ რომ გულისხმობდა: გადაულახაობას ფილასა და სიტყვებს შორის არსებული იმ ბზარისა, რომელიც თავადვე მიაყენეს. კავკასთვის მნიშვნელობის მიღმა მუდამ ცახცახებს ან დაუმორჩილებელი ბნელეთი ან კიდევ (იშვითა შემთხვევაში) შეუღწევადი ნათელი. მთარგმნელის მიზანი კი, როგორადაც იგი ბენია-

მინის შინაგანი ალღოს წყალობით განისაზღვრა, მიუწვდომელი დარჩა ბევრით, მაგრამ ძველმოდური მიუბრუნებისთვისაც და ძალიან კითხვადი მიტჩელისთვისაც, რომლის “პროცესი” გასართობი თრილურებით იკითხება (და რომლის ნაშრომიც სწორედ თავისი ბრწყინვალე თანამედროვეობის გამო შეიძლება მიუბრუნებინა ადრე ჩაქრეს).

როგორც უარყოფილი, დაგმობილი მიუბრუნებია, ასევე მოწონებული მიტჩელი გვანვდიან ინფორმაციას, მნიშვნელობას, გადმოსცემენ სირთულეებს, “ატმოსფეროს”. როგორ შეიძლება მოითხოვო ამაზე მეტი. და თუ მხედველობაში მივიღებთ ინგლისურ ენაზე კავკას ნაკითხვის გამააფრებულ მოთხოვნებსაც, პრაქტიკულად, ეს არის კიდევ ის “მეტი”. ჩვენ ჯერაც ვალში ვართ ჩვენი მთარგმნელების წინაშე.

დაბოლოს, კავკას უმარტივესი ფრაზებისთვის - Wer war es? Ein Freund? Ein gutez Mensch?.. Waren es alle? - თვალის ერთი შეველება კი შეგვასხენებს ბენიამინის ლამის ლიტერატკულ ვედრებას “წმინდა ენის გულისგულში” შეღწევის თაობაზე, რომელსაც კავკას გერმანულად წერის შეუძლებლობას უწოდებდა და რომელიც სასონარკვეთილი გვაუნწყებს კავკას თარგმნის შეუძლებლობას.

The New Yorker, 1999

თარგმნა ეთერ ვიბლიანმა

ფინჩის ჰნეზანი

ხელს ნუ კრავთი ფინჩს!

სამი დაქალი ჰყავდა ფინჩს: კლარა, კარენი და ჯემამია. სამივე ტანმალალი, სვეტდინიერი და, რაც მთავარი, განსწავლული. არც ისე ასაკოვნები იყვნენ, სულ ახლახან გადაეხვედნინათ ორმოციისთვის. დიდად ზრუნავდნენ ფინჩის მომავალზე, სჯეროდათ, მხოლოდ მათი გადასარჩენი რომ იყო ქალი და, სხვათა შორის, არცა ცდებოდნენ. იგი ამ ათიოდე წლის წინ შეიჭრა მათ ცხოვრებაში, როცა უკვე მოესწროთ გათხოვება და ტკბილ-მწარე ოჯახურ ჭაბახსაც წარმატებით ეწოდნენ... საბრალო ფინჩს კი ამქვეყნად არავინ ჰყავდა. ეს მეგობრობა, ცოტა არ იყოს, ქველმოქმედებას ემსგავსებოდა, მათ მართლაც ბევრი გააკეთეს მისთვის, იხსნეს ისეთი საშინელი განსაცდელისგან, ადრე თუ გვიან ჰემისტედიის მიდამოებში მოხორიადე გიყვებოდა რომ გათქვეფეფდა. ისიც მათსავით ინანანლებდა, ხელჯოხიანი, მრეებში წახროდა, სასაცილო პარიკდაფხატული, მოფრუტუნე და საკუთარ თავთან მოლაპარაკე ამ სამმა ქალმა გამოსტყაფა ფინჩი ასეთ სამყაროს, ახლა მას სამსახურიც ჰქონდა, აღარც ლონდონის მეტრო აშინებდა და აღარც იქაური პერსონალი - ლურჯკეპიანი, თვალეებრიალა აფრიკელები. ძლივს შეაგონეს დაქალებმა უარი ეთქვა მყვირალა ფერის ყელწინდებსა და მამაკაცის საბუჭურებზე, ჯიბით სასუსნავის ტარებასაც გადააჩვიეს და ამის შემდეგ ფინჩს გიყუც აღარც ეთქმოდა... ერისხელ, როდესაც კლარა თავის ლაბრადორს, სახელად ჩარლის, ჰემისტედიის უკაცრიელ მიდამოებში ასე-

ირნებდა, მოულოდნელად გადაეყარა ამ ქალს და მაშინვე გაიფიტრა, ცოტაოდენი თანაგრძნობა და სიკეთე რომ გამოიჩინოს ვინმე, ცხოვრებასაკენ მის შემობრუნებას წინ აღარაფერი დაუდგებო. კლარას, კოლეჯის აღმინისტრატორს, სულ ერთთავად უცნაურ სუბიექტებთან უხდებოდა ურთიერთობა და ამიტომაც მოთმინებით უცდიდა ენაბლუ ფინჩს, ვიდრე საბრალო სათქმელს თავს მოზაბამ და ლაბრადორის მოყვრების სურვილს გაამჟღავნებდა. ამ მიამიტმა, დაყენებულმა თხოვნამ ცრემლი მოჰგვარა გულჩვილ კლარას... მას შემდეგ კიდევ სამჯერ შეხვდნენ ერთმანეთს, მესამე შეხვედრამ ფინჩს ბედნიერება მოუტანა: იგი ჩაიზე მიიბატიფეს! მერე მოკლენები ელვის სისწრაფით დატრიალდა. კლარამ კარენი გააცნო, შესანიშნავი ლოგოპედი, კარენმა კი - ჯემამია, დაფასებული და გამოცდილი იურისტი, იმიგრაციასთან დაკავშირებული საკითხებით რომ იყო დაკავებული. ეს სამი ქალი სწორედ ფინჩის გამოჩენამ დაახლოვა, მასზე ზრუნვამ და დარდმა აქცია განუყურე მეგობრებად ("ფინჩს საშობაოდ ახალი კაბა დასჭირდება!" "ფინჩი ხომ ახლა კრიტიკულ ასაკშია!"). თავის მხრივ, ფინჩმაც მეგობრობის და სიყვარულის შესაშური უნარი გამოავლინა: კარგად ახსოვდა მათი შვილების სახელები, არც მათ დაბადების დღეებს ივინფებდა, სულ ზემირად იცოდა იმ ოფისების სახელები, სადაც მათი ქმრები მოღვაწეობდნენ და აძრუნებდა ყველა ის უსამართლობა, რასაც ხანდახან ირნდნენ აბეზარი კოლეგები ამ უწყინარი ქალების მიმართ. ასეთი გადამეტებული ყურადღებით მეტ წონას სქნდა არაფრით გამორჩეული ადამიანებს. მან საბოლოოდ გაითავისა სხვისი სამყარო და საიმედოდ მოკალათდა მის კედლებში. ყოველთვის მიუხაროდა მათთან, ხბლდა და დეფმალი ოჯახური ატმოსფერო, საფარქელში ნებიერად გაყურებული აყურადებდა პაინინოზე აულერებულ მჭახე პანცებს, განსაცდენილი ტენისის ბურთის რაკარუს სახლის კედლებზე და ფეხებთან გატრუნულ ბუთქუნა ფისოს ეფერებოდა.

ორმოცდაათორმეტი წლის ფინჩი გვარინანდ ნასულიყო სივანეში, პოტენტოტრების ფაშაშა ვერნაშა მოგაეკონებდათ. ხშირ თმაზე თითქოს ცეცხლი ეკრდა, ბრტყელი სახე კი ისე უღაუღაფერდა, იფერებოდა, ქართან ამინდში თეზაბოტას არაფერი ურჩევნიაო. ზოგიერთი თუ საქმური როდ იყო, ერთ პატარა კერძო სკოლაში ასწავლიდა მათემატიკას, უფრო სწორად, ამ საგნის მასწავლებლის შემეცვლელად მოანყვეს დაქალებმა (მშობელთა კომიტეტის წევრები იყვნენ და ასეთი რამ, ცხადია, არ უნდა გასჭირვებოდათ). მათემატიკის არცოდნას ვერავინ დააბრალებდა, მაგრამ გიგონები მანაც წინასწარ გააფრთხილეს, თქვენს მასწავლებელს სახასხუთის ჩვევია ლაპარაკი, ხანდახან ერთსა და იმავეს რამდენჯერმე იმეორებს (თუმცა ენას უკვე აღარ უკიდებდა, ტყუილად ხომ არ იყო კარენი ლოგოპედი!) და

თვალეხსაც უცნაურად ატრიალებს, იმედა, მისი ეს თვისება არ შეგაშინებთო. რას აღერ ქვაბდნენ გოგონარს: ფინჩატრის, ფინჩერმანის, ფინჩელის. მაგრამ ის ამას დიდად არ დაგიდევდათ, ის კი არადა, უხაროდა, მისი რომ არ ემზოდით მოსწავლეებს. შობილები კი შეიკვლიეს სულ იმას უჩინებდნენ, თუ უცნაურად მოგეყვნენათ მასწავლებლის საქციელი, კეთილი ინებეთ და თავი შეიკავათ თქვენი გრძნობების გამოსატყვისად.

ამ მუხთავლ ნუთისოფელს ბოლოდღე ვინ გახსენებია და რატომ უნდა დაენდო ფინჩის დაქალები? ისინიღ მი-ნი მსხვერპლი შეიქნენ, მათაც აერიათ ოჯახები. რო-გორც ჩანს, ცოლქმრულ ურთიერთობას უკვე დუღილის ზღვარისთვის მიეღწია და მათმა მეორე ნახევრებმაც ნელ-ნელა იწყეს აორთქლება, ზურგი აქციეს თბილ კე-რას. ძალიანვე უნდოდა ფინჩს როგორმე დახმარებოდა თავის მიგნობებს (განა ისინი არ ამოუდგნენ მხარში, როცა უჭირდა?), მაგრამ რა ექნა ამგვარ საკითხებში გამოუცდელს, როგორ მოქცეულიყო? ის ხომ არასდროს ყოფილა გათხოვილი და ზუსტად იმდენივე იცოდა ოჯ-ახურ ცხოვრებაზე, რამდენიც, ვთქვათ, ატომობს რეაქ-ტორზე. შოლოდ ის იცოდა, რომ ეს ქალები ადრე ეფლავი არ უჩიოდნენ და არ ესმოდა, ახლა რატომ უნდა ეფლოდიყვნენ უბედურები. სტაბილურობა და ერთფე-როვნება წმიდათამიდა რამ იყო საბრალისთვის და ამ-იტომაც აცოფებდა ასეთი შეტყობინება ავტომობისუბე-ზე: "ო, ფინჩ, შავად არის საქმე, ძვირფასო!", ანდა "ო, ფინჩ, ყველაფერი ჯანდაბისკენ მიექანება". ცაკები, სიკე-თის განსახიერებად რომ მიჰმანდა ადრე, ახლა ბოროტ არსებებად ქცეულიყვნენ, სიყვარული კი თურმე ისეთი საბედისწილო გრძნობა ყოფილა, ლამაზ თანაგულთან ერთად რომ იბადება და ქონების გაყოფით იწყებს კვლივას. სამივე ოჯახს საფორეს ემუქრებოდა, ერთიანი სისწრაფით მიექანებოდნენ უფკარულისკენ. მაგრამ ფინჩი მოვლენათა არსს ამაზე ღრმად ვეღარ სწავდებო-და, სიყვარული (და მისი გარდაცვალება) ისევე ნაკლებ-ბად აღუდგებდა, როგორც ის, რომ ვერასდროს ნახავდა ჩინეთს ანდა პარიზში ტანგოს რომ ვერაგის ეცეკვებო-და.

ფინჩი გრძნობდა: დაქალები აღარ ელოდნენ, აღარ ელტვოდნენ მასთან ურთიერთობას. დილაობით მკმსტე-დის გარეუბნში დაჩერებობდა, გულმოკლეობი, ძონძ-რონა და მითიგებულობი. რვეულები გაქცევილი ჩანათა საწყალობლად ჩამოეკიდა თასმით კისერზე, საგულდა-გულად დაეკვილი ქოლგა მკერდზე მიეკრა, თითქოს მას უნდა დაეცვა გარეგნაშფროსაგან, როგორც ფარს და აი, ორი უკონტაქტო თვეც მიილია. აღარც ფინჩს დაუ-რეგავს მათთვის, აღარც ისინი შეხებინებია. ნუთუ ეს იყო დასასრული? სხვას რალა მოგონიხობო, როცა თავ-ვად ფინჩიც ვერა ხვედებოდა, როგორ მოახერხა ასეთ მდგომარეობათან შეგუება, ამ სუსტბიან, გულისმომკე-ლელი უყურადღებობის გადატანა? მაგრამ იყო განა რა-მე ქალების ბრაზი? ანა რაზე უნდა ელაპარაკებო ამ საცოდავთან? გაყრაზე ხომ არ გაუბამდნენ მასლაათს, ათასი სიბინძურით ხომ არ გამოუჭყდებდნენ ყურებს?

და აი, ერთხელაც, ნოემბრის ერთ რიცხით სამშობისას, მოულოდნელად კლარა გამოცხვდა. ციდან ჩამოვარდ-ნილივით იდგა ზღურძლთან, თითქოსდა საგანგებოდ ამ-აზულ-დამაჩუქილი და ბრაზისგან ერთიანად აორთოლებუ-ლი, ხელში დიდი თეთრი კოლოფი ეჭირა. ფინჩისფე-რი ქერა თმა ჰქონდა კლარას, მუქი თვალები, გამხდა-რი იყო, მარტო თქმეები წასვლიდა განზე, საკმაოდ შე-

სუქებოდა ადრინდელთან შედარებით, ერთი სიტყვით, გიტრისთვის დემსგავსებინა ფოთა სვლას. მისი ქმარი კი ამასწინანდელი ღალატისთვის პირობით მასველს იხ-დიდა საკუთარ ჭერქვეშ - უტელევიზორო ოთახში გა-ცრბანებინათ, სადილობისას ბავშვები ფრხილად უკა-კუნებდნენ კარზე. კლარაც კი რალაც ჯანდაბად, სწო-რედ ახლა ემოვა სახლში მელისი ბუნის ქუდი, რომე-ლიც მის თანამეცხედრეს მასზე გაცილებით ახალგაზრ-და ქალისთვის შეესიხა. ყველაფერი ნყალმა ნაილო, შესწილვა ფინჩს, მისი ხეივანად ვერც კი გაეგო, რა ცეცხლში იწვოდა მისი მწყალობელი. განრისხებულ კლარა ისე შემართულიყო, ისე გადასჭმობდა კანი ყელ-სა და ყვრილობებზე, შორიდან ოცი წლისა გვეგონებო-დათ. მერე ატრიალ...

- ამის თავზე დამშობი არ ვარ, ფინჩ, მაგრამ არც იმას ეღირსება - ნაისინისა კლარამ და ზედ მკერდზე მიბავინა ფინჩს თეთრი კოლოფი. - შენი იყოს, სულ შენ გებუროს. ჩემი გულისთვის... თავიდან არასოდეს მოიშო-რო. ვითომ ცნობილი მსახიობი ხარ... ვითომ როლისთ-ვის გჭირდება ასე...

სულ გამოშტერდა საბრალო ფინჩი, ხელის გულები ერთმანეთს მიანება და ენერგიულად შეუდგა სრისას. ადრეც სწევდა ასეთი რომ აღუღვებისას... და კლარაც მიხვდა, თუ რა თავსატეხი გაუჭინა, შეწუხებისთვის საწ-ქაროდ მოუბოდიშო, მერე ორი კონფერტი გაუწოდა, შე-მოსახლელო რომ დეკოფებინა წვერილების დამტარ-ბელს და რადგანაც ფინჩმა არ გამოართვა, ორივე კო-ლოფის სახურავზე დაასვენა გაზეიდიდან ამოჭრილი ნეკ-როლოვითი.

- არ უნდა მეთქვა შენთვის ეს საზიზღრობა, მაგრამ რა ექნა, რომ თავგზა მექვს აბნულნი? ოჯახი მენგრე-ვა, ფინჩ, ახლა ჩემზეა მისი გადარჩენა, ეს კი, იგი, რა მნიელი ყოფილი?

კლარა წავიდა. ფეხით მიხურა მასპინძელმა კარი, ნე-რილიბე გულგრილად ნაცურა კაბის ჯიბეში და სუ-ლის მოსათქმელად დივანს მიამურა. გონს რომ მოეყო, კოლოფს თავი ახვდა და იქიდან ერთობ თვალწარმტა-ცი ქუდი ამოაჭვინა. პირველად ვერა და ვერ მოიწრო, მაგრამ ფარ-ხმალი არ დაუყრია და, როგორც იქნა, თავზე ჩამოიფხვტა. მერე კი სავარძლის სახელურზე აძე-რა, ნონასწორობის დაცვას შეეცადა, წყალთიხობამურებ-ზე შესუკულივით ირწენოდა, ერთი სიტყვით, რისკე წავიდა, მაგრამ რა ექნა? როგორმე ხომ უნდა დაენახა საკუთარი გამოსახულება ბუხრის თავზე დაკიდულ მრგვალ სარკეზე? თან თითვეს ნახად უცაცუნებდა ახ-ალ საჩუქარს...

ფინჩს სად შეეძლო იმის მიხვედრა, თუ რა ბორო-ტად იყენებდნენ დიპლომატიური შურისთვის აღსრუ-ლებაში, თუ რა სასტიკად სჯიდნენ წვერს მისი დახმა-რებით (არადა, საბრალო სულ ერთთავად სახსრების სტიკილს უჭიოდა და ფინჩიც გულმონწყალედ ამარაგებ-და თბილი წინდებით), თუმცა მინც რალაც იგუზნა: რად უნდა მიეცათ ლამაზი, გრძელბუნვიანი ქუდი ასე-თი ზონზრობა, უღალთიანნი დედაკაცისთვის? ალბათ, როცა სიყვარული აღარ არის, არც ტანსაცმელი გინდა, არც ქუდი და არც არაფერი, - ნაიფილოსოფოსა აღ-ელვევებულმა ფინჩმა, სავარძლიდან ჩამობრძანდა და სამ-ზარეულოში გავიდა. იქ საქმე ელოდა. სამეფაზე ჩა-მოვდა და ზეისიხლის კონსერვის გახსნას შეუდგა. ამ-ს აღრეც აპირებდა, მაგრამ კლარას სტუმრობამ გადა-აყინა, ფუმუფლავა ქუდი კი დიდის მონინებით დაასვე-

ნა მეორე სამეფსზე. ფანჯრიდან შემოჭრილი სიო თვალგასახარად ათროლებდა და არხვედა სხვისთვის განკუთვნილ ლამაზ თავსარქმელს. მერე უჯრა გამოსწია და იქიდან საგულდაგულად წვეწარამახული ხის ჩხირი ამოაჭერინა (აი ისეთი, ჩინელებს რომ აქვთ ჩინეთში), მეორე ხელით კედელზე აყრდნეული ნივნების კოშკიდან სქელტანინი რომანი დაითრია, საჭირო გვერდზე გადაშალა და ის იყო, ყდაში მოქცეული სიბრძნის ათვისებას უნდა შესდგომოდა, რომ დედამისამაც დაურეკა. ეს ქალი დიდილოც არა სწყალობდა, ამკარად მორილოვას ანიჭებდა უპირატესობას, დღევანდელი (მონოლოგის) თმა კი მის ძველ მეგობარსა და გულის სწორს, ვინმე მისტერ ფრიკს ფრისტს ედგნებოდა, რომელიც ფინსს თვალთაც არ ენახა, რადგან კარგა ხანია გავწყვიტა ფიზიკური კონტაქტი თავის "ოჯახთან". მაინც ყველაფერი იცნა ამ კაცზე, დედამისი კვირაში ორჯერ პატიოსნად აწვევდა ცნობებს მის შესახებ. ფინსს ერთი ხელით ყურმილი ეკავა, ზეთისხილის ქილა იდაყვებს შორის მოექცია, ნინგის გადაფურცვლას კი მეორე ხელში საიმიდოდ ჩაბლუჯული წვეწარამახული ჩხირითაც შესანიშნავად ახერხებდა.

- როგორ ფიქრობ, სასტიკად მოვექციე? - იკითხა დედამ და ცხადა, პასუხს არ დალოდნო. - კი უნდა მიმეცა მეტი დრო, მაგრამ ამას ხომ მეორე ბავშვიც მოჰყვებოდა. სადღა მქონდა მაგისი თავი. თანაც თვითონაც ბავშვივითაა...

- მშ, - ესღა აღმოხდა ფინსს, ახლა სალაპარაკოდ მართლად არ ეცვალა. პანია, ვერცხლისფერ აწიოუსებს აცალკევდა ზეთისხილის მარცვლებისაგან. თევზს საერთოდ ვერ იტანდა, ალბათ ფარფლებსი გამო, მაგრამ მაინც ყოველთვის ზეთისხილის ისეთ კონსერვს ყიდულობდა, შუგ აწიოუსები რომ დატოვებებდნენ.

- აბა, მითხარი, რა უნდა მექნა? გადაყვოლიდი? ის არ მყვოფა, შენ და მამაშენს რომ დაგფოფინებდით ადრე? თანაც დაებერდი, ფინს, ამდენი აღარ შემძლია... მართლად...

- ჰო, - უპასუხა შვილმა დინჯად და ერთ-ერთი კონვერტის გახსნას შეუდგა ბრტყელი დანით, რომელიც უდავოდ პურზე კარაქის ნასასებლად იყო განკუთვნილი. ცოტა არ იყოს, გააღიზიანა იმან, რომ თავისი მონოლოგით დედა მარტო სიყვარულს კი არა, თავად ადამიანსაც უთხრებდა ძირს. მართალია, ის ფრისტის დიდი აბეზარი ვინმე უნდა ყოფილიყო, ზედმეტი ბარგი, მაგრამ ფინსს არ სწევოდა დამაინის ასე განირვა.

- ჰოდა, იმას ვამბობდი... - ისევ აოლიფინდა დედამისი, - თუმცა შენ, ჩემო კარგო, ამისი არაფერი გაეგებება. მაგრამ რა ექნა, ვინა მყავს შენს მეტი? შენ მაინც მომიმინე, შვილო. ნეტა ვინ დაგვწყევლა ჩვენი გვარის ქალები ასე სასტიკად, რა საშინელი ბედის ყვოფილვართ...

ამსობაში ფინსმა ყურმილი ფრთხილად ჩამოიღო მაგიდის კიდეზე და მეორე ყავისფერი კონვერტის გახსნას შეუდგა. მაგარი, უზემი ქადაღლისა იყო, თითქმის მუყაოსის და პირველივით იოლად არ ემორჩილებოდა დანის წვერს.

- ალო, ალო, მისმენ, ფინს?
მეორე წერილმა ისე გააოგნა, რომ ყურმილს, რომელსაც ის-ის იყო დასწავდა, ბრავგანი გაუფიდა სამზარეულოს იატაკზე.

- ალო, ალო!
ფინსმა ისევ მოიმარჯვა ყურმილი:

- იცი, სასამართლოში მიიმნივეს, ნავიც მსაჯულად. ნავიც მსაჯულად, ასე წერია. აი, ახლა მივიღე ეს წერილი, ეს-ეს არის ახლა გავხსნი. ასე წერია, მსაჯულადო. მთელი ზეთი უნდა გადავიხსნი...

- არა, კაცი მაინც სულ სხვაა, - თავისას მიერეკებოდა მშობელი დედა, - მათთვის დრო არ არის საშინელება. ჩვენსავით არ აუბედურებს...

ფინსმა ისევ გადადო ყურმილი და ზეთიანი ხელები კაბის კალთას შეახოცა, ნავიც მსაჯულად! კი მაგრამ, როგორ! მას ხომ, წესით, ისევე უნდა აკრძალვოდა ასეთი რამ, როგორც ყავა და ალკოჰოლი, როგორც ზღვასთან მიახლოება და საქვთთან ჯდომა. საოცარიან ჯერ კი იმის აოციონება ცდილობდა, დედა გუბრზას არ ეჩინებდა არაფერს, თუ, უბრალოდ, არა სჯეროდა მისი. მაგრამ ეს წერილი ხომ არსებობდა! ნამდვილი იყო! მართალია, ზომა ცოტა გადღაზნა ასობე, მაგრამ წერილი არსებობდა! თვალბნათა ახლოს მიიტანა, ცხვირის წვერით მივაღერესა... ფანჯრიდან უზარმაზარი ხე მოჩანდა, ისეთი ოქროსფერი ფოთლები ჰქონდა, ჭკვიანი კაცი მონყვებდა და შეინახავდა, ყოველ შემთხვევაში, ფინსი ასე ფიქრობდა და კიდურ ყურმილში დედამისის ფრიკაცივები ზუზუნებდნენ, სწორედ ამ ხის ტოტებში გააღწია მანის სხივმა და წერილზე ცხვირმიბეჯნილი ფინსი განათაა!

ფინსი - მოვაპალი ნავიცი მსაჯული

კლარამ ულიღამო ყოფის გახალისება განიზრახა: მიანჩზე დაბატია მეგობრები. მუფურო რესტორანში ლიკერის თავი. ფინსს ერთი რაღაც უგავნი, წითელი ჯემპერი ჩაეჯავჯა და ფორთოხლისფერი დაბამბული შარვლი. ამ მასკარადმა სამივე დაქალს მაშინვე ის აფიქვინა, ამას ანი აღარაფერი ეთქვამოდა. ყველა სიკეთესთან ერთად, ფინსი იმ დღეს სთავკვოდ იყო ბატყბული, სახეზე ნეტარი ღიმილი დასამაშებდა, გაუთავებლად ილიჩებდა და საქმელსაც ხალაბ-ხლოვით ავლებდა მუსრს. რა ახარებდა ამ უბედურს? გარეთ კოქსპირულად წვიმდა, მთავრობას ვერა და ვერ მოეხერხებინა ხალხის იმედების გამართლება, მისი მეგობრების ქმრებაც უკვე საბოლოოდ გაერეკათ! რა იცოდნენ დაქალებმა, ნავიც მსაჯულად რომ იყო მიწვეული. თავად ფინსს ეს პერსპექტივა ბეის ისეთ საწყურად მიაჩნდა, რომ ვერც კი გაეგებდა ამაზე ხმაშიღლა ლაპარაკი, თანაც ხომ ხედავდა, რა შვე დღეში ჰყავდა დაქალები. როგორია, ხალხი ნუნუნებს და ვაივიშობს, შენ კი ამ დროს მეტყერ ცაზე დანავარდობ...

- საცაა, თავზე ჩამომექცევა ყველაფერი, - ნამოიყო კარნამა და ჩანდლით სოსისი დითორბი, - ავი და კაპაის ჩქმს დღეში არა ვყოფილვარ, ახლა კი, როცა ამ დევკოპატის წერილებს ვიღებ, საკუთარი თავი ვეღარ მიცენია, ლამისაა პოღმა დამახრწოს, მთელ შიგნულს მიწამლავს სიძულვილი.

- ეჰ, რა ნაცნობი სურათია, - ამოიოხრა ჯემპიამი. მიტმანი თავს დასტრიალებდა ქალებს: "ეს ნავილო, მის?" "კიდევ რამეს ხომ არ იწებდით?" მაგრამ იმისი დარიც უკვე აღარავის ჰქონდა.

კლარამ ორიგინალობის გამოჩენა მოინადინა: - აი, მე კი, პირქით, ძალიან მცოდნება ის ბედოვლითი. ის ტოტიკო მოჭრა, რომელზედაც იჯდა...

ამასობაში ფინსი გამაღმობი უტაცუნებდა ხელების კალთაში ჩასვენებულ მელისის ბენვის ქუდს,

სათქმელი უკვე ყელში მობეჯენოდა, ცოტაც და მოთმინების ძაფი გაუწყვდებოდა.

- კარგი ერთი, კლარა, აბა, რას ამბობ... - ანუწუნდა კარენი, მაგრამ ნამსევე დადუმდა, უჩვეულოდ გაყუჩებულ ფინის მიაჩერდა და კლარას ანიშნა, საუბარში თავად ჩართო.

- ფინწ, საყვარელო, - წამოიკვილა კლარამ, - დაიხურე ეგ შენი ქუდი, ერთი დაგეწანებ, როგორი ხარ. არ თქვა ახლა, გავცვითო.

- აჰ, ქუდი? ჰო, ფინწ, დაიხურე. - აჰყვა დაქალს ჯე-მიამი, - ეგ შენი ქუდია, საკუთრივ შენი. მიდი რა, ფინწ, ნუ გაგვანებლებ.

ფინწმა საცოდავად გაიღიმა:

- იცით, იშვიათად ვიხურავ. ისე კი, სუ თან დავატარებ...

აღიარა უყვარდა, როცა რამეს ესვენებოდნენ, ამიტომაც სასწრაფოდ ჩამოიფხატა შუბლზე ის საბედისწერო თავსარქმელი, თან გული მოზღვანებულმა სიხარულმა აუჩქარადა, სახეზეც შესაბამისი გამომეტყველება აღე-ბეჭდა, მრავლისმეტყველად მოკუმა ტურქენი. წუთით სულ სვლა ქაღალდ ნარმოიდგინა თავი, მაგრამ მეგობრების ხორხოსვამ გამოაფხიზლა.

- ნეტა ფოტოაპარატი წამოშვო, - ჩაიკნავლა კლარამ, თან გადაფიჩინებული უმუნდა მუშტებს მაგიდას, - გადაგიღებდი და ჯეფს გაუფზავნიდი. მივწერდი, აი, ძმაო, ამ სურათს გითმობ, ალალი იყოს, შენ კი სამაგიეროდ სახლი დამოიტოვე, თავის ავეჯიანად-მეთქი.

ფინის კარგად ახსოვდა ჯეფი. კეთილი იყო. ერთხელ საზღვარეულოში გაიყვანა და აჩვენა, როგორ წვეფენ შამ-ფურზე ქათამს.

- უნდა ნაივდე, - აწრიალდა ფინი. - მართლა ნა-სახელად ვარ, არ დატყუებთ. ხვალ სასამართლოში მე-ლოდებიან. მიმინიფს. ნაივც მსაჯულად.

კლარამ და ჯემიამ თანაგრძობით ამოიოხრეს, კარენმა კი უჩრია, ახლო-ახლო თვალმჩამეტყობი სუბიექტისთვის ერთი სიტყვაც კი არ დაუჯერებინა. საერთოდ, რაღაც მსუბუქად აიტაცეს ეს თემა, ჯეროვანი პატივი ვერ მიაგეს ახალ ამბავს და... მიმჩანს პუდინგი შეუკვე-თეს.

ფინი წამოდგა.

- უნდა ნაივდე, ამ წუთას, ახლავ. ხვალ სასამართლოში მელოდებიან. ქუდისთვის გამადლობო, ძაან თბილია... ისეთი თბილი...

- მოიცა ფინწ, ამ უკუნეთში სად მიდხარ? ტაქსი გამოგაძახებთ, ან გავცვილებთ.

- რა დაგემართა ფინწ, სად გექქარება?

- ნახე, როგორ წვიმ?

მაგრამ ფინის მტკივნეულ ქონდა გადაწყვეტილი წინ-დანინვე გაერკვია, თუ რა გზით უჯობდა სასამართლომდე მისვლა. რესტორნიდან გამოვიდა და ლამპიონებით გაათებული ქუჩის ნაცვლად უკაცრიელ უყვით პიბის განაგებულ. წუნხანდელ ქარიშხალს ხეებზე მიეტანა იერიში და ამან ცუდ გუნებაზე დააყენა. ერთი, თითქმის ძირში გადატყენილი ნივთი საწყალობლად განრ-თხმულიყო სველ მინახე. ფულმოკლეტი გაეშვინა მის-კენ, ძლივს მივლატუნობდა ლაფსა და ტალახში. ფინი დაიხარა, შუაზე გადახეთქილ ხეს დააკვირდა და შეე-ბინ ამოისუნთხა. საბრალო ნივთებს მიეღი გული ერ-თიანად ამოლპობოდა. თავი დაიმშვიდა, ისევაც დადუ-პული ყოფილი და დაბურულ გორაკს დაუყვავა კმაყო-ფილი. მალე ბილიკზეც გამოვიდა, აქაურობა შედარე-

ბით მოვლილი ჩანდა, ბუჩქებს ადამიანის ხელი დატყუ-ბოდა. მერე მოასფალტებულ ქუჩას მიადგა და სასამარ-თლოსკენ მიმავალ ვეტიბუსს დაემგზავრა...

ცოტა ხანში სუნთქვაშეკრული გარინდულიყო შენო-ბის თათანა. კანონის ყოვლისშემძლეობით ატყვანებულ თვალწინ ესატებოდა მისი ინტერიერი, მარმარილოს კედლიანი დიდებული დარბაზები. სჯეროდა, რომ სი-მართლედს დედო იქ ბინა, იმ "ჭეშმარიტების საბრძანე-ბელში" არაფერი დაიმყოფოდა!

მერე კი ავტობუსის ბოლო სკამზე მოკალათებულს, მომწუსხველი, გიჟური გრძნობა დაეუფლა. გამაღვებით უხახუნებდა ჩემკას მარჯვენა ფეხის კოჭს - ერთი სიტყ-ვით, იმას აკეთებდა, რაზეც მეგობრებმა გააფრთხილეს, ხალხში არ ქნაო. მერელა შენიშნა ფერადკანიანი ახალ-გაზრდა, გულმოდგინედ რომ ეძებდა რაღაცას სკამებს შორის პანია ჯეფის ფარნის სინათლეზე. სამჯერ ჩაი-მუხლა ყმაწვილმა ფინის გვერდით და სამჯერვე უკმა ყოფილად ნაიფთქტუნა. წერცებს უშლიდა ეს ძონძრო-სა ქალი, კალთაში მეღისის ბუნჯის ქუდი რომ ჩასვენე-ბინა და თვალმოკრებული მიშტერებოდა ფანჯრის მინა-ში მოციალედ ლამპიონებს.

ხვალ ფინი სთვის გასამართლებას დაესწრება. ნეტა ვინ არის? რა ჩაიდინა? რატომ?

მამონე

საკამარისი იყო ერთხელ მაინც გენახათ ფინი და თქვენთვის უმაღლე აშკარა გახდებოდა, რომ არ ქალს რაღაც საბუნებო გადაეტანა, მაგრამ იმას, თუ რა შე-ეძინებოდა, ამქვეყნად ვერავინ წარმოიდგენდა. თერთმეტი წლის იყო მამონე როზალინდ ჯეფს გორდონი, იგივე ფინი, და მშობლებთან ერთად ვედსტოუს სანატორი-უმში ისვენებდა. ყვაივლებით დაჩითული მწვანე შარვა-ლი ეცვა, ფუშუფუშა თეთრი პერანაჟი, წითელი ტყავის სახდელი. მთელ მორთულობას კი ვარდისფერი, წვრილფურჩალოანი წინდები უფიკრავებოდა. ხელს არ უშვებდა ლამაზსაკვტიან პანია ჩანთას, რძისფერი, მო-ციციმე მივივებით ამოქარგულს (მერე საშხილადაც კი გამოადგათა ქეიშაში ჩარჩენილი მძივის მარცხენა). მა-ღალი იყო, არც მსუქანი და არც გამხდარი, ბეჭებზე ერთი ნაწნავი სცემდა...

მშობლად სადამოს (როცა ზღვიდან მონაბერმა ქა-რმა პაერში მარლის სუნი დაატრილა და უფროსებმა კვლავ მიაშურეს სანაპიროს) მიხვდა გოგონა, თუ რა სა-ხელია რამ ჩაიდინა და თვის ფარდულში დურთა თავი.

და-ძმა კოტონები... რვა წლის ბები და ექვსი წლის ენდრიუ... შუადღის დადგონა თავზე საქმეში გართულ ფინის და მამამისს. გოგონა ლოკოკინებს აგროვებდა, პატარა დანით ამოჰყავდა ნიფერიდან რბილი, მართოდ-ვარე სხეულები და მამონე მითევზავე მამას აწვიდა, ის კი, თავის მხრივ, აწკნეს ავგება მის მონაპოვარს. ფინმა ბავშვები შენიშნა... და სასწრაფოდ აიტაცა ქეი-შაზე გარინდული კიბორჩხალა, სულგრძელად დაანახა და-ძმას, როგორ ფარნათებდა მის ხელეფში მომწყვე-ფული. მერე ქეიშაზე ჭიყაყივების დატოვებული კვალი უჩვენა და ისიც ასწავლა, თუ როგორ უნდა ჩამდგარიყ-ვენენ წყალში ისე, რომ მოსჭვინებოდათ, თითქოს ორივე, ზღვაც და ნაპირიც, მათგან მათთან შორს მიექანებოდა. ბევრ მსგავს რაღაცას ასწავლიდა და უჩვენებდა ბავშ-ვებს, მათ კი რატომღაც მალე მობეზრდათ ეს ყველა-

ფერი და ფინჩმა, როგორც მათზე უფროსმა, თავის მოვალეობად მიიჩნია რაიმე სხვა გასართობის გამოგონება. დიუნებისკენ წაუძღვა პატარებს, მიფორთხავდა და მიკისკებდა. და როცა ენდრიუს ფენში რაღაც შეესო, ფინჩი შეწერდა, ჭრილობიდან სილა ფოთლით ამოუნჩინდა და საერთოდ, დიდი მზრუნველობა გამოიჩინა. მაგრამ დედობრივ გრძნობასთან ერთად ლიდერობის უნსაც შეეყურო და ამიტომაც არ ათხოვა ყური ბიჭუნას თხოვნას სხვა დროისთვის გადავლილი "ექსკურსია". ფრიალო კლდეზე აცოცდნენ და იქ, ზევით, მაღალ, მოხიცინე ბალახებს შორის ფინჩმა პიკნიკს გამართვა მოსურვა - არარსებული თევზები და დანა-ჩანგალი ამოალაგა, წარმოსახვითი სისუსხავით უმასპინძლდებოდა ბავშვებს, სწორედ ისეთით, დედამისი რომ უმზადებდა. უკვე საათ-ნახევარი იყო, რაც მათ იცნობდა, - მზის სხივით კოსტა ბეტის, ოქროსთიანს და ვარდისფერ-ლოყებს (მოგონებით ხაზს უსვამდნენ მის "ინგლისურ სილამაზეს", თითქოს ამას რაიმე მნიშვნელობა ჰქონდა საქმისათვის) და მოთეთრო-ქერა ენდრიუსს, ღია ფერის წარბ-წაწმამიანს. გონებაგახსნილი, ნიჭიერი ბავშვები იყვნენ, ყველას უყვარდა... მაგრამ ფინჩმა მაშინ ეს არ იცოდა. მიანიც ისეთი რა აწყენინეს? რითი ატკინეს გული ასე ძალიან? ალბათ იმით, რომ არაფრით დაიჯერეს იმ არარსებული ნამცხვრის ნაჭრის არსებობა, რომელსაც ასე უმურვევდა სთავაზობდა. ალბათ ეს იყო! სხვა რამ ფინჩს არ ახსენებოდა. ალბათ ამიტომ ჰკრა ხელი პატარებს. მერე კი ყველავერ ამის აღწერა მოესხდა ერთგან - შეულამაზებლად, მშრალად, პირველ პირში: ხელი ვკარი და გადაცივიდნენ. მე მოვკალი ბეჭი და ენდრიუ უფროსებმა კი, კერძოდ, ნევროპათოლოგებმა სათქმელი ასე ჩამოაყალიბეს: ორი პატარა ბავშვი არ აპყვა წარმოსახვით თამაშში მოზრდილს, რომელსაც ადრევე აღენიშნებოდა პათოლოგიური სწრაფვა სხვისი დამორჩილებისკენ (რის მიზეზზედაც მამამისის მიერ არაერთხელ გამოვლენილი სისასტიკე მიგვაჩინა) და მანაც, თავის მხრივ, რეალობად აქცია ილუზია. სხვები სხვანა-

ირად აღწერდნენ ამ საშინელებას, მაგრამ ამას უკვე აღარ ჰქონდა მნიშვნელობა. ჩვენ, ინგლისელებს, გვაქვს ერთი შემწყნარებლური გამოთქევა: ასეთი რამ (იგულისხმება "თითქმის ყველაფერი") ყველას შეიძლება დაემართოს! მაგრამ არის ამქვეყნად ისეთი რამაც, რაც არავის არ უნდა დაემართოს. და სწორედ ეს დამართათა ფინჩს: ბავშვებს ხელი ჰკრა და კლდიდან გადაიჩხა. გამარჯობა ფინჩ, ჩემო საბრალო! მოვესალმები და აქვე გემშვიდობები! სწორედ აქედან, ფარინგტონიდან, გონებრივად ჩამორჩენილ ბავშვთა თავშესაფრიდან - იწყება ფინჩის ნამდვილი ბიოგრაფია... იმ მომენტიდან, როცა წერტილი დაესვა მის დამოუკიდებელ არსებობას... ათი ხანგრძლივი წელი გაატარა ფარინგტონში და რაღაც მისი ფოტო თითქმის ყველა ვაზეთმა გამოაქვეყნა, ხოლო მისი დანაშაული საუკუნის სენსაციად აქცია პრესამ, წრეგადასული დაუნდობლივით ეპყრობოდა დიდ-პატარა. ერთმა უფროსმა ზედამხედველმა ძალაც კი იხმარა ინერტულ ფინჩზე, მან კი, თავის მხრივ, პირში წყალი ჩაიგუბა და კრინტიც არ დაუშარეს ამის შესახებ; ექვსი წლის მანძილზე ორჯერ გადაუმტვრიეს მარჯვენა შკალი. ერთი სიტყვით, ასეთი დანქნოებულების ბინადრისთვის გარდაუვალი ყველა ვაება გამოიარა, სავალდებულო მკურნალობის კურსის ჩათვლით. წარამარა აიუთლებდნენ ვაზესენებინა იმ ამაზრზენი დღის ყველა წერილობანი ისე, რომ გონებიდან არასოდეს ამოშლოდა პადისტოუში ჩადენილი დანაშაული. ამ დროისათვის უკვე გვარინად ებმოდა ენა, ტანჯვა-წამებდა უჯდებოდა თუნდაც ერთი სიტყვის წარმოთქმა, ისე დიდხანს ჰქონდა პირი დაბჩინილი, თითქოს იგუდებდა და ჰაერი არა ჰყოფნისო. გამარჯობა ფინჩ, მოვესალმები! მოვესალმები და აქვე გემშვიდობები!

ის კი არ უნდა თავსარგოს კაცმა, ყველაფერი რომ იღონა შემდგომი განათლების მისაღებად. აუჩქარებლად, დინჯად შეუდგა სწავლას, აღმოჩნდა, რომ მათემატიკა ესერებოდა. აი, წიგნებს კი ნამდვილი ტუსაღივით კითხოლობდა, არასდროს გამოხატავდა ზედ-

მეტ აღფრთოვანებას, თანაც მხოლოდ რომანებს ეტანებოდა, პანია ჯერებს სვამდა ნიგინის არშიაზე. გაუცნობიერებულად აკეთებს ამას, არაერთი კონკრეტული მიზანი არ ამოძრავებსო, ერთხმად გაიხსოვრნენ ექიმები... მაგრამ ცდებოდნენ. თითოეულ ჯვარს თავისი ფუნქცია ჰქონდა. ეს იყო პატარ-პატარა ნაბიჯები აზროვნების იმ ბილიკზე, საბოლოოდ დასკვნად რომ მიჰყავდა. ყველა მოვლენას ეთიკური თვალსაზრისით იხილავდა (კიცხავდა ზამზამს, რადგან დედას ყავა დააქვცივნა და ჯვინ ეარს, რადგან ის შიშით კანკალებდა ფარვის უჯან კედელს ანებებულთ). როცა ქალობაში შედგა ფეხი, მისმა გონებრივმა მონაცემებმა გარეგნობაზეც დასავა დალი და მანაც გაამართლა ის ვარაუდი, რომ მიხიწვ სულს მხოლოდ მახინჯი სხეული შეეფერება. ტანი დაუშობდა და გატლანქდა, მკლავები ფანჯისფერი ხალებით დეფარა, თამბაქო სახე მთვარესავით დაუმორგავლდა, სექლ-შუშიანი დიდი სათვალე კი უფრო მეტად აუშნებოდა. გულის ფანქვლით ელიდა მოსახდენის მოხდენას, მაგრამ რატომაც არაფერი ხდებოდა. არც სასამართლო პროცესი მოჰყოლია მის დანაშაულს, არც საპატივმოქმედო. მკურნალთა აზრით, ამ მოზარდის მთელი უცნაურობა მისწრაფად იმაში მდგომარეობდა, რომ მთელი არსებით მიხსნარავდა მართლმსაჯულებისკენ და მოუთმინლად ელოდა სასჯელს. ისევე ოცნებობდა ბრალმდებელზე, როგორც სხვა მისი თანატოლი გოგონები თეთრ რაშზე ამხედრებულ უფლისწულზე. დედედამ ამ ელტვოდა კანონის სიდიადის შეგრძნებასა და გათავისებას და როცა ოცდდარეტი წლისას უთხრეს, ახლა შეგიძლია შენი გზით ნახებოდა, სიხარულის ნაცვლად სასიარკვეთა დაეუფლა. სულაც არ სურდა ახალი ცხოვრების დაწყება ახალი გვარ-სახელის და მოითხოვა ზრდასრულთათვის განკუთვნილ მსგავს თავსუფარში გაიმარსეთო. მათაც რა ექნათ, ადგნენ და პოლინგვორში გააგზავნეს. ფინჩს სურდა კანონის სიძლიერე ეწვინა საკუთარ თავზე, მართლმსაჯულების ქარიშხლს დამონებოდა.

ძველბურ რეინგზის სადგურს აგვირვდა პოლინგვორით. იქაური პატარა, მოვლილი ბაღებიც აღიზიანებდა, ვერ იტანდა კონხად გაკრქილი ბუჩქების ღობეს და ყვავილებით მოქარგულ მრგვალ გაზონებს. ბაღში მხოლოდ მაშინ ჩადიოდა, როცა დედა მოაკითხავდა. სიერნობისას დედა ნერვიულად თვალცვლავდა კრიალოსანს და თან ტირიდა, ფინჩს იმ დღის ვერ აცილებდა მის ორ წველი წარბს, დაბს, ორ წველს, ერთს ნამდვილს და მეორეს ვანერით მიხატულს. როგესაც დედა თვალმებს წურვავდა, ბუნებრივი ნაკლი ხელოვნურის ქვემოთ ჩამოდიოდა და ფინჩს ძალიან არიბოდა ეს სანახაობა. დედას სჯეროდა, რომ სხნა მხოლოდ კათოლიციზმში იყო, რომ მის ქალიშვილს ეკლესიისკენ მიზრუნება და ღვთის წინაშე მუხლის მოყრა გადმარჩენდა. მაგრამ ფინჩს რატომაც ჭკუაში არ უჯდებოდა ის, რაც კი ოდესმე სმენდა მაცხოვარზე - ჩვენ ქრისტეში ვართ, ქრისტე კი ჩვენშიო - გაეცნა. ფინჩს არ უნდოდა, ვინმე ყოფილიყო მის სხეულში.

პოლინგვორში ცხოვრების შესამე ნელს შეიტყო ფინჩმა, რომ კაცს, რომლებაც ადრე მასზე ძალა იხმანდა, ანალოგური დანაშაულისთვის ასამართლებდნენ. გულმოდინედ ადევნებდა თვალს პროცესს, და, სავათა შორის, იტირა კიდეც, როცა გაზთვის შესამე გვერდზე მისი სურათი აღმოაჩინა: ოჯახთან ერთად იყო გადაღებული და რაღაც უპერგიოდ იღიებოდა. სწორედ ამ დღიმილმა აუწყუა გული, თუცა ძალიან გაუხარება, ხან-

გრძლივი პატიმრობა რომ მიუსაჯეს. მთელი არსებით შეისრუტა კანონის ძალა და შეუვლოდა.

ამასობაში მათემატიკაში დიდ წარმატებას მიიღწია და მისწავლებლების უფლებაც მოიპოვა, მაგრამ სხვა მხრივ კი არ გაუმართლა, სულ უფრო და უფრო მიდიოდა სიღრმეში, ადამიანებს თვალბში ვეღარ უყურებდა და ერთბა მგდომარე ცხოვრებას ეწეოდა. აღდგომის ბრწყინვალე დღესასწაულზე სკამიდან არც კი წამომდგარა, რიჩარდსონის "კლარისას" კითხულობდა უშუალოდ. ამ რომანს ორიდამ კვირა შესწირა და მერე, როცა ბოლო გვერდები ჩაიკითხა, რამდენიმე წუთის განმავლობაში ფურცლისთვის თვალის არ მოუშორებია. ხან მარჯვნივდა გახედა ამ გვერდს, ხან - მარცხნივდა და მერე იმაზე დაფიქრდა, თუ რა უნდა ეთქვა თავისი მეურვისათვის ახლახან ნაკითხულ ნაწარმოებზე.

აი, სულ უგემურად გაღიჭა ოცი წელი. უკვე აღარ იყო რომაელი გორდონი, მაგრამ ჯერ არც ფინჩამ მოიხსენიებდა ვინმე. ამ წნის მანძილზე მის ცხოვრებაში არაფერი მომხდარა საინტერესო, ერთი ეგ იყო, მკურნალთოს რაღაც ახლებურ, საეჭვო კურსს გადიოდა ნეუბაყოფილობით. მერე კი, როცა ორმოცდასამი წელი შეუსრულდა, კლინიკამ საბოლოოდ შეწყვიტა არსებობა. აღარაფერ აღინახებდა, აგურის კვადლები ჩამოქცევის პირას მისულიყო, საცაა ნესტი გამოაშობოდა იქაურობას. ფინჩი დირექტორის კაბინეტში გამოიძახეს და შემდგომი მკურნალთოს რამდენიმე ვარიანტი შესთავაზეს, მაგრამ ის ვერც უფლებს აწავიოდა და ვერც დევიონში, ხელი არ მიუწვდებოდა იქაურ კლინიკებზე და მანაც გადაწყვიტა, საერთოდ შეშვევოდა მკურნალობას. დირექტორი კიდეც რაღაცას ეუზნებოდა, ის კი ამ დროს ფანჯრიდან ბაღს გადაჰყურებდა და თვალს ადევნებდა მებაღის ფუსფუსს, რომელიც ახლაც, როგორც ყოველთვის, ხუჭქების გაკრქვა-შეღამაზებით იყო დაკავებული...

დედამისი სამკაოდ შეძლებულ ქალად ითვლებოდა, ერთი ბინაც ჰქონდა სხვა ქალაქში, თუმცა ვერაფერში იყენებდა, წლების მანძილზე გავრიანად მოგზაურობდა მასზე ფიქრი. ჰოდა, ადგა და გაასხვისა. სამაგიეროდ პატარა სახლი უყიდა ფინჩს ჰემპსტედში, უფრო სწორად, ჰემპსტედის კორდთან... სახლის წინ ანოწლი ხეების ტოტები ღამის მისოდ თოხანში შეჭრილიყვნენ და რუთ ფინჩიც უსიტყვად დასახლდა ახალ სადგომში. პირველ ხანებში გაუჭირდა უფსოსო ფანჯრების და დანა-ჩანგლით გამოტყინილ უჯრებთან შეგუება, მაგრამ მერე ახასაც მიეგნია. სულ ერთთავად წითლებდა იყო გამორყობილი (ამ ფერს, რატომაც, ბუნებრივების მოტიანად მიიწნედა); პრუსტის ტომეულები შეიძინა, გაიცინო კლარა, კარენი და ჯემშიბა. სამივეს ძალიანაც აინტერესებდა, რამ მიიყვანა ფინჩი ამ მდგომარეობამდე, მაგრამ იყო რაღაც ისეთი ამ ქალში, მსგავსი კითხვების დასმის სურვილს რომ დაეკარგავდა. მათაც გადამწყვეტს, უარი ეთქვათ მის წარსულში ხელის დათურებზე.

ფინჩმა იცოდა, რამდენს იწონინდენ მათი ქმრები, რამ მარკის ღვინო უხალისებდათ გულს; ამაზე სიამოვნებით ესაუბრებოდა ელმებს, მაგრამ როგორც კი სიტყვა რაიმე პირადულ თემაზე ჩამოვარდებოდა, სულ ერთთა, სექსუალურსა თუ მისგან სრულიად განსხვავებულზე, მაშინვე საკუთარ თავში იკეტებოდა... თანაც ერთბა მწირ ლექსიკას ფლობდა, სამაგიეროდ, ყოფილი მკურნალის რჩევის თანახმად, სხვათა გამოწვევებით აქე-

რელების სახლის კედლები. "მუდამ მიმანდა, რომ ადამიანის მოქმედება მისი აზრების საუკეთესო ინტერპრეტაცია"; უთქვამს ჯონ ლოკს და მანაც, ცხადია, საპატრიო ადგილი მიუჩინა კედელზე ამ სენტენციას. ფინჩს არასოდეს შეპარავია ეჭვი ადამიანის ყოველისშემძლეობაში, მაგრამ სულაც არ უნდოდა, ვინმეს მისი ფიქრები წავეთხარა, არც თავად ელტყობდა სხვისი გულის ნადების ამოცნობას.

დაახლოებით ორ წელიწადში ერთხელ ფინჩი ბულვარითურაბს ასანთებოდა - ნეტავ სად არის ახალი, კითხულობდნენ ცნობისმოყვარე ჟურნალისტები. ამ ბავშვის ფოტო უსაზღვრო რისხვას და შურისძიების წყურვილს იწვევდა. ხალხს სურდა, რომ ის ჯოჯოხეთში შესერკულიყო, ჩამოხრჩობა ცოტაა ამ უჩრქოვოსთვისო, გაიხსობდნენ. მაგრამ ფინჩისა და საბედნიეროდ, მან ბავშვობაში მიატოვა ეს საყარო და ამიტომაც არანაირი კავალი არ დაუტოვებია: არც საკრედიტო ბარათები, არც მისამართი... ფუღალი თმა იყო ერთადერთი რამ, რაც ცვირგამრუდებულ პატარა გორდნის და ამ უშუაგულევილ, სულელურად მომდიმარე დედაკაცს თავიშობდა. ფინჩს საკუთარი თავის დასჯაც სწევოდა: ზოგჯერ იმაზე დაფიქრდებოდა, თუ რა სისწრაფით მოედებოდა მისი ამბავი მთელ მსოფლიოს, ვინმეს ფილმად რომ გადაეღო და ამ კითხვას თავადვე პასუხობდა შემინეულო: ელვის სისწრაფით.

სხსნილი ჭირი

ცხადია, ადმინისტრაციულ დაუდევრობასთან გვეკონდა საქმე, მაგრამ ფინჩმა კი ბედის საქურად მიიღო ეს მინვეცა. ახლა მსავლელი იყო! ნაფიცო! ბევრი სიკეთე მოსდევდა ამას: ლურჯი პიჯაკი, ბლუკნოტი რაღაცების ჩასახსნად, ყველისა და ალკა-ალყა დაჭრილი ხახვის სენდვიჩი! ის ახლა საზოგადოების წარმომადგენელი იყო და მას ამავე საზოგადოების ერთ-ერთი წევრის ცდომილება უნდა განესაჯა, კერძოდ, ახალგაზრდა ქალის - დენიზასი. ცუდი რამ გადახდენოდა თავს დენიზას, ორჯერ ჩაეცა პოლისთვის მუცელში ოთხდუმიანი დანა. თუმცა ის პოლი ახლა მშვენივრად გამოაყურებოდა, რაც, ცოტა არ იყოს, აცბუნებდა კიდევ ახალგაამომცხვარ მსავლელს. ყურადსაღები მომენტები ფინჩმა შემდეგი დაფიქსირა: დენიზას დიდი მონდომებით დაესუჭუჭებინა თმა, ფეხით გაეკოხა და ახლა ძალიან უპირიპილებდა, ფერ-უმაბრელი კი ზუსტად ისე წაესვა, როგორც ეს ალმოსავლეთ ევროპაშია მიღებული - ორი ფართო, მუქი ვარდისფერი ზოლი ყვრილობებზე. და მან კინაღამ არ მოკლა ეს კაცი, რომელიც ფინჩს, რატომღაც, ორ ფეხზე შემდგარ მეტეპარს აჯიონებდა. დენიზას ხალხს უმტკიუნებდა, მეტაბი არასოდეს ყყოფილვარო, ხალხი კი - გინდა თუ არა, ხარო, - უკივიენბდა. ფინჩს ვერ გაეგო, რას იკლავდნენ თავს, რატომ ანიჭებდნენ ამ ფაქტს ასეთ მნიშვნელობას...

დენიზა მიმტანი ყოფილა თურმე... ნარკოტიკებთანაც ჰქონია საქმე... როცა პოლს მისი სახლის კარი შემუტყურეგია და ფულის ძებნა დაუწყია, ძალიან შერიშობინა... ან ეს აქ რა მოსატანიაო, ფიქრობდა ფინჩი. მთავარი ის იყო, რომ დენიზამ დანა ჩასცა პოლს ზანჯვგლიან ლიპში, ამას არავინ უარყოფდა, თავად დენიზაც აღიარებდა და ნამაშულს. ესენი კი რაღაც სისულელეებს უპირკიტებდნენ: სასტიკად სცემა თუ არა იმ დღეს პოლმა დენიზას, რამდენჯერ გამოადრიგო ქალი ძალადობის

მსვერპლი ნარსულში და რამდენად იყო გამართლებული მისი ასეთი ქმედება, ანუ ოთხდუმიანი დანის დატრიალება პოლის მუცელში. "არ არის დამნაშავე, ეს მხოლოდ თავადცა იყო", გაიხსობდნენ ერთნი, მეორენი კი სხვა აზრისანი იყვნენ. ასე გაგრძელდა მთელი ხუთი დღე და ბოლოს ფინჩსაც ეს ინილო-ბინილო ყელში ამოვივდა. ერთადერთი, რაც ყურადღების ღირსად მიანდა, ამ ქმედების ზუსტი, შეუღამაზებელი აღწერილობა იყო: რა სიღრმეზე შეიჭრა დანა პოლის სხეულში, რომელი ორგანი დაუზიანდა და ჰქონდა თუ არა განზახული დენიზას მისი მოკვლა... ყველა ამ კითხვას პირველსავე დღეს გასცეს პასუხი, დანარჩენს ფინჩი სერიოზულად ვეღარ აღიქვამდა. რადგან მეორე რიგში ივდა და არა პირველში, მშვიდი სინდისით გადაწვავსკამის საზურგეზე, კალთაში დაკეცილი პალტო ჩაიფინა, თომ პარდის "ჯული" გადაშალა და კითხვას შეუდგა. სხვა მსავლელიც გულდასმით შეისწავლა: აქ იყო ფერადკანიანი ქალი, დაპლისულ ქვედატანში გამოწყობილი, კიდევ ერთი ქალბატონი, ოღონდ თეთრი. ის სხვებისგან იმით გამოირჩეოდა, რომ მარტო კითხვის დროს ახსენდებოდა სათვალის არსებობა, ყმანვილი, თავზე ერთ ღერ თმასაც რომ ვერ უშოვიდო, კაცი, რომელსაც სასაცილოდ უხტობდა მარჯვენა წარბი, პირწმინდად თავგადაპარსული ლამაზი გაგო, იმ კაცს კი მივლიბო...

- ფინჩ, როგორა ხარ? ძალიან ხომ არ გადაიღალე?
- ჰკითხა კარნმა პირველ საღამოს, პროცესის შემდეგ, როცა მანწიით მიაკითხა. ფინჩის მეგობრებმა გადაწყვიტეს არ მიეტოვებინათ საბრალო გასაჭირში და ჩაბნელებულ კორნზე სახეტილოდ არ გაენიერთ. ამიტომ აკითხავდნენ რიგრიგობით ყოველ საღამოს. საოცრად აღვზნებული მოეჩვენა კარნს ფინჩი, ამიტომ სასწრაფოდ გამოართო ძრავა და თანაგრძობით ჰკითხა:
- გინდა მომიყვე?
- ???

- ვიცო, რა კალკიულის დღეც არის ეს პროცესები. უი, რა პარტი გალამბური გამომივიდა! მოდი, ჩაიხე დაგაბატეებ... თან მომიყვები... თუ, რა თქმა უნდა, არაფერი გაქვს საწინააღმდეგო...

- საერთოდ კანონი მშვენიერია, - დინჯად მიუგო ფინჩმა, - მართლა მშვენიერი. ერთადერთი მშვენიერი რამ ამქვეყნად... დოკი, დარბაზში (შემდგომში ფინჩის ეს გამონათქვამი აფორიზმად აქციეს დაქალბებმა და წარამარა ახდენდნენ მისი ვიტყვების, როცა ამ ქალის უჩვეულობის ხაზგასმა სურდათ. უნდა ითქვას, რომ მსგავსი სენტიმენტებით ხშირად ანებიერებდა ფინჩი მეგობრებს).

მეორე დღეს კი პროცესზე გვარიანად მოინყინა და მის ნაშობსავანად მისულ ჯემშიმას გულგრილად უთხრა, უშვე გამოვიტანე განაჩენი... ისე გულგრილად და ისე დუბე, თითქოს საქმე ამოცანის პასუხს ეძებოდა.

- ფინჩ, ჩემო კარგო, ეს ხომ უსამართლობაა. პოლომდე უნდა მოისმინო ყველაფერი. თანაც დარბაზში კითხვა არ შეიძლება. გინდა იქნად გამოგაბეგონ? ყველა წერილში უნდა გაითვალისწინო.

დენიზამის სიტყვა შეაცვივდა პირზე. მართალია, ფინჩს არაფერი უთქვამს, კრინტიც არ დაუფრავს საპასუხოდ - მხოლოდ რადიოსი ღილაკს აწვავს და მაგრამ ჯემშიმამ იგრძნო ისეთი რამ, რასაც აქამდე ვერაფერი წარმოადგენდა: ფინჩს ის უკვე ძველებურად აღარ უყვარდა!

მესამე დღეს პოლი დაკითხეს და ფინჩიც შედა-

რებით გამოფხიზლდა. თავად პოლმაც აუწყა გული და მისმა ჩვენებამაც. ეს ცაცია, წესით, მკვდარი უნდა ყოფილიყო, ის კი ცოცხალი იყო და მოსამართლის კითხვებზე პასუხობდა. ეს ფინისთვის ცოტას როდი ნიშნავდა. იმ დღეს დენიზასაც მეტი თანაგრძნობით შეჰყურებდა. ერთი პირობა ისიც იფიქრა, ახლა რომ მიიჭრას პოლმად და თავისი საქციელი მოინანიოს, ალბათ ყველაფერი მოგვარდებოდა, მაგრამ დენიზა ასე არ მოქცეულა. უსახელოო მოთუშენლობამ შეიპყრო ფინის: სჯეროდა, რომ სხვა მსაჯულესაც მასავით სურდათ განაჩენის გამოტანა.

აი, პროცესი დასასრულს მიუახლოვდა, ორი დღეც და საბოლოოდ გაირკვეოდა ყველაფერი. ფინის ძლიერლივობით შემობლდა კლარას მანქანაში, ჩამონდებული ფანჯრიდან გადაეყო თავი და თითქმის მთელი გზა წინ კი არა, უკან იყურებოდა. კარგა ხანს იჯდა ნაგები ძალღოვით გასული, სახეში სცემდა ცივი პაერის მძიმე ნაკადი, მაგრამ იმ წუთს სულ არ ადარდებდა საკუთარი ჯანმრთელობა. ერთი პირობა კლარამ ისიც კი გაიფიქრა, შეეცაბებულე ხომ არ არისო. ნეტა ვინ იყო ის ბედნიერი? ალბათ ერთ-ერთი მსაჯულთაგანი. და მერე, როცა ფინმა ბოლოს და ბოლოს იკბარა შემობრუნდა, კლარამ შეინშა, რომ ფრჩხილები ძირში ჰქონდა მოკუნებტილი, თვალი აარიდა მის დასისხლიანებულ თითებს და როგორა ხარო, ჰკითხა ზრდილობისათვის, მაგრამ ფინმა პასუხი არ გაუცია, მხოლოდ ერთი მძიმედ ამოიხარა.

- იცი, რა გადაეწყვეტთ გოგოებმა? ამ შაბათს სახეიშო სადღის გაგიმართათ, ხომ უნდა აღვნიშნოთ შენი მოღვაწეობის დასასრული.

ფინმა თავი უკან გადააგდო და რაღაც წაიზმუყუნა.

- ერთი მოთხარი, ვისი მოხიბვლა განგიზრახავს მაგ ქუდი? ძალიან გშენის და, საერთოდაც, ადრინდელზე გატყუებით უკეთ გამოიყურები.

ფინი საზურგეს გადაანვა, კუჭმად შეხედა მზრუნველ მეგობარს.

- ო, არა, კლარა. იქ არ ვიხურავ. არ შეიძლება. კლარამ სიცოლი ვერ შეიკავა.

- კი მაგრამ, რატომ? ასე ძალიან რომ აღგაშფოთა?

- ეს ხომ მსაჯულეების ყურადღებას მოადუნებს. განა არ იცი, რა სიფხიზლე გვამართებს? ჩვენ ერთნაირად უნდა ვიფიქროთ, ერთნაირები ვიყოთ ყველაფერში. მათ კარგად უნდა ესმოდეთ ჩემი. ასეთი ქუდი კი...

- კარგე, გავიგე. - მონყავოდე გაუიმიო კლარამ, მოგვიანებით კი კარგეს დაურეკა და ერთი სიცოლ-კისკისით მოახსენა, იმ შენმა ქუდმა, ჯეფს ვილაც კუდბანარისთვის რომ უნდა ეწუნა, დიდი ფურორი მოახდინა, იმდენად დიდი, რომ კინაღამ საერთოდ ჩაშალა ის იდოტური პროცესიო.

ფინის პესისტოლური მცდელობანი

პროცესის დასრულებამ ფინი დააღიწა: მხოლოდ ამ დარბაზში შეეძლო საკუთარი ძალების გამოტანა, თანაც მასავით არაფერ იცოდა, რა სასჯელს იმსახურებდა დანაშაუგ გულს უკლავდა იმის წარმოდგენა, რომ სახელადმოდ უნდა მიტოვებინა იაუბრობა. არადა, როგორ უნდა გამოეცადა საქმეს მისი თავდადება, რამდენი კარიგარამის გაკეთებას აპირებდა! ეგ, ნეტა ყველა პროცესზე მიენვიათ, რა მოხდებოდა მუდმივ მსაჯულად რომ და-

ენიშნათ? მოსამართლე კი, როგორც ჩანს, ამაზე ფიქრით თავს საერთოდ არ ინუსებდა, თორმეტეე მსაჯულე დავითსაც და განაჩენის გამოსატანად გააგზავნა. იქ, იმ ოთახში, მთელი არსებობა შეიცვალა ფინმა, რომ ახლად დამდგარიყო მისი ფაში: მას განაჩენი უნდა გამოეტლან! სასამართლო პროცესის ისე აღქვამდა, როგორც რაღაც დაუდებელ ღონისძიებას, ასეთივე დაუნდობელი დასასრულით. ერთსულოვნად უნდა ეღვანა თორმეტ ადამიანს, ერთი უტყუარო დასკვნა უნდა გამოეტანა. იცოდა, რომ სხვებიც ჯერეონად შეფასებდნენ დენიზას ქმედებას, გვერდს არ აუვლიდნენ შეუგულ ფაქტებს.

ყველაში მრგვალ მაგიდას შემოუსხდნენ. ფინი წამოდგა, პირველს მას უნდა ენაღაპარავა. ჩვეული სიბინჯით წამოიხეცო საქმის განხილვა, სიტყვებს წელავდა, წინადადებებს იმეორებდა, ბოლოს დასაკვნა: დანაშაუგა და გამართებით დაპირა ხელი მაგიდის კიდეს. მერე კი, როცა მიმოიხედა, გული დავიწა: თერმომიტი ნაწიბი, მოღლილი სახე თანაგრძნობით და სიბრალულით მისჩერებოდა. და მანაც იგრძნო, რომ საბოლოოდ გარეგის კოლდებება, თითქოს ერთმანეთს ანიშნებდნენ, რა გაენყობა, განა ვერ ხედავთ, ამ საცოდავს ჭკუა არ მოეკითხებო. მოცულობით დავეცა სკაზე. ამასობაში მოსტუნავე წარბიანმა ხუფი ახადა ერთჯერად ჭქასს, ყავის სურნელით და ცხელი ორთქლით გააბრუა საკრებულო და წამოიხეცო: ბატონებო და ქალბატონებო! ასე მარტივად არ დამს საქმე... მერე კარგა ხანს იბოდილა და მხარდაჭერებიც გამოეყენდა. შურით აავსო ფინი იმის შერგნებამ, რომ ამ ჩვეულებრივი გარეგნობის ჩვეულებრივად მოვლბარავე კაცმა ასე იოლად შეძლო ლიდერობის მოპოვება, თავად თანე კი რაღაც უსარგებლო დანაშაუგად აქცია, არარაობად, მრგვალი მაგიდის ჩქეტურების შესწავლის მეტე არაფერი რომ არ ეკითხებოდა სასამართლოში! მაგრამ ფარ-ხმალი არ დაუყრია, არც ადრე სჩეოდა უკან დახევა. მისდამი მტრულად განწყობილი მსაჯულეები ისევე თავისას გაიძახოდნენ, წარამაბა ახსენებდნენ რაღაც თავდაცვას. მერე ფინი მათ წინააღმდეგ აღდგა, აუშმედრდა თერმეტ ადამიანს და არც მაშინ მოუხრია ქედი, როცა პირიფხული შეურაცხყოფა მიაყენეს: ფერადკანიანმა ქალმა საჯაროდ განაცხადა, ოფოფები ჰყავს და თავი დაანებებო.

- ვიმედოვნებ, არ აყვებით, ბატონებო. - ჩალიაპარაკა იმ შავს გოგომ და კითხვით აღსავსე მზერა მიაყრით ათ მსაჯულეს. აი, იმ ქალმა კი, ჯრინსებში გამოკრთულმა, მართალია, თერკანიანმა, მაგრამ აშკარად მუშათა კლასის წარმომადგენელმა, რატომღაც თავის მზავრელად რომ მიაჩნდა წარმომსტუნავე, ფინის განირევა არ იკადრა:

- კი მაგრამ, დანას თუ ჩასცემ ადამიანს, მისი მოკვლე გლომეობა და ეგ არის... ბატონებო...

ფინმა თავისი ვეგანია: მისი ნყლობით ისე დიდხანს გაგარქელდა კრება, რომ სახლში წასვლას აზრი აღარ ჰქონდა და მსაჯულეებმაც ახლომდებარე ტრაქტორის მიაშურეს დასაწყობლად და თვალის მოსატყუებლად. თითქოს პირი შეეკრათ მის წინააღმდეგ, ზედაც კი აღარ უჭურებდნენ არამკითხე მეამბოხს. ისიც ეულად იმსჯელობდა ეულ მაგიდას და გამალებით იკვნებდა ფრჩხილებს...

კედლის გაყოლებზე ჩამწკრივებულ ოთახებში დააბინავეს ღამის სტუმრები. კარის ყოველ გაჯახუნებას ლანდვე-გინებად აღიქვამდა ფინი, თავის წინააღმდეგ მიმართულ მოქმედებად... გარიგაჟზე გააჭყობა თვლი,

ტრულდებში მოუწნდა გასვლა, მაგრამ დღის ნათელს ციქ-
ქა ოთხში ვერ არ შემოვიწინო. ამაოდ აფთუხრებდა
ხელებს კედელზე, ვერც კარის სახელური იწოვა, ვერც
შუქის ამომრთველს წააწყდა სადმე, თანაც იფიქრა, რომ
გართულებული ახლა მინც არ ივარგებდა. ახა რას
გაუდა: ნელს ქვემოთ მიშველი, ატვირთული... ლდენებზე-
სწინლი ზედატანიდან ფუნქციადაკარგული აზლუდი გა-
მორჩოდა... ამ ადამიანებმა გული ატყინეს, არადა, რო-
გა რ სჯეროდა მათი თავდაპირველად კვლავ საწოლის-
კენ წალასასდა იმ იმედით, რომ ცოტა ხანს კიდევ წა-
უძინებდა. ერთ საათში კი, როცა ინათა, ფეითანივით
წამოხტა საწოლიდან, ცხვირზე სათვალე დაიკოსა და
წერას შეუდგა. კიდევ კარგი, რომ მაგიდაზე საკანცელა-
რიო ნივთები აღმოაჩინა! გრძელი წერილი მისწერა ნა-
ფიც მსაჯულებს, შეეცადა აეხსნა მათთვის, რომ მასა-
ვით მსვავს საკითხებში ვერაფერ ერეკვიდა; დაწერილ-
ებით აღწერა თავსებადმდარი, არც საკუთარი განცდე-
ბი დაუმალავს, ისიც დაძინა, რომ მისი სიტყვა მეტად
ფასობდა, ვიდრე თერთმეტი გამოუცდელი მსაჯულისა.
წერას რომ მორჩა, კარადა გამოალო და თეთრი ხალა-
თი ჩამოხსნა საკიდიდან. წვეული იმდენად მოკლე აღ-
მოჩნდა, თამთამა მუცელსაც კი ძლივს უფარავდა. ვარ-
იეტს მოცეკვავეს დაემსგავსა, ცხადია, მასობრივი სცე-
ნების მონაწილეს, თანაც ძონძროხსა და შუესუდავს.

ფეხაკრეფით გავიდა დერეფანში, წარბმობტუნავე კა-
ცის ოთახს მიადგა, წერილი კარის ღრიჭოში შეაცურა
და თითქმის სირბილით გაბრუნდა უკან. იქამდე კი,
ვიდრე წერას შეუდგებოდა, ჯემბის სიტყვები გაახსენ-
და: "ქმარს თუ უყრები და სათქმელედ დავიგროვება,
მხოლოდ წერილი გადაგარჩენს. მისი წერისას ვერავინ
შეგაჩერებს, შენა ხარ უყრეთ თავის ბატონ-პატრონი." მა-
ინდამანაც ქმარს უნდა ვყრებოდე? რა, სხვა დროს არ
შეიძლება ამ მეთოდის გამოყენება?

აღსრულება!

ნაშუადღევს ისევ შეიკრბინენ. ფინჩი მიხვდა, რომ
მის გარეშე ესაუზმათ და კიდევ ერთხელ დაეწვა გუ-
ლი. ყველანი მაგიდას შემოსდომოდნენ, სიბრაულთან
ერთად სახეზე რისხვაც აღებეჭდოდნენ. ფინჩი კი დასჯი-
ლი ბავშვივით იდგა ყავის ავტომატთან, ცდილობდა
სხვების დარად ესარებოდა ამ დანადგარით, მაგრამ,
ცხადია, არაფერი გამოსდიოდა; გრძობდა, რა ზიზღს
ინვევდა ამ თერთმეტ ადამიანში. დენიზა მსხვერპლია,
ფინჩი კი არაო, სისინდნდეს. ხედავთ? ესეც დაენანათ
მისთვის. იმ ძალადობას სათვალავშიც არ აგდებდნენ,
ისიც კი ითქვა, ალბათ მოეჩვენათ.

"ნეტა რა სისწრაფით მოედება ეს ამბავი მთელ
მსოფლიოს?" "ელვის სისწრაფით!" სასამართლო დარ-
ბაზშივე აწაკუნდა ფოტოკამერა, გაერთ გამოსულს კი
დაქალები აღარ ელოდნენ. "ელვის სისწრაფით!" ავტო-
ბუსშიც არ ასვენებდა ის ამეზარი რეპორტიორი. ფინ-
ჩმა იცოდა, სახლთან ამისთანა ერთი კი არა, რატომ ას-
ზე მეტი არ დაუშვებოდა. მერე ტაბათი გაუყვა უდა-
ბურ კორდს. ალბათ კითხიც ასე დაეკვირნობდა, ასეთ
დროს იბადებოდა მისი ლექსები. შურიტ შეავლო თვა-
ლი ტანაყრილ ხეებს. მაგათ რა უჭირთ, სადცხვს ცოცხ-
ლობენ და არც არავინ აბეზრებს თავს აფეხდნენით!
ბალახში თავის საყვარელ სათამაშოს - ოქროსფერ
ცხენწაბლას მოჰკრა თვალი, მაშინვე ჯიბისკენ გააქანა,
ფრჩხილდაკვეთილი თითებით მოეფერა დახეთქილ კან-

ზე. "ეპ, პოეზია ძნელი გასაგებია, ის ხომ როგორ თვალს
უჭირფავსც ქვად მოგასალებს", რაღაც ამდაგვარს ფიქ-
რობდა ფინჩი, თუმცა მისთვის აღარც პოეზია არსებო-
და და აღარც პროზა!

აკი ამბობდა მთელ ქალაქს მის სახლთან მოეყარა
თავი. ძლივს გაიკვლია გზა ბრძოში. კართან შეჩერდა.
ისევ იელვა ფოტოკამერის ბრიალა თვალმა. ვიცილცამ
დადუძახა, როზალინდო. ძველი სახელი მიბრუნდა და
მოხუცი ქალი დანახა, სიმპათიური და გემოვნები
ჩაცმული, ასე ლამაზად პოლიტიკოსი თუ გამოყენება
ჩვენში... ჩუხად უთხრა სათქმელი ქალმა: ნივითად სმე-
ნოდა ფინჩს მსგავსი უწმანურობა!

ფინჩის პირადი ჰიბინა

უკვე სახლშია, თავის ბინაში. სულ ახლახან მილო
შხაბი. ყელსავით უთამთამებს ცხელი წყლისგან აწით-
ლებული უფრომო გავა. ცალკე შარვალი მიუგდება სკამ-
ზე საძინებელში, ცალკე ხელთათმენები მიუყრია ჰოლის
დივანზე. შოგარტის რეპორაუტუციის ქვემოთ ჩექმები გარ-
ნირდულან უკუღმართად - მარჯვენა მარცხენას ადგილ-
ზე დაყუდებულია. შესაბამისად, მარცხენას მარჯვენას
მოზოცია უკავია. დაბინდულ სარკვესთან მოთმინებით
იცდის საფარცხელი. მან უნდა მორაგულის ფინჩის ყლა-
ლი თმა, ხვალ, ზეგ და იმ დღეს, ზეგს რომ მოჰყვება.

ხვალვე გადავა ამ ბინიდან. ნეტა აჩერად ვინ და-
ეხმარება? და საერთოდ, საითკენ მოუწევს გამგზავრე-
ბა? კიდევ რას უზბადებს მასზე გამყრალი ბუდი? ავ-
ტომობასუხიდან დაქალების სმები მოისის, სირიწოზ-
ბის სიმღერად ჩაესმის ფინჩს მათი მონოლოგები. თურ-
მე ისინი ძალიან ნუნხან, ძალიან ეცოდნებთ მეგობარი.
რაღაც სხვაინარი კოლოზე ლაპარაკობენ, ეს კი ფინჩს იმ-
ს აფიქრებინებს, რომ ახლა ისიც პიროვნებაა. კარენის
მანქანაც კარგად ახსოვს (ისიც იცის, რომ მანქანა ფუ-
ფუნების საგანი არასოდეს ყოფილა კარენისათვის, ის
მან სოფის, ჯონის, პოლის და ადამის აქეთ-იქით სატარ-
რებლად შეიძინა, ზოგჯერ ძალღიჯ დაჰყავდა სადღაც.
პირ, სამიწორი, როცა ის მისი ქმარი იყო. აქედან ერთა-
დერთი დასკვნის გამოტანა შეიძლება: კარენს სჭირდე-
ბა ეს მანქანა) და ისიც სჯერა, რომ ტრანსპორტის ეს
საშუალოც და მძლოლიც მის განკარგულებაშია ახლა...
თუკი მოისურვებს ცოტა ხნით გაეცულოს აქაურობას...
ან სამუდამოდ! ფანჯარას ზალხი მოსდგომია. ნეტა რას
ხედავთ უჩვეულებს? შხაბიძღებუი შიშველი ფინჩი
სარკვეში თავის ორეულს მისერებოდა, ტალკის კოლორ
უჭირავს ხელში, თავით ფეხამდე გახვეულა თეთრ ღრუ-
ბელში...

The New Yorker
2002, დეკემბერი

იხილეთ მთელი
საგამოცემო

საქართველო

რას კითხულობენ ამერიკის ციხეებში

რეკომენდაციები და აპრპალკვები

...და კიდევ მინდა გითხრათ, ბატონო უზუნაესო ხელისუფალნო, რომ თქვენს მიერ პატიმრებისთვის ყველა სახის ლიტერატურის კითხვის აკრძალვა ბიბლიისა და ცხოვრების ფანსადი წესების სადარაჯოზე მდგომი საზოგადოებების აღმანახების გარდა, მანკიერი და ზნედაცემული პრაქტიკაა. მერწმუნე, რომელ მტარავალსაც აზრად მოუვიდა ეს სისასტიკე, სატანის სამზარეულოში ყველაზე გავარვარებულ ნაკვერცხლებზე დაიხრუშება; ხოლო თუ გეცევია ამ სასულიერო, მაშინ, უბრალოდ, ვეღარ გამოვიძიო, რისთვის არსებობს ფოკუსიების კუპირი. განა იმ ხალხის დასასჯელად არა, რომელიც დასაღუპავად იმტვრის მტრწინაირე ადამიანს და მარტოდმარტოს ტოვებს თავის ფიქრებთან, რომელიც მას სხეულში ხანჯალზე უფრო მტკივნეულად ესობა?!

“სრობის შემდეგ კითხვა ადამიანის გამოსწორების ყველაზე ღირებული და კარგი საშუალებაა”.

ეს გამონათქვამები თითქმის ერთსა და იმავე დროს ეკუთვნის. პირველი მათგანი ბოტანიკისა ნიგინანს “ვიროთავების მეთელი ანუ პატიმრის ფიქრები გამოსასწორებელ დანქნებულებებში” და გამოხატავს პატიმრის თვალსაზრის ბოსტონის ციხის პირობებში 1837 წელს; ხოლო მეორე გახლავთ ციხის ბოსტონის საზოგადოების შეხედულება ციხის დისციპლინის თაობაზე (Boston Prison Discipline Society) და 1840 წელს განეკუთვნება. XIX საუკუნის პირველ ნახევარში სწორედ ეს საზოგადოება იყო მთავარი ორგანიზაცია, რომელიც ციხეებში პატიმართა საკითხებს შეისწავლიდა.

მიუხედავად იმისა, რომ ეს განცხადებები ორი სრულიად განსხვავებული გჯგუფის წარმომადგენლებს ეკუთვნით, მინც მშვენივრად ახდენს უწინააღმდეგო დისკუსიების წინააღმდეგობების, თანმიმდევრულად პარადოქსების ილუსტრირებას. კითხვა კარგი საქმეა, მაგრამ ნიგინანს ჭეშმარიტად კეთილ იფიქს სხვადასხვა წრის მკითხველი მინც რაერთვაროვნად აღიქვამს. აი, რას ვერდა ამის შესახებ მიმულ სეროვს: “ტიქსტი მკითხველის საშუალებით იქნის აზრს; ის იცვლება მკითხველთან ერთად და წესრიგდება მისი აღქმის კობის შესაბამისად. აღქმის გარეშე მის აზრებს წარმოადგენს და მხოლოდ მკითხველისგან დამოუკიდებელ ცარიელ ტექსტად რჩება. აღქმისა და მენტალობის განსხვავებული მოდულები ციხის სამყაროში კითხვის ყოველ აქტზე ახდენს გაცულებს და თავისუფლად ჯდება სასჯელის მოხდის გადების სტრატეგიაში.

თავად ციხეში “შესვლის” ფაქტი განეკუთვნება ყველაზე მაღალი დონის კულტურულ ცვლილებებს. როდესაც პატიმარს ექმის მის უკან დაკეტილი კარების ხმა და ხედავს ოთხ კედელს შუა გამომყვდეულ საკუთარ თავს, პირველი, რასაც გულში გაიკლებს, ამ დახშული სიგრციდან გაქცევაზე ფიქრია. ხოლო მას შემდეგ, რაც ციხის კარი ჩაიკეტება, კითხვა “რეალობიდან გაქცევისა” და გადარჩენის უშთაურეს გზად იქცევა. მტკივნეულებს, რომ კითხვა პარგი საქმეა, მხოლოდ ნიღბავს მის მიმართ სხვადასხვა კატეგორიის პატიმართა სრულიად განსხვავებულ ქვეცნობიერ მიდგომას. “გამოსწორების” თეორია, განსაზღვრების თანახმად, დაფუძნებულია ადამიანის იძულების პრინციპზე, შეცვალოს თავისი ქცევა და ცხოვრების წესი; ციხის სტრუქტურები, თავისი მატყერი რველამენტაციებით, უპირველეს ყოვლისა, მისწრაფოდნენ შემოქმედება მოხდინათ პატიმრების ღირებულებათა ისტების შეცვლაზე. მაგრამ “გამოსწორების” იდეოლოგია ვერაფერს იზამს ხელისუფალთა ან ადმინისტრაციის მხარდაჭერის გარეშე. ციხეები სწორედ იმისათვის

არსებობს, რომ შეცვალოს და გამოსწოროს ადამიანი. მაგრამ ახალი პიროვნების ჩამოსაყალიბებლად უცილებლია ჯერ მოხდეს პატიმრის მსახერხი, რომელიც თავის შხრივ ცდილობს დაიცვას მორალის ავტონომია და ამ გზით უძალიანდება პენოლოგს. ციხეში უძღურების რეალობის შეგრძნება პატიმარს აიძულებს ყოვლისშემძლე ფანტაზიის წყალობით ნაწილობრივ მინც შეიმუშუტუს ციხეში ყოფნის წინააღმდეგობა და თავი დაიპყვიდროს. ასეთ დროს, პატიმრის შინაგანმა საყვარო მუქილება ფირმა შკოვის რწმენის წარმდგასახვაში ან კოსმოსში, არამიწიერ სივრცეში წარმოსახვით ფრწაში. თუმცა, ყველაზე უფრო ხშირად, მას პატიმარი წინაინ მიჰყავს და, მწრალთა და ფილოსოფოსთა შრომებში ჩაფულუს, რეალობისგან გაქცევაში ეხმარება. აღმზრდელეც, ზედამხედველებიც და პატიმრებს ლიტერატურაში ზნურივი ცვლილებებისა და ქცევის გამოსწორების საშუალებებს ხედავენ. თუმცა, თითოეულ მათგანს ეს სხვადასხვაგვარად ესმის. ციხის შუშაკი ლიტერატურის იყენებს იმისთვის, რომ აკონტროლოს პატიმარი, პატიმარიც, იმისთვის, რათა შეერწინაღმდეგოს ამ კონტროლს. კითხვის პრობლემა მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს ციხის ისტემის რეფორმირების ისტორიაში. კითხვა და მასთან დაკავშირებული ციხის ბიბლიოთეკების განვითარება შეიძლება განიხილოს სამ ასპექტში: პირველი, ხელახალი აღზრდის კუთხით, რომელიც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რამდენადაც ის წარმოადგენს საზოგადოებაში დამკვიდრებულ თვალსაზრისს პატიმართა გამოსასწორებელ რებილიტაციასა და მათ დასჯაზე; მეორე, ციხის რეალიების კუთხით, ანუ ისეთი გზით, როდესაც ციხეები თავად სთავაზობენ “მდგურებს” საკითხავ მასალებს და პატიმართა მოთხოვნილებით ოფიციალური პოლიტიკისგან დამოუკიდებლობა; და მესამე ასპექტი, როცა ციხის ბიბლიოთეკების განვითარება განიხილება იმ პატიმართა თვალსაზრისის კუთხით, რომელთაც თავად დაწერს ნიგინანს და თავადვე იქცენ ციხეების კულტურისა და ციხეებში კითხვის რეპრეზენტანტებად; სწორედ ეს უკანასკნელი განავიანს ყველაზე სარწმუნო ცნობებს იმის შესახებ, თუ სინამდვილეში რას კითხულობენ პატიმრები სასჯელის მოხდის ვადებში. საქმე ეხება არა ისეთ ავტორებს, როგორებიც არიან სოკრატე, ბენიანი, დოსტოევსკი, ბრეტტენბაი ან შკველი, რომლებიც ისხდნენ ციხეებში, და არა იმტომ, რომ ამერიკელები არ არიან, არამედ იმტომ, რომ ისინი დამწამვეები არ არიან. ინტერესს იწვევს საკითხი იმის თაობაზე, თუ “ჭეშმარიტი” დამწამვე - არც სინდისს და არც პოლიტიკური პატიმარი - როგორ იყენებს ლიტერატურას იმისათვის, რათა წარმოადგენაში “აუტეტეს ციხიდან” ან გადარჩენს მასში სიკვდილს.

თითქმის წარმოშობის მომენტებიდან, XVIII საუკუნის ბოლოს, ამერიკის ციხეებს უკვე შკრდათ ბიბლიოთეკები. მათ ფონდები ყველა ნიგინ რეგიონური სახიათისა იყო, რომელიც დახმარებითაც ციხის ადმინისტრაცია თავის გზასაცდენილ ქვეყერდომებზე ზეგავლენის მოხდენას აპირებდა. მაგალითად, 1925 წლის ნიუ-იორკის პროტუტების ხელმძღვანელთა ანგარიშებში, უფრო ხში-

რად ლაპარაკია "ინტელექტუალურ რჩევა-დარიგებებსა" და "ლიტერატურულ ზეგავლენაზე", ვიდრე გამოსწორების რომელიმე სხვა საშუალებაზე.

თუმცა ჩვენ გავგანჩინა იმის დოკუმენტალური მტკიცებულება, რომ პატიმართა დამოკიდებულება "ციხეში გამოსწორების" თაობაზე, მკვეთრად განსხვავდება ზედამხედველთა შეხედულებებისაგან და პატიმრებს არ აღურდამდა ციხეების ბიბლიოთეკების წიგნების აქტიურად სარგებლობის ნაბიჯი. ციხის ბიბლიოთეკების გაჩენის დღიდან XX საუკუნის შუა წლებამდე, პატიმრებისთვის წიგნების შერჩევა ციხის მოძღვრის მოვალეობაში შედიოდა. პროფესიონალი ბიბლიოთეკარები ციხეებში მხოლოდ 70-იანი წლების ბოლის გაჩნდნენ. მაშასადამე, თავისუფლად შეიძლება იის მტკიცება, რომ ამ ბიბლიოთეკაში თითქმის არ შექმნიდათ წიგნები, რომლებიც დაინტერესებდა პატიმრებს. ჯორჯ უილსი, ავტორი ბროშურასა "ნიუ-იორკის ციხის საიდუმლოებანი" (1833 წ.), ასე წერდა იმის მოტივთაზე: "დღეს ციხე მოსაწყენი ადგილია... ქალაქის ციხის დათვალიერებისას, მე წაგვყდი ციხის ბიბლიოთეკას ან უფრო სწორად, სულდური წიგნების კოლექციას, რომელიც მოთავსებული იყო ცენტრალური საკნის პირველ დერეფანში. ეს სათავის ბიბლიოთეკას გამოუყვეს რომელიღაც სექტის თხოვნით, და ამიტომაც, მასში მხოლოდ სექტანტური ლიტერატურა ინახებოდა. დარწმუნებული ვარ, ყველა სხვა წიგნი უბრალოდ აიღეს და გაიტანეს.

უილსის ბროშურაში დაბეჭდილი იყო გამოსასწორებელი დაწესებულების ბიბლიოთეკაში დაცული რელიგიური ხასიათის წიგნების ერთ-ერთი კონკრეტული ნუსხა. არსებობს იმის დამამტკიცებელი დოკუმენტები, რომ XIX საუკუნის 20-იან წლებში, ნიუ-იორკის, ობორნის და ვერმონტის ვინძორის ციხეებშიც გაიტანეს ყველა ოდნავ საინტერესო წიგნიც კი და დარჩა მხოლოდ რელიგიური ხასიათის ბროშურები და ქადაგებანი.

1870 წელს ცინციპატი ჩატარებული კონგრესის შემდეგ, რომელიც ციხის საკითხებს ეხებოდა, დაიწყო ციხეების აქტიური რეფორმირებისა და ბიბლიოთეკების განვითარების პროცესი. კონგრესმა შეიმუშავა რეფორმის ის ძირითადი პრინციპები, რომელიც განმსაზღვრელი იყო ამონაშენი პერიოდებისათვის. ეს პრინციპები: გაშლისწორება და არა დასჯა; დიდფრენციურებულ მიდგომა; წახალისება კარგი ქცევისთვის; ვადამდელი უპირობო გათავისუფლება; პატიმრობის განსაზღვრელი ვადები და განათლება. ეს უკანასკნელი გულისხმობდა კითხვას და ციხეებში კარგად დადამკვიდრებული ბიბლიოთეკების არსებობას. რეფორმატორები ზოტბას ასახამდნენ კარგი წიგნების კითხვის "გამოსასწორებელ" ძალას და ენთუზიაზმით ავაროვებდნენ მათ მოსახლეობისგან. XIX საუკუნის ბოლის ერთი მთავანი წერდა: "რომელიღაც ციხის ზედამხედველმა თქვა: 'ყველა პატიმარი, რომელსაც შეუძლია გულმოდგინედ კითხვა, ცოტა სარგებელს არ ნახულობს ამ საქმიდან. მე მგონია, რომ ამ გზით ისინი სრულიად იცვლებიან - სულითაც და სხეულითაც - იწყებენ თავის მოვლას, მაშინ, როდესაც სულ ცოტა ხნის წინ ჭჭყუნიები დადიოდნენ. მათი მანერები იხვეწება, გამოიყურებიან უფრო ინტელიგენტურად, როგორც ადამიანებს ეკადრებათ. უმეცრება პატიმრებს წარმოშობს, და მხოლოდ განათლება აადგებს ადამიანს".

ჭეშმარიტად შთაბეჭდილი მტკიცებულებაა წიგნის თითქმის ჯადოსნური გამოსასწორებელი ძალა - წიგნი არა მხოლოდ ცვლის ადამიანის ქცევას, აუშჯობისებს მის გარეგნობასაც.

პატიმრების საკითხავი წიგნები მკაცრად კონტროლდებოდა. რომანები და ბელეტრისტიკა მათთვის მორა-

ლურად შეუფერებლად მიანდათ და იწუნებდნენ. არადა, სწორად ბელეტრისტიკა სარგებლად ყველაზე დიდი პოპულარობით, რაც არც იყო კლასიკური.

1876 წელს ნიუ-იორკის ციხეების ასოციაციამ (New-York Prison Association - NYPA) გამოსცა "კატალოგი და წესები ციხეების ბიბლიოთეკისთვის", რომელშიც შემდგენელთა თვალსაზრისით ციხეში საკითხავად გამოსადგილ ათასამდე წიგნი შეედა. ამ წიგნებს პატიმართა სურვლები მაღლერებისკენ ტოლყოფილ უნდა აღეცხო, არა მხოლოდ ჩაქსახ მათთვის იმედები, არამედ უნდა ეჩვეწინება კიდევ მათი განხორციელების საშუალებო გზა". კატალოგი წიგნები დაწყებული იყო ზომების მიხედვით - A-L ასოების დახმარებით - მათი "სარგებლიანობის" პრინციპით.

ეს თერმენტო კატეგორია მოიცავდა ისტორიის, ბიოგრაფიებს, ზუსტ და საზუნებისმეტყველო მეცნიერებებს, რელიგიურ წიგნებს და რომანებს. 300 დასახლებების წიგნისგან შემდგარი მხატვრული ლიტერატურის სიაში მხოლოდ 21-მა (ანუ 7 პროცენტმა) მიიღო ყველაზე მაღალი ("A") რეიტინგი. აი, ვინ არიან ეს სიკეთისა და საინტერესოების მომხანი ბედნიერი ავტორები: გრეის აგელიარი - სენტემენტალური რომანების ავტორი ქალიშვილების შესახებ. მისმა ყველაზე პოპულარულმა რომანმა "ოჯახური ტრადიციები" მიიღო "C" რეიტინგი, რომანმა "Mother's Recompense" კი "A" რეიტინგი. დიკენსის რომანები "დევიდ კოპერფილი" და "ნამცვა დორიტი" აგრეთვე შეფასდა "A" ბალით. სიაში განსაკუთრებით ფართოდ იყო წარმოდგენილი ნაყოფიერი ავტორი, სიხშიზისა და ყველა სფეროში ზომიერების მებოტე - ტიმოთი შვი არტული (3 დასახლებული). ყველაზე უფრო რეკომენდებულ ავტორთა რიცხვში იყვნენ აგრეთვე ჩარლზ რიდი, უილიამ მიკაპის თეკერი, ვალტერ სკოტი, ენტონი ტროლოპი, ქალბატონი ჯულიანა უორდ და შუა და მთელი რიგი სხვა ავტორებმა.

მწილთა განსაზღვრა,რამდენსაც ციხე შეასრულა NYPA-ს ნუსხით გათავისწინებული რეკომენდაციები. ციხის ბიბლიოთეკათა კატალოგიც მომზადდა, რომ ის კარგად იყო ფორმირებული. მართალია იმ დროისთვის პოპულარული ქალთა რომანები ამ სიაში არ იყო წარმოდგენილი, მაგრამ მაშაქათა ციხეების ბიბლიოთეკათა ფონდების მნიშვნელოვან ნაწილს სწორედ ისინი შეადგენდნენ. მაგალითად, ქალბატონ საუტკორტის ძალზე პოპულარული რომანები, "ჯანდენილი", "საკუთარი ბედის შემქმნელი", "დაკარგული საცული", არ იყო მოხსენიებული NYPA-ს სიაში; არ იყო წარმოდგენილი აგრეთვე ისეთი რომანები, როგორცაა: "გრეგლი და შვის სხივი", "მიდუბრუკი", "ლენა რივერზი", მერი ჯეინ ჰოლმის წიგნები, რომელთაც ჭკეუბანსტებისთვის საკითხავ წიგნებს ეძახდნენ. ილინოისის შტატის ციხეების წიგნების კატალოგიც, რომელიც ასევე 1876 წელსა გამოცემული, მკაფიოდ ავლენს ამ შეუთანხმებლობას. ჩვენ მასში ვნახულობთ მ.ჯ.შოლმის 17 ნაწარმოებს, სერისი - "სახლი და იესო" პოპულარული ავტორის, სოუზენ უორნერის 11 რომანს და ქალბატონ საუტკორტის 76 წიგნს. აქედან იმ დასკვნის გამოტანა შეიძლება, რომ ციხის პერსონალს საკუთარი აზრი გააჩნდა მათი პატიმრებისთვის კეთილყოფელი გავლენის მქონე წიგნებზე.

შემდგომ თანდობლივ, ვიდრე XX საუკუნის შუა ხანებამდე, მდგომარეობა არსებითად არ შეცვლილა. ციხის ბიბლიოთეკების მიერ შეთავაზებული ლიტერატურის შერჩევა ხდებოდა პატიმართა ქცევებსა და გონებრივ შეცდომებლებზე კონტროლის მიზნით და არა მათი რელაქსაციისთვის. მაგალითად, ფლორენს რაიზანც კერტისი თავის ნაშრომში "ამერიკის სახელმწიფო

და ნაციონალური დანქნებულებების ბიბლიოთეკები“ წერდა: გარყვნილი რომანი თავისი ორპირობითი აღწერებითა და ქვეყნის წესების ცრუ წორმებით იმ ადამიანისთვის, რომელსაც უნდა გაინაფოს თვითღიბის ციხეში, ინტელექტუალური საკვებს არ წარმოადგენს“. ამერიკის საბიბლიოთეკო ასოციაციამ და ამერიკის გამოსასწორებელ დანქნებულებათა ასოციაციამ (American Correctional Association) 1907-1950 წლებში გამოაქვეყნა მთელი რიგი ანგარიშებისა, რომელთა შინაარსი ოდნავ განსხვავდებოდა ჯერ კიდევ XIX საუკუნის შუა ხანებში გამოქვეყნებული აზრებისგან.

ამერიკის ციხეების ასოციაციამ (The American Prison Association) 1932 წელს გამოსცა “ციხის ბიბლიოთეკების ცნობარი“, სადაც მტკიცებულების სახით მოთქვამია, რომ “ნიგებში არა მხოლოდ იცვვენ პატიმრებს სხვადასხვა სახის ბოროტების ჩადენისგან, არამედ გაცილებით მეტს აკეთებენ - უტარებენ მათ ცონკრეტულ თერაპიას... არამედ დაპირებული გზით ასწავლიან და ანათლებენ მათ, ვისაც ვერაფრით მოთავალავ და საკლასო ოთახში ვერ შეიტყუებ“. ყველა ანგარიშში აღნიშნულია, რომ ციხეებს მიღება კითხვის ნებართვა განპირობებულია ერთადერთი - პატიმრის დარწმუნებისა და გაკონტროლების მიზნით. ამ თვალსაზრისით ხელმძღვანელობდნენ გამომცემი, “1000 ნიგეი ციხეების ბიბლიოთეკებისთვის“ შემდგენლებიც, რომელსაც 1950 წელს, ამერიკის გამოსასწორებელი დანქნებულებების ასოციაციის მიერ გამოვიდა და თავისი არსით 1932 წლის ცნობარის გამოკრებას წარმოადგენდა.

როგორც იყო თავად პატიმართა რეაქცია ციხის ბიბლიოთეკების ორგანიზაციების ოფიციალურ პოლიტიკასა და ციხეში კითხვის თაობაზე? ნამდვილად, პატიმართა უმრავლესობა უპირატესობას ეკავის ბიბლიო - სათავადად - საკლასო რომანებს, დეტექტივებსა და მკავსი სახის ლიტერატურას ანიჭებდა, მაგრამ ჩვენამდე მოუღწევია ჩანაწერები მოწმობენ, რომ ისინი, ვინც მათ აწარმოებდა, ეწინააღმდეგებოდნენ კითხვის, როგორც ზეგავლენის მოშინველ საშუალებებს გამოყენებას პატიმართა ქვეყნულ-1912 წელს პატიმარი დონალდ ლაური წერდა: “ჩარასულში ციხეების მთავარი მიზანი იყო ადამიანის სულიერი გატენა და დღესაც ძირითადი ასეა“. ნიუ-იორკის ციხის პატიმარი კარლოს და ფორნარს კი იმავე პერიოდში წერდა: “ჩვენს მიმართ ციხის პერსონალის აგდებული დამოკიდებულება თითქმის გვეუწვნება: “ჩვენ პატიმარს მოქალაქეები ვართ, თქვენ კი თალღობიანი და მათხორცები; ჩვენ სახელმწიფო იმისთვის გვიხდის, რათა თქვენ დაგასკოლო და სულიერად გაგტყუოთ“, მისა კოლგამი სან კვენტინის ციხიდან ედ მორელიმ კი, არ, რა ვახსენა და ამის შესახებ: “ბოლოს და ბოლოს, თქვენ იწყებთ იმის შეგნებას, თუ რაოდენ უსაფუძვლოა, დაუიროსიპირადი მტერის სიძულვილის დახმარებით. თუ თქვენ იბრძობებით უფრო მომგებიანი პოზიციებიდან, მაშინ ვერც ციხის კედლების მიძიმე ცხოვრება და ვერც დამანყნარებელი პერანგი ვეღარ შეგამინებთ და ასეთი გზით უფრო ბევრსაც მიღწევთ“.

მსგავსი ჩანაწერები მოწმობენ, რომ პატიმრები თავისებურად უდგებოდნენ ამ მათი სიხვის გასატეს “ინტელექტუალური თერაპიებსა და მცდელობებს“.

წინდა გარეგნული ხედვით პატიმართა უმრავლესობა ეწინააღმდეგებოდა ციხის რეჟიმს. კონფორმიზმი ციხეში გადარჩენისა და ვადამდელი გათავისუფლების ერთადერთი გზაა. თუმცა პატიმრები ისევ ვერ ადასტურებენ ქვეყნის ხაზით ცვლილებებს, რაც, უბრალოდ, ამ პიესაში მათთვის მიუკუთვნებული როლია.

წინამდვილეში, პატიმარი ცხოვრობს “ამოყიარებულ-ელ“ კულტურის სამყაროში, სადაც განსაზღვრებები

“ქურდი“ და “ხულიგანი“ სიამაყით აღიქმება ზნეობისა და არა სიძულვილის ნიშნად. ის ვანჯერდება გარე სამყაროს წინააღმდეგ, მაგრამ შინაგანი თავისუფლება ხდება მისი ერთადერთი ეთიკური კრიტერიუმი. ციხეში პატიმარს აიძულებენ გაემიჯნოს გარე სამყაროდ და ჩაიხვედროს კუთარ თავში, თავის ზნეობრივ არსში. რაც უფრო მეტს ძალ-ღონე მხარდობა პატიმრის გატეხას, მით უფრო აფორმირდება მისი წინააღმდეგობა.

პატიმარი ჯექ ბლეკი (1920 წ.) ციტირებს ასდენდა ნიქსონთან: “ყველაფერი რაც არ მკლავს, ძალას მძლევეს“. ეს XX საუკუნეში პატიმართა შორის ყველაზე გავრცელებული ციტატაა (თუ მისი ვარიანტები), კრიმინალურ პირთან გაიგვივებულ ციტატად გადაიქცა. XX საუკუნის 60-70-იან წლებშიც კი, ციხეების რადიკალური მოძრაობების დროს, მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთ პატიმარს კარლ მარქსსა და ფრანც ფონსის ციტატები მოეყვება, მათი უმრავლესობა მაინც ნიქსონს აბოძებდა. მაგალითად, რევოლუციონერ ჯეიმს კასს 1970 წელს სასამართლო დარბაზში შევსლისას უკანა ვიძეში ედო “სექსუალური და პორნოგრაფიის იმ მხარეს“, როგორც სისტრელტი ან ძალითა სიმბოლო.

აველი მისახვედრია, თუ რატომ კითხულობენ პატიმრები დღემდე იმ ფილოსოფიებს, რომელნიც ქადაგებენ ძალის უპირატესობას ინტელექტზე. ციტატებს ნიქსონთან და მის პერსონაჟებს ხშირად გვხვდებით ციხის ლიტერატურაში. ნიქსონთან ამორალიზმით თავისი კრიმინალური “სულიერი სიჯანსაღის“ ხოტბის შესხმით, უკან ჩამოიტოვა ყველაფერი ის, რისიც სჯერდოდა ქრისტიანული ნიშნების რეფორმატორებს. 1897 წელს ლეო ბერგი თავის ნიგნში - “ზედადამიანი თანამედროვე ლიტერატურაში“ - შენიშნავდა: “მე ვხედავ, რომ დღეს ციხეში აგზავნიან ყველაზე უკეთესებს და ძლიერებს“. პატიმარი მორალურად მყარდება, როცა ნიქსონთან კითხულობს, რომ დაწინაურებ, რომელიც არ იწინებს ჩადენილი დანაშაულის, სულთ უფრო ჯანმრთელია, ვიდრე ჯერის მი მოწინებთით თავდაპირველი ცოდვილი; ან რომ ადამიანი ჯანმრთელია, თუკი შეიგნებს, რომ სიბედისის ქენჯნა სწავლიდა უსარგებლოა და გამოუსადეგარი, თუ მას მონანიების რცხვენია.

1915 წელს, შერბერტ სენსერის ნაეთხვის შემდეგ, პატიმარი ჯექ კალაგანი წერდა დაახლოებით შემდეგს: “ციხის ზედამხედველებმა, თავიანთი ერთი აუნწეული ბარბაროსობით ვერ შეძლეს ჩემი ფილოსოფიის შეცვლა. მე არასოდეს ვერაგირები სასჯელზე. მათ არ შეეძლოთ ჩემს დანაშაულობებით გამოტყენილ ტვირთს თავიანთი იდეების ჩადება... მე მათ უკუპრებდი როგორც ნამდვილი იდიოტებს და ყოველთვის ვგრძნობდი მათზე ჩემს უპირატესობას...“

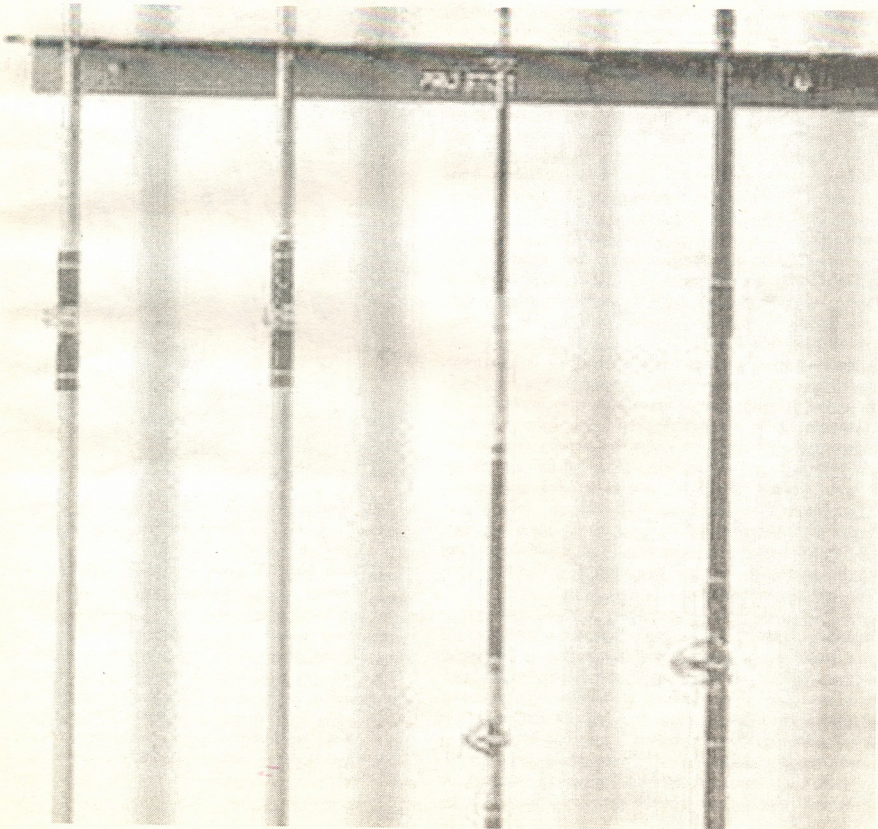
პატიმარი მკითხველების უპირატესობა და კითხვის მიმართ მათი დამოკიდებულება დროთა განმავლობაში არ იცვლებოდა. მოვიყვანთ ორ ციტატას უამრავ მსგავსად მიმართულ მათთან. 1933 წელს დენი მარტინმა ასეთი სიტყვები დაწერა: შოპენჰაუერის კითხვა “ისეთ საშინელ, შუშოვარ ძალას მძლევედა, რომელიც მოუშობდა ყველაფერ დანაშაულებრივს, რაც კი ჩემში იყო... ციხის ცხოვრება პატიმარს ასწავლის გრძნობებისგან თავის შეკავებას და მათ სასაცილო აგდებს: გრძნობა აქ სუსტის გამოვლინებად ფასდება“. მუში ამ უფ-ჯამალი, რომელიც მკვლელობისთვის პენსილვანიის ციხეში სასიკვდილო განაჩენს ელოდა, წერდა: “სანამ პატიმარი ელოდება, ის იბრძვის, ძალებს ცირებს. თქვენ ჯერ არავინ გამოგისწორებთა თქვენის კონფესიკაციის, ცემის, ბორკილ-დადებულები ადამიანის აბუნად აგდების გზით; ხელისუფლება, რომელიც ასეთ პოლიტიკას ატარებს, ძალიან მარ-

ტივად რომ ვთქვათ, ადამიანებს ცინიკურებად, გულგრილებად და ანგარიშაინებად აქცევს". ჯეკ კაცი თავის წიგნში "ბოროტებით გამოსყიდვა", ამ აზრს ასე აყალიბებს: არალეგარული ციხის ეკონომიკის მცველების კორუპციონერულიობისა და ციხის სოფლური გეტოს ქუჩური კულტურის წყალობით, ყოველდღიურად უამრავი შესაძლებლობები იქმნება იმისათვის, რათა დასცინო, გარყვანა და გააკონტროლო საზოგადოებრივი ზედამხედველობის ყველაზე ძლიერი ძალები"...

კითხვის მიმართ პატიმართა დამოკიდებულება ყოველთვის ეწინააღმდეგებოდა პატიმრის გამოსწორების იდეოლოგიას, იმისგან დამოუკიდებლად, როგორ ლიტერატურას ენებოდა საქმე - ესკაპისტსკურს თუ ძალის ფილოსოფიის განმაქიქებელ წიგნებს. ციხის სტრუქტურის შემადგენელი ყველა კატეგორია მიისწრაფვის პატიმრის "გამოსწორებისკენ", მაგრამ თითოეული მათგანის ალქმა ამის თაობაზე სრულიად განსხვავდება ერთმანეთისგან. პატიმარი აცნობიერებს, რომ ზნობრივი რეაბილიტაციის ოფიციალური საშუალებები, ძირითადად, ფიქტიური ხასიათისაა. ის დარწმუნებულია, რომ მისი "გარდაქმნა" ანდა ქცევის ისეთი წესების შესწავლა, რომელიც მას ციხიდან გასვლის შემდეგ (თავისუფლებაში), ცხოვრების ადაპტაციაში დაეხმარება, შეუძლებელია მა-

ნამდე, სანამ ის ციხის ხელოვნურ გარემოში იმყოფება. პატიმრის სტრატეგია იმაში მდგომარეობს, რომ ნებისმიერი გზით გაუძლოს პატიმრობას. მისი მთავარი მიზანია გაექცეს ზედამხედველთა კონტროლს და რადგან არა აქვს მათგან ფიზიკურად გაქცევის საშუალება, ციხის უღლისგან გაათავისუფლებას ის კითხვის დახმარებით ახერხებს. კითხვა მას ციხის ცხოვრებასთან შეგუებაში ეხმარება. აქ ნეიტრალური ზოლი არ არსებობს - ციხის მოხელეები ცდილობენ იმისთვის გამოიყენონ ლიტერატურა, რათა განახორციელონ პატიმრებზე კონტროლი, ამ უკანასკნელს კი იმისთვის სჭირდებათ ლიტერატურა, რათა შეენიანაღმდეგონ ამ კონტროლს.

თარგმნა
ინონა ხარაიშვილი

რადიკატორის შინიშხვა: საუბარი ჯულიან ბარსთან აუდიტორიაშივე ჩავინერეთ და მისი გადმოცემისას შევეცადეთ, შეგვენარჩუნებინა იმპროვიზებული მტყვევლებისთვის დამახასიათებელი ბუნებრიობა და უშუალობა, იმ აკადემიური ენისგან განსხვავებით, რომელიც სჩვევია წერილობით კომუნიკაციას. გავითვალისწინეთ, რომ ტექსტის კორექცია გამოიწვევდა მკითხველისთვის საინტერესო ბევრი ნიუანსის წარმოცავს.

საუბარი ჯულიან ბარსთან

საუბარი შედგა 2001 წელს, რუანდო, "ფლოპარის თუთიყუშისადმი" მიძღვნილ სპეც-კონფერენციაზე. დაიბეჭდა 2002 წელს (CERCLES, 4)

ნიკოლ ტარინი: ნამდვილად არ ვიცი, როგორ წარვუდგინო მისტერ ბარსი დამსწრე საზოგადოებას. ვიმედოვნებ, ჯულიან ბარსის, როგორც მწერლის, თვითდახასიათებას ბიძგს მისცემს თქვენი შეკითხვები. მისტერ ბარსს, იქნებ გასურთ, თვითონ წარუდგინოთ საკუთარი თავი აუდიტორიას?

ჯულიან ბარსი: კი, ბატონო. მე ჯულიან ბარსი ვარ. დაწერე ეს ნიგეი (აჩვენებს აუდიტორიას "ფლოპერის თუთიყუშს"), რასაც მონაშობს მასზე აღბეჭდილი ფოტოსურათი (სიცილი დარბაზში). მსურს, მადლობა გადავუხადო პროფესორ კაპეს ამ კონფერენციის მონაშობისათვის. წინასწარი შენიშვნის სახით უნდა ვთქვა, რომ უხერხულობას განვიცდი ორი მიზეზის გამო.

ჯერ ერთი, მასხენდება, რომ წმ. პოლიკარპეს - მწერლის მიერ მფარველად მიჩნეული წინდანის ხსენების დღეს მეგობრები ყოველწლიურად უმასპინძლებდებოდნენ ხოლმე ფლოპერს მისი თხზულებების მიხედვით სახელდებული კერძებით, ეს შეიძლება ყოფილიყო "წინაინი ბოვარი", რომელსაც მოედევდა "წინლა ომე", სალათი "მიამიტი არსება" და ნაყინი "სალამბო". საგანგებოდ შედგენილ მენიუში იყო სამი თუ ოთხი ამგვარი კერძი (უნდა მოგახსენოთ, რომ გუშინ დაეფრთხი: ვშიშობდი, პროფესორი კაპე შემწვარი თუთიყუშით არ გამოიშპინძლდეს-მეთქი). ერთ-ერთ ბანკეტზე ფლოპერს მეგობრებმა მიართვეს და თავზე დაადგეს დაფნის გვირგვინი, მაგრამ ის დიდი ზომისა აღმოჩნდა, თავიდან ჩამოვყრდა და კისერზე ჩამოვივიდა მწერალს... მან თქვა, თავს საფლავის ძეგლად ვგრძნობო. მეც დღეს ნაწილობრივ ამგვარ ძეგლად ვგრძნობ თავს (სიცილი დარბაზში), რაც უხერხულობას მაგრძნობინებს.

მეორე - უფრო პრაქტიკული ხასიათის - მიზეზი ისაა, რომ "ფლოპერის თუთიყუშის" წერა სწორედ აქ, რუანდოში დავიწყე ზუსტად ოცი წლისა და ორი თვის წინ, და დავასრულე ორი თუ ორნახევარი წლის შემდეგ. მასასადავამ, თქვენ უპირატესობა გაქვთ ჩემ წინაშე, რადგან აღარ მასიოვს საკუთარი თხზულების დიდი ნაწილი. ეს გასაკვირი როდია: მწერლებს, ახალი რომანის დაწყებისას, აუცილებლად ავიწყდება წინამორბედი ნაწარმოები. "ფლოპერის თუთიყუშის" შემდეგ, მგონი ექვსი თუ შვიდი რომანი დაწერე. ამდენად, ნუ დამძრახავთ, თუ თქვენს კითხვებზე პასუხის გაცემისას ზოგ რამეს მოვჭორავ (სიცილი დარბაზში).

ზანესა ბინიარი: გამადლობო, ჯულიან. უპირველეს ყოვლისა, გულთიადი მადლობა უნდა გადავუხადო აქ მომზადებისთვის ჯულიან ბარსს, რომელიც იშვიათად ესწრება ხოლმე თეორიულ დისკუსიებს. ამიტომ ნამდვილად დასაფასებელია, რომ ის დათანხმდა აქ მოსვლაზე. ამის ერთ-ერთი მიზეზი ისაა, რომ ჩვენი სიმპოზიუმი მიმდინარეობს რუანდოში, ფლოპერის ქალაქში, ანუ იქ, სადაც ჩანს ეფერენტი პრატიციტი. "ფლოპერის თუთიყუშის" პირველსა და ბოლო თავებში. სწორედ აქ იბილავს ის თუთიყუშის პირველ ფიტულს საავადმყოფოში, სანამ აღ-

მოაჩენს მეორეს კრუასეში. ჩემი პირველი შეკითხვაა, შეგიძლიათ თუ არა, გვიამბოთ, როგორ მოგივიდათ თავში იდეა ამ ნიგის დაწერის შესახებ?

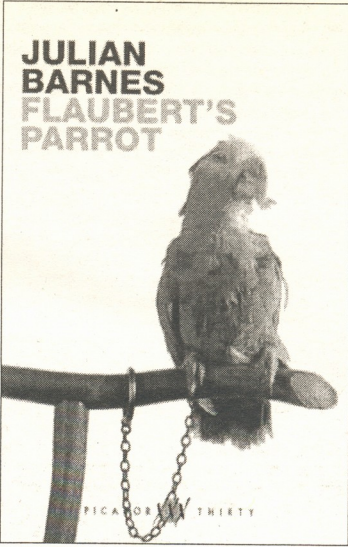
ჯულიან ბარსი: დიახ, შემიძლია შემიძლია, პასუხი გავცე სწორედ ამ შეკითხვაზე!!! (სიცილი დარბაზში). ჩემი ნიგეების უმრავლესობას ორი საწყისი პუნქტი აქვს. ჩვეულებრივ, დიდი ხნის განმავლობაში არ მასვენებს ხოლმე აკვიტებული იდეა რაიმე საგნის ან თემის შესახებ, მაგრამ ვერ ვიცივობიერებ, რომ ის გარდაუვალად ექცევა რომანის საფუძვლად; შემდეგ, გარკვეულ მომენტში (ეს, როგორც წესი, მოულოდნელად ხდება) ვხვდები, რომ ჩვეულებრივი ადამიანური გატაცება შეიძლება გარდაქმნას ლიტერატურულ თხზულებად. ასე, მაგალითად, სკოლასა და უნივერსიტეტში სწავლისას, ვკითხულობდი ფრანგულ ლიტერატურას. "ქალბატონი ბოვარის" წაკითხ-

ვა მირიან ინგლისური (და არა ფრანგული) ლიტერატურის პედაგოგმა, როდესაც თხუთმეტი წლისა ვიყავი. მეგონა, ეს "იმნიარი" ნიგნია-მეთქი (სიცილი დარბაზში), რადგან მის გმირს წარმოადგენდა გათხოვილი ფრანგი ქალი... ესე იგი, აშკარად ეროტიკული რომანი უნდა ყოფილიყო. მაშინ, თხუთმეტი წლის ასაკში, იმედი გამიცრუვდა, მაგრამ შემდგომ "ქალბატონი ბოვარი" სულ უფრო მეტად მიმაჩნდა ეროტიკულ ნაწარმოებად. უნივერსიტეტში სწავლისას საგანგებო ნაშრომი დავწერე ფლობერის შესახებ და კვლავ განავადრძობდა "ქალბატონი ბოვარის" კითხვას. გამოვატყვეყნე ერთი, შემდეგ - მეორე რომანი, და ყოველთვის მინდოდა, რაიმე დამეწერა ფლობერზე, მაგრამ ვიცოდი, რომ ეს არ უნდა ყოფილიყო ბიოგრაფიული ან კრიტიკული თხზულება.

გარკვეულ მომენტში, რომლის ზუსტი თარიღი აღარ მახსოვდა, სანამ ჩემს ბლოკნოტში არ ჩავიხედე (დამასწრებებს აჩვენებს ბლოკნოტს) - მას ისევ ვინახავ, როგორც ფლობერის ინახავდა თავის ნიგნაკებს - 1981 წლის სექტემბერში, ნორმანდიაში და ლუარაზე ვმოგზაურობდი, რათა დამეწერა ნიგნი ფრანგი მწერლების სახლთა შესახებ. ეს ნიგნი უნდა დახმარებოდა ტურისტებს, რომლებიც მოინდომებდნენ ფრანგი მწერლების ან მხატვრების სახლთა დათვალიერებას. მაგონ, ხელიც კი მოვანერე შესაბამის კონტრაქტს. ჩემი მოგზაურობა გულისხმობდა ვიზიტებს შემდეგი თანმიმდევრობით: მიშლეს სახლი ვასკოილში, მონეს ბალი, ვოლტერის სასახლე სიულოში, ალენ-ფურნიეს საშობოლო, ბალზაკის ციხე-დარბაზი საშუმეი და ანატოლ ფრანსის სახლი ტურში (სადაც, მასხვს, ანატოლ ფრანსის შვილიშვილმა ასე წარმიდგინა თავისი მუშაობა: "ეს ჩემი მესამე ცოლია". არაფერი მითქვამს, მაგრამ მან განმარტა: "არა, არა, უნდა აგისწავო, ჩემმა პირველმა ცოლმა სხვა კაცთან ცხოვრება არჩია, მეორე ცოლი გარდაამყვავდა; ასე რომ, ესაა ჩემი მესამე ცოლი. ქალების შესახად არ მიმჩინოთ". ვაპირებდი ამ ამბის ჩართვას ნიგნად, რომლის დანერგვა, საბოლოოდ, ხელი ავიღე). იქიდან - კორნელის სახლში, ფლობერის მშობლიურ ქალაქსა და სახლში და, ბოლოს, მოპასანის სამშობლოში უნდა ჩავსულიყავი. ასე გულმოდგინედ ვიკვლევდი ყველადღეს, როგორც ხედავთ.

ეს იყო 1981 წლის სექტემბერში, ოცი წლისა და ორი თვის წინ, და მას შემდეგ ამ ბლოკნოტში არ ჩამიხედავს. აი სამი შენიშვნა, რომლებიც მაშინ ჩავიწერე: "კორნელის სახლში თითქმის არაფერი მოიპოვება, რაც შეიძლება დაუკავშირებოთ თვით კორნელს" (ვიმედოვნებ, ეს არავის ეწყინება). შემდეგ, დე კარმის მოედანზე აღმართული ფლობერის ძეგლი... მწერალს მედიდებული აღუპყროთ თვალედი ცისკენ... ულვაშები გაუჭურდა ის თითქმის დასკინის მოთამაშეებს, რომლებიც მოედანზე ბურთის დასდევდნენ (ჩანაწერის დასასრული). შემდეგი ჩანანებია: "გუსტავ ფლობერის გამზორზე ნახავთ სტამბას, სახელწოდებით "ფლობერი" და სასაუზმერ-ესტორიანს "ფლობერი". იქვეა ფლობერის მუზეუმი: ქართველი იარაღები, სამედიცინო ტექსტები და ფლობერისაა. ჟურნალის ეგზემპლარი მისი პირველი გამოქვეყნებული თხზულებით, საოჯახო ფოტოსურათები, ოთახი, სადაც ის დაიბადა (ლუი მეტუზიანის სტრიტის ბუხარით), და ხასხასა მწვანე ფერის, თავბედურად თვალბედაჭყეტილი დაუფინყარი თუთიყუში, რომელიც მას ითხოვა "მიამიტ არსებაზე" მუშაობის პერიოდში და რომელიც მას აღნიშნავდა - ისეთ შერგნებებს აღუძრავდა, თითქოს ირგვლივ თუთიყუშობა საუფლო იყოს". ერთი სტრიქონი გამოტოვებულია. აი, მომდევნო ჩანანები:

"კრუასე, პოლიგრიმების საოცნებო ადგილი. ფლობე-

რის დროს ის რუანის შემოგარენის ნაწილი გახლდათ. მწერლის ფართი, მწვანეში ჩაფლული სახლი, დილტონის ნახატს უფრო წააგავს. ახლა კრუასე ნავსადგურის რაიონის ნაწილია. გვერდით მოჩანს უზარმაზარი ამწეები... სწავზე ბარია, სახელწოდებით "ფლობერი". სახლში უფარავი ნივთი და სამუზეუმო ექსპონატია, რომელთა ჩამოთვლა დამძლეული საქმეა. მათ შორისაა ცხვირსახოცი, რომლითაც მწერალმა სიკვდილის წინ შუბლი შეიშრალა და უზარალო ჭიქა, საიდანაც უკანასკნელად მოსვა წყალი. რა არის ეს, კარადის თავზე? მეორე თუთიყუში (ეს სიტყვები მთარგული ასოებითაა ჩანერილი და ხაზგამსუილი). ისიც ხასხასა მწვანე ფერისაა. მცველის თქმა და ქანდარაზე მიმაგრებული ბარათის თანახმად, ესაა ნამდვილი, გუსტავ ფლობერის მიერ ნათხოვარი (იმ დროს, როდესაც მწერალი ქმნიდა "მიამიტ არსებაზე") თუთიყუში! მცველს ვეკითხები, შეიძლება თუ არა ფოტოსურათის გადაღება. ის თანხმდება, ოღონდ მთავაზობს მინის ზუფის მოცილებას. ასეც ვიქცევი. ფოტოლი გადმომაქვს. თუთიყუში თითქოს "ისეთი" არაა, პირველიდან განსხვავებით, ძირითადად იმიტომ, რომ კეთილი გამომეტყველება აქვს - ფლობერი კი წერდა, რაოდენ აღიზნებად სწორედ ის, პირველი თუთიყუში მის მაგივრად. როდესაც ფოტოაპარატს ვიმარჯვებ, ოთახში მზის სხივი იჭრება - ღრუბლიანია, უსიამოვნო, წვიმიანი დილაა - და კარადას ანათებს. ვიღებ ორ ფოტოსურათს. შემდეგ, როდესაც თუთიყუშის ფიტულს თავის ადგოვას ვდგამ, მზე ისევ ღრუბლებს ევარება. ისეთი გრძობა მიჩნდება, თითქოს გუსტავ ფლობერი მაღლივარია, რომ მის სახლში ვიმყოფები, ან მანიშნებს, რომ ჩემ წინაშე უქცევლად "ის" თუთიყუშია".

ვევლირე, ეს პასუხები ჩემი რომანის ერთგვარი დასაწყისია, რასაც იმხანად ვერ ვხედავოდი. მეგონა, რომ საქმე მქონდა სანიტრესო დამთხვევასთან, დამახინველად იდუმალ მოვლენასთან. მაშინვე ავწონ-დავწონე, უნდა დამეწერა თუ არა სტატია სამეცნიერო ჟურნალში

ლიბოს თვის შესახებ. შემდეგ ვიპოვე: ეს არაა ის, რაც ამის ან ოდესმე უნდა ეკავოთ-მეთქი. გვიდა თვეები (უბრალოდ, არ მახსოვს ქრონოლოგია), სანამ დავრწმუნდი, რომ შეიძლება ნაწარმოების შექმნა ამ ამბის საფუძველზე, და რომ ჩემში აღმოცენდა ახალი სუბიექტი, რომელზე გახატვებით აღწერა ამ ორი თუთიყუშის ამბავს და მზად იყო, სრულად განემარტა მოვლენათა იდუმალი თანხვედრა - მივიღე ფეიქრი ბრიათუეტის და შემდეგ დავწერე ტექსტი - ჩემი აზრით, ეს იყო პირველი თავის სრულიად ზუსტი ტექსტი, - როგორც ამბავი, თუმცა მასში უკვე ვჭვრეტდი ლიტერატურული ქმნილების ნაწილს. ამ ამბავში მონაწილეობდა ბრიათუეტის, რომლის ცხოვრება გადაეჯაჭვა ფლობერის ცხოვრებასა და შემოქმედებას. ამბავი მოაგრძობდა მეორე თუთიყუშის, და ვერაფრით გაარკვევითი, ვინ ვინ იყო. როდესაც წერა დავამთავრე, მივხვდი, რომ დაწყებული მქონდა ვრცელი თხზულება, სადაც შევძლებდი, ნაყოფიერად შემეპირისპირებინა რეალური და გამოკიდონი მოვლენები, აგრეთვე - თანამედროვეობა და მეცხრამეტე საუკუნე - და წერა განვაგრძე.

როდესაც ეს პასაჟი გადავიკითხე, ვიფიქრე, რაოდენ უსარგებლოა-მეთქი ზოგჯერ ცხოვრებისეული ფაქტები ბელეტრისტიკაში, - რადგან ნამდვილად ვიყავი მეორე მუხუშუმში, ჩამოვიღე თუთიყუშის ფიტული და უფრად ნორმანდიის რუხი დილა თაყვისკონენა შიშის სხეება, რომელმაც გაანათა მეორე თუთიყუში. ამას ლიტერატურაში ვერ გამოიყენებ (სიცოლი დარბაზში), რადგან ესაა ძალზე აშკარა მითითება: "შეხეთ, აი, პასუხი, აი, სიმბოლო". მახსოვს, როგორ ვორჭოვობდი, შეიძლება თუ არა, საერთოდ, ამ ფაქტის გამოყენება და ძოლის ის ერთ სტრიქონამდე დავიყვანე. ამ ნუთას ზუსტად ვერ ვიხსენებ საკუთარ რომანს. მეონი, მთლიანად ამოვიღე ეს აშკარად ბანალური და სენტიმენტალური ამბავი, მაგრამ ნამდვილად დავტოვე "სხივი". რადგან ის მოასწავებდა არა მარტო ამინდის შეცვლას, არამედ - რაღაც უფრო მეტს.

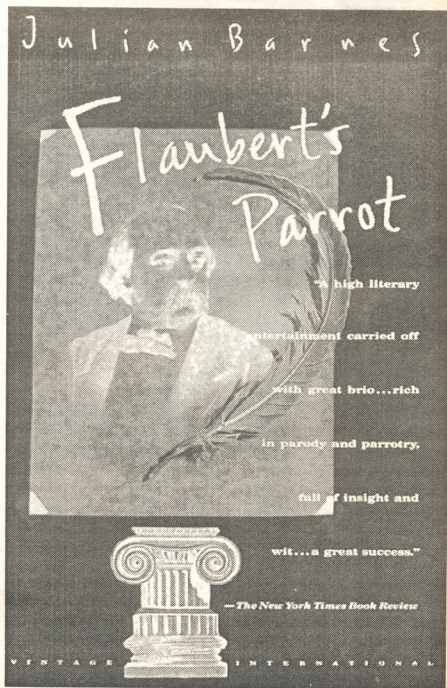
მანსა მინიერი: დიდი მადლობა, ჯულიან. ვფიქრობ, ბრიათუეტის მეთოდი "ფლობერის თუთიყუშში" ნაბაგის იმ ხერხებს, რომელთაც მიმართავენ ბუვარი და პკეიუშე ანგულემის ჰერცოგის ცხოვრების აღწერისას. ორივე შემთხვევაში სტრუქტურა რამდენადმე ფრაგმენტულია. ესაა ერთი ძაფზე ასხმული ურთიერთგანსხვავებული ფრაგმენტები და არც ერთ ბიოგრაფს არ უცდია, მიეღნია ყოველისმომცველი ხედვისთვის. ეს პარალელი განზრახ იყო ჩაფიქრებული?

ჯულიან ბარსნი: არა (სიცოლი დარბაზში). გულწრფელად ვაცხადებ, ეს განზრახ არ ჩამიდენია. შესაძლოა, ქვეშეცნულად მახსოვდა, მაგრამ ნამდვილად არ გამიცნობიერებია. "ფლობერის თუთიყუში" იმთავითვე წარმომიდგებოდა აშკარად არასტანდარტული, არაკონვენციური რომანის სახით, რომელშიც გამოზავონის ინფრასტრუქტურას ერწყმოდა რეალობიდან ნასესხები ელემენტები, ხოლო ზოგიერთი ნაწილი მთლიანად ემყარებოდა ფაქტებს. ვეჭვობდი, შევძლებდი თუ არა ძლიერი და ორიგინალური ნარატივის შექმნას. გამოზავონის უგულვებელყოფას. ეს იყო საკუთარი თავის გამოცდა, რათა მენახა, მოვახერხებდი თუ არა ნარატივის შედგენას ურთიერთგანსხვავებულ მასალასგან. ჩემი აზრით, აქ შეიძლება გავიხსენოთ ფლობერის მიერ ფელისეტის ოთახის აღწერა "შიამიტ არსებაში", სადაც, თუ ვახსოვთ, ეს ოთახი დახასიათებულია, როგორც სამლოცველოსა და ბათის პიბრიდი. თქვენ იტყვი, რომ ჩემი რომანი ნაწილობრივ ნაბაგის ტიპარს, ნაწილობრივ კი - ძველმანების დუქსს.

თუ "მსოფლიოს ისტორია" რომან-ისტორიის არასტანდარტული სახეობაა, "ფლობერის თუთიყუში" უნდა მივიჩნიოთ რომან-ბიოგრაფიის უწყველო ნიმუშად.

როდესაც ამ ნიგნს ვწერდი, წარმომიდგებოდა, რომ დიდი რომანისტი დაკრძალული იყო საბარს ყორღანში - ანგლოსაქსონურსა თუ ეგვიპტურში, ამოქოლები კარით. ბიოგრაფია უნდა გახსნას ეს კარი და ამოივოს მწერლის სხეული, აგრეთვე - მატერიალური კულტურის საგნები, რომელთაც თან აყოლებენ ხოლმე მიცვალებულს, და აღადგინოს ამ უკანასკნელის იერსახე. მსაგეს აკლდამაში შეიძლება შეაღწიოთ ინტუიციის მეშვეობით, და არა ოფიციალური შესასვლელის მეშვეობით - ასეთა რომანის ის თავი, სადაც ელოდენ მარჯვდაა კომენტირებული რკინიგზების საკითხი. თუ შევკრებთ ყველადენს, რაც ფლობერმა დაწერა რკინიგზების შესახებ, შეიძლება, ჩვენდეთ მწერლის მსოფლათქმის ისეთ ნიუანსებს, რომლებსაც ვერ გამოვაპარავებთ ლოგიკური და ტრადიციული ხერხებით.

რომანის მეორე თავში წარმოდგენილია ფლობერის სამი ბიოგრაფია. ვფიქრობდი, რომ ჩემი, როგორც მწერლის მოვალეობას წარმოადგენდა ფაქტების დადგენა მკითხველებისთვის. მათ ზუსტად უნდა გაეგონ, როგორი იყო ფლობერი, რა გააკეთა თავისი ცხოვრების განმავლობაში და ა.შ. ამასთან, მეჩვენებოდა, რომ მწერლის ცხოვრების ტრადიციული აღწერა უშედეგოდ დამთავრდებოდა ორ შემთხვევაში. ვერ ერთი, ნებისმიერი ადამიანის ცხოვრებისეული გზა შეიძლება აღიქვას, როგორც ერთში - ვგულისხმობ ისეთ ადამიანებს, რომელთა ბიოგრაფიები მათსავე სიცოცხლეში იწერება (ipso facto, მათი ბიოგრაფები, ჩვეულებრივ, განხილავენ თავიანთ

თხზულებების გმირთა ცხოვრებას, როგორც ტრიუმფებს; სხვა შემთხვევაში ადამიანების ცხოვრება აღიჭურვა, როგორც უღლებლობა (ასეთია "ქრონოლოგია III"), მაგრამ "ქრონოლოგია III"-ში ნათქვამია: "ამა თუ იმ პიროვნების ბიოგრაფიის განხილვა ტრიუმფის ან უიღბლობის სახით გაცლებით უწყალოა, ვიდრე მათი ცხოვრების განხილვა მტფურობის მეშვეობით". არსებობს ბევრი, ბევრი, ბევრი მტფურობა და შედარება, რომელთაც ფლობერი იყენებდა და რომლებიც არ შეიცვალა "ქრონოლოგია III"-ში; მან ერთხელ თქვა - ზუსტად არ მახსოვს მწერლის სიტყვები, მაგრამ მათი დედაბარნი დაახლოებით ასეთია: შედარებები და ანალოგიები რწყალივით შემოშისენ და მათ გაუმდებშით ვწყლავო. ჩემი აზრით, ჩემი ქრონოლოგიიდან ფლობერს ყველაზე უკეთ მიესადაგება მესამე მათგანი, სადაც მწერალი ამბობს: "თავს ისე ვერწნობ, თითქოს ძველი კამაბერი ვიყო, რომელიც ნელ-ნელა ლუბება".

რაც შეეხება რკინეზების თემსა, მოვიწოდებ, დამეძინებინა სატორული პოსტკრიტიკული ტონი ულიაიშის შემნიშვნებისადმი. თურმე (ვერც კი მივხვდი), ალტაცებით აღასვას სიტყვები მიზმიდნია ვეროვარსკვლავის მიმართ. გასაგებია, რომ თხზულების გამოქვეყნების შემდეგ მივიღე წერილი ვეროვარსკვლავისგან, რომელიც მთხოვდა, უფლება მიეცა მისთვის, გამოეყენებინა ჩემი პორტრეტი საკუთარი საქმიანობის რეკლამირებისთვის. ეს პატივი ბატონ ერეკ კანტონას დავუთმე (სიცილი დარბაზში) - თუმცა, ჭკუა რომ მეხმარა, უნდა მიმწერა: "თანახმა არა ვარ, მაგრამ ვიცნობ ერთ გამოჩენილ ფრანგს, ბატონ ფლობერს, რომელმაც შეიძლება ეს მოინდომოს".

პანძსა მინიძირი: 1999 წელს, "წიგნის მოყვარულითა კლუბისთვის" მიცემულ ინტერვიუში თქვენ აღნიშნეთ, რომ მკითხველის მისტიფიკაცია და დაბნევა რომანისტს, ჩვეულებრივ, არ უჭირს, და, ამავდ დროს, თქვით, რომ "ფლობერის თუთიყუშში" მკაფიოდაა გამოყვეული, ერთი მხრივ, ფაქტობრივი და საიმედო ინფორმაცია, მეორე მხრივ კი - უფრო სატყუო და გამოვლილი ამბები. ამასთან, "ფლობერის თუთიყუშში" ზოგჯერ ნამდვილად ამნევეთ მკითხველს, როდესაც წარმოადგენთ წინააღმდეგობერ ვერსიებს. ახლა, როდესაც მოისწინეთ სამი ქრონოლოგია, მასხანებდა ფლობერისა და ლუბა კოლეს ურთიერთობის განსხვავებული ვერსიები. მკითხველს, ასევე, ამოყველს თქვენ მიერ წყაროების დასახელების გარეშე მიყვენილი ცნობები. მაგალითად, მაქსიმების სერის ბოლოს ამბობთ: ყველა ეს მაქსიმა ფლობერისაა, გრადე ერთისა, რომელიც ზუიეს ეკუთვნის. მაგრამ რომელია ეს მაქსიმა?

ჯუღინან ბარსნი: ვფიქრობ, მე დავაბნიე მხოლოდ აკადემიური მკითხველი (სიცილი დარბაზში).

პანძსა მინიძირი: კეთილი. მაშინ ვისაუბროთ აკადემიური მკითხველის შესახებ.

ჯუღინან ბარსნი: ჩემი ძმა, რომელიც საფრანგეთში ცხოვრობს, ფილოსოფოსია და ძალზე ლოგიკურად აზროვნებს. "ფლობერის თუთიყუშის" ნავთების შედეგად მწმომწერა: "ძალიან მასიათონა შენმა რომანმა, თუმცა, არ ვიცი, რა არის იქ მართალი და რა არა..." და ა.შ. და ა.შ. ვაპირებდი, მაქსიმალურად ნათლად გამომეყვეთა თამაშის წესები. მექვენებოდა, რომ მთელი ინფორმაციარომელიც ვეფერი ბრათიუტება მოგანათლავ ფლობერის შესახებ, ქემმარბიტი იყო, არ, ყოველ შემთხვევაში, იმდენად ქემმარბიტი, რამდენადაც მე და მას ხელგეწევიფებოდა ამის მიღწევა... დარწმუნებული ვარ, იქ მოიპოვება ერთი თუ ორეულოა, რომელსაც დროს შეიძლება ვინმე ყურადღება მიატყოს. ამდენად, ყველაფერი, რასაც ის გა-

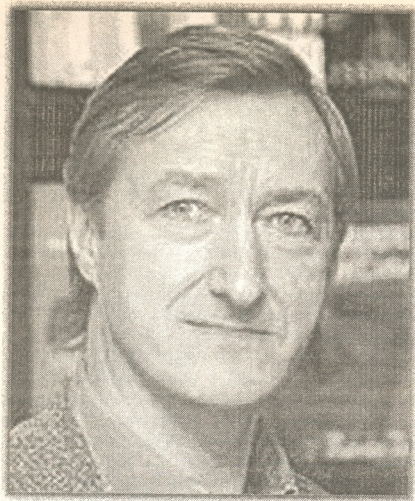
უნყებთ, ქემმარბიტი. ბრათიუტი გამოგონილი პერსონაჟია. მასხანად მე, ყველა ადამიანი, რომელთაც ის ხვედება, აგრეთვე გამოვლილია. ასე გრძელდება მთელ წიგნში, თუ არ ჩავთვლით მის დასასრულს, სადაც, შეიძლება ითქვას, გამონაგონი და სინამდვილე ერთმანეთს ხელს ართმევენ; აქ შემომაყვს რეალური პიროვნება, ფლობერის მეგობარსა; საზოგადოების მდივანი, ბატონი ლუსიენ ანდრე; სწორედ ის წყვეტს თუთიყუშების პრობლემას, იმდენად, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, ჩემთვის და ბრათიუტისთვის.

ვერ დავთანხმებთ, რომ სამი ქრონოლოგია დამბნეველია. ის ნამდვილად განმარტავს ყველაფერს. ჩემი აზრით, მათში წარმოდგენილი ფაქტები და დებულებები ურთიერთშუესაბამო როდია ადამიანის ფსიქოლოგის თვალსაზრისით. ვფიქრობ, ეს სხვა არაფერია, თუ არა უწყველო თვალსაზრისის მოწყველება. რა თქმა უნდა, შეიძლება, მკითხველმა მოინდომოს დამატებითი ცნობები მიღება, ან მის გაუნჩნდეს რაიმე შეკითხვა, რომლის კარნახით ის მოიძიებს სხვა ინფორმაციას ფლობერის შესახებ. მაგალითად, მესამე თავმა, სადაც ლაპარაკია ჯულიეტ შერბლების წერილების შესახებ, შეიძლება დაინტერესოს მკითხველი ამ ქალისა და ფლობერის დამოკიდებულებებით. საგარაუდოა, რომ შერბერტის წერილებში ნამდვილად არსებობდა სხვათა შორის, "პლავალია" ცნობილია გამოყვევება, ეს ბრუნები მიიხრბა, რომ, მისი ვარაუდით, ეს წერილები, ადრე თუ გვიან, აღმოჩნდებოდა. ძალზე საინტერესოა, რომ მან ეს მითხრა ამ თავის დაწერისთანავე რამდენიმე წლის შემდეგ.

დავუბრუნდეთ დასაწყისს: ვფიქრობ, თამაშის წესები საკმარისად გამოლაშქარავე, და თუ ჩემი რომანი აძიულებს ადამიანებს, იკითხონ ფლობერი, გაეცნონ მის ბოლოგაფიას და, ზოგჯერ, დამოუკიდებლად შეამონონ გარკვეული ფაქტები, მაშინ არ ვიფიქრებ, რომ ამაოდ გავისარავე.

პანძსა მინიძირი: 1999 წლის ინტერვიუში თქვენ ხაზგასმით აღნიშნეთ "ფლობერის თუთიყუშის" გამოკონილი ინფრასტრუქტურის საგანგებო ღირებულების შესახებ და თქვით, რომ რომანის ცენტრის წარმოადგენს თავი, რომელსაც ეწოდება "პარტივი ისტორია". შეიძლება თუ არა ითქვას, რომ "პარტივი ისტორიაში" მოცემულია რომანის რეალური დასკვნა და რომ ყველაფერი, რომც მას მოსდევს, მეორეხარისხოვანია? უკანასკნელი თავი კანონზომიერებად განლაგებული რომანის ბოლოს, რადგან ის წყვეტს (ან არ წყვეტს) თუთიყუშთა საიღუმლის რატომ განათავსეთ მკითხველის შესამონმებელი ფურცელი ბოლოდან მეორე თავში? მითხარით, თუ გასოვილია.

ჯუღინან ბარსნი: ნამდვილად მახსოვს. არა, არა, მას ჭქონდა ერთზე მეტი დასასრული "პარტივი ისტორია" გაუნყებთ ამბავს, რომლის გამყვენება გადავადებულია რომანის დასასრულამდე - ისტორია, რომლის მოყოლაც ბრათიუტის არ ძალუძს. ესაა მისი საკუთარი ოჯახური ცხოვრების ტრაგიკული ისტორია. სწორედ ამიტომ გიყვებათ ის მთელი ამ აბდულებას ფლობერის შესახებ და სწორედ ამიტომ ვანიჭებ ესოდენ დიდ მნიშვნელობას გამონაწონ ვიქუმენტს, გამოკონილი ინფრასტრუქტურას: მის გარეშე ნელ-ნელად მწყობრი კომპოზიცია. ვფიქრობ, ეს არის წიგნი იმის შესახებ, რომ... (მძავს წინადადებები, რომლებიც იწყება ფრაზით "ესაა წიგნი იმის შესახებ, რომ..."). მაგრამ აღმოვაჩინე, რომ თვითონაც ვიყენებ მათ)... აშკარაა, რომ ესაა წიგნი წარსულის ცვალებადობის შესახებ, და ა.შ. და ა.შ. და ესაა წიგნი, და ესაა რომანი ფლობერზე, და ა.შ. და ესაა რომანი სიყვარულზე: ვერძოდ, როგორ ერწყმის ხელგენები-

სადმი სიყვარული ადამიანისადმი ტრფილს. ამას გარდა, ვფიქრობ, ესაა რომანი უბედობლაზე... რომანი ადამიანზე, რომლის მიერ საკუთარი უბედურებისა და სიყვარულის გადმოცემის უუნარობას ენაცვლება (დარწმუნებული ვარ, რომ არსებობს შესაბამისი ფსიქიატრიული ტერმინი - შენაცვლების მანია) მკითხველი სურვილი, დანერვილებით გაუწყობი თქვენ, გითხვებებს, ყველაფერი, რაც იცის და გაუთვალეს ფლობერის შესახებ, რომლისადმი სიყვარული გმირის ცხოვრების უფრო მაკარი კონსტანტია, ვიდრე - სიყვარული ელენის მიმართ.

მანას ბინიანი: ხუთი წუთის წინ თქვენ ასხენით მესამე თავი, "მადიბლები-მცველები", რომლის ცენტრშია ჯულიეტ შერბერტი. ამ თავში მოქმედებს ორი გამაფრთხილებელი გმირი - ჯეფერი ბრათიუფიტი და ედ უინტერტონი. იმიტომ ხომ არ მონანილებს ჯულიეტ შერბერტი ნანარმოების ამ მთლიანად გამოგონილ თავში, რომ გაუგებებარია, რა ურთიერთობა ჰქონდა მას გუსტავ ფლობერთან? სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეთანხმებით თუ არა ვირჯინია ვულფის სიტყვებს: "როდესაც ფაქტები მშინარია, ბიოგრაფი იმედივებს ფანტაზიას"?

ჯულიან ბარსი: ვფიქრობ, რომ უეჭველად ვეთანხმები ამ აზრს.

მანას ბინიანი: ვიცე, რომ თქვენ ბიოგრაფი არ ბრძანდებით.

ჯულიან ბარსი: დაბ, "ფლობერის თუთიყუშში" ბიოგრაფი არ გახლავართ. ჯულიეტ შერბერტის სხენების გამასხენდა ის დრო, როდესაც ლექსიკოგრაფად ვმუშაობდი "ოქსფორდის ინგლისური ლექსიკონისთვის". სამი წლის განმავლობაში ვასრულებდი ამ დროდადრო საინტერესო, ზოგჯერ კი - დამლულ სამუშაოს და მიწყენილობას ნაწილობრივ მინახავაურება აღმოჩენა, რომ წარსულის ლექსიკოგრაფებსაც, თურმე, ბეზრდებოდათ მუშაობა. ლექსიკონში შეჰქონდათ სახუმარო განმარტებები. ვერ ვიხსენებ, ეს რომელი ლექსიკონები იყო, მაგრამ ერთ-ერთ მათგანში "მოცხარანი ფუნთუშის" ამგვარი განმარტება შემეხდა: "ფუნთუშა, რომელშიც ძალზე ცოტა მოცხარია" (სიცილი დარბაზში). სხვა ლექსიკონში "ბადე" განმარტებული იყო, როგორც "თოკით გადაბმულ

ლი ნახვრეტების ერთობლიობა", რაც, ჩემი აზრით, დასვეწლილი და ინტელექტუალური განსაზღვრება. მე კი ვიტყვოდი: "იცით თუ არა, რა არის ბიოგრაფია? ის ბადება. მცირე ზომის საგნები მასში ადვილად გასხლტებიან ხოლმე, და რჩება პლანქტონი, შესაძლოა, ქაფშივით (თუ ქაფშივების ბადე გაქვთ)". ზოგიერთ ბიოგრაფს ქაფშივების ბადე აქვს და, ბიჭოს, რაოდენ დეტალურია მათ მიერ შეთხზული ბიოგრაფიები!

მას ასე, დავერუნდეთ თქვენს თემას: ჯულიეტ შერბერტი ქაფშია, რომელიც გასხლტა ბიოგრაფების მიერ გადადებულ ბადეებში. აღარ არსებობს ფლობერის წერილები შერბერტისადმი, არც ამ ქალის საპასუხო წერილები, თუ ისინი ოდესმე არსებობდა. არ მოგვეჩვენება მისი ფოტოსურათიც. შერბერტი ოლივერმა დანერა შესანიშნავი ნიგნი, რომელსაც, მგონი, ჰქვია "ფლობერი და ინგლისელი გუვერნანტი". მასში შეგროვილია მიეღი არსებული ინფორმაცია. და მაინც: შერბერტი რჩება გამოუცნობ პიროვნებად. ამდენად, არ არსებობდა არავითარი გზა, გარდა იმისა, რომ ბრათიუფიტი შეხედროდა გარკვეულ წარმოსახულ პერსონაჟს, რომელსაც ნაშოვნი ჰქონდა ეს წერილები. ვფიქრობ, ეს იყო ერთ-ერთი პირველი თავი, რომელიც დავსერე (შეიძლება, მეორე ან მესამე) და ჯერ კიდევ ვიკვლევდი გზას ნიგნისკენ, რომელზეც ვმუშაობდი; და, შეიძლება, უკეთესი იყო დანერა თავისა, რომელშიც აისახებოდა ნარატიული ინტერესი: ვინ იყო ის, ვისი წერილებიც დავიკარგა? მასსხვ, კინგლი ემისმა ვიკლავს უფროს: "ფლობერის თუთიყუშში" მეცხრე თავის კითხვისას მოვისროლე, რადგან არავინ დამმეტრებია, მოგვალე, თუ ამ ნიგნს არ ნაიკითხავი (სიცილი დარბაზში). როგორც ჩანს, ასაკის მატებასთან ერთად მისი ლიტერატურული გემოვნება, სამწუხაროდ, გაუარესდა. ვუპასუხო თუ არა თქვენს შეკითხვას?

მანას ბინიანი: დაბ, დაბ! უპასუხეთ! 1999 წელს, "ტიამის" ლიტერატურულ დანართში თქვენ მიერ გამოქვეყნებულ სტატიაში (სახელწოდებით "წერილი გენუელ-ალენისა") აღწერილია, როგორ ეძებდით გენუელში ბრევიგის ტილოს "მანტონის ცდუნება". უპირველეს ყოვლისა, შეგიძლიათ თუ არა ახსნათ, რატომ გინდობდა ამ სურათის მოძებნა და, გარდა ამისა, უკავშირდება თუ არა ეს საკითხი თუთიყუშებს? შემდგომ, მინდა გკითხოთ...

ჯულიან ბარსი: არა, არა! პირველ შეკითხვებზე შევჩერდეთ, საქმარისია! როდესაც ფლობერმა დასთან და მშობლებთან ერთად მოინახულა გენუეა, მან ნახა ბრევიგლის ტილო (მოგვიანებით ის ჟან მინდინის ნამუშევრად აღიარეს) "მანტონის ცდუნება". ფლობერის ბლოკნოტში ვპოულობთ ორ ჩანანურს ამის შესახებ: პირველი მათგანი მოკლე შენიგნება, ხოლო მეორე - გაცილებით გრცელ ჩანანურს, რომ თვალსაჩინოა, რომ მწერალი აპირებდა, შეექნა პიესა ამ თემაზე. აქ (რაც, საერთოდ იშვიათია) უზუსტდება მიითთებულ ლიტერატურულ თხზულებაზე მუშაობის დაწყების თარიღი და, აგრეთვე, აკვიტებული ლიტერატურული იდეა. ჩვენ ნამდვილად ვიცით, რომ მან ნახა ეს ტილო პალაცო ზაღში და, საბოლოო ანგარიშში, ეს იყო თემა, რომელიც ფლობერს თან სდევდა თითქმის ოცდაათი წლის განმავლობაში, სანამ მან არ გამოაქვეყნა "მანდა ანტონის ცდუნება". ამდენად, გასაკვირი არაა, რომ მოვისწრეე ამ სურათის ნახვა და გენუეაში გავეზარე რამდენიმე წელიწადთან ერთად. ერთ-ერთი მათგანი მხატვარი გახლდათ. ბევრი ვეძებთ ეს ტილო, დავუკვირდით გენულ მხატვრებსაც, მაგრამ - ამაღ. ვერ დავაგანებთ ისე იყო ეს "პალაცო ზაღში", რა მედი ენია კოლექციის და ა.შ. და ა.შ. "პლედის" მიერ გამოქვეყნებულ "წერილებში" ნათქვამია, რომ სურათი ჯერ

კიდევ გენუაში იყო და ეს შენიშვნა განმეორებულ იქნა "პლადის" მიერ გამოცემულ "ახალგაზრდული თხზულებების" პირველ ტომში, რომელიც ამ მოკვანტანე გამოცემის შინაგან დასტურებს, რომ 1946 წლის ის გენუაში იყო. მაგრამ ახლა ეს ტიტო იქ არაა ის რომაა, ერთ კერძო კოლეგიაში, მაგრამ იქ ჯერ არ ჩავსულვარ, რათა დამეწერა "ნერილი რომიდან". გაცმყოფილები თუ არა ეს პასუხი?

პანას ბინიანი: დაახლოებით, თქვენ ჩემს მეორე შეკითხვაზე კი გაგივით პასუხი? ვიცი, რომ ვერ იპოვეთ სურათი გენუაში, ამიტომ გამიკვირდა, რომ ის რომში არ გიძებნია.

პუბლიკაცია ბარსი: რომ მასში ვწვდები და შევეცდები, ვიპოვო ეს ტილო.

პანას ბინიანი: ხვალ, ნაშუადღევს, დაგეგმილია ვიზიტი რი მუზეუმში: რუსნა და კრუსკოში. თქვენ ისინი ნახეთ ოცი წლის წინ. საერთოდ, გიტაცებთ თუ არა მწერალთა სახლ-მუზეუმების თვალთვლითა?

პუბლიკაცია ბარსი: ყოველთვის და ყველგან ვათავლიერებ ნებისმიერ სახლს, რომელიც ამა თუ იმ ხელოვანს ეკუთვნის. ისინი მით უფრო მომწონს, რაც უფრო უსუფთაო, მჭვრინაო და აქტიუბუნაოა. და, ალბათ, ესაა ერთერთი მიზეზი, რის გამოც დამაინტერესეს კრუსკოს "პავილიონში" ოცი წლის წინ. ის ნადავდა, როგორც ბრიათი-თიფტი ამბობს, ფელისიტეს ოთახს - სალოცველსა და ბაზრის ჰიბრიდს. ამგვარ მუზეუმებში ხშირად იპოვით საგნებს, რომელთა მეშვეობითაა უშუალო კონტაქტს ამყარებთ მწერალთან, მხატვართან, კომპოზიტორთან. არ მიყვარს მუზეუმები, რომლებზეც უამრავი სახელმწიფო ფული იხარჯება და რომლებიც შესანიშნავადა დეკორირებული. მათ პირველ საართულზე, ჩვეულებრივ, განლაგებულია სამეცნიერო ცენტრები, მინის სუფებით დაცული ექსპონატები კი ანტიკვების სუნი უდის. ამასთან, შეუდარებელი განდგა, როდესაც იჩიქებ პატარა საგამოფენო კარდასთან და იქ ხედავ 1905 წლის ხელნაწერს (მგონი, პავლიონი სწორედ იმ წელს აშენდა), აგრეთვე უბრალო ძიქებს, "საიდანაც მან უკანასკნელად მოსვა წყალი". ამგვარ უშუალო შთაბეჭდილებებს ვერ უზრუნველყოფს ვერც ტელევიზია და ვერც ძველი ხელოვნების მისადაგება თანამედროვე დაბთავლიერებლებისადმი. ამდენად, უნესრიგობის მომხრე ვარ, და მწერლის კაბინეტი, ჩემი აზრით, სწორედ ასე უნდა გამოიყურებოდეს.

რაც შეეხება ჩემს კაბინეტს - ეს არ ჩანერთ - როდესაც ხუთმბათი დილას საფრანგეთში გასამგზავრებლად გავემზადებ, დამლაგებელ ქაღალდს დავუტოვებ წერილი (ჩვეულებრივ, საერთოდ არ ვუშვებ დამლაგებელს ჩემს კაბინეტში, მაგრამ სახლგარეშო მიდგომი და ამიტომ გამონაკლისი დავუშვი), სადაც დავწერ: "მომინდეთ იატაკი და მხოლოდ იატაკი" ჩემს კაბინეტში", რადგან იქ ვერაფერს მონშენდა, იატაკის გარდა. ასეთია, საერთოდ, მწერალთა კაბინეტები.

ძალზე მსაშინებელი ერთი ბეგონის - გამოჩენილი ინტელისტი მხატვრის, ფრანსის ჰელონის სტუდიის თვალთვლითა. ბეგონი ორიოდ წლის წინ გარდაიცვალა. ნანახი მქვს მხოლოდ მისი სტუდიის ფოტოსურათები, მაგრამ შემიძლია ვთქვა, რომ ის ერთდროულად ნადავს ბინძურ ავტოსახელოსნოსაც და ბავშვთა ოთახსაც, სადაც გრძელად პატარები ერთმანეთს ფრადი საღებავების გახსნილ ტუბულებს ესროდნენ (სიცელი დარბაზში). ბეგონის სტუდია, მთელი მისი სიბინძურითა და უნესრიგობით, გადაიტანეს დუბლინში - ირლანდიაში, ჩემს სამშობლოში. ამგვარი სტუდიები წარმომადგება პირველყოფი ქაოსსად, საიდანაც იბადება ხელოვნების ყოველი ქმნილება.

პანას ბინიანი: ხვალ კონფერენციის მონაწილეები თვითონ იხილავენ, როგორია შემოქმედის ადგილსამყოფელი, ამ ორი მუზეუმის დათვალეიერების მეშვეობით. ახლა ვიხივ დამწერს საზოგადოებას, შეკითხვები დაუსვამ მისტერ ბარსს.

პუბლიკაცია ბარსი: ბენდიერი ვიქნები, ვუპასუხო შეკითხვებზე ფსებურთის, პოლიტიკის... ფაქტობრივად, ნებისმიერი საკითხის შესახებ (სიცელი დარბაზში).

ნიკოლე ტარტინი: თვენ თქვით, რომ არ წერდით რომანის თავებს ქრონოლოგიური თანმიმდევრების მიხედვით. გვაოცებდა "ფლობერის თუთიყუშის" კომპოზიციური სტრუქტურა: თუ ნარაცია სწორხაზოვნად არ ვითარდება, ძნელდება ნაწარმოების შინაგანი ლოგიკის გამოვლენა.

პუბლიკაცია ბარსი: ანალოგიურადაა აგებული "მხოვლის ისტორია 10 1/2 თავად", რომლის ნაწილები აგრეთვე არ მიყვება ქრონოლოგიას. "ფლობერის თუთიყუში" ინება პირველი თავით - პრობლემით, საკითხით; მეორეში გადმოცემულია შესაბამისი ფაქტები. რაც შეეხება ნაწარმოების ბოლო ნაწილებს, მასზე პრობლემაზე გაცემულია უკანასკნელ თავში. ბოლოდან მეორე თავში კი, უფრო ადრე დასრულ შეკითხვებზე პასუხის გასაცემად, განავითავებ (ჩემი აზრით, მეტად მარჯვად) მკითხველის გათვითცნობიერებულობის შესამომხმებელი ფურცელი: "დაამთავრეთ ნიგნის კითხვა? ვიმედოვნებ, ეს იყო სასიამოვნო პროცესი. აი, თქვითვის ფაქტოფიცილი რამდენიმე შეკითხვა - შესაბამის პასუხებს ნიგნში ვერ იპოვით" (სიცელი დარბაზში). მართლაც, მართლაც... ამ ფურცელზე ჩამოწერილია უამრავი სუბლტური შეკითხვა, რომლებზეც პასუხის გაცემის საშუალებას ჩემი წინა არ იძლევა. ამდენად, ესაა შეუსაბამო შეკითხვები. შეკითხვებს ნიგნ უძლურ "მარტივი ისტორია", რომლებზეც პასუხის გაცემული მეორე საძიებელ პრობლემაზე. დასაწყისში ბრიათუეტი გაცვრით ასხვინებს თავის ცოლს, რომელიც შემდეგ უნდა ექნებო მთელ ნიგნს. ნაწარმოების შუა ნაწილი გვცვდება რეკლამის ენ. "მარყუი". ამ თავის სახელწოდება - "შემართებელი რუსეთი" - აღნიშნავს დამანძის გადაღახვას და ნინა პლანზე ნაწილებს თვით ბრიათუეტი: ესაა პირველი შემთხვევა, როდესაც ის საკმარისად უშუალოდ გესაუბრებათ და ცდილობს, დაახასიათოს საკუთარი თავი. გმირის მცდელობა წარუმატებლად მთავრდება და ხელსაც კი გიშლით მისი არსის ნეფობაში.

ეს მაგონებს დანტისტის მოქმედებას კიბოზე ხიდების გაკეთებისას. ექიმი ლითონის ძეგლებს ამავრებს ზოგიერთ კბილზე, შემდეგ კი ამოაშენებს ხოლმე მათ. ამოშენებულ კბილებზე მაგრდება ხუთი-ექვსი კბილი, რომელთა მოხსნაც შესაძლებელია. ანალოგიურად, ნარატორის ცალკეულ თავებზე მაგრდება ცალკეული ნაწილები, რომლებსაც აერთიანებს ან განმარტავს კი ძირითადი თავები.

ტრენი უილიამსი: ერთხელ ვაღიბებრა ხუმრობით

აღნიშნა, რომ ისურვებდა, მისი ყველა ხელნაწერი შეენახათ ავლდამაში, რომლის შესახებაც თქვენ საუბრობდით. ოდესმე ხომ არ გიფიქრიათ, რომ შეიძლებოდა, ჯეფერი ბრათოუეიტი შესულიყო პარიზის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, ენაზა "მიამიტი არსების" ხელნაწერები და ამ გზით განემარტა თუთიყუშის პრობლემა? ხომ არ მოიპოვება "მიამიტი არსების" ხელნაწერში შესაბამისი ინდიკატორები? თუ ეს საკითხი განზრახ უგულვებელჰყავით, როგორც გარკვეული შესაძლებლობა?

პულიანი პარსნი: აქ შეიძლება გაიცეს სამი პასუხი: ვფიქრობ, ბრათოუეიტი ექსცენტრიული მოყვარული მეცნიერია, რომელიც უფროსის ხელნაწერებსა და ბიბლიოთეკებს. ეს აკვირებული იმდა, გარკვეული გაგებით, განსაზღვრავს მის ცხოვრებას - სწორად ამას ვგულისხმობდი, როდესაც ვასწავნე "შენაცვლემი". მას, ალბათ, არ უნდა ევლო ეროვნულ ბიბლიოთეკაში. გმირის გადარწმუნებულა უფრო პრაქტიკულია - ის ითვალისწინებს მოწახულებას რუაზის ბუნების ისტორიის მუზეუმისა, საიდანაც ფლობებრმა თუთიყუშში ითხოვა, აქედან კი - იმის დადგენა, თუ რომელია "ნამდვილი" თუთიყუში. ნიგნის ბოლოს ბატონი ანდრეი ძალზე აშკარად და ზუსტად განმარტავს, რომ თუ ფლობებრმა ითხოვა თუთიყუში მუზეუმიდან, ეს არ ნიშნავს, რომ "მიამიტ არსებამ" აღწერილი თუთიყუში ნადავს ამ რეალურ თუთიყუშს. ჩვენ, რომანისტები, განუწყვეტლივ ვიშვებოვით ფანტაზიას და, ამდენად, შეიძლება თუთიყუშს სხვა ფერები მივანეროთ, თუნდაც იმისთვის, რომ ფრანზა უფრო მეტად გავახლოდეთ.

საინტერესოა, რომ ჩემს ბლოკნოტში მოიპოვება ჩანაწერი ამ პრობლემის შესახებ. რუაში ერთი წლის შემდეგ დავებრუნდი, ბუნების ისტორიის მუზეუმში მივედი და ვცადე მისი გადარწმუნება. დავადგინე, რომ ფლობებრმა მართლაც ითხოვა თუთიყუში, შემდეგ კი დააბრუნა ის. აშკარაა, რომ ორივე თუთიყუში მუზეუმიდანაა ნამოღებული, მაგრამ ითხოვა თუ არა ერთ-ერთი მათგანი ფლობებრმა, გაურკვეველია. ჩემი ჩანაწერებიდან ჩანს, რომ 19 წლის წინ ვფიქრობდი, ეს პრობლემა გადაწყვეტილ-მეთქი, მაგრამ ახლა, ამ ჩანაწერების გადაკითხვისას, ვერ მივხვდი, მაშინ რას ვგულისხმობდი (სიცილი დარბაზში). ამგვარად, ის გადაწყვეტილი არაა რომელიმე, მაგრამ ჩემს ბლოკნოტშიც ვერ იპოვით უქვეველ დასკვნას.

ვფიქრობ, ჩემი ნაწარმოებები, საერთოდ, ასეთია: ისინი არ იძლევა გარკვეული დასკვნების გამოტანის საშუალებას. უნდა აღვნიშნო, რომ მომწონს ისეთი რომანები, ფერწერული ტილოები ან ფილმები, რომლებიც მინიშნებებს ეწყარება და ბევრ საკითხს ლიდ ტოვებს. რომანისთვის, სადაც მწერლის თვალსაზრისი სიმბოლიზებულია ერთ-ერთ (ორთაგან) თუთიყუშში, ჩემი აზრით, მხოლოდ სასიკეთოა, თუ ეს სიმბოლო ბოლომდე არაა ახსნილი. დაე, მწერალმა შეინარჩუნოს მისი საიდუმლოებები-მეთქი, ვამბობ მე.

მითუ პიტიმანი: თქვენ ხელს უწყობთ ამას, როდესაც გვთავაზობთ, დავსკვნა კითხვები ფესბურთის შესახებ. როგორც ჩანს, ჯიუტად ცდილობთ, არ იხმაროთ ფესბურთელთა სახუმარო გამოთქმა "თუთიყუშით ყვეყნი". ბრათოუეიტი არსად არ მიმართავს ამ ფრანზას. მაგრამ, იქიდან გამომდინარე, რომ "მსოფლიოს ისტორიის" დასასრულს თქვენ დანერეთ "Putting the Boot In" და გვიამბეთ ლესტერ-სიტის ჯუნდის მიერ ფესბურთის ასოციაციის თასის მოგების ამბავი, როგორ მოახერხეთ, რომ განუდევით "ახალი თაობის ბიჭებს" (მაშინ, როდესაც 1990-იანი წლების შუა ხანებში ფესბურთმა უცერად პოპულარობა მოიპოვა ინტელექტუალთა და მეცნიერთა შორის)? ჩემი აზრით, სულაც არ გასურდათ, თქვენი სახელი

დაეკავშირებინათ "ახალი თაობის ბიჭებთან" ერთ-ერთმა პირველმა აქტივით ფესბურთი რომანის თემად.

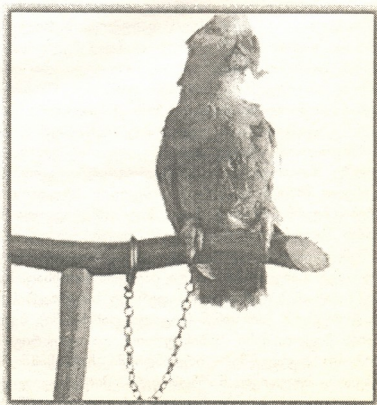
პულიანი პარსნი: საკმარისად ასაკოვანი ვარ, რათა "ახალი თაობის ბიჭებთან" არ გამაგიგონ (სიცილი დარბაზში). დიახ, ნამდვილად ჩაგრეთ ფესბურთის თემა "მსოფლიოს ისტორიაში". ძალიან მაინტერესებს ფესბურთი, ისევე, როგორც სპორტის ბევრი, ბევრი, ბევრი სხვა სახეობა, მაგრამ ამის შესახებ დაველაპარაკებ მხოლოდ ლესტერ-სიტის სპორტული ჟურნალის თანამშრომლებს, რომლებიც უამრავ სისულელეს წერენ. სისულელები, ვთქვი? მოიბედ, სხვა გამოთქმა ვიხმაროთ. სჯობს, ვთქვათ: ამ ჟურნალში თანამშრომლობენ ფესბურთის შეხანიშნავი გულშემატკივრები.

ფრანზა "თუთიყუშით ყვეყნი" გამოყვებულ იქნა კარიკატურაში, როდესაც ჩემი ნიგნი შეიტანეს ბუკერის პრემიის კანდიდატთა სიაში. იქ ერთი ფესბურთელი ეუბნება მეორეს: "ვეფიქრობ, ის სიხარულიდან გადავიდება, თუ გაიმარჯვებს, და თუთიყუშით გამოყვეყნდება დამარცხების შემთხვევაში". ეს გამოთქმა მე ნამდვილად არ გამომიყვანია. ასე ზემორობდნენ ახალგაზრდა ფესბურთელთა ოცი წლის წინ, ხომ მართლად? ჯეფერი ბრათოუეიტი კი არ იხმარდა ამ ფრანზას - ის არ შეესაბამება გმირის ხასიათს.

პანესა ბინიერი: საამისოდ ის ძალზე ასაკოვანია. **პულიანი პარსნი:** დიახ, საკმარისად ასაკოვანია. და არ უფერას ფესბურთი. მგონი, მასათუვეტი საერთოდ არ ახსენებს სპორტს, რამდენადაც პრაქტიკა.

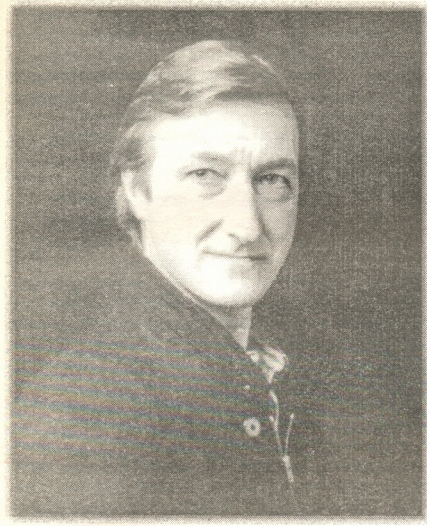
პანესა ბინიერი: ვინაიდან შეკითხვები აღარავის აქვს, კვლავ მაძლიბა უნდა გადავუხადო ჯულიანი პარსნს დასამუღ შეკითხვებზე პასუხის ინფორმაცია. მან ძალზე საინტერესო და ყურადსაღები იფორმაცია მოგვანოდა. მის მაძლიბა უნდა გადავუხადო აგრეთვე იმის გამო, რომ მწერალმა გაგაცნო ნამდვილად ახალი და უადრესად საგულისხმო ჩანაწერები თავისი ბლოკნოტიდან.

ინფორმაციის მისაღებად
თავი რედაქციისაკენ

პულიან ბარენი

სანტიმენტალური მოგზაურობა

სანტრესო გამოყენა გაიხსნა 1878 წელს პარიზში და შვილის ხელოვნებათა კოლეჯის დირექტორმაც, ლოკუდ კილინგმა, თავის თორმეტი წლის ვაჟთან ერთად საფრანგეთის დედაქალაქს მიაშურა ლოკუდი მთელ დღეებს მუზეუმში ატარებდა, კერძოდ ინდური ხელოვნების სექციამ, პატარა რედიარს კი გამოფენის საშვი მიაჩნა და, შეიძლება ითქვას, ცოტა ხნით თავიდან მიიშორა. პო, მართლა, დღეში ორი ფრანკითაც უზრუნველყოფდა საღი-ვახშისთვის. ბიჭუნას ინტაივთე აინტრესებდა ნებისმიერი მექანიზმის კონსტრუქცია. როგორც თავად წერდა მოგვიანებით, გულს უჭქროლებდა საფრანგეთის საფუძვლიდან მოგვინილი სასწაული და გადაადგელების ყოველგვარი საშუალება, ახალ ფერებს, სურნელს და სანახევს რომ აზიარებდა.

მისი ერთ-ერთი უსაყვარლესი "თავშესაფარი" ბარტოლის თავისუფლების ქანდაკება იყო, რომელიც ნიუ-იორკში უნდა გადაეგზავნათ, როგორც ამერიკის რესპუბლიკის 100 წლისთავსადმი მიძღვნილი ნაგვიანევი საჩუქარი. ხუთ სანტიმედ (ისიც იმ შემთხვევაში, თუ საშვი არ გქონდათ) შეგელოთ ამ კონსტრუქციის შიდა კიბით სულ ზევით ასულიყავით, ქანდაკების თავამდე მიგდინოთ და მისი თვალის ცარიელი ბუდეებიდან სამყაროსთვის გადაეცემათ. რედიარდი ხშირად მიმართავდა გარეთობის ამ ფორმას და ერთმა ჭკუის კოლოფმა მოხუცმა ფრანგმა ისიც კი უთხრა: "ჩემო პატარა ინგლისელო, შენ ახლა თამამად შეგიძლია თქვა, თავისუფლების თვალთ გავეყურებ მთელ სამყაროსო". ორმოცდაათობმეტი წლის შემდეგ კილინგმა გაიხსენა ეს სიბრძნე და მისი შესწორებაც განიზრახა: "ის კაცი მთლად მართალი არ უნდა ყოფილიყო. მთელ სამყაროს მე საფრანგეთის თვალთ გავეყურებდი".

ეს როგორ? კილინგი და საფრანგეთი? კილინგი და ინდოელი, კილინგი და ბრიტანეთის იმპერია კიდევ გამიგია, თუნდაც კილინგი და სამხრეთი აფრიკა, კილინ-

გი და შვერთებული შტატები, კილინგი და საძულველი გერმანია (ორჯელის აზრით, ყველა გზაბანულის თავშესაფრად რომ ქვეულიყო მაშინ), მაგრამ კილინგი და საფრანგეთი? ეს ქვეყანა და მისი მატკომერლები იშვითაად ფიგურირებენ მის შემოქმედებაში (გველისხმობ გამოქვეყნებულ ნაწარმოებებს) და, სხვათა შორის, ისიც ძნელი დასაჯერებელია, რომ "ზალხისანი", თვითნასწავლი ინგლისელი ამპარტავანი დახვეწილი ფრანგებით მოხილულიყო. და მინც, 1878 წლის ვიზიტმა დასაბამი დაუდო იმ გრძნობას, 1936 წლამდე, ანუ მისი სიცოცხლის ბოლომდე რომ არ განელებულა. კილინგის გარდაცვალების შემდეგ მისმა ქალიშვილმა ელმა აღნიშნა: "მამა ყოველთვის ბედნიერი იყო საფრანგეთში".

საფრანგეთში, კი ბატონო, იყო ბედნიერი, მაგრამ თავად საფრანგეთი ყოველთვის როდი ანიჭებდა ბედნიერებას მოგვიანებით, მართალია, შესანიშნავად გრძნობდა თავს ამ ქვეყანაში, მაგრამ მანამდე, 1880-90 წლებში, როცა ბრიტანეთის და საფრანგეთის იმპერიათა ქიშპობამ პიკს მიაღწია, მისმა ანტიფრანგულმა განწყობილებამაც იჩინა თავი. ინდოეთიდან სცავდა ბრიტანეთის იმპერიას, ძირითადად საყურნალო ტყავებით. "ეს წერილები ვიქტორ შიუგოს პროზის პაროდიად მქონდა ჩაფიქრებული", წერდა კილინგი მოგვიანებით. ბურების ომმა, რომლის დროსაც საფრანგეთი სულაც არ უჭქრდა მხარს ინგლისს, საქმე კიდევ უფრო გაართულა. მოთხრობით "სამხედრო დისციპლინი" კილინგმა ფრანგების გამახსარაველი განიზრახა: აქ ბრიტანული კრიციერის ეკიპაჟი ჭკუში უბნებს უბილეთო ფრანგ ვაშუშს. ფრანგებმა კი იმით იძიეს შური მოქილიკე ინგლისელზე, რომ 1902 წელს გონკურების პრემია მიანიჭეს ძმებ ტროიოებს, რომელთა ნაწარმოებში "დინგლი, სახელგანთქმული სიტყვის ოსტატი" მხილებულია ერთი ინგლისელი შემოქმედი, პირნავარდნილი იმპერიალისტი და ტრანსავალის ომის მხურვალე მხარდამჭერი. მაგრამ 1904 წელს ნურტილი დაქსვა გეოპოლიტიკურ სუსხიან ქიშხს და კილინგსაც გული მოუბრუნდა საფრანგეთზე. გარდა ამისა, გამოჩნდა საშუალება, რომლის წყალობითაც მწერალს შეეძლო კვლავ განეცვად ამ ქვეყნის სიყვარული და აღინდღებუ რაციონებით მეტოც შეეჭქუ მის შესახებ: ჩვეულებრივი ავტომობილი იყო ეს საშუალება. ედიტ უარტონის, კონრადისა და ფორდ მედლის ფორმის მშგავსად, კილინგიც ძალზედ აღაფრთოვანდა ახალი საშუაუნის უდვილგმა გამოგონებამ. 1899 წელს დაიქიარავა "ემბროოს" მარკის ავტომობილი, ზედმიწევნით რომ ამართლებდა თავის სახესს, მომდევნო ზახუფლს კი ლოკომობილად წოდებულნი ამერიკული ორთქლის მანქანა შეიძინა. მერე "ლანკასტერსაც" გამოჰკრა, ხელი, რომელიც თავად მისტერ ლანკასტერმა უღუქმუა.

1910 წლის მარტში კილინგი თავის ცოლ კერისთან ერთად პირინის კურორტ ვერნე-ლე-ბენში იმსვენებდა (კერი ყოველ წელს იღებდა იქ ფორიერდის აბანუნებს) და იქ, იმ მინერალური წყლების კურორტზე, ისეთი რამ შესთავაზა Rolls & Co-ს ერთ-ერთმა მენეჯერმა და RAC-ის (სამეფო საავტომობილო კლუბის) პირველმა მდიანმა კლუდ ჯონსონმა, რახედაც ყველა ჭკუათმყოფელი ადამიანი სიხარულთ დაიახმნდებოდა: "ჩემს მან-

ქანას პარიზში ვგზავნი და თუ იკადრებთ, იგი თქვენს განკარგულებაშია. კობლინგის სისარულს საზღვარი არ ჰქონდა: მანქანა მანქანად და მძლიერც უნდადმო იყო - ყოფილი სამეფო ფლოტის ქვეითი, ხუთი თითივით რომ შეესწავლა მთელი მსოფლიო. ბანიულ-სურ-მერიდან, სადაც კობლინგი და კერი "ნარკიზებს კრეფდნენ და აცვალებული გლიციონის ქვერეით ტკებოდნენ", პერპინიანის, ნარბონის, მონპელიეს, ნიმის, არლის, ავინიონის, ტურნოს, წმ. ეტიენის, მულენის, ნევერის, მონტარჯის და ფონტენ-ლოს გავლით გაემართნენ პარიზისაკენ. ამ მოგზაურობისას კობლინგი დაატყვევა მკვდარი ქალაქის - ლი ბოს სი-დადომ: "უშველელი გოლგოთა, მკით ნაგები, წარმოუდგენლად დიდებული და პათეტიკური". კობლინგი საფრანგეთის გზებზეც ალაფრთოვანა: "ლარიეთი სწორი, ფართო, უნაკლო", თუქცა ეს მისული შეფასება, შე-საძლოა, სადავოც ყოფილიყო.

შემდეგ წელს კობლინგმა როლს-რობის შეიძინა და სიცოცხლის ბოლომდე უფრთავლა ამ მარკას (სასექსში, მის სახლთან, ახლაც დგას მისი უკანასკნელი ავტომობილი, მომღვარე, მუქი ლურჯი როლერი). ყოველ წელს მანქანით ჩადიოდა საფრანგეთში, მხოლოდ იმის დროს აიღო ხელი ასეთ ფუფუნებაზე.

ამ ცოტა ხნის წინ კი მაკვილანის გამოძევების დირექტორმა ტიმ ფარმილომ, ორმოცწლიანი მუშაობის შემდეგ რომ ტოვებდა რედაქციას, თავის უფრაში საიცარო რამ აღმოაჩინა: ტყავის ყვამი ჩასმული ექვსი რვეული - კობლინგის 1911-1926 წლების საავტომობილო მოგზაურობის ჩანანერები. ჩვენამდე მის სხვა დილოურებს საერთოდ არ მოუღწევია, თუ არ ჩავთვითი ნანწყვეტს 1887 წლის ინდური უფრთავიდან. ჩემი აზრით, უთუოდ უნდა გამოიცეს ეს ჩანანერები, დაახლოებით რვეულის 100 გვერდს რომ მოიცავს და კობლინგის როგორც მწერალ-მოგზაურის პორტრეტს წარმოგვიჩინოს.

ზოგერთი ადრეული "ლიტერატორ-მოტორისტითვის" მანქანა მიზნის მისაღწევ საშუალებას წარმოადგენდა: უფრო ხალხების გაცნობისა და შორეული კულტურის ძეგლების ხილვის შესაძლებლობას. ასეთად მიაჩნდა ეს სახალე ვედიტ უორტონს. ენითაუწერელ სიამოვნებას ანიჭებდა ამ ქალს მოგზაურობა, მაგრამ მექანიზმის სპეციფ-

იკასა და ტექნიკაში საერთოდ ვერ ერკვეოდა. მისთვის ის გონიერი მექანიკური მსახური იყო და თუკი ამ მსახურს რაიმე "შეეშლებოდა", მძლიერც იქ ჰყავდა და ტედიც - ქმარი, რომელთაც მისი მორჯულეობა ევალებოდათ. კობლინგისთვის კი ავტომობილი მიზანიც იყო და საშუალებაც.

სხვა შეძლებული და თავგადაკვლილი ტურისტების დარად მონახულა კარკასონი, შარტრი, ბრუს ევლესია, ბაიექს ტაპესტრი, ალბის ტაძარი, ფონტენ-დე-ვოკლუზი. შარტრის ტაძრის მოციმციმე ვიტრაჟიეც აღუვლებდა და კრო-მანიონის გამოქვაბულის იდუმალებაც.

ინგლისელ გენისთაგან კობლინგი ყველაზე დემოკრატიული იყო, გენერლებთანაც პოულბოდა საერთო ენას და უბრალო გლეხებთანაც, საბურავებიც აინტერესებდა და ამაღლებული ხელოვნებაც. ზუსტად აღრიცხავდა გავლილ მანძილს, საბურავის ყოველ გასკვობის ტრაგედიად აღიქვამდა, ყველა მარკის საბურავები ჰქონდა მოსინჯული, მათ შორის რუსული "პროვინციისაც". "მანქანა ისე მისრიალებდა, თითქოს აბრეშუმი დაეგოთ ზორბლებქვეშ. "ინგლისური რესორები საფრანგეთის გზებისთვის არ გამოდგება", "ეს კარბურატორი პირდაპირ მისწრებაა", "ჩემს მანქანას რესორები გამოვუცვალეთ და ხმაურიც ფაქტობრივად ნულზე დავიყვანეთ", "ცუდი დღე იყო, სანახება და ჰავას არაფერი შედერებოდა, მაგრამ რად გინდა? საბურავები მაინც დავეშა".

მკითხველისთვის ნაკლებ უნდა იყოს ცნობილი რედიარიდ კობლინგ როგორც AA-ს (საავტომობილო ასოციაციის) და RAC-ის (სამეფო საავტომობილო კლუბის) რეპორტიორი, გამოწვლილით რომ აღწერდა საფრანგეთის გზებზე და სასტუმროებს. 1911 წელს, საკუთარი ავტომობილით პირველი მოგზაურობის შემდეგ, მას გულდასმით შეუსვია RAC-ის კონფიდენციალური ბლანკი: "მონპელიე, სასტუმრო მეტროპოლი - უფარგისი, პერსონალი - ვერცხლისმყოფე, ცდილობენ ზედმეტი ფრანკი ავაფუტქვან ღვიწროში იმ იმედით, რომ ანკარაში არ ჩაულრმავდებით. ამის ასე დატოვება არ შეიძლება". "ანგულემი - ოტელდე ფრანსი. აქ მხოლოდ ღამის ეთავაზობენ, საბავარიოდ - ძალიან კარგა. სისუფთავა". "ზერჟერაკი - დე ლონდრე - ე დე ვოიავ - საკვები - დამაკმაყოფილებელი. ფსევრე - საძოვად მაღალი. თვალმოსაცემი არტისანტიბარია. ქალბატონებისთვის - დისკომფორტული. არ არის შხაპის მიღების საშუალება". კობლინგი ერთბაშად მკაცრია ფრანგული სასტუმროების შეფასებისა და მცირეოდენსადა პატივის მათ ადმინისტრაციას. ასე მავალითად, ბერნარის სასტუმროზე (კარკასონი) გულდანყვებით წერს: "შოლის კვდელზე მიმავრებული წერილების ყუთი პატარა და მოუხერხებელი".

არა უნდა დავიწყოთ, რომ სასტუმროს ტუალეტისა და საფოსტო ყუთების ამ მოუღალავე აღმწერისთვის თიხი წლის წინ მიენჭებინათ ნოვების პრეზია (ცხადია, მხოლოდ და მხოლოდ ლიტერატურული მოვლანებისათვის), მაგრამ ამას სულაც არ შეუწლებია მისი დაინებული და, ასე ვთქვათ, ბანალურ-კანცელარიული აღმადგენი: "24 მარტი. 1914 წ.: გრანდე ოტელდე გრენობილდე კომფორტით ვერ დაეკვნის, თანაც მანქანის გარეცხვაში ხუთი ფრანკი ამაღცქვენს დაუყოვნებლივ გაცნობო AA-ს". რამდენიმე დღის შემდეგ კი უკვე შარტრის სასტუმროს ავრტოკვება: "არ იყო ცხელი წყალი. უშავყოფილება გამოვთქვი ამის თიბაზე". "4 მაისი, 1921 წ.: ნიუშვევნიე წის ხახვერები მივიდე, კოკსპირული წვიმის გამო ერთ საათს შევყოფდე. შეწვლებული, უხალხოს სერვისი. მივწერო AA-ს". მიუხედავად იმისა, რომ რჩეული მძღოლებთან ჰყავდა, მეფეებსა და ცნობილ სახეიდრო მოღვაწეებთან ერთად მოგზაურობდა, ეს ჩანანერები კი-

ლინეს ტიპური ტურისტად წარმოგვიდგინეს, რომელიც ზოგჯერ ამპეოფილია, უფრო ხშირად კი - გაღიზიანებული და აბეზარი. "კაპურიდან კანისკი მიმავალი გზა ერთობ გადატვირთულია. 76 ავტომობილი 31 მილის მანძილზე". დრედამ ნონანკურისკენ მიმავალ გზა ამბნა - არასდროს ენდოთ სიმათითურ უცნობს". "პირველად გამოვიყენე მიწისონის რუკა. კარგი რამ არის". "ბატის პაშტის ქალის გასანახე ბევრი ვინვალე".

რატომ უყვარდა კიბონეს საფრანგეთი? სხვა "ფრანკოვილიები" მსგავსად, ჯერ მისი "საოცარი სილამაზე" ხიბლავდა, შემდეგ კი იქაური "ნოყიერი საკვები და ხელმისაწვდომი ფასები". "ციანი ელხაზში პირის გემო" მისი ქალიშვილი ქაწინაბაძედიგო აზრისაა: "განა დირდა გზის გარშემოვდა და მთელი დღის დაკარგა ღორის ფეხებისგან მომზადებული კერძის გასასწავად? აქ ეს რატომღაც დელიკატესადაა მიჩნეული და ფრანგი გენერალიც დაიწვებით გვიჩრქვდა მის დევუსტაციას". პოემაში "საფრანგეთი" (1913) კიბონეა ფრანგებს "ფუფუნების ტრეფიალებად და უმძიმეს შრომის აპოლოგებებად მოიხსენიებს. თავად მას დიდად არ აინტერესებდა ფრანგული ფუფუნება და მაშინ, როცა სხვებს იქაური პიჯაკისა და საკვების შექების შემდეგ ფრანგულ კულტურასა და სოციალურ და ინტელექტუალურ გარემოზე სჩვენადოთ სიტყვის ჩამოგდება, კიბონეც ისეთ რამზე ამბავდა და ყურადღებას, რასაც მის გარდა თითქმის არა კაცი არ ამჩნევდა: ეს იყო მიმეფ, მოუღალავე შრომა. დიას, საფრანგეთი ერთობ შრომობი და პროდუქტიული ტყვეანა გახლდათ იმდენითი კიბონეც შეხვდა სატყეო მეურნეობის რამდენიმე მუშას, რომლებსაც ეს საქმე ნანსში შეესწავლიათ და აღტაცებული დარჩა მათი პროფესიონალიზმით. ომის შემდეგ კი თავად შეიქნა იმის მოწვევა, თუ რა ხალისითა და გულმოდგინებით ასუფთავებდნენ ფრანგები გარემოს. საფრანგეთის სოფლისა და ფერმებში ქალები, ბავშვები და ძაღლებიც კი თავდაუზოგავად ღვრიდნენ ოფლს.

1933 წელს მან გამოაქვეყნა "შოუენერის ოფ ფრანცე" - 60 გვერდიანი მემორები (რომელიც, სხვათა შორის, მას შემდეგ აღარც გამოუქვეყნებულა), აღსავსე საფრანგეთის ქება-დიდებათი, ნოსტალგიითა და მადლიერების გრძობით მის მიმართ. კიბონეც ისინებს სასოფლო-სამეურნეო მახრობასა და იქ გამოიყენებულ სხვადასხვა ხელსაწყო-იარაღებს. "აგენტს ვკითხე, რამდენ ხანს ძლებს-მეთქი ეს ტუმბო. პასუხმა გამაოგნა: "თუ მთელი ზამთარი გარიგათა დატოვებულა, როგორც ეს ინგლისში გჭრევით, მხოლოდ 2 წელიწადს. წესიერად მოუარეთ, გადახურულად შეინახეთ და 10 წელსაც მოგემსახურებთ".

1922 წელს წმ. ჯორჯის სამეფო საზოგადოების წინაშე წარმოთქმულ სიტყვაში, კიბონემა აღნიშნა, რომ "ინგლისელთათვის მსოფლიოს ხალხებიდან მხოლოდ ფრანგები წარმოადგენენ რაღაცას" (ეს აღბათ მონაცვ არ იყო ასე, მით უმეტეს - ახლა). თავის "საფრანგეთში" იგი ამ ორ ქვეყანას "ერთმანეთის სწორა და ღმირი" უწოდებს. კიბონეს საფრანგეთის ჩიროდის ის ხიბლავდა, რაც, მისი აზრით, მის სამშობლოს აკლდა. "შრომის ეთიკა, მომჭრეობა...". "უდრეკინევილი ატნაა მიმე პირობებისა. ეს ხომ ისევე ანრობის ადამიანის სულსა და სხეულს, როგორც პატარა კენჭები ემხარებიან ფრინველებს აკველილი მარცვლების მონელებულა... თვითდინცილობა... და დისციპლინა, როგორც ასეთი...". პრეტენციისა და კონტინენტური ევროპის ქვეყანათა უმეტესობისაგან კიდევ ერთი რამ გამოარჩევდა საფრანგეთს: სამხედრო მომჩილება. კიბონეს სჯეროდა, რომ სავალდებულო სამხედრო სამსახური აყალიბებდა მოქალაქეობრივ შეგნებას და აზროვნებას, რაც ასე ძალიან აკლდა მის თანამემ-

მულეთ. ერთ ფრანგს ასეთი რამ უთქვამს მისთვის: "რნგლისელებს ჩვენთან საერთო ენის გამოწვევა გაგვიჩრქვებათ, თუ სამხედრო სამსახურის მინიშნულობას არ გაიზარებთ. ჯერჯერობით კი გინდ თქვენთან გვილაპარაკია სიცოცხლეზე და გინდ პატარა ბავშვთან სიკვდილზე".

კიბონეს უყვარდა საფრანგეთი, ახლა ეს გრძობა უკვე ორმხრივი იყო. ის ჩვენთვის მუდამ ერთობ ინგლისელ მწერლად დარჩება, თავდადაკლულ ბრიტანულ იმპერიალისტად, მტლად თავისებური სტილის შემოქმედად და დიდად გაოცებს ის ფაქტი, რომ მან ფრანგი მეიხიველის დატყვევებაც შესძლო. 1913 წლის 26 მარტის ჩანაწერი: "კოკისპირული წყნობა და ბურჟუაზიის უკვე ვერცფერ იქ შეხვდები ერთ განათლებულ, დიდად განსწავლულ ღვთის მახარებს, რომელმაც ყველაფერი იცოდა "ჯუნგლების ნიგზე". მოსარული ვარ, რომ აქაც ყვავის ცივილიზაცია". ერთხელ, 1915 წელს, გენერალმა ნიველმა კიბონეც თავის ნაწილში მიიყვანა და ამაყად განუცხადა, ამათ ყველას ნაკიხილად აქვთ თქვენი წინანობი. მწერალმა მადლიერად გაუღიმა თავაზიან მასპინძელს, მაგრამ შემდეგ ნიველი იგი სხვა სექტორში მიიყვანა. "გამოცა თოფიანი გუმბარების განათლებამ. იქაური სერჟანტები ისე მსჯელობდნენ, ვითქმე გენერალმა წინასწარ შეამზადა-მეთქი, მაგრამ აღმოჩნდა, რომ მსგავსი არადფერი მომზადრა ჩემს მოსვლამდე".

განა მარტო "თოფის კაცები" იყვნენ აღტაცებული ამ მწერლით. "მე მხოლოდ ვოცნებობ ჯუნგლებზე, კიბონეც კი თავად ცოფოლა იქ", წერდა თავისივე ჟურნალის თვითღებზე ყოფილ რეზანი. სიკვილიამდე რამდენიმე თვით ადრე, ცნობილ კრიტიკოსსა და ფილოსოფოსს - იპოლიტ ტენს მისიშვილი ანდრე შვერინი კიბონეს ნაწარმოებს ("სინათლე, რომელიც ჩაქრა") უკითხავდა. "ეს კაცი ნამდვილი გენიოსია", უთქვამს ტენს. შვერინმა აღნიშნა, რომ ბიძების სიტყვა "გენიოსი" მანამდე არც ერთ ცოცხალ მწერლისთვის არ გამოუტყვია. ეს ნაწარმოები რატომღაც საფრანგეთში უფრო მოხსონდათ, ვიდრე ინგლისში. სარა ბერნარმა მისი სასცენო ვარიანტად გადაკეთებაც კი შესთავაზა. თავის ავტობიოგრაფიაში კიბონეც გულწრფელად აღიარებს: "თარგმანი გაცვილებით უკეთ წავიდა (SIC), ვიდრე ორიგინალი".

საფრანგეთში მისი პოპულარობის შედეგიც ის გახლდა, რომ ყველამ ცნობილდნენ. კიბონეცის ოჯახის წევრები ხშირად ჩიოდნენ: "რომოდ ქალაქშიც არ უნდა ჩავსულიყავით, ხან დღეში უკვე ყველათთვის ცნობილი იყო მისი ვინაობა. ხან ჟარისკაცე დადიედედობა ტუქაში და უახლოესი ტრაქტიკისკენ ექანებოდა, ხან მდღედი სისხლად, ჩვენს კვლესაში შემოიარეთო, ქალქის მერი კი რაღაც დონისციების დაგვგმვით იმუქრებოდა და ჩვენც ისღა დაგვრჩენოდა, დაუყოვნებლივ მოგვეკურცხლა იმ ქალქიდან".

კიბონეცის ბიოგრაფი, ჩარლზ კერინგტონი წერდა: "ის ფრანგულად სხაბასუპით ლაპარაკობდა, თუმცა ვერ ვიტყვი, რომ უმეცლოდნე. ფსხვიკულაციაც ხშირად მის-მათვად". კიბონეს ეს ენა თავისი გონებასავლიი მანავლებლის მეთოდით შეუსწავლია. "ჩვენი ფრანგული ენის მასწავლებელი თავისებურ ხერხს მიმართავდა. რა დამაინტერესებს მის სიტყვებს: ასე იოლად ლაპარაკე ვერ სწავლით. გიჯობთ, უბრალოდ, კითხვას შევცადეთ. ჩემი მეთოდი ასეთია: ინგლისელ ბიჭუნას ჟულ ვერნის რომანი ნახევარი მშობლიურ ენაზე წავაკითხოთ და როცა ნიგნი გაიტაცებს, თარგმანი ორიგინალით შევცვლით. მხოლოდ ამის შემდეგ წავაკითხოთ დიუმე. თავადასავლები ეს დიდოსტატი და მერე უკვე- თვითონ იცის..."

ვერმმა და დიუმემ ბალზახისკენ გაუკაფეს გზა

კიპლინგს, ბალზას რაბლე მოჰყვა, რაბლეს - მოპასანი და ა. შ. თავისი აზრები ჰქონდა ფრანგულ ლიტერატურაზე: სკარონი მოსაწყენ მწერლად მიიჩნა, ანატოლ ფრანსი კი ცრუპენტლად. სხვათა შორის, კოლტცასც კითხვობდა და მოგვიანებით არაერთხელ აღუწინავეს, მისი მოთხრობები ცხოველებზე გაცილებით სჯობს ჩემსასო. ანდრე შვერინისადმი 1919 წელს მიწერილ ბარათში კიპლინგი აღიარებდა, დიუმას კითხვისას სუსთქვა მეგვროდა სიყმანველი და ათას რამეზე ვიცნობოდი, მაგრამ ფრანგული ლიტერატურის გავლენა, მგინი, საერთოდ არ განმიცდიაო. ორი წლის შემდეგ კი, როდესაც სორბონის უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორის წოდება მიენიჭა, სულ სხვა რამ მოახსენა აუდიტორიას: "აღბათ ზედმეტია იმის აღნიშვნა და თქვენც ჩემზე უფრო მოგესვენებათ, თუ რაოდენ ბევრი რამ ვინაზევე ვწინაგი მწერლებისგან და რა ხშირად განვიცდიდი მათ გავლენას".

როგორ მოვიქცეთ? რომელი ნათქვამი დავიჯეროთ? ალბათ ორივე: სიბართლე აქ სადაღაც შურდებოდა. თავის საუკეთესო ნაწარმოებს "სინათლე, რომელიც ჩაქრა" თავად კიპლინგი "მანონ ლესკოს" ინვერსიულ ფანტაზმაგორიას უწოდებდა. გარდა ამისა, ფრანგული ფონი გამოსჭვივის მის სამ გვიანდელ მოთხრობაში. ორ მათგანში კი - "ხარი, რომელიც ფიქრობდა" და "ტიმი" ფრანგული ცხოველები (კამარგის ხარი და პერიგონის ძალი) გამოიყენა ხელოვანთა მეტაფორებად.

მაგრამ ის ფრანგული მწერლობის დიფუზურ, ბუნდოვან გავლენას მინც განიცდიდა: ეს იყო მეცხრამეტე საუკუნის ინგლისური ლიტერატურა პლიუს რაბლეს, ბალზასი და მოპასანის რაღაც ნაზავი. კიპლინგს ხშირად სდებდნენ ბრალს "ვულგარულობას" და "სისატყევეში", ანუ იმას უკიყინებდნენ, რომ მხოლოდ პირადულში იყო დემოკრატიული, ყველა დანარჩენში კი პედანტური და მოკერპატი.

ენგუს ვილსონს, ცოტა არ იყოს, აღიზიანებდა კიპ-

ლინგის ხაზგასმული ფრანკოფილობა: "საშუალო კლასის ზედა ფენის ინგლისელებმა, რომლებიც საფრანგეთში და ეფუდნენ, შექმნეს ამ ქვეყნის რაღაც სტრუქტურები და თავისთავად ქმნილებას ეთაყვანებინა." მაგრამ კიპლინგის სიყვარული საფრანგეთის მიმართ გაცილებით მეტი იყო, ვიდრე ისეთი ტურისტისა, რომელსაც იტალიური პავაე უზედებოდა და იტალიური კოლორიტიც აღაფრთოვანებდა. ეს იყო მყარი, ხანგრძლივი გრძობა, სხვათა შორის, სისხლით დამორჩებულის ეს დამოწმება საზოგადოებრივ და პიროვნულად: 1921 წელს სტრასბურგში, უნივერსიტეტის პანკეტზე, მან ისაუბრა ომში დაღუპულ ინგლისელებზე და ისეთი შედარებაც მოახდინა, ზუსტად რომ იყო გათვლილი აუდიტორიაზე: "ამ ომში ჩვენ, ბრიტანელებს, 400 000 კაცი მოგვკლეს, ამდენი მებრძოლი კი, ბატონებო, ნაპოლეონისა და შვედუანის რუსეთის იმპერიაში. ამას უგზო-უკვლოდ დაკარგულებიც მოუმატეთ, ისინიც ხომ თქვენი შეღების გვერდით დაიღუპნენ. ამა, ჰკითხეთ ინგლისელ მშობლებს, გენებათ, ქუჩაში შემხვედრს და გნებათ, მინდორში მომუშავეს. ისინი იმეუთას დაღიანებლებიც ერთ-ერთ პატარა, მივარდნილ ფრანგულ სფეროს, რომელზეც, შესაძლოა, თქვენც კი არ გასმენიათ არაფერი, და შეგვიერთმა ისიც კი იცის, რომელ შუკაში, რომელ ლოპსთან დაეცა მისი ოჯახის წევრი."

იქ დამსწრეთაგან ზოგმა ალბათ იცოდა, რომ "უგზო-უკვლოდ დაკარგულებში" კიპლინგი თავის ვაჟს, ჯონსაც გულისხმობდა. მამამისმა მხოლოდ მისი ბოლო მიმართი იცოდა - ჩოქ-პიტ-ფუდი. ჯონ კიპლინგმა, რამდენიმე დღეში ჩვედმტვი წელი რომ უნდა შესრულებოდა, მოხალისედ გაიწვირა ომში წასვლა, მაგრამ კომისიამ დაიწუნა - ის ხომ მამამისივით ახლომხედველი იყო. რედერიც კიპლინგის ძალისმეფით ბოქი ხელისადა გავიდა კომისიამ და ირანდელიურ არმიამოც წარიცხა. 1915 წლის აგვისტოში გაჰყვა ზომალდს საფრანგეთისკენ და სექტემბრის ბოლოს უკვე 20 000 დაღუპული ბრიტანელის ბედ-ი გაიზიარა. მამის რეაქცია იყო ღრმა მწუხარება, დუმილი, სიამაყე, ომის შემდეგ კი - მოუღალავი, მიზანსწრაფული მოღვაწეობა დაღუპულ მებრძოლთა საფლავების მომწყობ კომისიაში. კიპლინგისავე ინიციატივით გაკეთდა ასეთი წარწერა საფლავის ქვებზე: "მისი სახელი არასოდეს მიეცემა დაფიცებას". ის წერდა ტექსტებს ფრანგულ ტაძრებში გახსნილი მემორიალური დაფებისთვისაც, მანვე მოაწყო მენინგეიტთან "უკანასკნელი საგუშავოს" ცერემონია და იყო ერთ-ერთი ინიციატორი "უცნობი ინჟინერის ვესტმინსტერის საბაბატოში დაკრძალვისა".

მისი ჩანაწერები იმაზეც მიუთითებს, რომ იგი ისეთივე გულმოდგინებით შეისწავლიდა და აღწერდა სასაფლაოებს, როგორთაც ერთ დროს ფრანგულ გზებსა და სასტუმროებს. ერთხელ, 1924 წელს სამი დღის მანძილზე ოცდაათი სასაფლაო მიიწახლა. აი, შეიღის დაღუპვით დამწურებული შემოქმედის მოკლე, მშრალი ჩანაწერები: "დური. საფლავის ქვები გროვად დაფურიათ." "დავთარი ერთიანად დაწვტიანებულია. თუ არ მიხედვს, მალე ფურცელ-ფურცელ დაიშლება." "მებალის ფარდული ხედს აფუჭებს." "არას როუდი. არა აქვთ დავთარი. პატარა (კანადური) სასაფლაო მშვენიერი ყვავილებით, მაგრამ გარს ფერმის მინდორი ეკვრის და სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოები მიმდინარეობს." "მხოლოდ დაბალი მცენარეები უნდა დაირგას საფლავის ქვების წინ, რათა არ დაიფაროს ეპიტაფია." 13 მაისი, 1922 წ. მერუ: "სასაფლაო - მკაცრი და ასექტური, იქვეა კრემატორიუმიც ქვის კედელთან პატარა, მარადმწვანე კვიპაროსები ჩანსკრივებუ-

ლან, ალბათ ერთ წელიწადში გაიზრდებიან. მოვიარე საფლავები, ვესაუბრე მესაფლავეებს და მებაღეებს. მოვიწახალუნე გუნგა დინის, ყულის, ანუ მივარგულის საფლავი." ამ კომისიაში ის 18 წელი, სიცოცხლის პოლომდე (1936) მოღვაწეობდა და, შეიძლება ითქვას, მართლა უკვდავყო დაღუპულ მეომართა სახელები. ამ კაცის ტრაგედია ის იყო, რომ მას შეეძლო პატივი მიეცა დაღუპული მებრძოლის ხსოვნისათვის, მუხლი მოეყარა 400 000 მეომრის საფლავებთან, მაგრამ არა - თავისი ვაჟის სამარებზე.

კოლინგმა რუანის სამხედრო სასაფლაოც მოინახულა: 13 მარტი, 1925 წ. "ჩავედი რუანში (10.30). მცირეოდენი ბარგი სასტუმროში დატოვეთ და მაშინვე სასაფლაო-სკენ გავემართე (11 000 საფლავი და მხოლოდ 3 400-ზეა ნარჩუნადი ქვა), სადაც ვახსებ მებაღე და ზედამხედველი. ლაფინანი, ქუჭყიანი ადგილია." მისი ჩანაწერების მიხედვით თუ ვიმჯჯვლებთ, ეს სასაფლაო დიდად არ უნდა ყოფილიყო სხვებისგან გამორჩეული. შემდეგ რუანის ბაზრის მოედანზე წასულა იმ ადგილის მიხანახლებლად, სადაც დანვეს ჟანა დარკი, "რათა პატივი მიეცო მისი ხსოვნისათვის" (კოლინგი მუდამ აღტაცებული იყო ირლენდიელ ქალწულის თავდადებათი), "შემდეგ ცუდი სადღიო, შესანიშნავი შამპანი და ძილი."

სხვათა შორის, ლუსტად მვირე დღეს კოლინგის დახურებში ჩნდება ცნობა მისი ლიტერატურული მოღვაწეობის შესახებ. "დავიწყე წერა მოთხრობისა ეფენ ტურელზე, მის ძმისწულსა და მესაფლავეზე, რომელსაც 20 000 სამარე ახარია." შემდეგი 10 დღის ყველა ჩანაწერის მიხედვით საქმე წინ მიდის, იგი წერს მოთხრობას "მე-სხვანაღვი" (მისი ერთ-ერთი საუკეთესო მოთხრობა, სადაც უსაქონადაა ნარჩონენილი ვაჭაკაურად დათრგუნული მწიწარება). უნდა აღინიშნოს, რომ მოთხრობის ჩამოვრებაზედ ერთი დღით ადრე კოლინგმა ლარდი მოინახულა (ღვთისმშობლის გამოსახვალების სასწრაფოთი განთქმული ქალაქი) და როგორც ჩანს, ამან განაპირობა ნანარემების გარკვეულიწილად ტრანსცენდენტული დასასრული. თუშეცა ჩანანერებში მწერალი თავის თვალს სტილს არ დალატობს: "დაცარიელებული ქალაქი. არანაირი სასწაული არ მომხდარა."

მოგვიანებით, ასაკი რომ მოეძალა, მანქანებისადმი ლტოლვა გაუნელდა, მაგრამ საფრანგეთში მოგზაურობაზე ხელი მაინც არ აუღია. ზათორის მონტე კარლოსა და კანში ატარებდა, 1926 წელს კი, ჩვენდა გასაოცრად, ასეთი რამ დაუნერია: "ამ ავტომობილებმა რივიერა ჯოჯოსეთად აქციეს - ირგვლივ ბუნების სუნი ტრიალებს, გაუსაძლისი ხმაურია."

ბოლო ოცი წლის მანძილზე მწვავე, შეტევითი ხასიათის ტვივილი ტანჯავდა, რომელსაც, უნდა ითქვას, გმირულად უმკლავდებოდა (ერთხელ, პარიზში, ტვივილისგან გამწარებულმა და წელში ერთიანად მოკაკულმა მუცელზე ბალიში მიიჭირა და ამოიგინა: "ვფიქრობ, ამჯერად ტყუპი მყეოლება." სულ კიბოს შიში ჰქონდა. ჩვიდმეტეი წლის მანძილზე ცხრა ბრიტანელმა ექიმმა რვა სხვადასხვა დიაგნოზი დაუსვა. 1921 წელს ყველა კბილაც კი ამოულეს, მაგრამ უშედეგოდ, ამანაც ვერაფერი უშველა.

1933 წ. პარიზში ძალიან ცუდად შეიქნა და სწორედ მაშინ დაუსვა ფრანგმა ექიმმა ერთადერთი სწორი დიაგნოზი: თურმე მთელი ამ ხნის მანძილზე თორმეტჯოჯა ნანლავის წყლული ჰქონია. ოპერაცია უკვე დაგვიანებული იყო... 3 წლის შემდეგ კოლინგი გარდაიცვალა. სიკვდილი ლონდონში წამოენია მაშინ, როცა კანისკენ მიემგზავრებოდა. ტყუილად კი არ "გაპყურებდა საფრანგეთიდან მთელ სამყაროს", სწორედ ამ ქვეყანამ დაუსვა უტყუარი დიაგნოზი.

რეკორდ კოლინგი

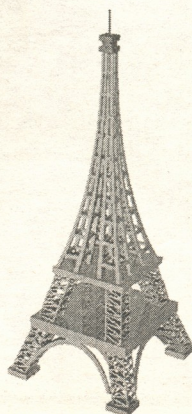
სიმღერა სამომცდათ ცხენსო

წუღარ აყვებთ! დაე, გასკურს: ნახსადგურში გარინდულა თბობავალი. ცოტა ბუნზინი და მეც მოვწყვებთ ადგლს, ადგილის მოწყვლები შენგე მომავალი. გამაქროლეთ საფრანგეთისკენ, ჩემო ცხენებო, სამოცდაათო ჩემო რაშო, ცეცხლის ენებო! ჩაუქროლეთ მტვერადენილ აგურის ქარხნებს, თამბაქოსა და ჭარხლის პლანტაციებს, ნუ შეგაშინებთ მოზუზუნე ცივი ქარები, ჩემო რაშებო, ეს ქარები ვერ გაგვაცივებს. საფრანგეთისკენ მივისწრაფი ჩემი ცხენებო, საფრანგეთისკენ მივიჩქარი ჭვინი-ჭვინებო. ღრუბელთა ჩრდილში გახვეულა ჰორიზონტი, ციციანა სოფლები და კლდეები დაუნდობელი, დაე, იღავუნონ იქურმა მდინარეებმა, რომ სოფლები ჰქონდეთ შუკი ჩაუქობელი ვაითო, გზაში წაიბორძიკონ ჩემმა ცხენებმა, ვაითო, გზაში მოიწადინონ შესვენება! ბისკაის სრუტეც დაძლიალებს ქარშხალი, ნისლს დაუბურავს ქვიშიანი, ვრცელი ლანდები, ინსლდებისკენ მიისწრაფიან მდინარეები, ო, საფრანგეთო, ცხადმაიც კი მეღანდები. საფრანგეთისკენ გამაქანეთ, ჩემო ცხენებო, სამოცდაათო ნაპერწკალი, შეუსვენებო. მზე ათობოს ქვიშობს, მზე ბუჩქებს ეაღვრესება, აქ უკვე თბილა, ეს უკვე საფრანგეთია. ძილმორეული ზღვის ბუტბუტაც ჩამეხმის შორით. ცხელია ეს მზე, მაგრამ თთრზე უფრო თთრია. ღრმად ჩაისუნთქეთ, ჩემო რაშებო! მზე თეთრია! აქ უკვე თბილა, ეს უკვე საფრანგეთია.

January 11, 2003

The Guardian

ბიბლიოთეკის მფლობელი
სამხრეთ-დასავლეთი

სტილი

კლე მისი

“რალაც სათქმელი”

პუშკინი ბარსის შთაბეჭდილებაში საზრანგეთის შესახებ

ნუ მოგატყუებთ ჯულიან ბარსის ახალი კრებული კვლასათაური: თუ არ ჩავთვლით მშვენიერად დანერულ შესავალს, აქ შეკრებილ ესეებში დახასიათებულია არა თვით საფრანგეთი, არამედ ფრანგული ხელოვნებისა და ლიტერატურის მოღვაწეები (ნიგინის ნახევარი ეძღვნება ფლობერსა და მის გარემოცვას), აგრეთვე საფრანგეთში მცხოვრები ინგლისელი მწერლები, მაგალითად, ედიტ უორტონი და ეივზაბეტ დევიდი. ალბათ მოლოდ ერთი სტატია (“ტურ-დე-ფრანსი 2000”, რომელიც საინტერესოდ ასახავს ველოსიპედისტთა ცხოვრებასა და სკანდალურ შემთხვევებს დოპინგის მიღებასთან დაკავშირებით) ეხება საფრანგეთს და სპორტსმენთა იმ მოდგმას, რომელსაც, მისი ინტერნაციონალური შემადგენლობის მიუხედავად, შეიძლება “ფრანგული ვუნდოთ.

საფრანგეთის მიმართ მწერლის ინტერესიდან და მისი ერთუდიციიდან გამომდინარე, შესაძლოა ვივარაუდოთ, რომ ის თავს არიდებს გარკვეულ თემებზე საუბარს. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ ბარსის აზრით, “სხვა ქვეყნის ცოდნა ნიშნავს შერჩევით დაზოკიდებულებას მის მიმართ. უნდა გაიზაროთ, რას მოელოთ ამ ქვეყნისგან, შეაჯეროთ ის თქვენი სამშობლოს ტრადიციებს და დაისვენოთ გამაღიზიანებელი ემოციებისგან, რომლებიც აღგიძრეს საკუთარი ხალხის წარმომადგენლებმა”. მოკლედ, ბარსი ცალმხრივად, შერჩევით აღიქვამს საფრანგეთს.

ამასთან, ზოგიერთის აზრით, დაუშვებელია შერჩევითი მიდგომა უცხო ქვეყნის მიმართ. ის შოკოლადების კოლოფი როდია. მიუხედავად იმისა, ბარსის პოზიცია საშუალებას აძლევს მას, წარმოადგინოს საფრანგეთი, როგორც დახვეწილი კულტურის ქვეყანა, რომელიც დასახლებული არა ლუდილაპია ტელემეხორლებით, არამედ - დიდი მოაზროვნეებით, ხოლო მისი კოლორიტული პეიზაჟები, კარგი ბელეტრისტული ნაწარმოების მსგავსად, თითქოს უფრო ცოცხალი და შთაბეჭქდავია, ვიდრე თვით რეალობა.

ბარსი აღიარებს, რომ მისი წარმოდგენები “საფრან-

გეთში ყოფნის” შესახებ მოიცავდა “კოხტა არხებს, რომელთაც სავარცხლის გბილებივით ენაცვლება ხეთა მწკრივები; მჭმხერი მდინარეების თავზე ნაკუზული ხიდებს; მივლემარე ვაზებს, მკლავებივით გადაჭიმული ლერწმები; ნაკელის გროვებზე დასკუპულ მგრთხლ ფრიველებს; დილის ნისლს, თავს რომ დასტორილებს თიგის ფაფუკ ზენებს”. სამუხაროა, რომ ამგვარი შესანიშნავი სურათები ნიგნში იშვიათად გვხვდება. ჩნ ვეცნობით უამრავ საინტერესო ამბავს იმ ლიტერატორთა შესახებ, რომლებსაც ბარსი ყურადღების ღირსად მიიჩნევს, მაგრამ თვით ავტორი ნიგნში იშვიათად გამოჩნდება ხოლმე. დიდი სიამოვნება მომანიჭა სტატიაში მომღერლების - ბორის ვიანის, ფავ ბრელისა და ყორ ბრასანის შესახებ. იქვე აღწერილია მწერლის სიტაბუკისდროინდელი წლები, როდესაც ის მასწავლებლობდა ქრენის სკოლაში. მის გარემოცვას შეადგენდნენ მღვდლები, კერძოდ, ფიზიკის მასწავლებელი მამა დომე - ჩასუქებული, სქელგავიანი, მელოტი კაცო, რომელიც არასოდეს იხიდა ანაფორას (მას მოსწავლეებმა “შესამე სქესი” დაარქვეს) და “მამა კალვარი, მგზნებარე ბრეტონელი პატრიოტი, რომლის რწმენაში ერთმანეთს მშვიდობიანად ერწყმოდა დრუიდიზმი და კათოლიციზმი”. ამასთან, ნიგნის უდიდეს ნაწილში ბარსი იხილავს უფრო ლიტერატურისა და კინოკრიტიკის საკითხებს, ვიდრე ქვეყნის რეალურ ცხოვრებას. ის შენიშნავს, რომ გოდარის “უკანასკნელი ამოსუნთქვა” უფრო სრულყოფილი ქმნილებაა, ვიდრე ტრიუფოს “ესროლეთ პიანისტს”, ელიზაბეტ დევიდის შესახებ კი წერს: “უცნაურია: სწორედ მაშინ, როდესაც ქალბატონმა დევიდმა აღიარება მოიპოვა, მან შეწყვიტა იმ ნიგნების წერა, რომელთა მეშვეობითაც მოიხვეჭა თა-

ვისი რეპუტაცია. ელიზაბეტ დევიდი დაინტერესდა მეცნიერული საკითხებით, ხოლო სიცოცხლის უკანასკნელი სამი ათწლეულის განმავლობაში შეთხზა სამი მიმზე ტრომი კულინარიის შესახებ". გამოჩენილი ფრანგი მხატვრის კურბეს პიროვნებაში ბარსი ამწვეს თვითგანდიდების მანია და მიუთითებს, რომ ამ შემოქმედის მცდარი შეხედულების თანახმად, "სამყარო ორადაა გაყოფილი: დამყაყბულ, უნიჭო მხატვრებად, რომლებსაც უბედურება ერგოთ, კურბეზე ადრე დაბადებულიყვნენ და თანამედროვეებად, ანუ თვით კურბედ.

მწერალი ერთიარად დღვარძლიანია ავტორებისა და მათი თხზულებების მიმართ. კიცხავს რა ჰერბერტ ლოტმანს, რომელმაც დაწერა ფლობერის ბიოგრაფია, ბარსი გვახსენებს, რომ ფლობერი "თანამედროვე ლიტერატურის ფუძემდებელია; მან პროზა შეადარა თმას, რომელიც, დავარცხნისას ბრწყინავს. პატრიწ ლოტმანის ტექსტი კი სხვა არაფერია, თუ არა წილებიანი და ქერტილი დაფარული, აბურდელი თმა, რომელსაც ვერაფრით დავარცხნით". სარტრის მიერ ფლობერის შესახებ დაწერილი წიგნი, ბარსის შეხედულებით, გვაგრძობინებს, რომ "ფსიქოანალიტიკური ვარაუდებით... ყოველთვის ქედამდღურია და ხშირად ბრიყველიც", ხოლო ლუიზა კოლეს ბიოგრაფია, რომელიც ფრანსინ დიუ პლესი გრეის კალამს ეკუთვნის, მისი აზრით, მდარეა: "როგორც ფლობერმა ერთხელ შენიშნა, ხელოვნებაში მიზნები ვერ ამართლებს საშუალებებს; ქალბატონი გრეის წიგნი ამას ნათლად ადასტურებს".

"რადაც სათქმელი" შედგება სტატიებისა და რცენრ-ზიებისგან, რომლებიც პირველად გამოქვეყნდა New York Review of Books და The New Yorker-ში. კრებული მოწმობს, რომ მისი ავტორი არა მარტო იცნობს ფრანგულ კულტურის სფეროში მიმდინარე მოვლენებს, არამედ ფლობერის სპეციალისტიცაა. ჩვიდმეტი ესეიდან ცხრა ესევა ფლობერს. ბარსი საინტერესოდ მოგვითხრობს ფლობერის კორესპონდენციის შესახებ და ახანალებს შებროლის ფილმს "ქალბატონი ბოვარი". ის აღწერს ფლობერის დამოკიდებულებას ყოჩუ სანდისა და ტურგენივის მიმართ. ბარსი წერს Camet de Travail-ის შესახებაც, ფლობერის არქივის შესწავლის საფუძველზე და ახასიათებს იმ აბაძინებს, რომლებიც იკვლევენ ფლობერის შემოქმედებას.

საბოლოო ანგარიშში, წიგნი უფმარისობის გრძნობას გვიტოვებს, რადგან მწერალი თავის სათქმელს პატარა-პატარა ულუფებდ გვანვდის და ვერც ერთი სტატია ვერ ასახავს მის ცენტრალური სუბიექტის ცკონიკურ იერსახეს. მომინდა, ლოტმანის წიგნის კრიტიკის ნაცვლად, წამეკითხა ფლობერის ბარსისსული ბიოგრაფია, თუმცა მას, რა თქმა უნდა, დანერლი აქვს სახელგანთქმული "ფლობერის თუთიყუში". სტატიაში "უწყვეტი ორგია", მარო ვარგას ლოსას ფლობერიაუნულ მედიტაციასთან დაკავშირებით ბარსი ამბობს: "დიდი მწერლის ქმშაროტი შეგავლენა იმაში მდგომარეობს, რომ საკუთარი თავის ხშირ-ხშირად შეუქსოთ: გადაამუშავე შენი წანერები, გადაამუშავე!!! მიხვდი, რომ მინდობა, ბარსის თითონაც გაეთვალისწინებინა ეს მოწოდება.

კრებული შეიცავს ბერწ მნიშვნელოვან დაკვირვებას, მაგრამ "რადაც სათქმელი" საინტერესოა ძირითადად იმათთვის, ვისაც საფრანგეთი კი არა, ფლობერი იზიდავს. გულდასაწყვეტია, რომ მწერლის გამჭრიახ თვალთახედვას გამოჩრა საფრანგეთი, მისი ხალხი და კულტურა.

სიზუსტის ღირსებანი

ოდდათი წლის ასაკს ოდნავ გადავიცილდი, როდესაც კულინარია მოსაწყენი მოვალეობის ნაცვლად ერთ-ერთ უდიდეს სიამოვნებად მივიჩნიე. თავდაპირველად ვცადე, მომეშაზებინა სტაფილის სალათი "ვიში". ბუნებრივია, რეცეპტი მოვანებ წიგნში, რომლის ავტორი, თურმე, ჩემი ცოლის მეგობარი ქალი გახლდათ. სტაფილი, წყალი, მარილი, შაქარი, კარაქი, წინაპა, ოხრა-ხუმი - აქ საშიში არაფერი იყო და გაბედულად მივხსალვდი სამზარეულოს მაგიდას. ცოტა ხანს დავფიქრდი კიდევ, რა გამომივიდოდა: "ვიში" ა la პეტტი (სადაც იგულისხმებოდა ინგრედიენტების ზუსტი ურთიერთშესაბამისობა), "ვიში", როგორც სასარგებლო და სამეცნარლო კერძი (თუმცა, მასში შედიოდა კარაქი, შაქარი და მარილი) თუ უბრალოდ, ძველთაგანვე ცნობილი სალათი.

როგორი ზებუნებრივი და მჭრელი ძალეებიც უნდა ჩარეულიყვნენ ჩემს საქმიანობაში, ერთი შეხედვით, ძალზე მარტივი იყო. სტაფილი უნდა გაემეთალა, თოლად დამეჭრა, მომეჭარმა და შემეკაშმა. ოდნავ ვშიშობდი, რომ არ გამეჭრა ან არ დამეშვა. ის-ის იყო, დავაპირე, ენერგიულად შევდამოდი საქმელს, რომ რეცეპტში შეცდომა შეენიშნე. მისი ნაწილები ამგვარად იყო დანომრლი: 1, 2, 4. ტექსტი ჩემს ცოლს ვაჩვენე. ისიც გაოცდა და შემოთავაზა, დამერეკა წიგნის ავტორისთვის.

კარგა ხანს ვყოყმანობდი. მოგვხსენებათ, ექიმები ერთთავად იმის შიშიში არიან, ვითუ სადლის დროს ზემოთეული მეზობელი შემოიჭრას, შარვალი ჩაიხადოს და ამოიკვეთს: ერთი შეხედვით შენი ჭრიმბე, რაიმე დარღვევას ხომ არ გადავეყარო. რომანისტები უმზობან, რომელიც მეგობარმა არ ითხოვს: ძმობას გავფიცებ, გადახედე ჩემს მოთხრობას (არც ისე გრძელია, ხან ასოცდაათი გვერდი) და შენი აზრი მითხარო. კულინარული წიგნების ავტორი

რებს კი, ალბათ ტელეფონის სწორილაზე ელეთ-მელეთი მოსლდა, რადგან სწორედ სადილის მზადების დროს შეიძლება ვიღაც დამოხვეულობა ტიპმა დაიკარგოს და იკითხოს: საუკუჩრადში მარჯვარბის დაფუქლი ეკლები არ მომეხვეება და იქნებ მის ნაცვლად... და ა.შ.

მაგრამ რაკი სტუმრებს ველოდი, სხვა გზა არ მქონდა, დაერევე და განემარტე პრობლემის არსი. "წამიკითხე რეცეპტი", - მითხრა ქალმა. ასეც მოვიქციე. "შეგონი, ყველაფერი სწორია", - იყო პასუხი. "არა, საქმი იანა", შედანიტურად ვუთხარი მე, "რომ მესამე პუნქტი გამოტოვებულა, ან 4-ის ნაცვლად 3 უნდა იქნოს".

"კიდევ ერთხელ წამიკითხე" - მოუთმენლად წაიყენა მან (თან, ალბათ, ზღვის ზღარბის სუფლეს თქვევდა, ყურმოლი კი შხრით ეკავა). გაუფმორე. "შგონი, ყველაფერი სწორია", - გაიმორა მან. აშკარად ტყყობოდა, რომ გაკვირვებული იყო ჩემი შკოთხვითი.

იმ მომენტში მივხვდი, რამხელა ზღვარი გვაშორებს "მათ" და "ჩვენ".

თუ მდიდრები მართლაც განსხვავდებიან ჩვენგან (როგორც შკმინდუმი ათქმენია ფიცჯრალდს), რადგან მეტი ფული აქვთ, იგივე შეიძლება ითქვას კულინარული ნიგენტის ავტორთა მიმართ - მათ აღარ სჭირდებთ რჩევები, რომელთაც ჩვენ ასეთი კულევარებით მოვიხოვთ ველო. ერთია, იყო საუცხოო მკვლინარი და სრულად სხვა საქმეა რეცეპტების მართებულად შედგენა, რაც ეყარება - ლიტერატურული შემოქმედების შესავსად - წარმოსახვას და ზუსტად აღწერის უნარს. გულბურყვილო წარმოდგენის საპირისპირად, ადამიანთა უწრავლესობას ან ძალუქს რომანების წერა; არც მზარეულებს ეხერხებათ კულინარული ნიგენტის შედგენა.

მატყარმა ენა უნდა დაიმოკლოსო, თქვა ერთხელ მატყარმა. ასევე უნდა მოიქცნენ მზარეულებიც, რა თქმა უნდა, მეტფორული დედაბით. ისინი ჯაჭვებით უნდა მიიბან ქურდებზე და მხოლოდ დროდადრო დარიონ ნება, სარკვევით მოგვანოდონ საქმელი, როდესაც მას მოვითხოვან.

ერთხელ ორი ღამე გავატარე ლამასტრის Hotel du Midi-ში, რომელიც ძალიან შემოქო ელიზაბეტ დევიდმა. სასტუმროში საუკეთესო ძველებითი კერძებით გვიმასპინძლებდნენ. როდესაც ნომერს ვათავისუფლებდი, შევინშე პლაკატი არდემის დეპარტამენტის ოცი საუკეთესო მზარეულის გამოსახულებით. თეთრჩაჩანი მამაკაცები "შატოს" კიბესთან ჩამწკრივებულიყვნენ და მხიარულად ილიმბოდნენ. სასტუმროს პატრონი ქალს კვითხე, რომელია-მეთქი თქვენი ქმარი. "წუთუ ვერ იცანით?" - მკითხა მან. არა, ორი დღის განმავლობაში თვლიც არ მომიკრავს იმ კაცისთვის. "ეს იმტომ, რომ ჩემი ქმარი სამზარეულოდან არ გამოდის". მხოლოდ შემდგომ გავიანზრე, რამდენად ჭკვიანური იყო ეს.

რა თქმა უნდა, ჩვენ გვჭირდება რეცეპტები და უფლება გვაქვს მათზე. ძველად რეცეპტებს ქალები ზეპირად გადასცემდნენ თავიანთ ასულებს, შემდეგ ისინი წერილობით დაფიქსირდა, კულინართა შორის კი მამაკაცები მომრავლდნენ. ამჟამად რეცეპტებს გავწავნა ორივე სქესის წარმომადგენლები ზეპირად (ტელევიზიით), წერილობით ან ორივე ხერხის ერთდროულად გამოყენებით.

მე კვლავ წერილობითი რეცეპტების ერთგული მზარეული ვარ და ეჭვის თვლით შევეყურე იმათ, ვინც ტელეკამერის წინ იბღინებდა და თავი მოაქვს კულინარიის ცოდნით: შვი, შეხედეთ, ნებისმიერ ყვეყნს შეუძლია ამ კერძის დამზადება, არ გგვგონო, რომ ეს ძნელი ან საგანგებო უნარს საჭიროებს.

ამ გზით, რა თქმა უნდა, ვერაფერს მოახერხებთ. მაგრამ სწავლა და სწავლება (თუმცა ამ დარგში ახლა სა-

ხვათხუნული დილტანტები მოღვანეობენ) ვერ კიდევ სერიოზული რამაა. სკოლაში სწავლისას ვხუმრობდი: ის, ვისაც სწავლება შეუძლია, სწავლობს ვისაც არ შეუძლია, სხვებს ასწავლის-მეთქი. ამაზე მამაჩემი, რომელიც სკოლის პედაგოგი ვახლდით, ირონიულად დასძინდა ხოლმე და ის, ვისაც სწავლება არ შეუძლია, ჭკუას ასწავლის მასწავლებლებს". ეს ფრაზა, ალბათ ზუსტად შეესაბამება პროფესიას, რომლის დევიზი: უნდა ასწავლონ იმათ, ვისაც ამის უნარი აქვთ.

ვისაც კულინარული საქმიანობის უნარი აქვს, კერძები უნდა დამზადოს; ვისაც ამაზე აქვს, ჭურჭლი რეცხოს. ეს ჩანაწერები ეტება ექს, თუ როგორ უნდა წავიკითხოთ და გამოვიყენოთ კულინარული ნიგენტი, თავიდან ავიცილოთ შეცდომები და პედანტურად მოვეკიდოთ საქმეს. კულინარიში პედანტურობა ღირებელი თვისებაა. თვით-სწავნავლი ფუსფუსა მზარეული, რომელიც გამეფებით იქცება კულინარულ ნიგენტში, წარმოუდგენლად პედანტურია.

განა კულინარული ნიგენი ნაკლებად ზუსტი უნდა იყოს, ვიდრე ქირურგიის სახელმძღვანელო (ყოველთვის იგულისხმება, რომ ამგვარი სახელმძღვანელოები სიზუსტით გამოირჩევა: "წამოასხით ტკვილაამაყურებელი ნივთიერების რამდენიმე წვეთი, ჩაჭერით პაციენტი, დააკვირდით სისხლის წვეთებს, შუალედში გადაკვირით ლუდი თქვენს ასისტენტთან ერთად, ამოასეთი ღრუ..."). განა რეცეპტის თითოეული სიტყვა ნაკლებად ფასეულია, ვიდრე რომანისა? არასწორად წაითხული რეცეპტი იწვევს მუცლის გერემას, არასწორად წაითხული რომანი კი - ტვირისას.

უკვე ოცი წელია, ერთი და იმავე რეცეპტით ვამზადებ სალათ "ვიშის". მიხვდები, რომ მესამე სტადია, თუ ის არსებობს, მეტ-ნაკლებად ზედმეტია. გარკვეულ მომენტში ისიც ვიანზრე, რატომ დაარქვეს ამ კერძს სალათი "ვიშის". იმიტომ, რომ სტაფილოს თავდაპირველად ხარშავდნენ მინერალურ წყალში. სანამ ბოილებში ჩასხმული წყლის გაყავდა ჩვეულ მოვლენად იქცეოდა, სუფთა წყალში ერთ მნივე ნახშირმჭედა მარლის ყრინდენ ხოლმე. თუმცა, ეს-ასრულად განათლებულმა ვეინ გრიგსონმა შენიშნა: "გამიკვირდა, რომ ვერ განასხვავებთ სტაფილოს იმ კერძებს, რომლებიც მზადდება "ვიშის" წყლით, ნახშირმჭეადიანი წყლით ან, უბრალოდ, სუფთა წყლით". სწორედ ამგვარი შენიშვნები ძალიან მომწონს.

სარილი

ლიბერალური კონკურსი

დაარსებიდან 100 წლის იუბილესთან დაკავშირებით ჟურნალი “დილა” და მასთან გაერთიანებული საბავშვო მწერალთა ასოციაცია აცხადებს ლიტერატურულ კონკურსს - “ახალი სახელები საბავშვო მწერლობაში”.

ავტორებმა უნდა წარმოადგინონ გამოუქვეყნებელი ორიგინალური ნაწარმოებები (სამ ეგზემპლარად), სასურველია ნაწარმოების მოცულობა არ აღემატებოდეს კომპიუტერზე აკრეფილ 3 გვერდს.

გაიცემა სამ-სამი პრემია:

პროზაში: I პრემია - 300 ლარი; II პრემია - 200 ლარი; III პრემია - 100 ლარი. პოეზიაში: I პრემია - 300 ლარი; II პრემია - 200 ლარი; III პრემია - 100 ლარი. გარდა ამისა, დაწესებულია ოთხი ნამახალისებელი პრემია, თითოეული 50 ლარის ოდენობით.

საუკეთესოდ მიჩნეული ნაწარმოებები გამოქვეყნდება ჟურნალ “დილაში”.

საკონკურსოდ ნაწარმოებები უნდა წარმოადგინოთ 2003 წლის ოქტომბრამდე, შედეგები გამოქვეყნდება 2003 წლის დეკემბრის ბოლოს.

მისამართი: თბილისი, კოსტავას ქ.14. ტელ: 93-10-32.

<http://www.opentext.org.ge/arili>

წაავ HERE

J. B.

